ନବରସ
ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀ (କଳା ଶିକ୍ଷା)
ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଗଣଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ
ଓଡ଼ିଶା ସରକାର

ମୋ ନାମ:..............................

ମୋ ବାପାଙ୍କ ନାମ :.........................

ମୋ ମା'ଙ୍କ ନାମ :.........................

ମୋ ବିଦ୍ୟାଳୟର ନାମ:.......................

ମୋ ଶ୍ରେଣୀ ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀଙ୍କ ନାମ

....

ମୋ ଗାଁ/ସାହିର ନାମ

....

DRAFT

ନବରସ

(କଳା ଶିକ୍ଷା)

ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀ

ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଗଣଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ
ଓଡ଼ିଶା ସରକାର

ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ଏବଂ
ରାଜ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଓ
ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦ, ଓଡ଼ିଶା, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଓଡ଼ିଶା ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା
କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରାଧିକରଣ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

DRAFT

ନବରସ

ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ସଂସ୍କରଣ - ୨୦୨୬

ସମ୍ପାଦକ ମଣ୍ଡଳୀ

ଡ. ପଞ୍ଚାନନ ସାମଲ
ଶ୍ରୀ ସୀମନ୍ତ ମହାନ୍ତି
ଡ଼. ନିଳାଦ୍ରୀ କଲ୍ୟାଣ ଦାସ
ପଣ୍ଡିତ ଦେବେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ଶତପଥୀ
ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ମହାନ୍ତ

ସମୀକ୍ଷକ ମଣ୍ଡଳୀ

ଡ. ପଞ୍ଚାନନ ସାମଲ
ଡ. ଅଜିତ କୁମାର ମୁନି
ଶ୍ରୀ କୁଶ ସାହୁ
ପ୍ରଜ୍ଞାସିନୀ ମହାପାତ୍ର

ସଂଯୋଜିକା

ଲିପିକା ସାହୁ

ମୁଖ୍ୟ-ସଂଯୋଜିକା

ଡ. ସବିତା ସାହୁ

ବିଷୟ ବିଶେଷଜ୍ଞ

ଡ. ନିଳାଦ୍ରୀ କଲ୍ୟାଣ ଦାସ

ପ୍ରକାଶକ : ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଗଣଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ, ଓଡ଼ିଶା ସରକାର

ମୁଦ୍ରଣ ବର୍ଷ : ୨୦୨୬

ପ୍ରସ୍ତୁତି : **ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦ, ଓଡ଼ିଶା, ଭୁବନେଶ୍ୱର**

ଡି.ଟି.ପି ଓ ଡିଜାଇନ୍ : **ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ ଓ ପ୍ରକାଶନ ସଂସ୍ଥା, ଭୁବନେଶ୍ୱର**

ମୁଦ୍ରଣ : ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ଉତ୍ପାଦନ ଓ ବିକ୍ରୟ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

DRAFT

ପ୍ରସ୍ତାବନା

ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ନୀତି ୨୦୨୦ ଦ୍ୱାରା ପରିକଳ୍ପିତ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷାର ମୌଳିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ସାମଗ୍ରିକ ବିକାଶ ପାଇଁ ଭିତ୍ତିଭୂମି ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ଏହା ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଆମ ଦେଶର ନୈତିକ ଓ ସାମ୍ବିଧାନିକ ଢାଞ୍ଚାରେ ଆଧାରିତ ଅମୂଲ୍ୟ ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ କରେ, ତାହା ନୁହେଁ, ବରଂ ମୌଳିକ ସାକ୍ଷରତା ଏବଂ ସଂଖ୍ୟାଜ୍ଞାନ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସକ୍ଷମ କରେ । ଏହି ଭିତ୍ତିଭୂମି ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଆହ୍ୱାନପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପର୍ଯ୍ୟାୟ ପାଇଁ ଅଗ୍ରସର ହେବାରେ ସହାୟତା କରେ ।

ପ୍ରସ୍ତୁତି ପର୍ଯ୍ୟାୟ, ତୃତୀୟରୁ ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତିନି ବର୍ଷ ରହିଛି । ମୌଳିକ ଏବଂ ମଧ୍ୟମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ଏକ ସେତୁ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ପ୍ରଣୟନ ହେଉଥିବା ଶିକ୍ଷାଦାନ ଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ମୌଳିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ଶିକ୍ଷାଗତ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ । ବିଦ୍ୟାଳୟରେ କ୍ରୀଡ଼ାଭିତ୍ତିକ, ଆବିଷ୍କାରମୂଳକ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟଭିତ୍ତିକ ଶିକ୍ଷଣ ପଦ୍ଧତି ପ୍ରଚଳନ ହେବା ସହିତ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଏବଂ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଶ୍ରେଣୀଗୃହ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସହିତ ମଧ୍ୟ ପରିଚିତ କରାଯାଏ । ଏହି ପରିଚୟର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ପାଠ୍ୟକ୍ରମ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ଭିତ୍ତିଭୂମି ସ୍ଥାପନ କରିବା ସହିତ ପଠନ, ଲିଖନ, କଥନ, ଚିତ୍ରାଙ୍କନ, ସଙ୍ଗୀତ ଏବଂ କ୍ରୀଡା ମାଧ୍ୟମରେ ସାମଗ୍ରିକ ଶିକ୍ଷା ଏବଂ ଆତ୍ମ-ଅନୁସନ୍ଧାନକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା । ଏହି ବ୍ୟାପକ ଆଭିମୁଖ୍ୟରେ ଶାରୀରିକ ଶିକ୍ଷା ସହ କଳା ଶିକ୍ଷା, ପରିବେଶ ଶିକ୍ଷା, ଭାଷା, ଗଣିତ, ମୌଳିକ ବିଜ୍ଞାନ ଏବଂ ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏହି ବ୍ୟାପକ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ନିଶ୍ଚିତ କରେ ଯେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଜ୍ଞାନାତ୍ମକ, ଶାରୀରିକ ଓ ଆବେଗାତ୍ମକ ରୂପେ ମଧ୍ୟମ ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ପାଇଁ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛନ୍ତି ।

ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ, "ନବରସ"କୁ ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ସମନ୍ୱୟ ରଖିବା ପାଇଁ ସତର୍କତାର ସହିତ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି । ଏହା ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷାନୀତି ୨୦୨୦, ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ରୂପରେଖ ୨୦୨୩ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ରୂପରେଖ-୨୦୨୫ର ସୁପାରିଶଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁସରଣ କରୁଛି । ଏହି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକଟି ବିକାଶମୂଳକ ସ୍ତର ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଧାରଣାଗତ ବୋଧଗମ୍ୟତା, ସମାଲୋଚନାତ୍ମକ ଚିନ୍ତାଧାରା, ସୃଜନଶୀଳତା, ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଏବଂ ସ୍ୱଭାବ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରିଛି ।

ଏଥିରେ ବହୁଭାଷୀବାଦ, ଲିଙ୍ଗଗତ ସମାନତା ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ମୂଳତା ଭଳି ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ସ୍ଥାନିତ କରାଯାଇଛି ଯେଉଁଥିରେ ଉପଯୁକ୍ତ ସୂଚନା ଏବଂ ଯୋଗାଯୋଗ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା (ICT) ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟ-ଆଧାରିତ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣକୁ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି ।

ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକରେ ସ୍ଥାନିତ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀଗୁଡ଼ିକ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଆକର୍ଷିତ କରିବା ସହିତ ଦଳଗତ ଶିକ୍ଷଣକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି, ଯାହା ଉଭୟ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଏବଂ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାଗତ ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିଥାଏ।

ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ଶିକ୍ଷାଗତ ଦିଗକୁ ମନେ ରଖିବା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଯାହା ବୋଧଗମ୍ୟ, ସମାଲୋଚନାତ୍ମକ ଚିନ୍ତାଧାରା, ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଚିନ୍ତାଧାରା ଏବଂ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରିଥାଏ। ଏହି ସ୍ତରରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର କୌତୁହଳକୁ ଜାଗ୍ରତ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଆସୁଥିବା ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ କରିବା ଏବଂ ମୂଳ ଶିକ୍ଷଣ ନୀତି ଉପରେ ଆଧାରିତ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଉଚିତ। କ୍ରୀଡା ପଦ୍ଧତିକୁ ଜାରି ରଖିବା ସହିତ ଶିକ୍ଷାଦାନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଖେଳଣା ଏବଂ ଖେଳ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଆକର୍ଷିତ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ସେମାନଙ୍କ ଅଂଶଗ୍ରହଣକୁ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଛି।

ଯଦିଓ ଏହି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୂଲ୍ୟବାନ, ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଏହି ବିଷୟ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଅତିରିକ୍ତ ସମ୍ବଳକୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା ଉଚିତ। ବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଠାଗାରଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ଦିଗରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଉଚିତ, ଏବଂ ପିତାମାତା ଓ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ପ୍ରୟାସକୁ ସମର୍ଥନ ମଧ୍ୟ କରିବା ଉଚିତ।

ଏକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଶିକ୍ଷଣ ପରିବେଶ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରେ, ସେମାନଙ୍କୁ ନିୟୋଜିତ ରଖେ ଏବଂ ଶିକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଉତ୍ସୁକତା ଏବଂ ବିସ୍ମୟଭାବକୁ ସୃଷ୍ଟି କରେ।

ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକଟିକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିବା ଏନ ସି ଇ ଆର ଟି, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀର ସମସ୍ତ ଶିକ୍ଷାବିତ୍‌ଙ୍କୁ ମୁଁ ହାର୍ଦ୍ଦିକ ଅଭିନନ୍ଦନ ଓ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଉଛି। ଏଥିସହିତ ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ଏହି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକକୁ ଅନୁବାଦ ଓ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ କରିଥିବା ଶିକ୍ଷାବିତ୍, ବିଷୟ ବିଶେଷଜ୍ଞ, ଚିତ୍ରକରମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି। ଖୁବ କମ୍ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମିଳିତ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି। ଆମ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷାରେ ସଂସ୍କାର ଆଣିବା ସହିତ ପିଲାମାନେ ଖୁସିରେ ଶିଖିବା ପାଇଁ ଏହି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ନିଶ୍ଚୟ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ବୋଲି ଆଶା କରୁଛି। ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ଭାବରେ ଏହି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି। ଏହି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକକୁ ଆହୁରି ସମୃଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଆପଣମାନଙ୍କ ମତାମତ ଓ ପରାମର୍ଶକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବି।

(ମନୋଜ କୁମାର ପାଢୀ)
ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ
ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ଏବଂ
ରାଜ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦ
ଓଡ଼ିଶା, ଭୁବନେଶ୍ୱର

DRAFT

ପୁସ୍ତକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ....

ଏହି ପୁସ୍ତକଟି ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷାନୀତି ୨୦୨୦ ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ରୂପରେଖ ୨୦୨୩ କୁ ଆଧାର କରି ବିକଶିତ କରାଯାଇଛି । ଏହି ପୁସ୍ତକର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ଯେ ସମସ୍ତ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଏହି ବୟସ ଓ ସ୍ତର ଉପଯୋଗୀ ଶୈକ୍ଷିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଦକ୍ଷତା ହାସଲ କରିବା । ଶୈକ୍ଷିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ, ଦକ୍ଷତା ଓ ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳକୁ ଆଧାର କରି ଏହି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି ।

ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ରୂପରେଖରେ ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଳା ଶିକ୍ଷାକୁ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ପାଠ୍ୟ ବିଷୟ ଭାବରେ ସୁପାରିଶ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତି ଶିକ୍ଷା ବର୍ଷରେ କଳା ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ୧୦୦ ଘଣ୍ଟା ସମୟ ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ସୁପାରିଶ ହୋଇଛି । ଏହାର ନିମ୍ନଲିଖିତ ଚାରୋଟି ଉପାଦାନ କିମ୍ବା କ୍ଷେତ୍ର ରହିଛି - ସଙ୍ଗୀତ, ନାଟକ, ନୃତ୍ୟ ଏବଂ ଦୃଶ୍ୟ କଳା । ତେଣୁ, ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ 'ନବରସ'କୁ ଚାରୋଟି ଏକକରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ପ୍ରତି ଏକକରେ କେତେକ ଅଧ୍ୟାୟ ରହିଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧ୍ୟାୟରେ କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟ ରହିଛି, ଯାହା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଆପଣଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ସହଜରେ କରିପାରିବେ ।

ସମଗ୍ର ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକଟି ଦଳଗତ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା; ଧାରଣା, ଏବଂ ଭାବନାର ଆଦାନପ୍ରଦାନ କରିବା; ସମସ୍ତ ସହପାଠୀଙ୍କ କଳାତ୍ମକ ଯାତ୍ରାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା; ଏକ ଅନ୍ତର୍ନିବେଶୀ ପରିବେଶରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା; ଏବଂ ଆମ ଭାରତର ଜାତୀୟ ଐତିହ୍ୟ ପ୍ରତି ସଚେତନ ହେବା ଏବଂ ଏଥି ସହ ସମନ୍ୱୟ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରୁଛି ।

DRAFT

ଏହି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକକୁ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବେ

ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକଟି ଚାରୋଟି ଏକକରେ ଭାଗ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ପୂର୍ବ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏକକର ରଙ୍ଗ ଭିନ୍ନ, ତେଣୁ ଅଧିକାଂଶ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏକକ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ରଙ୍ଗ ସହିତ ଅଭ୍ୟସ୍ତ :

ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗ : ଦୃଶ୍ୟକଳା

ବାଇଗଣି ରଙ୍ଗ : ନାଟକ

ନୀଳ ରଙ୍ଗ : ସଙ୍ଗୀତ

ଗୋଲାପି ରଙ୍ଗ : ନୃତ୍ୟ

ଚାରୋଟି କଳା ରୂପ – ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଏକକ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ ଯଦିଓ ଏଗୁଡ଼ିକ ନିଜ ନିଜ ଉପାୟରେ ଅନନ୍ୟ, ତଥାପି ସମସ୍ତ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ପରି ସେମାନଙ୍କର ଅନେକ ଆକର୍ଷଣୀୟ ସମାନତା ରହିଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏକକରେ, ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଯେଉଁ କଳା ରୂପ ଅନୁଭବ କରିବେ ସେ ବିଷୟରେ ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଏକ ପରିଚୟ ସହିତ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଛି ।

ଯଦି ଆପଣଙ୍କର ଇଣ୍ଟରନେଟ୍ ସୁବିଧା ନାହିଁ, ତେବେ ଆପଣ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥାନୀୟ ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ, କଳାକାର, ଲୋକ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ, ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କଳାକାରଙ୍କୁ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିପାରିବେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା କରିପାରିବେ । ଅନେକ ପିତାମାତା ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ସଦସ୍ୟ, ଯେଉଁମାନେ କୌଣସି ଏକ କଳାରେ ଦକ୍ଷ, ସେମାନେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ରାଜି ହୋଇପାରନ୍ତି । ବିଦ୍ୟାଳୟରେ କଳାକାରମାନଙ୍କ ସହିତ ପାରସ୍ପରିକ ଆଲୋଚନା ଅଧିବେଶନ ବାରମ୍ବାର ଆୟୋଜନ କରାଯାଇପାରେ । ଏଥିରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଯାଇପାରେ । ଏହା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରେରଣାଦାୟକ ହେବା ଉଚିତ । ଆପଣ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରେଣୀଗୃହରୁ

ବାହାରକୁ ନେବା, ବିଦ୍ୟାଳୟ ଭିତରେ ଏବଂ ବାହାରେ ବୁଲି ଦେଖାଇବା , ପ୍ରକୃତି ଏବଂ ଚାରିପାଖରେ ଥିବା ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଦେଖାଇବା ଆବଶ୍ୟକ। ନାଟକ, ନୃତ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ, ସଙ୍ଗୀତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଏବଂ ଚିତ୍ରକଳା ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଦେଖିବା ପାଇଁ ପରିଭ୍ରମଣର ଆୟୋଜନ କରିବେ। ଏହା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ। ଏଥିରେ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଥାନିତ ହୋଇଛି; ଆପଣ ଏପରି ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟର ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିବେ ଏବଂ ବିଷୟବସ୍ତୁ, ନିଜ ଅଞ୍ଚଳରେ ଉପଲବ୍ଧ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମ୍ବଳ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ କରି ଆଲୋଚନା କରିପାରିବେ।

ସମୟସାରଣୀ (ରୁଟିନ)ଏପରି ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବା ଉଚିତ, ଯେପରି ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ସମସ୍ତ ଚାରୋଟି କଳା ରୂପ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶିକ୍ଷଣ ସମୟ ପାଇବାର ସୁଯୋଗ ପାଇବେ। ଯେଉଁଠାରେ ସମ୍ଭବ, ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ବ୍ଲକ ପିରିୟଡ କିମ୍ବା ଦୁଇଟି ପିରିୟଡ ଏକାଠି ରଖାଯାଇପାରିବ, କାରଣ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ବହୁତ ଆକର୍ଷଣୀୟ ଏବଂ ଉପଭୋଗ୍ୟ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ।

ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀ ପରି, ପ୍ରତ୍ୟେକ କଳା ଶ୍ରେଣୀର ପ୍ରଥମ କିଛି ମିନିଟ୍ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଆଖି ବନ୍ଦ କରି ବସିବେ ଏବଂ ପୂର୍ବ ପିରିୟଡରେ ସେମାନେ କ'ଣ କରିଛନ୍ତି ତାହା ମନେ ପକାଇପାରିବେ। ସେମାନେ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ, ନୃତ୍ୟ କଳା ଉପରେ ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ନାଟ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ଉପରେ ଆଧାରିତ ନନ୍ଦିକେଶ୍ୱରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ 'ଅଭିନୟ ଦର୍ପଣରୁ' ନିମ୍ନଲିଖିତ ପଦ୍ୟଟି ଆବୃତ୍ତି କରିପାରିବେ :

ଆଙ୍ଗିକଂ ଭୁବନଂ ଯସ୍ୟ,
ବାଚିକଂ ସର୍ବବାଙ୍ମୟମ୍ । (୧)
ଆହାର୍ଯ୍ୟଂ ଚନ୍ଦ୍ର ତାରାଦି,
ତଂ ବନ୍ଦେ ସାତ୍ତ୍ୱିକଂ ଶିବମ୍ ।(୨)

ଅର୍ଥାତ

ଯାହାଙ୍କର ଶରୀର ସକଳ ଭୁବନ, ଯାହାଙ୍କର ବାଣୀ ସବୁ ପ୍ରକାର ଧ୍ୱନି, ଚନ୍ଦ୍ର, ତାରା ଆଦି ଯାହାଙ୍କର ଅଳଙ୍କାର ଓ ଯେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଭାବର ଆଧାର, ମୁଁ ସେହି ପରମେଶ୍ୱର ଶିବଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରୁଛି ।

DRAFT

ଶେଷ ୧୦ ମିନିଟ୍ 'ସର୍କଲ ଟାଇମ୍' ଭାବରେ ଆଲୋଚନା ପାଇଁ ରଖାଯାଇପାରେ । ନାଟକ ବିଭାଗର ପରାମର୍ଶ ଅନୁଯାୟୀ, ସମସ୍ତ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ, ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ବସି ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ମତାମତ ଦେବେ । ଏହା ଅନୌପଚାରିକ ଭାବରେ ସମ୍ପାଦିତ ହେବ । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ ନିଜ ମତ ଦେବାର ସୁଯୋଗ ପାଇବେ । ଶିକ୍ଷକମାନେ ନିଜ ପାଇଁ ନୋଟ୍ ଲେଖି ରଖିବେ, ଯାହାକୁ ସେମାନଙ୍କର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପାଠ ଯୋଜନାରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବେ ।

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ଦକ୍ଷତା ଏବଂ କୌଶଳ ବିକାଶ ସ୍ତରର ପ୍ରଗତିକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ପାଇଁ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦିଆଯାଇଛି । କଳାରେ- ପାସ୍ କିମ୍ବା ଫେଲ୍ ନାହିଁ; ଏଥିରେ କିଛି ଭଲ କିମ୍ବା ଖରାପ କହିହେବ ନାହିଁ, କଳାରେ ସବୁବେଳେ ଉନ୍ନତିର ସୁଯୋଗ ରହିଛି । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଧାରଣାଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝାଇବା ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ସମାପ୍ତ କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଯିବା ଉଚିତ । ନିରୁତ୍ସାହିତ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ, ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରେରଣା ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଅନ୍ୟଠାରୁ ଭିନ୍ନ, ସେମାନଙ୍କ ଦକ୍ଷତା, ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଏବଂ ଏହି ବିବିଧତା ହେଉଛି ସେମାନଙ୍କ ପିଲାଦିନର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ । ସେମାନଙ୍କୁ କିମ୍ବା ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରଦର୍ଶନକୁ ଶ୍ରେଣୀଗୃହରେ କାହା ସହିତ ତୁଳନା କରାଯିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ; ବରଂ, ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଗତିକୁ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ନିଜର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ସେମାନେ ନିଜ ସହିତ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିବା ଉଚିତ ।

କଳା ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ କ'ଣ ଆବଶ୍ୟକ ?

କଳାର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ, ଆପଣଙ୍କୁ ଏକ ଉତ୍ତମ ଆଲୋକିତ ସ୍ଥାନ ଆବଶ୍ୟକ ଯାହା ଶ୍ରେଣୀଗୃହ ଭିତରେ କିମ୍ବା ବାହାରେ ହୋଇପାରେ, ଯେଉଁଠାରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ବିଚରଣ କରିପାରିବେ । ନାଟକର ଉପକରଣ ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ ବହୁତ ସରଳ ସାମଗ୍ରୀ ଆବଶ୍ୟକ ହେବ । ଉପକରଣ ଏବଂ ମୌଳିକ ଷ୍ଟେସନାରୀ ପରି କଳା ସାମଗ୍ରୀକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ଭାବରେ ସଂରକ୍ଷଣ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ଥାନର ଆବଶ୍ୟକ । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ କଳାକୃତିକୁ ଏକ ସଂଗଠିତ ଉପାୟରେ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଏବଂ ପ୍ରଚାର ପାଇଁ ପ୍ରଦର୍ଶନ ବୋର୍ଡ଼; ଅଡ଼ିଓ- ଭିଡ଼ିଓ ସମ୍ବଳ ଚଲାଇବା ପାଇଁ କମ୍ପ୍ୟୁଟର, ପ୍ରୋଜେକ୍ଟର, ସ୍ପିକର; ସରଳ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ଆଦିର ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ । କଳା ସାମଗ୍ରୀଗୁଡିକ ସ୍ଥାନୀୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଉପଲବ୍ଧ ହେବା ସହିତ ସମ୍ବଳଗୁଡ଼ିକର ଭଲ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର ହେଉଛି କି ନାହିଁ ତଦାରଖ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

DRAFT

ଆମେ ଆଶା କରୁଛୁ, ଆପଣ ଅନୁଭବ କରିପାରିବେ ଯେ ଏହି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକଟି ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉପଯୋଗୀ, ଆକର୍ଷଣୀୟ ଏବଂ ସମ୍ବଳରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏହା କଳାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏକକକୁ ଉତ୍ସାହଜନକ ଏବଂ ଆଶାତୀତ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିବ । ଦୃଶ୍ୟ କଳା ଏବଂ ପରିବେଷଣ କଳାକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ବର୍ଦ୍ଧିତ ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକର ଏକ ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଅଂଶ କରିବା ପାଇଁ ଏହା ନିରନ୍ତର ପ୍ରୟାସ କରିବ । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଆଗାମୀ କାଲିର ଜଣେ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସୀ, ଭାବପ୍ରବଣ ଭାବେ ଦୃଢ଼ ଏବଂ ସନ୍ତୁଳିତ ନାଗରିକ ହେବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ କରିବା ପାଇଁ ଏହି ପୁସ୍ତକ ସହାୟକ ହେବ ।

DRAFT

ସମୟ ଆବଣ୍ଟନ ଏବଂ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ଏହି କଳା ଶିକ୍ଷା ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକରେ ଚାରୋଟି ଏକକ ଅଛି, ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଏକ ପୃଥକ କଳାର ରୂପ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ କେନ୍ଦ୍ରିତ କରୁଛି । ଶିକ୍ଷାବର୍ଷରେ ସମସ୍ତ କଳା ରୂପର ଶିକ୍ଷାକୁ ସମାନ ଭାବରେ ବଣ୍ଟନ କରିବା ପାଇଁ ସମୟସାରଣୀ ଯୋଜନା କରିବା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ରୂପରେଖ- ୨ ୦ ୨ ୩ ଅନୁଯାୟୀ, ସମଗ୍ର ଶିକ୍ଷାବର୍ଷରେ କଳା ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଧାର୍ଯ୍ୟ ସମୟ ୧ ୦ ୦ ଘଣ୍ଟା (କିମ୍ବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ୪ ୦ ମିନିଟ୍‌ର ୧ ୫ ୦ ପିରିୟଡ୍) । ଏହି ସମୟ ଆବଣ୍ଟନକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଏହି ପୁସ୍ତକଟି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି । ପ୍ରତି ସପ୍ତାହ ପାଇଁ ଚାରୋଟି କଳାର ରୂପକୁ ବଣ୍ଟନ କରାଯିବା ଭଲ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତ ଏକକରେ ପ୍ରଗତି ଏକକାଳୀନ ହୋଇପାରିବ । ଗୋଟିଏ କଳା ରୂପର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମାପ୍ତି ପରେ ଅନ୍ୟ ଏକ କଳା ରୂପକୁ ଶିଖାଇବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ରୂପରେଖ ଅନୁସାରେ ସମୟ ଆବଣ୍ଟନ					
କଳାର ରୂପ	ଦୃଶ୍ୟକଳା	ସଙ୍ଗୀତ	ନୃତ୍ୟ	ନାଟକ	ବହୁବିଧ/ଅଭିଜ୍ଞତାମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ
ଘଣ୍ଟାରେ ସମୟ	୨ ୦	୨ ୦	୨ ୦	୨ ୦	୨ ୦
୪ ୦ ମିନିଟ୍ ଅବଧିର ପରିୟଡ୍	୩୦	୩୦	୩୦	୩୦	୩୦

DRAFT

ସମୟସାରଣୀ

ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷାପାଇଁ ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ରୂପରେଖ- ୨ ୦ ୨ ୩ର ଉଦାହରଣମୂଳକ ସମୟସାରଣୀ ଅନୁଯାୟୀ, କଳା ଶିକ୍ଷାକୁ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଚାରୋଟି ପିରିୟଡ୍ ଏବଂ ଶନିବାର ଗୋଟିଏ ପିରିୟଡ୍ ବଣ୍ଟନ କରାଯାଇଛି । ଏଠାରେ ବ୍ଲକ ପିରିୟଡ୍ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଛି, ଯେଉଁଠାରେ କାର୍ଯ୍ୟଭିତ୍ତିକ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସମୟ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ଦୁଇଟି ୪ ୦ ମିନିଟ୍ ପିରିୟଡ୍‌କୁ ଏକାଠି କରାଯିବ । ଏହା ୮୦ ମିନିଟ୍ (୧ ଘଣ୍ଟା ୨ ୦ ମିନିଟ୍) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିରନ୍ତର ହେବ । ଏହିପରି, ଚାରୋଟି କଳା ରୂପକୁ ସପ୍ତାହ ଦିବସରେ ଚାରୋଟି ପିରିୟଡ୍ ମଧ୍ୟରେ ବଣ୍ଟନ କରାଯାଇପାରିବ ଏବଂ ଶନିବାରକୁ ଆନ୍ତଃଶାଖାଗତ କାର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା କଳା-ଭିତ୍ତିକ ପରିଭ୍ରମଣ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ, ଯେପରି କନସର୍ଟ, ପ୍ରଦର୍ଶନ, କିମ୍ବା କଳା ଗ୍ୟାଲେରୀ ପରିଦର୍ଶନ ।

ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ପୃଥକ ପିରିୟଡ୍ ପାଇଁ ସମୟସାରଣୀ- ୪୦ ମିନିଟ୍ ପିରିୟଡ୍					
ସୋମ	ମଙ୍ଗଳ	ବୁଧ	ଗୁରୁ	ଶୁକ୍ର	ଶନି
	କଳା ଶିକ୍ଷା (ସଙ୍ଗୀତ)		କଳା ଶିକ୍ଷା (ଦୃଶ୍ୟ କଳା)		କଳା ଶିକ୍ଷା (ଅଭ୍ୟାସ/କ୍ଷେତ୍ର ଭ୍ରମଣ)
କଳା ଶିକ୍ଷା (ନାଟକ)		କଳା ଶିକ୍ଷା (ନୃତ୍ୟ)			

ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ପୃଥକ ପିରିୟଡ୍ ପାଇଁ ସମୟସାରଣୀ- ୪୦ ମିନିଟ୍ ପିରିୟଡ୍						
ସପ୍ତାହ	ସୋମ	ମଙ୍ଗଳ	ବୁଧ	ଗୁରୁ	ଶୁକ୍ର	ଶନି
ସପ୍ତାହ- ୧		କଳା ଶିକ୍ଷା (ସଙ୍ଗୀତ) ଏକାଠି ୨ ପିରିୟଡ୍-୮୦ ମିନିଟ		କଳା ଶିକ୍ଷା (ଦୃଶ୍ୟ କଳା)		କଳା ଶିକ୍ଷା (ଅଭ୍ୟାସ/ କ୍ଷେତ୍ର ଭ୍ରମଣ)
ସପ୍ତାହ- ୨		କଳା ଶିକ୍ଷା (ନାଟକ) ଏକାଠି ୨ ପିରିୟଡ୍-୮୦ ମିନିଟ୍		କଳା ଶିକ୍ଷା (ନୃତ୍ୟ) ଏକାଠି ୨ ପିରିୟଡ୍-୮୦ ମିନିଟ୍		କଳା ଶିକ୍ଷା (ଅଭ୍ୟାସ/ କ୍ଷେତ୍ର ଭ୍ରମଣ)

DRAFT

ପ୍ରଥମ ଯୋଜନାରେ ୪୦ ମିନିଟ୍ ସମୟ ସହିତ ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ଚାରୋଟି କଳା ରୂପ ପାଇଁ ପିରିୟଡ୍ ରହିବ, ଦ୍ୱିତୀୟ ଯୋଜନାରେ ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ କେବଳ ଦୁଇଟି କଳା ରୂପ ରହିବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ କଳା ରୂପ ପ୍ରତି ବିକଳ୍ପ ସପ୍ତାହରେ କରାଯିବ । ଏହା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେ ସମସ୍ତ କଳା ରୂପ ଯେପରି ଏକକାଳୀନ ଭାବରେ ପ୍ରଗତି କରେ, କାରଣ ଏହା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଆନ୍ତଃ-ସଂଯୋଗକୁ ବୁଝିବାରେ ସକ୍ଷମ କରିବ, ଯାହା ଫଳରେ ଅଧିକ ସାମଗ୍ରିକ ବୁଝାମଣା ହୋଇପାରିବ ।

ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

କଳା ଶିକ୍ଷାରେ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ସୃଜନଶୀଳ ଦକ୍ଷତା ଓ କଳାତ୍ମକ ଅଭିବୃଦ୍ଧିକୁ ବୁଝିବା ଏବଂ ପୋଷଣ କରିବାରେ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରେ । କଳା ଶିକ୍ଷାର ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ସୃଜନଶୀଳତା, ସମାଲୋଚନାମୂଳକ ଚିନ୍ତାଧାରା, ବୈଷୟିକ ଦକ୍ଷତା ଏବଂ ପ୍ରକାଶନୀୟ କ୍ଷମତା ସମେତ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଦକ୍ଷତା ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦିଏ । ଏହି ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କେବଳ ପ୍ରଗତି ଏବଂ ଦକ୍ଷତା ମାପିବା ପାଇଁ ନୁହେଁ ବରଂ ଅନୁସନ୍ଧାନ, ଆତ୍ମ-ପ୍ରକାଶ ଏବଂ କଳା ପ୍ରତି ଗଭୀର ପ୍ରଶଂସାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଡିଜାଇନ୍ କରାଯାଇଛି ।

ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପଦ୍ଧତି

କଳା ଶିକ୍ଷାରେ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ମୁଖ୍ୟତଃ କୌଶଳଭିତ୍ତିକ ହୋଇଥିବାରୁ, ଏହା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ 'ଠିକ୍' କିମ୍ବା 'ଭୁଲ୍' ଉତ୍ତର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ, ପ୍ରଶ୍ନପତ୍ର ଏବଂ ଲିଖିତ ଉତ୍ତରଭିତ୍ତିକ 'ପରୀକ୍ଷା' କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ କାରଣ ଏହା କଳା ଶିକ୍ଷା ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ବ୍ୟବହୃତ ପଦ୍ଧତିର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିପରୀତ ଭାବେ ବିବେଚିତ ହେବ । ବିଭିନ୍ନ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପଦ୍ଧତି – ଯେପରି ପୋର୍ଟଫୋଲିଓ, କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା ସମୀକ୍ଷା, ପ୍ରକଳ୍ପ-ଭିତ୍ତିକ ଏବଂ ପ୍ରତିଫଳିତ ଆତ୍ମ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ଅନନ୍ୟ କଳାତ୍ମକ ଯାତ୍ରା ବିଷୟରେ ମୂଲ୍ୟବାନ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରଦାନ କରିପାରିବ ।

ଗଠନମୂଳକ ଓ ସମାପ୍ତିସୂଚକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

- ଗଠନମୂଳକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶ୍ରେଣୀରେ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ପ୍ରଦର୍ଶନ ଉପରେ ଆଧାରିତ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧ୍ୟାୟର ଶେଷରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ରୁବ୍ରିକ୍ ବର୍ଷସାରା ସ୍କୋର କିମ୍ବା ଗ୍ରେଡ୍ ଗଠନ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ।
- ସମାପ୍ତିସୂଚକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପାଇଁ ଏକ ପୃଥକ ଦିନ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ। ବର୍ଷସାରା ଶ୍ରେଣୀରେ ପରିଚାଳିତ କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଏହାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଗୁଡ଼ିକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ବିଭିନ୍ନ ଦକ୍ଷତା, କୌଶଳଗତ ବୋଧର ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ । ଉତ୍ତମ ଯୋଜନା କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏକକ ଶେଷରେ ଉଦାହରଣ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଆଧାର କରି ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତ ଭାବରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବେ ।

ଗ୍ରେଡ୍ ଏବଂ ନମ୍ବର

ଯେହେତୁ କଳା ସୃଜନଶୀଳତା, ଦୃଶ୍ୟକରଣ, ପ୍ରଦର୍ଶନ ଏବଂ କଳ୍ପନା ଉପରେ କେନ୍ଦ୍ରିତ, ତେଣୁ ଏହାର ଠିକ୍ କିମ୍ବା ଭୁଲ ଉତ୍ତର ନାହିଁ । ଏହା ସ୍କୋରିଂ ପାରାମିଟର ଉପରେ ଆଧାରିତ, ଯେପରି ଅର୍ଜିତ ଦକ୍ଷତାର ସ୍ତର ଏବଂ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦର୍ଶିତ ଦକ୍ଷତା । ଏକ ନିରପେକ୍ଷ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଦକ୍ଷତା ଏବଂ ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ ସହିତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିଚିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

DRAFT

ମାନଦଣ୍ଡ ଅନୁଯାୟୀ ଚିହ୍ନିତ କରିବା ପାଇଁ ପାଞ୍ଚ-ପଏଣ୍ଟ ସ୍କେଲ ସୁପାରିଶ କରାଯାଇଛି । ଏହି ସ୍କେଲ - ଶିକ୍ଷକ, ଅଭିଭାବକ ଏବଂ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷଣର ପ୍ରଗତି ସମ୍ପର୍କରେ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଧାରଣା ପ୍ରଦାନ କରିବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧ୍ୟାୟ ପରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ରୁବ୍ରିକ୍ସରେ ପାଞ୍ଚ-ପଏଣ୍ଟ ସ୍କେଲକୁ ଚିହ୍ନିତ କରିବା ପାଇଁ ନିମ୍ନରେ ଥିବା ସାରଣୀକୁ ଏକ ସନ୍ଦର୍ଭ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ ।

ପରିମାଣାତ୍ମକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ (ରୁବ୍ରିକ୍ସ ଉପରେ ଆଧାରିତ ସ୍କୋର କିମ୍ବା ଗ୍ରେଡ୍) ଏବଂ ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ (ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ଆଚରଣ, ଆଗ୍ରହ, ପ୍ରଗତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦିଗଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ଯାହା ରୁବ୍ରିକ୍ସରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇ ନପାରେ) ଉଭୟକୁ ଏକତ୍ରିତ କରିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜରୁରୀ ।

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ଶିକ୍ଷଣ ସ୍ତର	ପରିମାଣାତ୍ମକ ସ୍କେଲ	ଗ୍ରେଡ
ପ୍ରାରମ୍ଭ	1	E
ବିକଶିତ	2	D
ଆଶାଜନକ	3	C
ନିପୁଣ	4	B
ଉତ୍କୃଷ୍ଟ	5	A

ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣର ମାନଦଣ୍ଡ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ଉଲ୍ଲେଖିତ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏବଂ ଦକ୍ଷତା ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ।

DRAFT

ପ୍ରିୟ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ,

କଳ୍ପନା କର, ତୁମେ ଏପରି ଦୁନିଆରେ ପାଦ ଦେଉଛ ଯେଉଁଠାରେ ରଙ୍ଗ ନାଚୁଛି, ସଙ୍ଗୀତ କାହାଣୀ କହୁଛି, ଏବଂ ତୁମେ ଚରିତ୍ର, ଚିତ୍ର ଏବଂ ଗତିବିଧି ସୃଷ୍ଟି କରିପାରୁଛ । ଏହି ପୁସ୍ତକରେ ତୁମେ ଠିକ୍ ଏହି କଥା ଅନୁଭବ କରିବ । ଏଥିରେ ବହୁତ ମଜା ଅଛି ।

ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ସହିତ ଆଗକୁ ବଢ଼ିବା ସମୟରେ, ତୁମେ ଜାଣିପାରିବ ଯେ ସମସ୍ତ କଳା ରୂପ ପରସ୍ପର ସହିତ ଜଡ଼ିତ । ତୁମେ ଦେଖିବ ଯେ ଦୃଶ୍ୟ କଳା, ନାଟ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ଏବଂ ନୃତ୍ୟ ପରସ୍ପର ସହିତ କିପରି ଜଡ଼ିତ । ଗୋଟିଏ ଚିତ୍ରକଳା ଶବ୍ଦ ବିନା ଏକ କାହାଣୀ କହିପାରେ, ଯେପରି ଏକ ନାଟକ ଭାବନାକୁ ଜୀବନ୍ତ କରିପାରେ । ଗୋଟିଏ ସ୍ୱର ଆମକୁ ଗତି କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରାଇପାରେ, ଯେପରି ଏକ ନୃତ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇପାରୁନଥିବା ଭାବନାକୁ ଦେଖାଇପାରେ । କଳା ଆମ ଚାରିପାଖରେ ଅଛି, ଏବଂ ଏହି ପୁସ୍ତକ ମାଧ୍ୟମରେ, ତୁମେ ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୂତନ ଉପାୟରେ କିପରି ଦେଖିବା, ଶୁଣିବା, ଅନୁଭବ କରିବା ଏବଂ ପ୍ରକାଶ କରିବା ତାହା ଶିଖିବ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧ୍ୟାୟ ତୁମକୁ ରୋମାଞ୍ଚକର କାର୍ଯ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ କରିବ । ତୁମେ କାହାଣୀରୁ ଏକ ଦୃଶ୍ୟ ଆଙ୍କିପାରିବ, ତୁମ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକ ମଜାଦାର ମୂହୁର୍ତ୍ତ ଅଭିନୟ କରିପାରିବ, ଚରିତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ନିଜର ଲୟ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିବ, କିମ୍ବା ବିଭିନ୍ନ ଭାବନା ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ଗତିବିଧି ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବ । ତୁମେ ପଞ୍ଚତନ୍ତ୍ର କାହାଣୀର ପଶୁମାନଙ୍କ ପରି ଏକାଠି କାମ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମଧ୍ୟ ପାଇବ, ଏବଂ ଦଳଗତ କାର୍ଯ୍ୟ କିପରି କଳାକୁ ଆହୁରି ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିଥାଏ ତାହା ଆବିଷ୍କାର କରିପାରିବ ।

DRAFT

କିନ୍ତୁ ଏହି ଯାତ୍ରା କେବଳ ନୂତନ କୌଶଳ ଶିଖିବା ବିଷୟରେ ନୁହେଁ, ଏହା ତୁମର ନିଜସ୍ୱ ସ୍ୱର ଖୋଜିଥାଏ । ତୁମେ ଚିତ୍ରାଙ୍କନ, ଅଭିନୟ, ଗୀତ ଗାଇବା କିମ୍ବା ନାଚିବାକୁ ଭଲ ପାଅ କି ? ଏହି ପୁସ୍ତକ ତୁମର ଏହିପରି ଭାବକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ନିଶ୍ଚିତ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ, ଯାହା ତୁମେ କେବେ କଳ୍ପନା କରିନଥିବ । କଳାରେ ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ କୌଣସି ଠିକ୍ କିମ୍ବା ଭୁଲ୍ ନଦେଖି-କେବଳ ତୁମେମାନେ କିପରି ଏହାକୁ ଭଲକରି ଶିଖିବ, ସଂରଚନା କରିବ ଏବଂ ତାହାକୁ ପରିବେଷଣ କରି ଆନନ୍ଦିତ ହେବ, ସେଥିପ୍ରତି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି ।

ତେଣୁ, ତୁମେ ଅନୁସନ୍ଧାନ, ପରୀକ୍ଷଣ ଏବଂ ପରିବେଷଣ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଅ । ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ଶେଷ ପୃଷ୍ଠାରେ ପହଞ୍ଚିବ, ତୁମେ ଏଠାରେ କେବଳ ଏକ କାହାଣୀ ପଢ଼ିବ ନାହିଁ, ତୁମେ ଏହି କଳା ମାଧ୍ୟମରେ ବଞ୍ଚିବ । ଆସ, ଏକାଠି ଏହି ଯାଦୁକରୀ ଦୁଃସାହସିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା ।

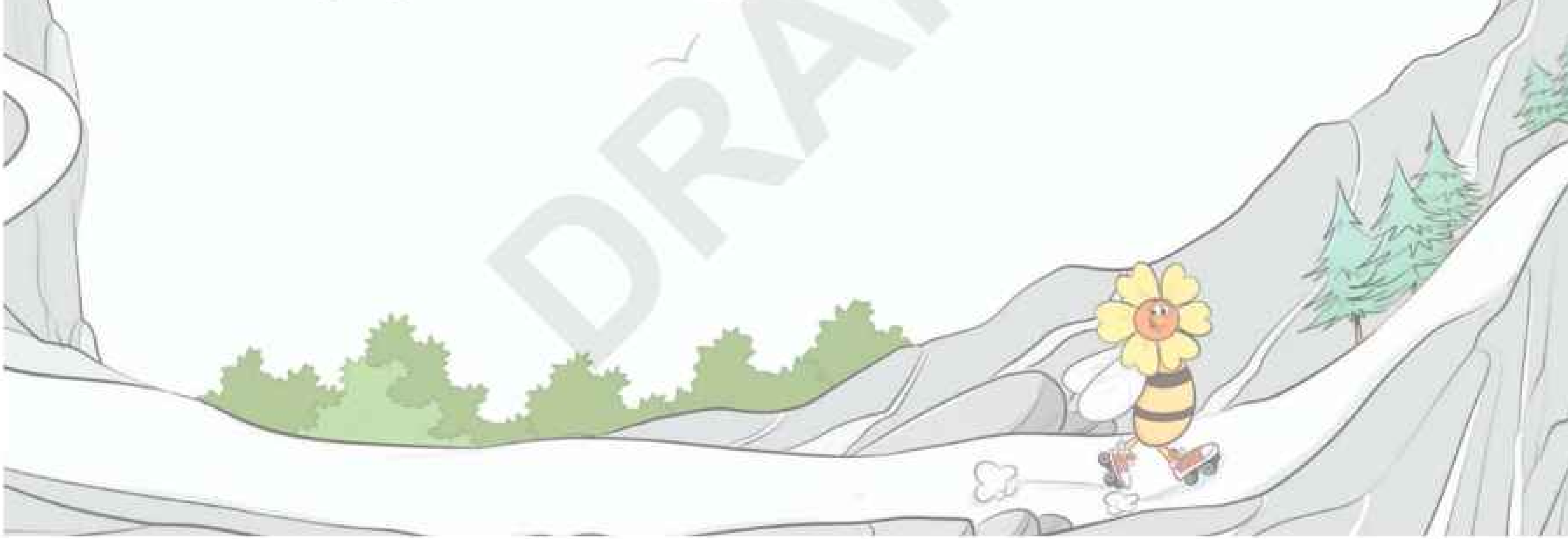

DRAFT

ସିଲାବସ ଓ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ସମୀକ୍ଷା ପାଇଁ କୋର କମିଟି

୧.	କମିଶନର ତଥା ଶାସନ ସଚିବ, ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଗଣଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ	ଅଧ୍ୟକ୍ଷ
୨.	ରାଜ୍ୟ ପ୍ରକଳ୍ପ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଓଡ଼ିଶା ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରାଧିକରଣ	ସଦସ୍ୟ
୩.	ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା	ସଦସ୍ୟ
୪.	ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା	ସଦସ୍ୟ
୫.	ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା	ସଦସ୍ୟ
୬.	ସଭାପତି, ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ	ସଦସ୍ୟ
୭.	ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ	ସଦସ୍ୟ
୮.	ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ଉତ୍ପାଦନ ଓ ବିକ୍ରୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ	ସଦସ୍ୟ
୯.	ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ	ସଦସ୍ୟ
୧୦.	ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ	ସଦସ୍ୟ
୧୧.	ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ସମାଜ କଲ୍ୟାଣ, ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ, ଓଡ଼ିଶା	ସଦସ୍ୟ
୧୨.	ଏନ ସି ଇ ଆର ଟି ପ୍ରତିନିଧି	ସଦସ୍ୟ
୧୩.	ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ଆଞ୍ଚଳିକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର	ସଦସ୍ୟ
୧୪.	ପ୍ରଫେସର ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ପ୍ରଧାନ, ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ଆଞ୍ଚଳିକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ଭୋପାଳ ଏବଂ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ଏସ ସି ଏଫ, ଓଡ଼ିଶା	ସଦସ୍ୟ
୧୫.	ଡକ୍ଟର ଗୋପାଳ ପ୍ରସାଦ ମହାପାତ୍ର, ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ପ୍ରାଧ୍ୟାପକ, ସଂସ୍କୃତ ବିଭାଗ	ସଦସ୍ୟ
୧୬.	ଡକ୍ଟର କିଶୋର ଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି, ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଶିକ୍ଷାବିତ (ବିଜ୍ଞାନ)	ସଦସ୍ୟ
୧୭.	ଡକ୍ଟର ବିନୟ ପଟ୍ଟନାୟକ, ମୁଖ୍ୟ ପରାମର୍ଶଦାତା, ଏନ ଏସ ଟି ସି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ, ଏନ ସି ଇ ଆର ଟି	ସଦସ୍ୟ
୧୮.	ଡକ୍ଟର ସୁଶାନ୍ତ କୁମାର ଦାସ, ପୂର୍ବତନ ସଭାପତି, ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ, ଓଡ଼ିଶା	ସଦସ୍ୟ
୧୯.	ଡକ୍ଟର ଲଳିତ କୁମାର ଲେଙ୍କା, ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ପ୍ରାଧ୍ୟାପକ, ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ, ଏକାମ୍ର କଲେଜ, ଭୁବନେଶ୍ୱର	ସଦସ୍ୟ
୨୦.	ଡକ୍ଟର ସରୋଜଲକ୍ଷ୍ମୀ ସିଂ, ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ରମାଦେବୀ ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଭୁବନେଶ୍ୱର	ସଦସ୍ୟ
୨୧.	ଡକ୍ଟର ଖଗେଶ୍ୱର ଦାସ, ଇଂରାଜୀ ବିଶେଷଜ୍ଞ, ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ପଦ୍ମପୁର କଲେଜ, ବରଗଡ଼	ସଦସ୍ୟ
୨୨.	ଡକ୍ଟର ବଳରାମ ସାହୁ, ପ୍ରଫେସର ମାଇକ୍ରୋବାଇଓଲୋଜି, ସୋଆ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଓଡ଼ିଶା କୃଷି ଓ ବୈଷୟିକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଭୁବନେଶ୍ୱର	ସଦସ୍ୟ
୨୩.	ଡକ୍ଟର ଗୌରାଙ୍ଗ ମହାନ୍ତି, ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ବିଶେଷଜ୍ଞ, ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ଖଲ୍ଲିକୋଟ ସ୍ୱୟଂଶାସିତ କଲେଜ, ବ୍ରହ୍ମପୁର, ଗଞ୍ଜାମ	ସଦସ୍ୟ
୨୪.	ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦ, ଓଡ଼ିଶା	ସଦସ୍ୟ ସଚିବ

DRAFT

ବନ୍ଦେ ଉତ୍କଳ ଜନନୀ

ବନ୍ଦେ ଉତ୍କଳ ଜନନୀ
ଚାରୁ ହାସମୟୀ ଚାରୁ ଭାଷମୟୀ, ଜନନୀ, ଜନନୀ, ଜନନୀ ।
ପୂତ-ପୟୋଧି-ବିଧୌତ-ଶରୀରା,
ତାଳତମାଳ-ସୁଶୋଭିତ-ତୀରା,
ଶୁଭ୍ରତଟିନୀକୂଳ-ଶୀକର-ସମୀରା
ଜନନୀ, ଜନନୀ, ଜନନୀ ।।

ଘନ ବନଭୂମି ରାଜିତ ଅଙ୍ଗେ,
ନୀଳ ଭୂଧରମାଳା ସାଜେ ତରଙ୍ଗେ,
କଳ କଳ ମୁଖରିତ ଚାରୁ ବିହଙ୍ଗେ
ଜନନୀ, ଜନନୀ, ଜନନୀ ।।

ସୁନ୍ଦରଶାଳି-ସୁଶୋଭିତ-କ୍ଷେତ୍ରା,
ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନ-ପ୍ରଦର୍ଶିତ-ନେତ୍ରା,
ଯୋଗୀଋଷିଗଣ-ଉଟଜ-ପବିତ୍ରା
ଜନନୀ, ଜନନୀ, ଜନନୀ ।।

ସୁନ୍ଦର ମନ୍ଦିର ମଣ୍ଡିତ-ଦେଶା,
ଚାରୁକଳାବଳି-ଶୋଭିତ-ବେଶା,
ପୁଣ୍ୟ ତୀର୍ଥଚୟ-ପୂର୍ଣ୍ଣ-ପ୍ରଦେଶା
ଜନନୀ, ଜନନୀ, ଜନନୀ ।।

ଉତ୍କଳ ସୁରବର-ଦର୍ପିତ-ଗେହା,
ଅରିକୁଳ-ଶୋଣିତ-ଚର୍ଚ୍ଚିତ-ଦେହା,
ବିଶ୍ୱଭୂମଣ୍ଡଳ-କୃତବର-ସ୍ନେହା
ଜନନୀ, ଜନନୀ, ଜନନୀ ।।

କବିକୁଳମୌଳି ସୁନନ୍ଦନ-ବନ୍ଦ୍ୟା,
ଭୁବନବିଘୋଷିତ-କୀର୍ତ୍ତିଅନିନ୍ଦ୍ୟା,
ଧନ୍ୟେ, ପୁଣ୍ୟେ, ଚିରଶରଣ୍ୟେ
ଜନନୀ, ଜନନୀ, ଜନନୀ ।।

(କାନ୍ତକବି ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର)

ସୂଚୀପତ୍ର

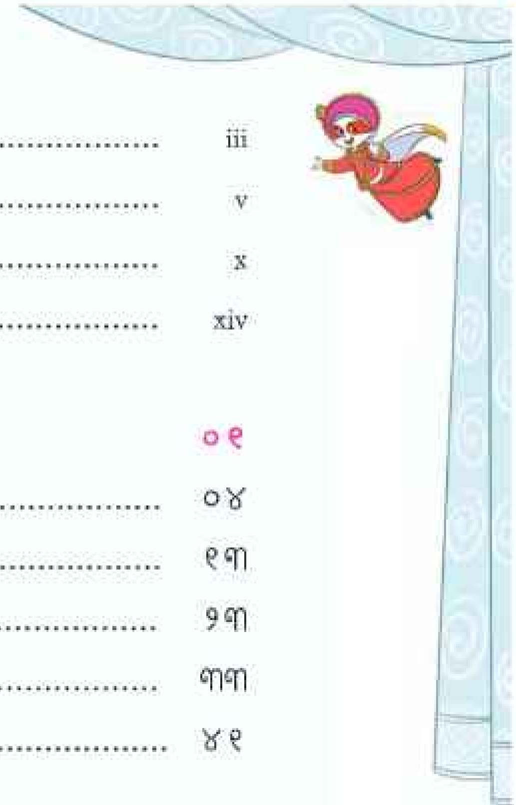

ପ୍ରସ୍ତାବନା iii

ପୁସ୍ତକ ବିଷୟରେ v

ସମୟ ଆବଣ୍ଟନ ଓ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ x

ପ୍ରିୟ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ xiv

ଦୃଶ୍ୟକଳା ୦୧

୧ .ଗତି କରୁଥିବା ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକର ଚିତ୍ର ୦୪

୨. ଝରକା ବାହାରକୁ ଦେଖ ଓ ଆଙ୍କ ୧୩

୩. ଚିତ୍ରକଳାରେ କାହାଣୀ ୨୩

୪. କଳାରେ କାଳ୍ପନିକତା ୩୩

୫. କଳା ଦ୍ୱାରା ବାର୍ତ୍ତା ପ୍ରସାରଣ ୪୧

ନାଟକ ୫୭

୬. ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କର ୬୧

୭. କାହାଣୀ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ୬୯

୮. କାଳ, ଦଳ ଏବଂ କୌଶଳ ୭୫

୯. ଦେଖିବା ଏବଂ ସମାଲୋଚନା କରିବା ୮୯

DRAFT

ସଙ୍ଗୀତ ୯୮

୧୦. ଗୀତ ଗାଇବା ଏବଂ ଖେଳିବା ୧୦୧

୧୧. ମୋ ଚାରିପାଖର ସଙ୍ଗୀତ ୧୦୩

୧୨. ବାଦ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ର ଏବଂ ଧ୍ୱନି ୧୧୨

୧୩. ବିଲଡିଙ୍ଗ ବ୍ଲକ୍ସ ୧୧୯

୧୪. ପରିକଳ୍ପନା ଏବଂ ଅନୁପ୍ରେରଣା ୧୩୧

ନୃତ୍ୟ ୧୩୯

୧୫. ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୋର ନୃତ୍ୟଧାରା ୧୪୨

୧୬. ନୃତ୍ୟରେ ତାଳ ଓ ଲୟ ୧୫୧

୧୭. ମୋ ରାଷ୍ଟ୍ରର ନୃତ୍ୟ ୧୬୧

୧୮. ମୋ ନୃତ୍ୟରେ ଭାବ ପ୍ରକାଶ ଏବଂ କାହାଣୀ ବର୍ଣ୍ଣନା ୧୬୬

୧୯. ମୋ ନୃତ୍ୟ ଓ ତୁମ ନୃତ୍ୟ ୧୭୪

DRAFT

DRAFT

ଦୃଶ୍ୟକଳା

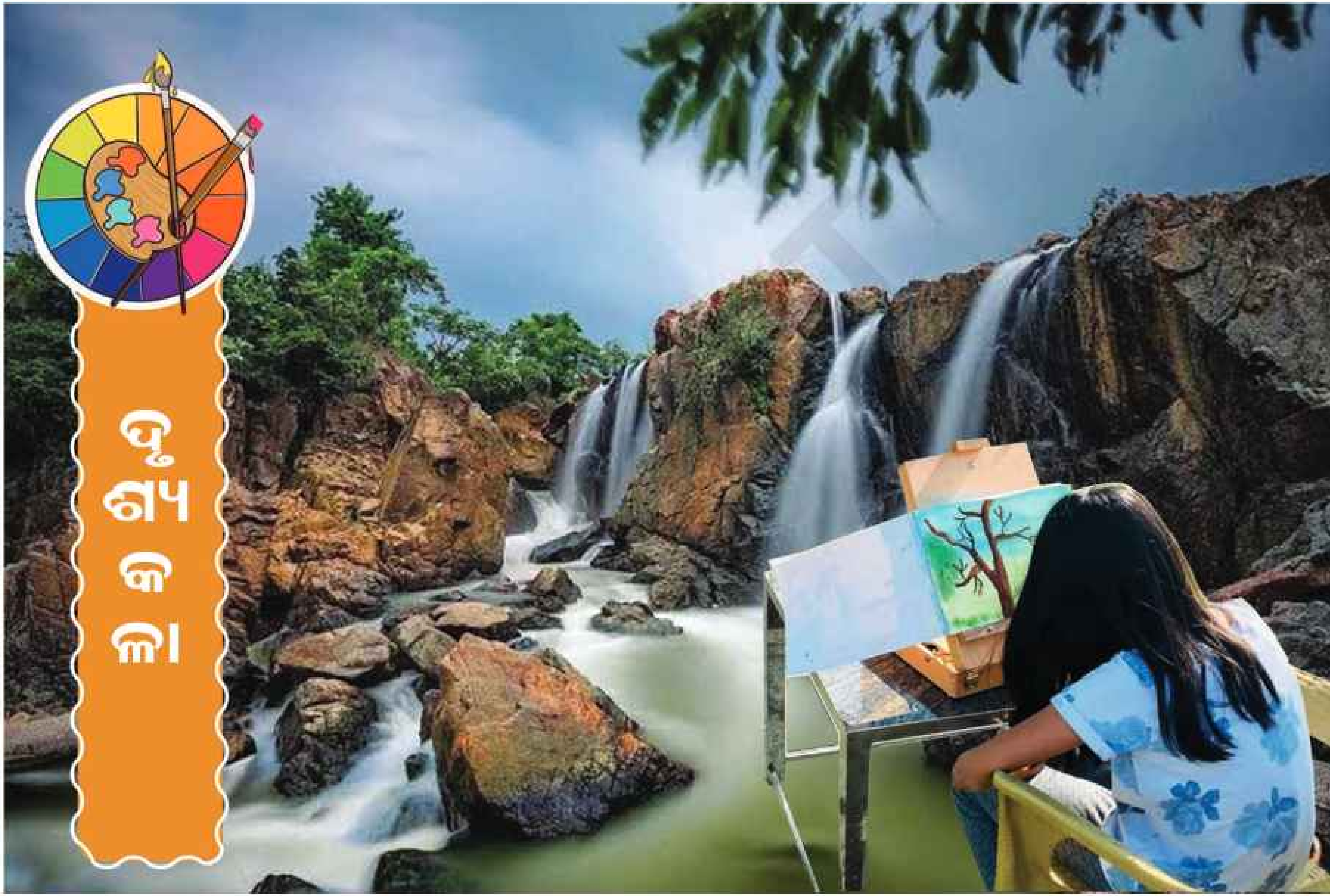

ପ୍ରିୟ ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ,

ଆପଣ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଏପରି ଏକ ସ୍ଥାନକୁ ନେଇପାରିବେ ଯେଉଁଠାରେ ସେମାନେ ଦୃଶ୍ୟ କଳା ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ନିୟୋଜିତ ହୋଇପାରିବେ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ସେମାନଙ୍କର ଭାବନାକୁ ନେଇ ଚିତ୍ର କଳା ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିବେ । ଏକ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ଦୃଶ୍ୟ କଳାର ସୃଷ୍ଟି ଏବଂ ଅଭିଜ୍ଞତା ପ୍ରଦର୍ଶନ ପାଇଁ, ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ ଏବଂ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ କଳା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ ଆପଣ ଉତ୍ସାହିତ କରିପାରିବେ ।

ଶ୍ରେଣୀଗୃହର ଆବଶ୍ୟକତା

୧. ଆରାମରେ କଳାକୃତିଗୁଡ଼ିକ କରିବା ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ବାୟୁ ଚଳାଚଳ ସ୍ଥାନ ।
୨. କଳା ସାମଗ୍ରୀ, ଉପକରଣ, ମୌଳିକ ଷ୍ଟେସନାରୀ ଏବଂ ଅଡିଓ-ଭିଜୁଆଲ ସୁବିଧା ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ସଂରକ୍ଷଣ ସ୍ଥାନ ।
୩. ସମୟ ସମୟରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ କଳାକୃତି ପ୍ରଦର୍ଶନ ପାଇଁ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ କକ୍ଷ ।

ଦୃଶ୍ୟ କଳା ଶିକ୍ଷାଦାନ

୧. ଧାରଣା ଏବଂ ପ୍ରକ୍ରିୟାଗୁଡ଼ିକୁ ପରିଚିତ କରାଇବା ସମୟରେ କାହାଣୀ କହିବା ସହିତ ପ୍ରତିଦିନ ଜୀବନରେ ଘଟୁଥିବା ଉଦାହରଣଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତୁ ।
୨. କଳାକୃତି ମାଧ୍ୟମରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ମୂଳ ଧାରଣା, କଳ୍ପନା, ଜୀବନର ଅନୁଭବ ଏବଂ କୌତୂହଳକୁ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରନ୍ତୁ ।
୩. ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନର ତୀକ୍ଷ୍ଣ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବା ସହିତ ଫଟୋ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଉତ୍ସରୁ ପ୍ରତିଛବିଗୁଡ଼ିକୁ ନକଲ କରିବାକୁ ବାରଣ କରନ୍ତୁ ।
୪. ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଧାରଣା ବିଷୟରେ ଶ୍ରେଣୀଗୃହରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ, ପରୀକ୍ଷଣ, ସହଯୋଗ ଏବଂ ବିଚାର ବିମର୍ଷ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦିଅନ୍ତୁ ।
୫. ସେମାନଙ୍କ ଚାରିପାଖର ଜୀବନଚର୍ଯ୍ୟା ଏବଂ ସଂସ୍କୃତିକୁ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିବା ପାଇଁ ବାହ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଏବଂ କ୍ଷେତ୍ର ପରିଭ୍ରମଣର ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତୁ ।
୬. ବିଷୟବସ୍ତୁ ଏବଂ ଧାରଣାକୁ ବଳିଷ୍ଠ କରିବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ କଳାକାର ଏବଂ କଳାକୃତି ସହିତ ପରିଚିତ କରାନ୍ତୁ ।
୭. ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିସରରେ ବିଭିନ୍ନ କଳା କର୍ମଶାଳା ଆୟୋଜନ କରନ୍ତୁ ।
୮. ବ୍ୟବହାରିକ ଅଭିଜ୍ଞତା ପାଇଁ ପାରସ୍ପରିକ ଅଧିବେଶନ ଏବଂ କର୍ମଶାଳା ପାଇଁ ସ୍ଥାନୀୟ କଳାକାର ଏବଂ କାରିଗରଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରନ୍ତୁ ।
୯. କଳା ସାମଗ୍ରୀକୁ ଯତ୍ନର ସହିତ ବ୍ୟବହାର କରିବା, ବଳକା ସାମଗ୍ରୀକୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ ରଖିବା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପ୍ତ କରିବା ପରେ ସେହି ସ୍ଥାନକୁ ସଫା କରିବା ଭଳି ସରଳ ଅଭ୍ୟାସ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଶିଖାନ୍ତୁ ।
୧୦. ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ପାଇଁ କଳାକୃତି ଚୟନ କରିବାରେ କିମ୍ବା ପ୍ରଦର୍ଶନୀରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରନ୍ତୁ ।
୧୧. ନିକଟ ସହରରେ ଥିବା ଆର୍ଟ ଗ୍ୟାଲେରୀକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ପରିଭ୍ରମଣ କରିବାକୁ ନିଅନ୍ତୁ ଏବଂ ଶିଳ୍ପୀ ଓ ତାଙ୍କ କଳାକୃତି ବିଷୟରେ ବିବରଣୀ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ଦୃଶ୍ୟକଳାର ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ସମସ୍ତ କଳା ସ୍ୱରୂପର ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପାଇଁ ନିମ୍ନ ଟିପ୍ପଣୀକୁ ପଢ଼ନ୍ତୁ ।

୧. ଦୃଶ୍ୟକଳାର ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ ଉପରେ ଆଧାରିତ ହେବା ଉଚିତ, ଯାହା ପ୍ରସ୍ତୁତି ପର୍ଯ୍ୟାୟର ଦକ୍ଷତା ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ।
୨. ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ, କଳାକୃତିର ଏକ ପୋର୍ଟଫୋଲିଓ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ସହିତ ଏହାର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣର ଉପାୟ ଶିଖିବା ଉଚିତ । ଏହା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଏବଂ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ - ଶିକ୍ଷଣ ଏବଂ ପ୍ରଗତିକୁ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ।
୩. ଗଠନମୂଳକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପାଇଁ ଏକ ପୃଥକ 'ପରୀକ୍ଷା ଦିନ' ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ, ବରଂ ଶ୍ରେଣୀଗୃହ କାର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ସମନ୍ୱିତ ହେବା ଉଚିତ:
   - ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଗୁଣାତ୍ମକ ମତାମତ ଦେବା, ସେମାନଙ୍କର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଏବଂ ଉନ୍ନତିର କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା ଉଚିତ ।
   - କଳା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଏବଂ ଅନୌପଚାରିକ ଆଲୋଚନାରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ଅଂଶଗ୍ରହଣକୁ ରେକର୍ଡ଼ କରିବା ।

DRAFT

● କ୍ଷେତ୍ର ପରିଦର୍ଶନ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କର ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କୌଶଳ ଏବଂ କଳା କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହର ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା ପାଇଁ ସରଳ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେବା ।

୪. **ସମାପ୍ତି ସୂଚକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ :** ପାଠ ଶେଷରେ ପ୍ରକଳ୍ପ କାର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା ବ୍ୟାବହାରିକ କାର୍ଯ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ କରାଯିବା ଉଚିତ । ଦୃଶ୍ୟ କଳା ବିଭାଗର ଶେଷ ଭାଗରେ କେତେକ ସୂଚକର ଉଦାହରଣ ଦିଆଯାଇଛି ।

ପ୍ରସ୍ତୁତି ପର୍ଯ୍ୟାୟ ପାଇଁ ଦକ୍ଷତା

ଦକ୍ଷତା-୧.୧ ସେମାନଙ୍କର ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନ, ଭାବନା ଏବଂ କଳ୍ପନାକୁ ଚିତ୍ରଣ କରୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ପ୍ରତିଛବି ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରକାଶ କରିବେ ।

ଦକ୍ଷତା-୧.୨ ଦୃଶ୍ୟ କଳାରେ ସମୂହ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ସମୟରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଧାରଣା ଏବଂ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବେ ।

ଦକ୍ଷତା-୨.୧ ସେମାନଙ୍କର ଦୈନନ୍ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଭିଜ୍ଞତା ଏବଂ ଭାବନାକୁ ଚିତ୍ରଣ କରିବା ସମୟରେ ଦୃଶ୍ୟ କଳା ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକର ବିଭିନ୍ନ ମିଶ୍ରଣକୁ (ରେଖା, ଆକୃତି, ରଙ୍ଗ, ସ୍ଥାନ, ଗଠନ) ସୃଜନଶୀଳ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରିବେ ।

ଦକ୍ଷତା-୨.୨ ଶ୍ରେଣୀଗୃହରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ କଳାକୃତିର ଦୃଶ୍ୟ ଉପାଦାନ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଏବଂ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ତୁଳନା ଏବଂ ବିପରୀତମୁଖୀ ଆଲୋଚନା କରିବେ ।

ଦକ୍ଷତା-୩.୧ ବିଭିନ୍ନ କଳା ସାମଗ୍ରୀ, ଉପକରଣ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଶୈଳୀର ଚୟନ ପୂର୍ବକ ଦୃଶ୍ୟ କଳାରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବେ ।

ଦକ୍ଷତା-୪.୧ ପ୍ରକୃତିରେ ଦୃଶ୍ୟ ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନିବା ସହିତ ସେଗୁଡ଼ିକର କଳାତ୍ମକ ଗୁଣଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକାଶ କରିବେ ।

ଦକ୍ଷତା-୪.୨ ସ୍ଥାନୀୟ କଳାରୂପ ଏବଂ ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରତି କୌତୁହଳ ବୃଦ୍ଧି କରିବେ ।

ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ

ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଲକ୍ଷ୍ୟ	ଦକ୍ଷତା	ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ	ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
୧	୧.୨	ସମ୍ମିଳିତ ଭାବରେ କଳାକୃତି ପ୍ରସ୍ତୁତି ଏବଂ ଉପସ୍ଥାପନା ପ୍ରକ୍ରିୟାର ସମୀକ୍ଷା କରିବେ ।		
୨	୨.୨	ବିଭିନ୍ନ କଳାକୃତିର ରଚନାକୁ ତୁଳନା କରିବେ ଓ ସେଗୁଡ଼ିକ କିପରି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଧାରଣା ଓ ଆବେଗକୁ ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି, ତାକୁ ପରୀକ୍ଷଣ କରିବେ ।		
୩	୩.୧	ଦୃଶ୍ୟ କଳା ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ଉପକରଣଗୁଡ଼ିକର ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବହାର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବେ ।		
୪	୪.୧	ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାକୃତିକ ରୂପର ଦୃଶ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ଏବଂ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବେ ।		
୪	୪.୨	କଳାକୃତି ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କର ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ଓ ଅନୁଭୂତିକୁ ପରିପ୍ରକାଶ ସହିତ ଶିଳ୍ପୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ ପଦ୍ଧତି ଏବଂ ପ୍ରକ୍ରିୟାଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବେ ।		

*ସୀମିତ ସମ୍ବଳ ଥିବା ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ, ଯେକୌଣସି ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାରା ଚିହ୍ନ * ଦ୍ୱାରା ଚିହ୍ନିତ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ସହଜରେ କରାଯାଇପାରିବ ।*

DRAFT

ଅଧ୍ୟାୟ-୧

ଗତି କରୁଥିବା ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକର ଚିତ୍ର

ତୁମେ କେବେ ମେଳାରେ ଏକ ବିଶାଳ ଚକ୍ରିରେ ବସି ବୁଲିଛ କି ? ଏହି ଚକ୍ରିଟି ଚକ ଭଳି ଦେଖାଯାଏ ।

ଚକ ହେଉଛି ମାନବଜାତିର ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଦ୍ଭାବନ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟତମ ।

ଏହା ୫୦୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ କୁମ୍ଭାର (ମାଟି କାରିଗର) ଚକ ଭାବରେ ଉଦ୍ଭାବିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାପରେ, ଏହାକୁ ଶଗଡ଼ ଏବଂ ରଥରେ ଲଗାଇବା ସହିତ ଲୋକ ଏବଂ ସାମଗ୍ରୀ ପରିବହନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିଲା ।

ତୁମେ ଚକ ଦେଖୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ବସ୍ତୁ ଏବଂ ସ୍ଥାନ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କର । ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ରଥ ଚକ, କୋଣାର୍କର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଚକ, ସାଇକେଲ, ମଟର ସାଇକେଲ ତଥା ମଟରଗାଡ଼ି ଓ ଶଗଡ଼ର ଚକ ଦେଖିଥିବ । ଚକ ସାହାଯ୍ୟରେ ଗାଡ଼ିଗୁଡ଼ିକ କିପରି ଶୀଘ୍ର ଯାଇପାରୁଛନ୍ତି ତାହା ଦେଖିଥିବ । ତୁମେ ଚକ ବିନା ଜୀବନଯାପନ ବିଷୟରେ କଳ୍ପନା କରିପାରିବ କି ?

ଏହି ଅଧ୍ୟାୟ ତୁମକୁ ପରିବହନର ଦୁନିଆକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ, ଯେଉଁଠାରେ ଯାନବାହନ ଓ ଅନ୍ୟ ସବୁକିଛି ନିରନ୍ତର ଭାବରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ଗତି କରୁଛି । ଏଥିପାଇଁ ମଧ୍ୟ କେତେକ ବାଧକ ରାସ୍ତାରେ ରହିଛି । ଆଶା, ଅନେକ ରୋମାଞ୍ଚକର କାର୍ଯ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ତୁମେ ଯାନବାହାନଗୁଡ଼ିକୁ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିବ ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ କଳାକୃତି ତିଆରି କରିବ ଯାହା ସେହିଗୁଡ଼ିକୁ ନୂତନ ଆକୃତି, ରୂପ ଓ ରଙ୍ଗରେ ଗଢ଼ି ତୋଳିବ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧.୧ — ଏକ ଯାନର ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କର

ତୁମେ ନିଶ୍ଚୟ ତୁମ ପରିବାର ସହିତ କୌଣସି ସ୍ଥାନ ପରିଦର୍ଶନ କରିବାକୁ କିମ୍ବା ଲୋକଙ୍କୁ ଭେଟିବାକୁ ଯାତ୍ରା କରିଥିବ ।

ତୁମେ କେଉଁ ସବୁ ପ୍ରକାର ଯାନ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲ ?

ତୁମେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଯାନରେ ଚଢ଼ି ସେଗୁଡ଼ିକର ମଜା ନେଇଥିଲ କି ?

ତୁମେ କେଉଁ ଯାନରେ ବସି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଉପଭୋଗ କରିଥିଲ ଓ କାହିଁକି ?

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯାନର ନିଜସ୍ୱ ଅଭିପ୍ରାୟ, ଡିଜାଇନ୍ ଏବଂ ଢାଞ୍ଚା ଥାଏ ।

ତୁମକୁ ପସନ୍ଦ ଆସୁଥିବା ଯେକୌଣସି ଗୋଟିଏ ଯାନ ବାଛ ।

ଯାନଟିକୁ ଭଲଭାବରେ ଦେଖ । ଯାନଟିର ଆକାରରେ ତୁମେ କେଉଁ ଜ୍ୟାମିତିକ ଆକୃତି ସବୁ ଦେଖୁଛ ? ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଆଙ୍କ ।

ଏଥି ସହିତ ତୁମ ଚିତ୍ରକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କର ।

ଚିତ୍ର ସହ ଯାନର ଛାଇ ଆଙ୍କ ।

ତୁମ ଗାଡ଼ିର ଚିତ୍ରକୁ ନିଜ ଶୈଳୀରେ ରଙ୍ଗ କର ଏବଂ ସଜାଅ ।

ସଡ଼କ ସୁରକ୍ଷା ବିଷୟରେ ଏକ ବାର୍ତ୍ତା ଲେଖ ଏବଂ ଏହାକୁ ତୁମ ଚିତ୍ରରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କର ।

DRAFT

ଏକ ଯାନର ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କର

କାର୍ଯ୍ୟ ୧.୨ ଅଂଶଗୁଡ଼ିକରୁ ସଂରଚନା ସୃଷ୍ଟି କରିବା

ତୁମେ କେବେ କୌଣସି ଅଟୋମୋବାଇଲ୍ ୱାର୍କସପ୍ ପରିଦର୍ଶନ କରିଛ କି ? ସେଠାକାର ମେକାନିକମାନେ ବାଇକ୍, କାର ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯାନର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶ ବାହାର କରି ମରାମତି କରନ୍ତି ।

ଯେପରି ଯାନବାହନର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶ ଥାଏ, ସେହିପରି ଚିତ୍ର ଏବଂ କଳାକୃତିର ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶ ଥାଏ । ଏହି ଅଂଶଗୁଡ଼ିକୁ ଦୃଶ୍ୟ ଉପାଦାନ କୁହାଯାଏ ।

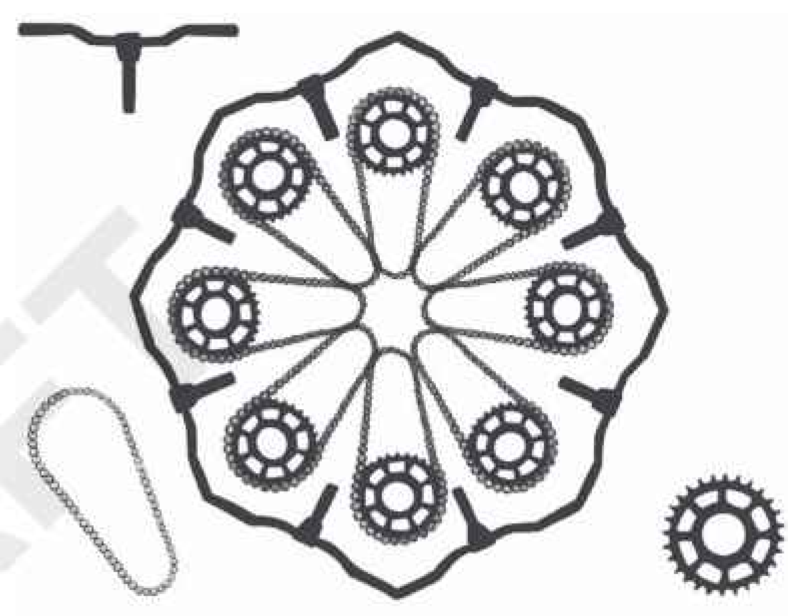

ପ୍ରଦତ୍ତ ଚିତ୍ରରେ ବ୍ୟବହୃତ ଏକ ସାଇକେଲର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶ ଏବଂ ଦୃଶ୍ୟ ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକ ଚିହ୍ନଟ କର ।

ଏକ ପୃଥକ କାଗଜରେ, ଯେକୌଣସି ଦୁଇ କିମ୍ବା ତିନୋଟି ଯାନର ଅଂଶ ବ୍ୟବହାର କରି ତୁମ ଚିତ୍ରର ସଂରଚନା ସୃଷ୍ଟି କର । ଏହା ଏକ ସିଟ୍, ଏକ ଘଣ୍ଟି, ଏକ ପେଡାଲ, ଏକ ଦର୍ପଣ, ଏକ ହ୍ୟାଣ୍ଡେଲବାର, ଏକ ଷ୍ଟିଅରିଂ ଚକ, କିମ୍ବା ଯେକୌଣସି ଯାନର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଅଂଶ ହୋଇପାରେ । ରଙ୍ଗ ଦେଇ ଏହାକୁ ଆକର୍ଷଣୀୟ କର ।

DRAFT

କାର୍ଯ୍ୟ ୧.୩ ଏହି ପ୍ରହେଳିକାଟି ସମାଧାନ କର

ତୁମେ ଏଠାରେ ଗାଡ଼ିର ଅନେକ ଅଂଶ ଦେଖୁଛ ।

ତୁମେ ଅନୁମାନ କରିପାରିବ, ଏହା କେଉଁ ଯାନ ?

ଯାନଟିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ଅଂଶକୁ ଯୋଡ଼ି ଏକ ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କର ଏବଂ ରଙ୍ଗ ଦିଅ ।

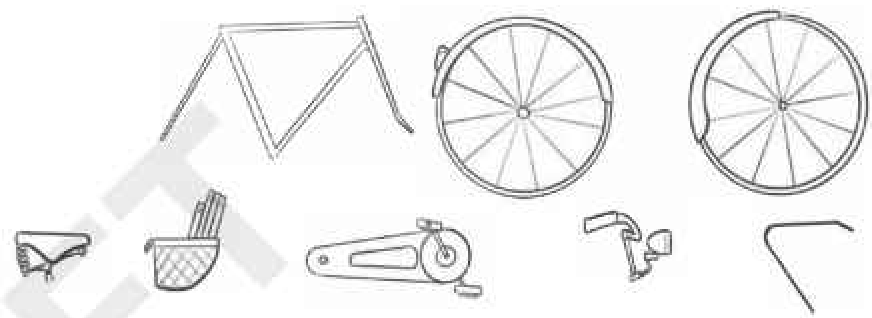

DRAFT

କାର୍ଯ୍ୟ ୧.୪ ମୋ ସ୍ୱପ୍ନର ଯାନ

ଯଦି ତୁମେ ତୁମ ସ୍ୱପ୍ନର ଏକ ଯାନ ତିଆରି କରିବ, ତେବେ ଏହା କିପରି ହେବ ? ଏହା ଉଡ଼ିବ, ଜଳରେ ଯାତ୍ରା କରିବ କିମ୍ବା ଗଡ଼ିବ ? ଏହା ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ନେଇକି ଯିବ କିମ୍ବା କେବଳ ତୁମକୁ ? ଏହା ପିଲା, ବୟସ୍କ ଲୋକ କିମ୍ବା ପଶୁପକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ହେବ କି ନାହିଁ କଳ୍ପନା କର । ତୁମ ସ୍ୱପ୍ନର ଯାନର ଏକ ସ୍କେଚ୍ ଆଙ୍କ ।

ତୁମ ସ୍ୱପ୍ନର ଯାନର ଏକ ମଡ଼େଲ୍ ତିଆରି କର ।

ସାମଗ୍ରୀ: ପୁରୁଣା କାର୍ଡବୋର୍ଡ, ଦିଆସିଲି ବାକ୍ସ, ବୋତଲ ଠିପି, ପରିତ୍ୟକ୍ତ ପାତ୍ର, କାଠି, କଇଁଚି, ଅଠା ଏବଂ ଟେପ୍ ।

ପ୍ରଥମେ ସୁରକ୍ଷା: ଧାରୁଆ ଉପକରଣ ବ୍ୟବହାର କରିବା ସମୟରେ ସତର୍କ ହୋଇ ବ୍ୟବହାର କର । ଏଥିପାଇଁ ଶିକ୍ଷକ କିମ୍ବା ଜଣେ ଅଭିଜ୍ଞ ଲୋକଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ନିଅ ।

ତୁମ ଚିତ୍ରକୁ ଏକ ସନ୍ଦର୍ଭ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରି, ତୁମ ସ୍ୱପ୍ନର ଯାନର ଏକ ମଡେଲ୍ ତିଆରି କର ।

- ମଡେଲ ତିଆରି କରିବା ସମୟରେ ଆବଶ୍ୟକ ଅନୁଯାୟୀ ପରିବର୍ତ୍ତନ କର ।
- ତୁମ ସ୍ୱପ୍ନର ଯାନର ମଡେଲ ତିଆରି କରିବା ପରେ, ଏହାକୁ ସଜାଇବା ପାଇଁ ରଙ୍ଗ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ବ୍ୟବହାର କର । ତୁମେ ହୁଏତ କୌଣସି ସାଇକେଲ, ଅଟୋରିକ୍ସା ଏବଂ ଟ୍ରକଗୁଡ଼ିକୁ ସେହି ଯାନର ଡ୍ରାଇଭର କିମ୍ବା ମାଲିକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଜାଯାଇଥିବା ଦେଖିଥିବ । ତୁମେ ମଧ୍ୟ ତୁମ ଯାନକୁ ସେହିପରି ସଜାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ।
- ତୁମ ସ୍ୱପ୍ନର ଯାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ପରେ, ଏହାକୁ ତୁମର ପସନ୍ଦ ଅନୁସାରେ ସଜାଅ ।

ଏହି ପୃଷ୍ଠାରେ ତୁମ ସ୍ୱପ୍ନର ଯାନର ଏକ ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କର ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧.୫ ବସ୍ ରହିବା ସ୍ଥାନର ଦୃଶ୍ୟ

ବସ୍ ରହିବା ସ୍ଥାନ ହେଉଛି ଏପରି ଏକ ସ୍ଥାନ ଯେଉଁଠାରେ ଲୋକମାନେ ପ୍ରାୟତଃ ବସ୍ ଧରିବା ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତି ।

ଛୋଟ ଛୋଟ ଦଳରେ ଭାଗ ହୋଇ ପ୍ରକୃତ ବସ୍ ରହିବା ସ୍ଥାନରେ ଅପେକ୍ଷା କରିବାର ତୁମର ଅଭିଜ୍ଞତା ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୁଅ ।

ବସ୍ ରହିବା ସ୍ଥାନ କେଉଁଠି ଅବସ୍ଥିତ ?

ତୁମ ସହିତ ବିଭିନ୍ନ ବୟସର ଲୋକମାନେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ କି ?

ବସ୍‌ରେ ଚଢ଼ିବା ସମୟରେ କେହି ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲେ କି ?

ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ସ୍ଥାନ ଥିଲା କି ?

ବସ୍ ରହିବା ସ୍ଥାନ ଆରାମଦାୟକ ଥିଲା କି ? (ଏଠାରେ ଛାତ, ରାମ୍ପ, ବେଞ୍ଚ କିମ୍ବା ଛାଇ ଥିଲା କି ?)

ତୁମେ କିପରି ଏକ ଭଲ ବସ୍ ରହିବା ସ୍ଥାନର ଡିଜାଇନ୍ କରିବ ?

କେଉଁ ସୁବିଧାଗୁଡ଼ିକ ଥିଲେ ଲୋକମାନେ ବସ୍‌କୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବା ସମୟଟି ଅଧିକ ଆରାମଦାୟକ ହୋଇପାରିବ ?

ବସ୍ ରହିବା ସ୍ଥାନରେ ବୟସ୍କ ବ୍ୟକ୍ତି, ପିଲା କିମ୍ବା ଭିନ୍ନକ୍ଷମ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ କେଉଁ ସୁବିଧାଗୁଡ଼ିକ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ ?

ବସ୍ ରହିବା ସ୍ଥାନରେ ତୁମର ଏକ ଧାରଣାକୁ ଆଙ୍କ ।

ଏହାକୁ ତୁମ ଦଳରେ ଆଲୋଚନା କର ।

ଏବେ, ଏକାଠି ମିଶି କାମ କର ଏବଂ ସମସ୍ତ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଧାରଣାକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି ଏକ ବସ୍ ରହିବା ସ୍ଥାନର ଅନ୍ୟ ଏକ ସ୍କେଚ୍ ତିଆରି କର ।

ସ୍କେଚ୍‌କୁ ଏକ ସନ୍ଦର୍ଭ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରି, ତୁମ ବସ୍ ରହିବା ସ୍ଥାନର ଏକ ତ୍ରିମାତ୍ରିକ (3D) ମଡେଲ୍ ତିଆରି କର ।

ସାମଗ୍ରୀ: ପୁରୁଣା କାର୍ଡ୍‌ବୋର୍ଡ୍, ଆଇସକ୍ରିମ କାଠି, ପରିତ୍ୟକ୍ତ ପାତ୍ର, କାଠି, ଅଳିଆ କପଡ଼ା, ପୁରୁଣା ଖବରକାଗଜ, ଅଠା, କଇଁଚି ଏବଂ ରଙ୍ଗ ।

ଯେତେବେଳେ ତୁମ ବସ୍ ରହିବା ସ୍ଥାନର ମଡେଲ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯିବ, ତା'ପରେ କିଛି ଖେଳଣା ଯାନ ସଂଗ୍ରହ କର କିମ୍ବା ନିଜେ କିଛି ଖେଳଣା ତିଆରି କରି ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥାନରେ ଲଗାଅ ।

ବସ୍ ରହିବା ସ୍ଥାନରେ ଏକ ବ୍ୟସ୍ତ ଦିନ କଳ୍ପନା କରି ଏକ ଛୋଟ ଦୃଶ୍ୟକୁ ରୂପ ଦେଇ ନିଜ ମଡେଲ୍‌କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କର ।

DRAFT

ଏହି ପୃଷ୍ଠାରେ ଯେକୌଣସି ବସ୍ ରହିବା ସ୍ଥାନର ଧାରଣାକୁ ନେଇ ଏକ ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କର ।

ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ଅଧ୍ୟାୟ-୧ : ଗତି କରୁଥିବା ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକର ଚିତ୍ର				
ଶୈକ୍ଷିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ	ଦକ୍ଷତା	ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ	ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
୧	୧.୧	ଦ୍ୱି-ମାତ୍ରିକ ଏବଂ ତ୍ରି-ମାତ୍ରିକ କଳାକୃତି ମାଧ୍ୟମରେ ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟରେ ବସ୍ତୁ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଚିତ୍ରଣ କରିବେ ।		
୨	୨.୧	ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକର ଅଂଶଗୁଡ଼ିକୁ କାଳ୍ପନିକ ଭାବେ ମିଶ୍ରଣ କରି ନୂତନ ସଂରଚନା, ନୂତନ ରୂପ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନୂତନ ବସ୍ତୁ ସୃଷ୍ଟି କରିବେ ।		
୩	୩.୧	ସାଥୀମାନଙ୍କ ମତାମତକୁ ଆଧାର କରି ଦୃଶ୍ୟ କଳାର ଏକାଧିକ କଳାକୃତି ପୁନରାବୃତ୍ତି କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ । ଶ୍ରେଣୀରେ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବେ ।		

DRAFT

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ: ....

....

....

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତବ୍ୟ: ....

....

....

ଅଧ୍ୟାୟ-୨

ଝରକା ବାହାରକୁ ଦେଖ ଓ ଆଙ୍କ

ଦୃଶ୍ୟ କଳା ଶ୍ରେଣୀର ସମୟ ହେବାପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ସେମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହର ସହିତ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ସମସ୍ତ କଳା ସାମଗ୍ରୀ ସେମାନଙ୍କ ଡେସ୍କରେ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ସଜାହୋଇ ରହିଥିଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରେଣୀଗୃହ ବାହାରକୁ ନେଇ ଚିତ୍ର କରିବାର ସୁଯୋଗ ଦେଇ ଉତ୍ସାହିତ କରିବାକୁ ହେବ, ଯେଉଁଠାରେ ସେମାନେ ବଗିଚାର ମାଳି ସହ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବା ସହିତ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ଗଛ, ଫୁଲ ଏବଂ ପ୍ରଜାପତିର ଚିତ୍ର ଆଙ୍କି ପାରିବେ ।

ସେମାନଙ୍କ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକୁ, ଘଡ଼ଘଡ଼ି ସହିତ ପ୍ରବଳ ବର୍ଷା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ ସେହି ସମୟରେ, ଶିକ୍ଷକ ଶ୍ରେଣୀ ଭିତରକୁ ଆସିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ଝରକାରୁ ବାହାରକୁ ଚାହିଁ ବର୍ଷାର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ କହିଲେ ।

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଝରକା ଦେଇ ବାହାରକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ । କିଛି ସମୟ ପରେ ବର୍ଷା ଛାଡ଼ିଗଲା ଏବଂ ସବୁକିଛି ସତେଜ ଏବଂ ସଫା ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ଶିକ୍ଷକ ଲତାଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖାଇ କହିଲେ ପିଲାମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକ କିପରି ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଛି ଦେଖ । ସେମାନେ ପ୍ରବଳ ବର୍ଷା ଓ ପବନରେ ନଇଁ ପଡ଼ିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଅନ୍ୟ ଉଦ୍ଭିଦ, ଗଛ ଏବଂ ପାଖରେ ଥିବା ଖୁଣ୍ଟଗୁଡ଼ିକୁ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଥିଲେ, ଯାହା ସେମାନଙ୍କୁ ସହାୟତା କରୁଥିଲା, ତେଣୁ ସେମାନେ ପଡ଼ିନଥିଲେ ।

ଯଦିଓ ଲତାଗୁଡ଼ିକ ମାଟି ତଳେ ଅନ୍ଧାରରେ ଅଙ୍କୁରିତ ହୁଅନ୍ତି, ସେମାନେ ଅନେକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଉପରକୁ ଉଠିବାକୁ ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପବଦ୍ଧ । ନରମ ଲତାଗୁଡ଼ିକ କେବେବି ବଢ଼ିବା ବନ୍ଦ କରନ୍ତି ନାହିଁ, ଠିକ୍ ଯେପରି ନଦୀଗୁଡ଼ିକ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଭୌଗୋଳିକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଦେଇ ଗତି କରି ସବୁବେଳେ ବହି ଚାଲିଥାନ୍ତି । ସେହି ବଢ଼ିବା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଲତାଗୁଡ଼ିକ ଆମକୁ ଫୁଲ, ଫଳ ଏବଂ ପନିପରିବା ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି ।

ଆଶ୍ରିତ ଲତା ଏବଂ ବିନା ଆଶ୍ରିତ ଲତା ଆମକୁ ନମ୍ର, ନମନୀୟ ଏବଂ ବିଶ୍ୱାସୀ ହେବା ସମ୍ପର୍କରେ ଅନେକ ଶିକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜ ଆଶ୍ରୟ ଖୋଜିବାକୁ ସଙ୍କୋଚ କରନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ବିଶ୍ୱାସ ରଖନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ପରିବେଶ ଦ୍ୱାରା ପୁଷ୍ଟ ହେବେ । ସେମାନେ ବଢ଼ିବା ସହିତ, ସେମାନେ ବାସ କରୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥାନକୁ, ତାହା ଘର ଭିତର ହେଉ କିମ୍ବା ବାହାର, ସେ ସ୍ଥାନକୁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ଜୀବନ୍ତ କରିଥାନ୍ତି ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୨.୧ ଆଶ୍ରିତ ଲତା ଏବଂ ବିନା ଆଶ୍ରିତ ଲତାଗୁଡ଼ିକର ଲୋ ରିଲିଫ୍ (Low Relief)

ଆଶ୍ରିତ ଲତା ଏବଂ ବିନା ଆଶ୍ରିତ ଲତା ଅନ୍ୟ ଗଛଠାରୁ କିପରି ଭିନ୍ନ ? ସେମାନଙ୍କର ପତଳା ଏବଂ ନମନୀୟ କାଣ୍ଡ ବଢ଼ିବା ସହିତ ବକ୍ର ଏବଂ ମୋଡ଼ି ମୋଡ଼ି ହୋଇ ଘୂରି ବୁଲନ୍ତି ।

ଏହି ଅଙ୍କାବଙ୍କା ଲତାଗୁଡ଼ିକ ଶିଳ୍ପୀମାନଙ୍କୁ ମୂର୍ତ୍ତି, ଚିତ୍ରକଳା, ସ୍ଥାପତ୍ୟ, ବସ୍ତ୍ରର ଡିଜାଇନ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କଳା ରୂପରେ ନୂତନ କିଛି ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଥାଏ ।

ଏପରି ଏକ ପରମ୍ପରା ହେଉଛି ମେହେନ୍ଦି, ଯାହା ଭାରତର ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ସବୁ ବର୍ଗର ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଚଳିତ । ଏହା ତାଜା କିମ୍ବା ଶୁଖିଲା ମେହେନ୍ଦି ପତ୍ରରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଏ । ପ୍ରଥମେ ଏହାର ଏକ ଗାଢ଼ ପେଷ୍ଟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଏ ଏବଂ ଏକ କୋନ୍‌ରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ରଖାଯାଏ । ସୁନ୍ଦର ଭାବେ କୋନ୍‌ର ସରୁ ମୁନିଆ ପଟରେ ଏକ ରନ୍ଧ୍ର କରି ପେଷ୍ଟକୁ ଡିଜାଇନ୍ ଉପରେ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ଲଗାଯାଏ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ମୁଖ୍ୟତଃ ହାତ, ବାହୁ ଏବଂ ପାଦରେ ଚିତ୍ର କରାଯାଏ (ମେହେନ୍ଦି ଲଗାଯାଏ) ।

ଯେତେବେଳେ ମେହେନ୍ଦି ଶୁଖିଯାଏ, ସେତେବେଳେ ତୁମେ ଦେଖିପାରିବ ଯେ ରେଖାଗୁଡ଼ିକ ଉପରକୁ ଉଠିଥିବା ପରି ମନେ ହୁଏ ଏବଂ ତାହା ଅନ୍ୟ ଚର୍ମ ପରି ସମତଳ ନୁହେଁ । ଏହାକୁ ଲୋ ରିଲିଫ୍ କୁହାଯାଏ । ଏହା ମୂର୍ତ୍ତି କଳା ଏବଂ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଧିକ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।

ତୁମ ପରିବାରର ସଦସ୍ୟ ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ମେହେନ୍ଦି କଳାକାରମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କର । ଏକାଠି କାମ କର ଏବଂ ଆଶ୍ରିତ ଲତା ଏବଂ ବିନା ଆଶ୍ରିତ ଲତା ଦ୍ୱାରା ଅନୁପ୍ରାଣିତ ଡିଜାଇନ୍ ସୃଷ୍ଟି କର । ଅନୁମତି ଏବଂ ସମ୍ମତି ସହିତ ତୁମ ବନ୍ଧୁ, ପରିବାର ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ହାତ ପାପୁଲିରେ ମେହେନ୍ଦି ଆଙ୍କ ।

ନିମ୍ନ ଖୋଦେଇ ଓ ଉଚ୍ଚ ଖୋଦେଇ ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟ

ପିଲାମାନେ, ଜାଣିଛ : ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ରାଜାରାଣୀ ମନ୍ଦିର, ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର, ଲିଙ୍ଗରାଜ ମନ୍ଦିର ଓ ବୈତାଳ ମନ୍ଦିର ଆଦି ବହୁ ମନ୍ଦିର ଦେଖିବାକୁ ପାଇବ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଅଧିକ ମନ୍ଦିର ଥିବାରୁ ଏହାକୁ ମନ୍ଦିର ମାଳିନୀ ନଗରୀ କୁହାଯାଏ । ଏହିସବୁ ମନ୍ଦିର କାନ୍ଥରେ ବିଭିନ୍ନ ଦେବାଦେବୀଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ଯାହା ସାଧାରଣତଃ ମନ୍ଦିର କାନ୍ଥ ଦେହରୁ ଅଧିକ ଉଠି ଖୋଦେଇ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏହାକୁ ଉଚ୍ଚ ଖୋଦେଇ ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ସେହିପରି ଡାଳି ଲତା ଡିଜାଇନଗୁଡ଼ିକ ସେହି ତୁଳନାରେ କମ୍ ଉଠି ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏହାକୁ ନିମ୍ନ ଖୋଦେଇ ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଏହିପରି ଉଚ୍ଚ ଖୋଦେଇ ଓ ନିମ୍ନ ଖୋଦେଇ ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟ କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିର ଓ ଅନ୍ୟ ମନ୍ଦିର ଗୁଡ଼ିକରେ ତୁମେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବ । ମନ୍ଦିର ବୁଲି ଦେଖିବାବେଳେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଅନୁଧ୍ୟାନ କର ।

ଏଠାରେ ତୁମ ହାତରେ ମେହେନ୍ଦିର ଏକ ସଂରଚନା (ଡିଜାଇନ୍) ଅଙ୍କନ କର ।

ଓଡ଼ିଶା ମନ୍ଦିର ସ୍ଥାପତ୍ୟରେ ନିମ୍ନ ଖୋଦେଇ ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟ

ଦୃଷ୍ଟିବାଧିତଙ୍କ ସହିତ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ

- ଏକ କୋନରେ ଏପରି ବହଳିଆ ସାମଗ୍ରୀ ଭର୍ତ୍ତି କର ଯାହା କୌଣସି ସମତଳ ଉପରେ ସହଜରେ ଲାଗି ରହିପାରିବ ଏବଂ ଶୁଖିଲେ କଠିନ ହେବ । ମନେରଖ ଯେ ଏହି ବହଳିଆ ସାମଗ୍ରୀରେ ଅଠା ଭଳି ଏକ ପଦାର୍ଥ ମିଶିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

କାଡ଼ବୋର୍ଡ଼ : କାଗଜ କିମ୍ବା କପଡ଼ା ପରି ଏକ ସମତଳ

- କୋନ୍ ବ୍ୟବହାର କରି, ଏକ ପୁରୁଣା ପୃଷ୍ଠରେ ତୁମର ସଂରଚନା (ଡିଜାଇନ୍)କୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ଏବଂ ଏହାକୁ ଶୁଖିବାକୁ ଦିଅ । ଏହା ତୁମର ଦୃଷ୍ଟିହୀନ ସାଥୀଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ମାର୍ଗଦର୍ଶକ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ । ସେମାନେ ଏଥିରେ ରଙ୍ଗ ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ଉଠିକରି ଥିବା ରେଖାଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରିବେ ଏବଂ ଲୋ ରିଲିଫ୍ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକୁ ସହଜରେ ଜାଣିପାରିବେ ଓ ଅନୁଭବ କରିପାରିବେ ।
- ଡିଜାଇନ୍‌ରେ ସେମାନଙ୍କୁ ତୂଳୀ ସାହାଯ୍ୟରେ ରଙ୍ଗ ଲଗାଇବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କର ।
- ଚିତ୍ରକଳା କରିବାର ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରିବାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ସହଯୋଗ କର ।

DRAFT

କାର୍ଯ୍ୟ ୨.୨ ରଙ୍ଗରେ ମ୍ୟାଜିକ୍

ଭାରତର ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ପାଳନ କରାଯାଉଥିବା ରଙ୍ଗର ପର୍ବ ହେଉଛି ହୋଲି । ଏହା ଏପରି ଏକ ପର୍ବ, ଯେଉଁଥିରେ ଲୋକମାନେ ରଙ୍ଗ ସହିତ ଖେଳିବାର ମଜା ନିଅନ୍ତି ।

ତୁମେ କେବେ ରଙ୍ଗ ସହିତ ଖେଳି ଆନନ୍ଦ ଉପଭୋଗ କରିଛ ?

ତୁମେ ଦେଖିଛ କି ଗୋଟିଏ ରଙ୍ଗରେ ଅନ୍ୟ ରଙ୍ଗ ମିଶ୍ରିତ ହେଲେ କିପରି ଅଲଗା ରଙ୍ଗ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ? ହୋଲି ଖେଳିଲା ବେଳେ ତୁମେ ଏହା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିପାରିବ ।

ରଙ୍ଗଚକ୍ର ଏକ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକୀୟ ଉପକରଣ ଯାହା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ରଙ୍ଗର ଭିନ୍ନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ।

ଆସ ଏକ ରଙ୍ଗ ଚକ୍ର ତିଆରି ଶିଖିବା

ଯେଉଁ ରଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ରଙ୍ଗକୁ ମିଶ୍ରଣ କରି ମିଳିପାରିବ ନାହିଁ, ସେଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାଥମିକ ରଙ୍ଗ (Primary Colour) କୁହାଯାଏ । ସେହିଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି ଲାଲ, ନୀଳ ଏବଂ ହଳଦିଆ । ମଜାର କଥା ହେଉଛି ଏହି ତିନୋଟି ରଙ୍ଗର ମିଶ୍ରଣରେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ରଙ୍ଗ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ ।

ଡାହାଣ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଥିବା ବୃତ୍ତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଥମିକ ରଙ୍ଗ ଦେଇ ପୂରଣ କର ।

ପ୍ରାଥମିକ ରଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକର ନାମ ସେଠାରେ ଥିବା ଘର ମଧ୍ୟରେ ଲେଖ ।

ପ୍ରାଥମିକ ରଙ୍ଗ

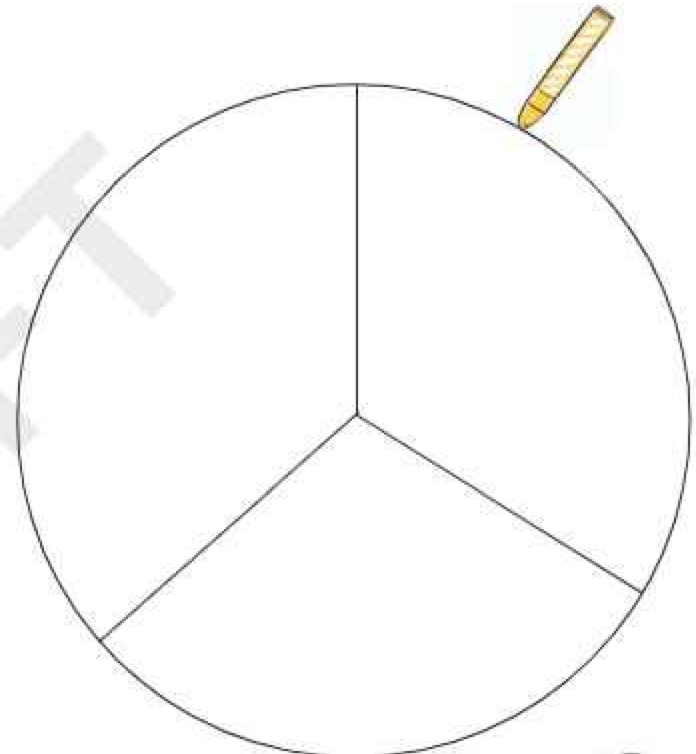

DRAFT

ଯେତେବେଳେ ଦୁଇଟି ପ୍ରାଥମିକ ରଙ୍ଗ ମିଶ୍ରିତ ହୁଏ, ସେତେବେଳେ ଏକ ଦ୍ୱିତୀୟକ ରଙ୍ଗ (Secondary Colour) ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ।

ଆଉ ଏକ ବୃତ୍ତ ଅଙ୍କନ କର ଏବଂ ଏହାକୁ ଛଅ ଖଣ୍ଡରେ ଭାଗ କର ।

- ପ୍ରାଥମିକ ରଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ଘର ଛାଡ଼ି ପୂରଣ କର ।
- ତିନୋଟି ପ୍ରାଥମିକ ରଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରୁ ଯେକୌଣସି ଦୁଇଟି ପ୍ରାଥମିକ ରଙ୍ଗକୁ ମିଶ୍ରଣ କର ଏବଂ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରଙ୍ଗ ଦୁଇଟି ଘର ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଖାଲି ଘରେ ସେହି ରଙ୍ଗକୁ ଲଗାଅ ।
- ବୃତ୍ତ ଚାରିପାଖର ରେଖା ମଧ୍ୟରେ ରଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକୁ ଲେବଲ୍ କର ଏବଂ ଦେଖ ଏହା କେତେ ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଉଛି ।
- ଦ୍ୱିତୀୟକ ରଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକରେ ତୁମର ବିଭିନ୍ନ ସଂରଚନାକୁ ରଙ୍ଗ ଦିଅ ।

ତୁମେ କ'ଣ ଏହି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ବିଭିନ୍ନ ପୃଷ୍ଠାରେ ଥିବା ରଙ୍ଗ ଚକ୍ରକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିପାରିବ ?

ଉଷ୍ମ ଏବଂ ଶୀତଳ ରଙ୍ଗ

ଉଷ୍ମ ଜିନିଷଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣତଃ ଲାଲ, ହଳଦିଆ ଏବଂ କମଳା ରଙ୍ଗରେ ଥାଏ । ଥଣ୍ଡା ଜିନିଷଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣତଃ ନୀଳ, ସବୁଜ ଏବଂ ବାଇଗଣୀ ରଙ୍ଗରେ ଥାଏ । ରଙ୍ଗ ଚକ୍ରରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କର ।

ଦ୍ୱିତୀୟକ ରଙ୍ଗ

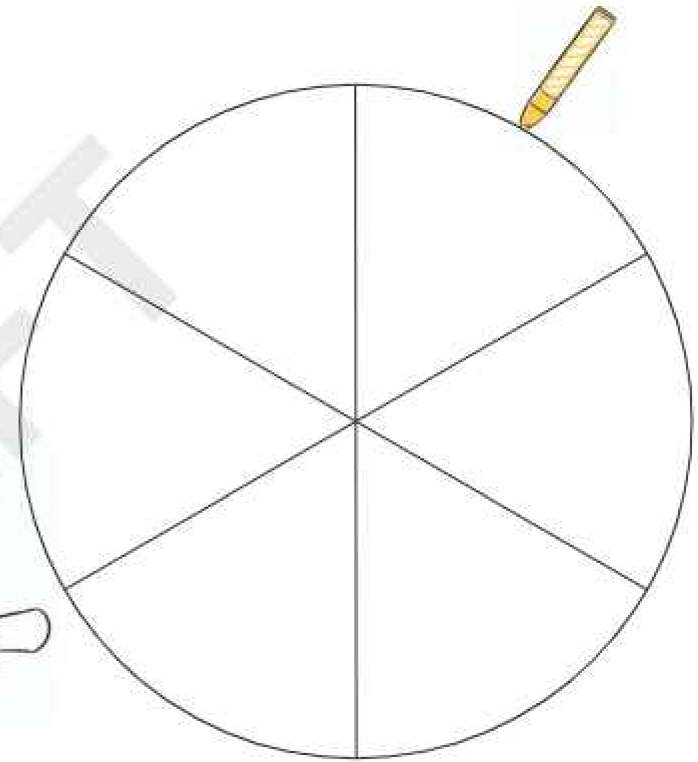

ଟିପ୍ପଣୀ : ତୁମ ଛବିକୁ ରଙ୍ଗ କରିବା ସମୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରଙ୍ଗ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପରେ ତୁମେ ବ୍ରଶ୍(ତୁଳୀ)କୁ ଭଲ ଭାବରେ ଧୋଇବ କିମ୍ବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ରଙ୍ଗ ପାଇଁ ଏକ ପୃଥକ ବ୍ରଶ୍(ତୁଳୀ) ବ୍ୟବହାର କରିବ ।

DRAFT

କାର୍ଯ୍ୟ ୨.୩ ବାହ୍ୟ ଦୃଶ୍ୟ ଅଙ୍କନ

ତୁମେ କେବେ ପିକନିକ୍ ସମୟରେ ବାହାରେ ଦଳ ହୋଇ ଫଟୋ ଉଠାଇଛ କି ?

ଫଟୋଗ୍ରାଫର ପ୍ରାୟତଃ ଲୋକଙ୍କୁ କେଉଁଠାରେ ଠିଆ ହେବାକୁ ହେବ, କିପରି ପୋଜ୍ ଦେବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଫ୍ରେମ୍‌ରେ ସେମାନେ କ'ଣ ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି ତାହା କୁହନ୍ତି । ଏହି ଫଟୋ, ଚିତ୍ର କିମ୍ବା ଦୃଶ୍ୟ କଳାକୃତିରେ ସ୍ଥାନର ଭୂମିକା କିପରି ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ହୋଇପାରିବ ତାହା ଜାଣିବା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏକ ଚିତ୍ରରେ ତିନି ପ୍ରକାର ସ୍ଥାନ ଥାଏ ।

୧. **ସମ୍ମୁଖ ଭୂମି** ହେଉଛି ସେହି ସ୍ଥାନ ଯେଉଁଠାରେ ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟ ଦର୍ଶକଙ୍କ ନିକଟତର ଥାଏ ଏବଂ ବଡ଼ ଦେଖାଯାଏ । ଏହାର ରଙ୍ଗ ଏବଂ ବିବରଣୀ ସ୍ୱଷ୍ଟ ଭାବରେ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହୁଏ ।

୨. **ମଧ୍ୟଭୂମି** ହେଉଛି ସେହି ସ୍ଥାନ ଯାହା ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟ ପଛରେ ଥାଏ । ଏଥିରେ କିଛି ବିବରଣୀ ଥାଏ ଏବଂ ଏହା ଏକ ଦୃଶ୍ୟକୁ ଗଭୀରତା ପ୍ରଦାନ କରେ ।

୩. **ପୃଷ୍ଠଭୂମି** ହେଉଛି ସେହି ସ୍ଥାନ ଯାହା ଦର୍ଶକଙ୍କଠାରୁ ସବୁଠାରୁ ଦୂରରେ ଥାଏ । ଏଥିରେ ସର୍ବନିମ୍ନ ବିବରଣୀ ଏବଂ ହାଲୁକା ରଙ୍ଗ ଥାଏ ।

ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଚିତ୍ରକଳାରେ ପୃଷ୍ଠଭୂମି, ମଧ୍ୟଭୂମି ଓ ସମ୍ମୁଖ ଭୂମି ଚିହ୍ନିତ କର ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ଭୂଦୃଶ୍ୟ ଚିତ୍ର: ସାଧାରଣତଃ ଭୂଦୃଶ୍ୟ ଚିତ୍ରରେ ଶିଳ୍ପୀ ନିଜେ ଚିତ୍ରପଟକୁ ଦର୍ଶାଯାଇଥିବା ପରି ତିନୋଟି ଭୂମିରେ ବିଭକ୍ତ କରି ଚିତ୍ର ଆଙ୍କିବା ସହ ସେଥିରେ ଗଛ ଲତା, ଚାଳଘର, ନଦୀ, ନୌକା, ଜାହାଜ, ପକ୍କାଘର, ଭୂମି, ଆକାଶ ଓ ଦୂର ଦିଗ୍‌ବଳୟ ଆଦିକୁ ପ୍ରକୃତିରୁ ଅନୁକରଣ କରି ଚିତ୍ରଣ କରିଥାନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାର ବିଶିଷ୍ଟ ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ ବସନ୍ତ ପଣ୍ଡା ଓ ରବୀନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ନାୟକ ଅନେକ ଭୂଦୃଶ୍ୟ ଚିତ୍ର ଆଙ୍କିଯାଇଛନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ଅନ୍ୟ ଶିଳ୍ପୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଭୂଦୃଶ୍ୟ ଚିତ୍ର ଆଙ୍କିଥାନ୍ତି ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୨.୪ ସମୟ ଏବଂ ଋତୁର ରଙ୍ଗ

ଯଦି ରଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକ ଉଷ୍ଣତା ଏବଂ ଶୀତଳତାକୁ ପରିପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି, ତେବେ କ'ଣ ସେମାନେ ସମୟ ଏବଂ ଋତୁକୁ ମଧ୍ୟ ଦର୍ଶାଇପାରିବେ ?

ତୁମ ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ମନେ ପକାଅ ଏବଂ **ବିଭିନ୍ନ ଋତୁରେ** ପ୍ରକୃତିରେ ଦେଖୁଥିବା ରଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକୁ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କର ।

ଗ୍ରୀଷ୍ମ
ବର୍ଷା
ଶୀତ
ବସନ୍ତ

ତୁମେ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରି **ଦିନର ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ** ଆକାଶରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ରଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକ ଲେଖ ।

ସକାଳ
ଅପରାହ୍ନ
ସନ୍ଧ୍ୟା
ରାତି

ଦିନର ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଛାଇକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କର । ସେଗୁଡ଼ିକ ଲମ୍ବା, ଛୋଟ, କିମ୍ବା ମଧ୍ୟମ ତାହା ଲେଖ ।

ସକାଳ
ଅପରାହ୍ନ
ସନ୍ଧ୍ୟା
ରାତି

DRAFT

- ଗୋଟିଏ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଚାରୋଟି ସମାନ ଭାଗରେ ଭାଗ କର ।
- ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ, ତୁମ ଚାରିପାଖରେ ଦେଖୁଥିବା ଏକ ବାହ୍ୟ ଦୃଶ୍ୟକୁ ଆଙ୍କ ।
- ଏହାର ସମ୍ମୁଖ ଭୂମି, ମଧ୍ୟଭୂମି ଏବଂ ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ତୁମେ କ'ଣ ଆଙ୍କିବ ତାହା ସ୍ଥିର କର ।
- ଅନ୍ୟ ଅଂଶରେ ଚିତ୍ରକୁ ପୁନରାବୃତ୍ତି କର ।
- ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଋତୁ ଏବଂ ଦିନର ଗୋଟିଏ ସମୟ ବାଛ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଅଂଶ - ୧. ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁର ଅପରାହ୍ନ ହୋଇପାରେ, ଅଂଶ - ୨. ଶୀତଦିନର ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇପାରେ, ଇତ୍ୟାଦି ।
- ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶର ଚିତ୍ର ପାଇଁ ଚୟନ କରାଯାଇଥିବା ଋତୁ ଏବଂ ସମୟର ରଙ୍ଗ ଦେଇ ଚିତ୍ର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କର ।
- ସମୟ ବିଷୟରେ ସୂଚନା ଦେବା ପାଇଁ ଛାୟା ସହ ଚିତ୍ର ଆଙ୍କିବା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ।
- ଅଧିକ ବିବିଧତା ପାଇବା ପାଇଁ ରଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକୁ ମିଶ୍ରଣ କରି ବ୍ୟବହାର କର ।

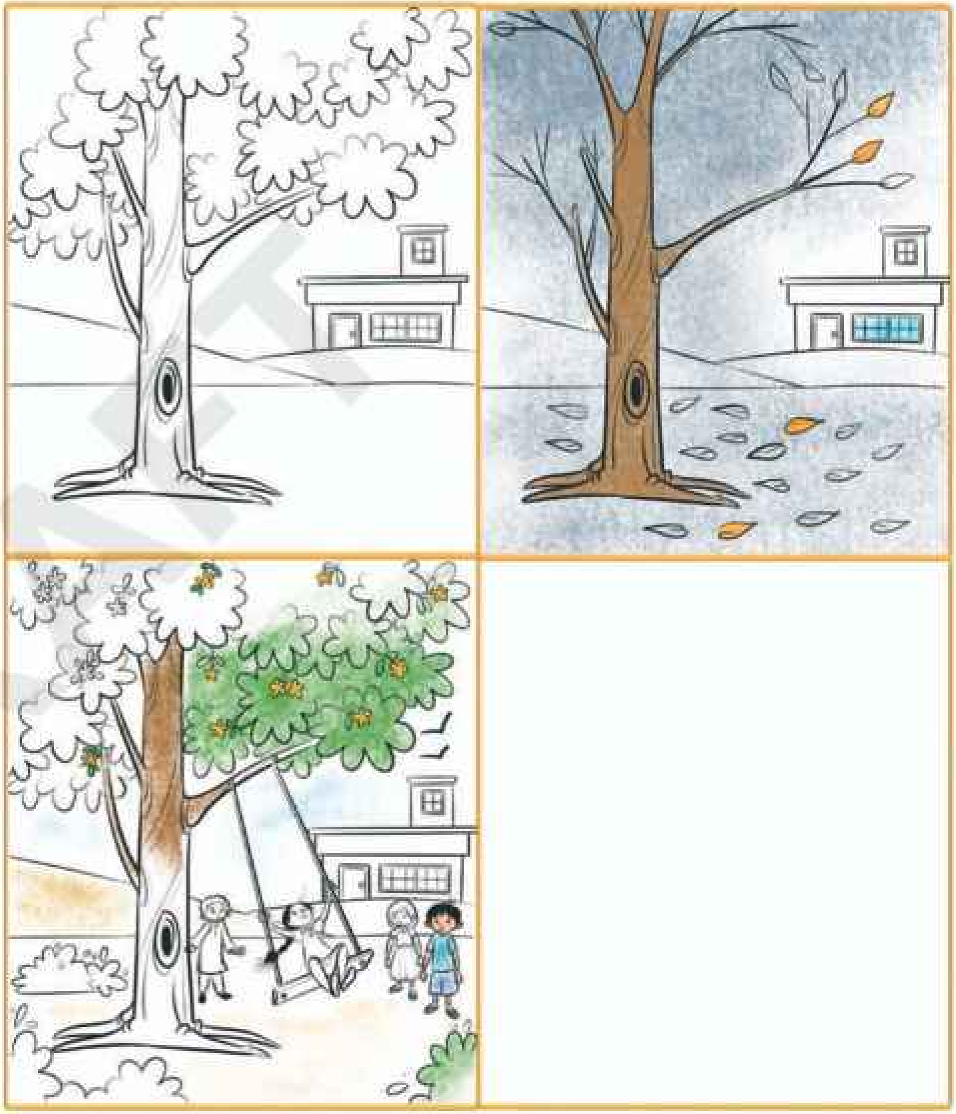

ଏଠାରେ ତୁମ ମନ ପସନ୍ଦର ଗୋଟିଏ ଋତୁର ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କର ।

DRAFT

ଏଠାରେ ତୁମ ମନରୁ ଗୋଟିଏ ଭୂଦୃଶ୍ୟ (ଜଳ ରଙ୍ଗରେ) ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କର ଏବଂ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାପରେ ଏହା କିପରି ହୋଇଛି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ମତାମତ ନିଅ ।

ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ଅଧ୍ୟାୟ-୨ : ଝରକା ବାହାରକୁ ଦେଖ ଓ ଆଙ୍କ				
ଶୈକ୍ଷିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ	ଦକ୍ଷତା	ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ	ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
୧	୧.୧	ବିଭିନ୍ନ ସମୟ ଏବଂ ଋତୁରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ପ୍ରକୃତିର ଦୃଶ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଚିତ୍ରଣ କରିବେ ।		
୨	୨.୧	ପ୍ରକୃତିରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ସଂରଚନା ଅଙ୍କନ କରିବା ପାଇଁ କଳ୍ପନାମୂଳକ ଭାବରେ ଦୃଶ୍ୟ ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବେ ।		
୨	୨.୨	ଯେକୌଣସି ଚିତ୍ରର ସମ୍ମୁଖଭାଗ, ମଧ୍ୟଭାଗ ଏବଂ ପୃଷ୍ଠଭାଗକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବେ ଏବଂ କଳାକୃତିରେ ଏହି ସ୍ଥାନର ବିଭାଗଗୁଡ଼ିକୁ ସୁନ୍ଦର ଭାବେ ଅଙ୍କନ କରିବେ ।		
୩	୩.୨	ଦ୍ୱିତୀୟକ ରଙ୍ଗ ପାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରାଥମିକ ରଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକୁ ମିଶ୍ରଣ କରି ଏକ ମୌଳିକ ରଙ୍ଗ ଚକ୍ର ସୃଷ୍ଟି କରିବେ ।		
୩	୩.୨	ଉପଯୁକ୍ତ ମାଧ୍ୟମ ବ୍ୟବହାର କରି ନିମ୍ନ ଖୋଦେଇ କଳାକୃତି ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ପଦକ୍ଷେପ ଅନୁସରଣ କରିବେ ।		
		ଶ୍ରେଣୀରେ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବେ ।		

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ: ....

....

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତବ୍ୟ: ....

....

DRAFT

ଅଧ୍ୟାୟ-୩

ଚିତ୍ରକଳାରେ କାହାଣୀ

ଆମେ ପ୍ରତିଦିନ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିଥାଉ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଚାଲିବା, କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବା, ହସିବା, କହିବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ମନୋଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିବାର ଏକ ଭିନ୍ନ ଶୈଳୀ ଥାଏ । ତୁମେ ହୁଏତ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିବ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଛାଇ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ଭିନ୍ନ ।

ତୁମର ପ୍ରିୟ ଲୋକଙ୍କ ବିଷୟରେ ଭାବ ଏବଂ ତୁମେ କାହିଁକି ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ରହିବାକୁ ପସନ୍ଦ କର ?

ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘଟଣାକୁ କଳ୍ପନା କର- ଘଟଣା ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁ, ହସ, କେଶସଜ୍ଜା, ପୋଷାକ, ସ୍ୱର, ହାବଭାବ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ କିପରି ଥିଲା ?

ଏହି ଅଧ୍ୟାୟରେ, ତୁମେ ଲୋକମାନଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ଜିନିଷଗୁଡ଼ିକୁ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିବା ଶିଖିବ । ଛାୟା ନାଟକ ଏବଂ ଇମୋଜି ମାଧ୍ୟମରେ, ତୁମେ ଲୋକମାନଙ୍କ ଜୀବନର କାହାଣୀ ଚିତ୍ରଣ କରିବାର ନୂତନ ଉପାୟ ଶିଖିବ ।

ଓଡ଼ିଶାର ରାବଣ ଛାୟା ନାଟକ: ଓଡ଼ିଶାର ଅନୁଗୁଳ ଜିଲ୍ଲାରେ ରାବଣ ଛାୟା ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପାରମ୍ପରିକ ଛାୟା କଣ୍ଢେଇ ନାଚ । ଏହାର କଣ୍ଢେଇଗୁଡ଼ିକ ଚମଡ଼ାରେ ତିଆରି ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଛାୟା କଣ୍ଢେଇ ଯାହା ବିଚିତ୍ର ରାମାୟଣର ରାମ ରାବଣର କଥା ବସ୍ତୁକୁ କଣ୍ଢେଇ ଗୁଡ଼ିକର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଛାୟା ଚିତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ଏବଂ ଗୀତ ଓ କାହାଣୀ ମାଧ୍ୟମରେ ପରିବେଷଣ କରାଯାଇଥାଏ । ଏହି ଛାୟା ନାଟକ ମଧ୍ୟ ରଙ୍ଗୀନ ହୋଇପାରେ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୩.୧ ଛାୟାକୁ ଆଙ୍କ

ଖରାରେ ଚାଲିବା ସମୟରେ ତୁମେ ହୁଏତ ନିଜ ଛାଇ ଦେଖିଥିବ । କିନ୍ତୁ ରାତିରେ ରାସ୍ତାର ଆଲୋକ ପାଖ ଦେଇ ଚାଲିବା ସମୟରେ ତୁମର ଛାଇ କିପରି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏ ତାହା ତୁମେ ଦେଖିଛ କି ?

ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ବସ୍ତୁ କିମ୍ୱା ଜୀବନ୍ତ ପ୍ରାଣୀ ଆଲୋକ ଆଗରେ ରହନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ତା' ପଛ ପାଖରେ ଏକ ଛାୟା ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ବେଳେବେଳେ ଯେଉଁ ଜିନିଷ ବା ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ଛାୟା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ, ତାହା ସେହି ଜିନିଷ କିମ୍ୱା ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଦେଖାଯାଏ ।

ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଛାୟା ଦେଖ ଓ ଅଙ୍କନ କର

- ଯୋଡ଼ିରେ କିମ୍ୱା ଛୋଟ ଦଳରେ କାର୍ଯ୍ୟ କର । ଖରା ସମୟରେ ବାହାରକୁ ଆସ ।
- ତୁମ ହାତ ଖୋଲା ରଖ ଏବଂ ଉଡୁଥିବା ପକ୍ଷୀ ପରି ହାତ ହଲାଅ ଏବଂ ତା'ର ଛାୟାକୁ ଦେଖ ।
- ତୁମ ଆଣ୍ଠୁକୁ ମୋଡ଼ି ରଖ ଏବଂ ଛାୟାରେ ଏକ ହାତୀର ଶୁଣ୍ଢ ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ତୁମ ହାତକୁ ବ୍ୟବହାର କର । ଏହା ଫଳରେ ଛାୟାଟି ହାତୀ ଶୁଣ୍ଢ ପରି କିପରି ହେଉଛି ଲକ୍ଷ୍ୟ କର ।
- ତୁମ ଶରୀରର ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ କରି ତୁମେ କିପରି ଏକ ମୟୂର କିମ୍ୱା ଏକ ଉଡୁଥିବା ସାପର ଛାୟା ତିଆରି କରିପାରିବ ସେ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କର । ତୁମ ମନପସନ୍ଦର ଛାୟା ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ବାରମ୍ୱାର ଅଭ୍ୟାସ କର ।
- ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ପସନ୍ଦ କରୁଥିବା ଏକ ଛାୟା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଯିବ, ସେତେବେଳେ ସେମିତି ଅଟକି ଯାଅ ।
- ତୁମ ସାଙ୍ଗମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଆଙ୍ଗୁଠି, ବାଡ଼ି କିମ୍ୱା ଛୋଟ ପଥର ଖଣ୍ଡ ସାହାଯ୍ୟରେ ତୁମ ଛାଇର ଚାରି ପାଖରେ ଗାର ଅଙ୍କନ କରିବେ ।

DRAFT

କାର୍ଯ୍ୟ ୩.୨ ଛାୟା ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କର

ତୁମେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିବା ଛାୟାର ଚିତ୍ର ଏଠାରେ ଅଙ୍କନ କର ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୩.୩ ଛାୟାର ଚିତ୍ର ଓ କଣ୍ଢେଇ ନାଟକ

ଏହି ପୃଷ୍ଠାରେ ଦେଖୁଥିବା ଏହିପରି ହାତ ଛାଇଗୁଡ଼ିକ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ।

ତୁମେ କେବେ ଅନେକ ରଙ୍ଗର ଛାଇ ଦେଖିଛ କି ?

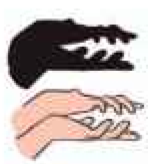

ତୁମେ ଏହାକୁ ଏକ ଛାୟା କଣ୍ଢେଇ ପ୍ରଦର୍ଶନରେ ଦେଖିପାରିବ । ଏହା ଏକ ପ୍ରାଚୀନ କଳା ଯାହା ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶ, ତେଲେଙ୍ଗାନା, ଓଡ଼ିଶା, ତାମିଲନାଡୁ, କେରଳ, କର୍ଣ୍ଣାଟକ ଏବଂ ମହାରାଷ୍ଟ୍ରରେ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଆସୁଛି । ଏହି କଣ୍ଢେଇଗୁଡ଼ିକ ପାରମ୍ପରିକ ଭାବରେ ଚମଡ଼ାରେ ତିଆରି ହୋଇଥାଏ ।

କିନ୍ତୁ ଆଜିକାଲି ସେଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀରେ ମଧ୍ୟ ତିଆରି ହେଉଛି ।

ଏହି ପ୍ରଦର୍ଶନ ସମୟରେ କଣ୍ଢେଇଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଆଲୋକ ଅତିକ୍ରମ କରି, ରଙ୍ଗୀନ ଛାୟା ପକାଯାଇଥାଏ ଯାହା ଗତି କରେ ଏବଂ କାହାଣୀ ବର୍ଣ୍ଣନା କରେ ।

ଏକ ଛାୟା କଣ୍ଢେଇର "ସିଧା ପ୍ରଦର୍ଶନ" ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ।

- ଯଦି ଏହା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ, ତେବେ ଅନଲାଇନରେ ଛାୟା କଣ୍ଢେଇର ଭିଡ଼ିଓ ଖୋଜ ଏବଂ ଦେଖ । ଭିଡ଼ିଓରେ ରଙ୍ଗୀନ ଛାୟାଗୁଡ଼ିକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କର ଏବଂ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା କର ।
- ମାନବ ଶରୀରକୁ ଏକ ଛାୟା କଣ୍ଢେଇ ଭାବରେ କିପରି ଚିତ୍ରଣ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶଗୁଡ଼ିକୁ କିପରି ଏକାଠି ଯୋଡ଼ାଯାଇଛି ?

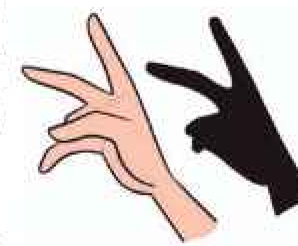

- ପୂର୍ବ କାର୍ଯ୍ୟରେ, ତୁମେ ଦେଖିଥିଲ ଯେ ତୁମ ଶରୀରର ଛାୟା ମାଧ୍ୟମରେ କିପରି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଦୃଶ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ।
- ପୂର୍ବ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଛାୟା ଚିତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ସଂଗ୍ରହ କର ।
- ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଚରିତ୍ରରେ ପରିଣତ କରି ଏକ କାହାଣୀ ସୃଷ୍ଟି କର ।
- ପ୍ରାୟ ୧୦୦ ଶବ୍ଦରେ କାହାଣୀଟି ଲେଖ ଏବଂ ଲେଖା ସମ୍ପର୍କରେ ତୁମ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା କର ।

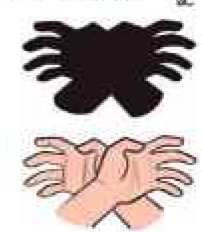

DRAFT

DRAFT

ତୁମ କାହାଣୀର ଏକ ଦୃଶ୍ୟ ଏଠାରେ ଅଙ୍କନ କର ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୩.୪ ଇମୋଜି ଅଙ୍କନ କର

ଆମ ମୁଖମଣ୍ଡଳ ହେଉଛି ଆମ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଭାବର ପ୍ରତୀକ । ତୁମେ କେବଳ ଜଣଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଦେଖି ତାଙ୍କ ମନୋଭାବ ଜାଣିପାରିବ ।

ହସ ହସ ମୁହଁ ହେଉଛି ଖୁସିର ଏକ ସାର୍ବଜନୀନ ପ୍ରତୀକ । ତୁମେ ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ଅନୁଭବ କରିଥିବ ।

ଭାବ-ସଙ୍କେତ ହେଉଛି ସରଳ ଚିତ୍ର କିମ୍ବା ଆଇକନ୍ ଯାହା ଭାବନାକୁ ପ୍ରକାଶ କରେ । ତୁମେ ସାଧାରଣ ବିରାମ ଚିହ୍ନ ପ୍ରତୀକ ବ୍ୟବହାର କରି ଏଗୁଡ଼ିକୁ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିବ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ :-) ଏହାକୁ ଦେଖ । ତୁମ ମୁଣ୍ଡକୁ ବାମ ପଟକୁ ଢଳାଅ । ତୁମେ ଏକ ହସ ହସ ମୁହଁ ଦେଖିପାରିବ । ସେହିପରି,

:-(ଏକ ଦୁଃଖିତ ମୁହଁ ପରି ଦେଖାଯାଉଛି,

;-) ଆଖି ମାରିବା ପରି ଦେଖାଯାଉଛି,

:-P ଜିଭ ବାହାରକୁ ବାହାରିଥିବା ଏକ ମୁହଁ ପରି ଦେଖାଯାଉଛି ।

ତଳେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଇମୋଜି ଦିଆଯାଇଛି ।

ଇମୋଜିଗୁଡ଼ିକ ଭାବ-ସଙ୍କେତ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ବିସ୍ତୃତ । ଏଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣତଃ ଅନ୍‌ଲାଇନ୍ ଯୋଗାଯୋଗରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।

ତୁମର ନିଜସ୍ୱ ଇମୋଜିଗୁଡ଼ିକ ତିଆରି କର

- ଏପରି ଏକ ଭାବ ପ୍ରକାଶର ଚିତ୍ର ବାଛ ଯାହାକୁ ତୁମେ ପୂର୍ବରୁ ଥିବା ଇମୋଜିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ପାଇପାରିବ ନାହିଁ ।
- ଏହା ଯେକୌଣସି ଭାବ ପରିପ୍ରକାଶର ମିଶ୍ରଣ ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରେ, ଯେପରି, ତୁମେ ରାଗିଛ କିନ୍ତୁ ହସିବାକୁ ଯାଉଛ, କିମ୍ବା ତୁମେ ହସି ହସି କାନ୍ଦୁଛ ।
- ଏଥିରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗତିବିଧି କିମ୍ବା କାର୍ଯ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇପାରେ ଯାହା ତୁମର ଭାବକୁ ଦେଖାଇବା ସମୟରେ କରାଯାଏ ।

ତୁମର ନିଜସ୍ୱ ଇମୋଜିଗୁଡ଼ିକରେ ତୁମକୁ ଏବଂ ତୁମର ଚିତ୍ର ଶୈଳୀକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କରିବା ଉଚିତ ।

DRAFT

DRAFT

ଉପରେ ଥିବା ସ୍ଥାନରେ ତୁମ କାହାଣୀର ଏକ ଅଂଶକୁ ଅଙ୍କନ କର ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୩.୫ ଗପର ଚିତ୍ରପଟ୍ଟ ତିଆରି କରିବା

ଗୋଟିଏ କାହାଣୀର ବିଭିନ୍ନ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ପାଇଁ ଚିତ୍ରପଟ୍ଟ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ଏହା ହସ କଥା ପରି ଏକ ନାଟକ, ଆନିମେସନ୍, ବିଜ୍ଞାପନ କିମ୍ବା ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ସୁଟିଂର ଦୃଶ୍ୟକୁ ଯୋଜନା କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।

ଆମେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରତିଦିନ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାବ ଅନୁଭବ କରୁ । ତୁମେ କିପରି ଅନୁଭବ କର, ବର୍ଣ୍ଣନା କର ଏବଂ ତୁଳନା କର । ଯେତେବେଳେ:

- ତୁମେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଯିବା ପାଇଁ ଶୀଘ୍ର ନିଦରୁ ଉଠ ।
- ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନରେ ତୁମ ପ୍ରିୟ ଖାଦ୍ୟକୁ ଦେଖ ।
- ତୁମେ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ପଢ଼ ।
- ତୁମେ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସହିତ ଖେଳ ।
- ଅନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟ ତୁମଠାରୁ ଭିନ୍ନ ହୋଇପାରେ । ଆସ ଏକ କାହାଣୀର ଚିତ୍ରପଟ୍ଟ ତିଆରି କରିବା ଯାହା ସେମାନଙ୍କ ସାରା ଦିନର ଚାରୋଟି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଦର୍ଶାଉଥିବ ।
- ତୁମର ପରିଚିତ ଜଣେ ଲୋକ କିମ୍ବା ସ୍କୁଲକୁ ଯିବା ବାଟରେ ଦେଖିଥିବା କୌଣସି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ବାଛ । ସେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ, ତୁମ ପରିବାରର ସଦସ୍ୟ, ପନିପରିବା ବିକ୍ରେତା, ସୁରକ୍ଷା କର୍ମୀ, ବସ୍ କଣ୍ଡକ୍ଟର କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କେହି ହୋଇପାରେ ।
- ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନର ଗୋଟିଏ ଦିନକୁ କଳ୍ପନା କର ଯେଉଁଥିରେ ସେମାନେ ଚାରୋଟି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିବେ । ଏହା କରିବା ସମୟରେ, ମନେ ପକାଅ ଯେ ମଣିଷର ଶରୀର ନୃତ୍ୟ ଏବଂ ନାଟକ ମାଧ୍ୟମରେ କିପରି ବିଭିନ୍ନ ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରେ ।
- ତୁମ କାହାଣୀର ଚିତ୍ରପଟ୍ଟ ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ନମୁନା ବ୍ୟବହାର କର ।
- ଚାରୋଟି ଦୃଶ୍ୟର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଭାବନାକୁ ଲେଖ ।
- ଦିଆଯାଇଥିବା ସ୍ଥାନକୁ ସମ୍ମୁଖ ଭାଗ, ମଧ୍ୟଭାଗ ଏବଂ ପୃଷ୍ଠଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦୃଶ୍ୟର ବିକଶିତ ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କର ।
- ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନରେ ରଖ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଶରୀରର ସ୍ଥିତି, କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ମୁଖମଣ୍ଡଳର ଭାବ ନିରୀକ୍ଷଣ କର ।
- ତୁମ କଳାକୃତିକୁ ରଙ୍ଗ କର ।

DRAFT

ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଘର ମଧ୍ୟରେ ତୁମ କାହାଣୀର ଚିତ୍ରପଟ୍ଟଗୁଡ଼ିକ ଅଙ୍କନ କର ଓ ସେ ବିଷୟରେ ତଳେ ଲେଖ ।

୧.

କାର୍ଯ୍ୟ	
ଭାବ	

୨.

କାର୍ଯ୍ୟ	
ଭାବ	

୩.

କାର୍ଯ୍ୟ	
ଭାବ	

୪.

କାର୍ଯ୍ୟ	
ଭାବ	

DRAFT

ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ଅଧ୍ୟାୟ-୩ : ଚିତ୍ରକଳାରେ କାହାଣୀ				
ଶୈକ୍ଷିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ	ଦକ୍ଷତା	ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ	ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
୧	୧.୧	ମୁଖର ଭାବପ୍ରବଣତା ଏବଂ ଶରୀରର ସ୍ଥିତି ମାଧ୍ୟମରେ ଭାବନା ଏବଂ ମନୋଭାବକୁ ଚିତ୍ରଣ କରୁଥିବା କଳାକୃତି ସୃଷ୍ଟି କରିବେ ।		
୨	୨.୧	ଛାୟାଖେଳ ମାଧ୍ୟମରେ ନିଜର ପ୍ରତିଛବି ଏବଂ ଦୃଶ୍ୟ କାହାଣୀ ସୃଷ୍ଟି କରିବେ ।		
୩	୩.୧	ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦୃଶ୍ୟକୁ କ୍ରମାନୁସାରେ ବିକଶିତ କରି ଏକ ଷ୍ଟୋରିବୋର୍ଡ ସୃଷ୍ଟି କରିବେ । ଶ୍ରେଣୀରେ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବେ ।		

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ
ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ: ....

....

....

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତବ୍ୟ: ....

....

....

DRAFT

ଅଧ୍ୟାୟ-୪

କଳାରେ କାଳ୍ପନିକତା

ଭାରତୀୟ କଳାରେ, ଆମେ ପ୍ରାୟତଃ ଅନେକ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କ ଅଂଶରେ ଗଠିତ କାଳ୍ପନିକ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଉ । ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଅନେକ କାହାଣୀ ନିର୍ମିତ ହୋଇଛି । ତୁମେ ଏପରି କାହାଣୀ ଶୁଣି ନିଶ୍ଚୟ ଉପଭୋଗ କରିଥିବ । ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ପଛରେ ଥିବା ରହସ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଉନ୍ମୋଚିତ ହେବା ସହିତ ଏଗୁଡ଼ିକ ଆହୁରି ଆକର୍ଷଣୀୟ ହୋଇଥାଏ ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ ପୃଷ୍ଠାରେ ନବଗୁଞ୍ଜର ପ୍ରତିଛବିକୁ ଦେଖ ।

ଏଥିରେ ନଅଟି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରାଣୀର ଅଂଶ ଅଛି । ଏହା ତିନୋଟି ଗୋଡ଼ରେ ଠିଆ ହୋଇଛି ଏବଂ ଏହାର ଡାହାଣ ପଟ ଆଗ ଗୋଡ଼ଟି ଗୋଟିଏ ମାନବ ହାତ ପରି ଏବଂ ଏଥିରେ ଏକ ଫୁଲ ଧରିଛି । ଓଡ଼ିଶାର ପାରମ୍ପରିକ ପଟ୍ଟଚିତ୍ରରେ ଏହି ଚିତ୍ରଟି ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ପଟ୍ଟଚିତ୍ର : ଓଡ଼ିଶାର ଏହା ଏକ ପାରମ୍ପରିକ ଚିତ୍ରକଳା, ଯାହା କପଡ଼ାର ପଟି କିମ୍ବା କେବଳ ମଠା କପଡ଼ା ଉପରେ ତିଆରି କରାଯାଏ । ଏହି ଚିତ୍ରରେ ହିନ୍ଦୁ ଦେବାଦେବୀ- ଗଣେଶ, କୃଷ୍ଣ, ରାଧା, ଦଶାବତାର, କୃଷ୍ଣଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ଲୀଳା ଏବଂ ବିଶେଷ କରି ଭଗବାନ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥାଏ । ପଟ୍ଟଚିତ୍ର ତିଆରି ପାଇଁ ପ୍ରାକୃତିକ ରଙ୍ଗ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ଯାହା ଫୁଲ, ଫଳ, ପତ୍ର, ମାଟି, ପଥର, ଶଙ୍ଖ ଆଦିରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଏ । ପୁରୀ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଭିତର ପଟ କାନ୍ଥରେ ଏହି ଚିତ୍ର ହୋଇ ଆସୁଥିବାବେଳେ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ କିଣିବା ପାଇଁ ଯାତ୍ରୀ ପଟ୍ଟି ତିଆରି ହୋଇଥାଏ ।

ଆମର କଳ୍ପନାଶକ୍ତି ଆମକୁ ଏପରି ଜିନିଷଗୁଡ଼ିକୁ କଳ୍ପନା କରିବା ପାଇଁ ଶକ୍ତି ଦିଏ ଯାହା ଆଗରୁ କେବେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇନାହିଁ । କଠିନ ପରିଶ୍ରମ, ଦୃଢ଼ ଇଚ୍ଛା ଶକ୍ତି ଏବଂ ସମର୍ପଣ ମାଧ୍ୟମରେ, ମଣିଷର ଅନେକ କଳ୍ପନାଶକ୍ତି ଆକାର ନେବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଛି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ,

ଆମର ପକ୍ଷୀ ପରି ଉଡ଼ିବାର ସ୍ୱପ୍ନ, ଆମକୁ ବିମାନ ଉଦ୍ଭାବନ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ କରାଇଲା । ତୁମେ କ'ଣ ଏହିପରି ଅନ୍ୟ ଉଦ୍ଭାବନ ବିଷୟରେ ଭାବିପାରିବ ଯାହା ଆମକୁ ମାଛ ପରି ପହଁରିବାକୁ, ବୁଢ଼ୀଆଣୀ ପରି ଜାଲ ତିଆରି କରିବାକୁ ଏବଂ କେଞ୍ଚୁଆ ପରି ମାଟିରେ ଗାତ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି ?

ଜଣେ କଳାକାର ଭାବରେ ତୁମେ ଯାହା କଳ୍ପନା କରିବ ତାହା ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିବ, କେବଳ ତୁମେ ଯାହା ଚାରିପାଖରେ ଦେଖୁଛ ତାହା ନୁହେଁ ।

DRAFT

ତୁମେ ଦେଖୁଥିବା ନଅଟି ପ୍ରାଣୀର ଅଂଶଗୁଡ଼ିକର ନାମ ପୂରଣ କର ।

ନବଗୁଞ୍ଜର କାହାଣୀ ଜାଣିବା ପାଇଁ ତୁମ ଶିକ୍ଷକ କିମ୍ବା ପିତାମାତାଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ନିଅ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୪.୨ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ବା ଜୀବ

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି, ପ୍ରାଣୀ କିମ୍ବା ଗୋଟିଏ ଉଦ୍ଭିଦ ବିଷୟରେ ଭାବ, ଯାହାର ଗୁଣଗୁଡ଼ିକ ତୁମକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପସନ୍ଦ ଲାଗେ ।

	ବ୍ୟକ୍ତି	ପ୍ରାଣୀ	ଉଦ୍ଭିଦ	ବସ୍ତୁ
ସେମାନଙ୍କର ଗୁଣଗୁଡ଼ିକ ଲେଖ				
ସେମାନଙ୍କ ଶରୀରର ଉପର ଭାଗ ଆଙ୍କ				
ସେମାନଙ୍କ ଶରୀରର ମଧ୍ୟ ଭାଗ ଆଙ୍କ				
ସେମାନଙ୍କ ଶରୀରର ନିମ୍ନ ଭାଗ ଆଙ୍କ				

ଏବେ, ଆଖି ବନ୍ଦ କର ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଜୀବଠାରେ ସେମାନଙ୍କର ମିଳିତ ବିଶେଷ ଗୁଣଗୁଡ଼ିକୁ କଳ୍ପନା କର ।

ଏପରି ଏକ ଆଦର୍ଶ ଜୀବ ନ ଥାଇପାରେ, କିନ୍ତୁ କଳାକୃତି ସାହାଯ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଶକ୍ତି ତୁମର ଅଛି ।

DRAFT

କାର୍ଯ୍ୟ ୪.୩ ମୋ ଦ୍ୱାରା କାଳ୍ପନିକ ଜୀବ ସୃଷ୍ଟି

ତୁମେ ତିଆରି କରିଥିବା ଚିତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖ ।

ବିଭିନ୍ନ ଆକାରକୁ ଯୋଡ଼ି ନୂଆ ଚିତ୍ରରୂପ ଚିନ୍ତା କର; ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଏଥିରେ ଏକ ପ୍ରାଣୀର ମୁଣ୍ଡ, ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଶରୀର ଏବଂ ଏକ ଉଦ୍ଭିଦ କିମ୍ବା ବସ୍ତୁର ତଳ ଅଂଶ ଭାବରେ ପାଦ ରହିପାରେ ।

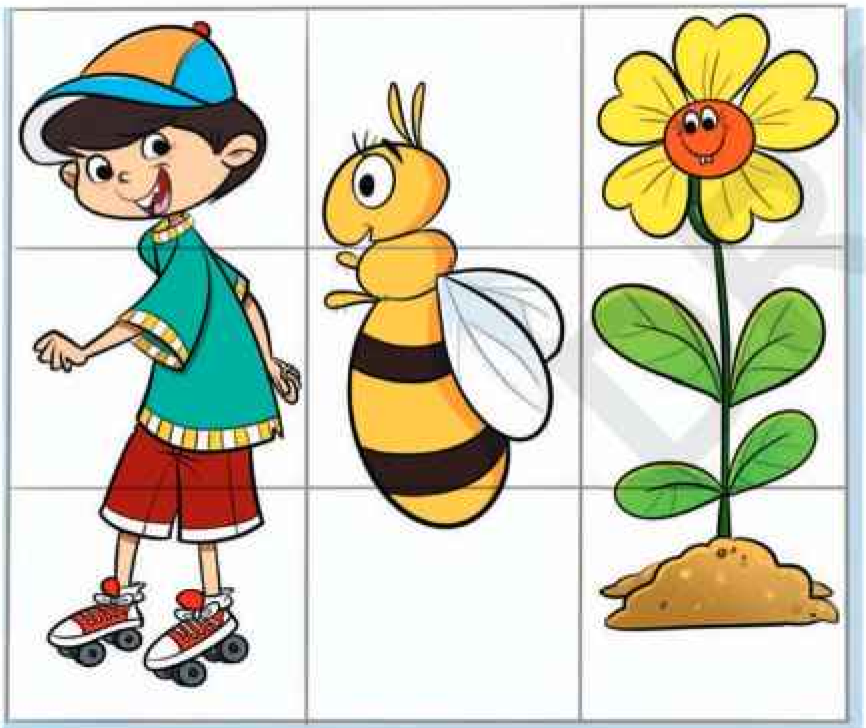

ଅନ୍ୟ ଆକାରଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଡ଼ି ମଧ୍ୟ ନୂତନ ରୂପ ଆଙ୍କିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ତୁମେ ଚାହିଁଲେ ଗୋଟିଏ ଶରୀରରେ ମଧ୍ୟ ଏକାଧିକ ମୁଣ୍ଡ, ଗୋଡ଼ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଂଶ ଆଙ୍କିପାରିବ ।

- ପରବର୍ତ୍ତୀ ପୃଷ୍ଠାରେ ତୁମକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପସନ୍ଦ ଆସୁଥିବା କାଳ୍ପନିକ ଚିତ୍ରଟି ଆଙ୍କ ।
- ପୋଷାକ, ଅଳଙ୍କାର, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସରଞ୍ଜାମ ଯୋଡ଼ ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଆକର୍ଷଣୀୟ ଭାବରେ ରଙ୍ଗ କର ।
- ତୁମର କାଳ୍ପନିକ ଜୀବକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଥିବା ଏକ ନାମ ଚିନ୍ତା କର ଏବଂ ତାକୁ ସୃଜନଶୀଳ ଭାବରେ ଲେଖ ।

DRAFT

ଗୋଟିଏ କାଳ୍ପନିକ ଜୀବର ଚିତ୍ର ଏଠାରେ ଅଙ୍କନ କର ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୪.୪ ମୋ କାଳ୍ପନିକ ଜୀବର ଦୁନିଆ

ଆମେ ଯେଉଁ ବିଶ୍ୱରେ ବାସ କରୁ, ତାହାର ଭୌଗୋଳିକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଅଛି, ଯେପରି ବାୟୁ, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଜଳ, ଅମ୍ଳଜାନ, ନଦୀ, ପୃଥିବୀ ଏବଂ ଗଛ । ଆମେ ଆମର ଜୀବନକୁ ଆରାମଦାୟକ କରିବା ପାଇଁ ଘର ଓ ରାସ୍ତାଘାଟ ଆଦି ନିର୍ମାଣ କରୁ ଏବଂ ଅନେକ ଉପକରଣ ଉଦ୍ଭାବନ କରୁ ।

ସେହିପରି ତୁମର କାଳ୍ପନିକ ଜୀବ ରହିବା ଏବଂ ଆରାମରେ ବୁଲିବା ପାଇଁ ଏକ ଉପଯୁକ୍ତ ଦୁନିଆ ସୃଷ୍ଟି କର ।

ତୁମ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ ତୁମର କାଳ୍ପନିକ ଜୀବର ଚିତ୍ର ଦେଖାଅ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାକୁ କୁହ- ଯେପରି

- ଏହାର ପ୍ରିୟ ଖାଦ୍ୟ କ'ଣ ?
- ଏହା ଶୋଇଥାଏ କି ?
- ଏହାର ହୃତପିଣ୍ଡ କେଉଁଠି ଅଛି ?
- ଏହା କେଉଁଠି ରହେ ?
- ଏହା କିପରି ଚାଲେ ?
- ଏହା କି ପ୍ରକାର ଛାୟା ସୃଷ୍ଟି କରେ ?

ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ତୁମର କାଳ୍ପନିକ ଜୀବକୁ ବୁଝିବାରେ ଏବଂ ଏହା ଚାରିପାଖରେ ଏକ ଦୁନିଆ ଗଠନ କରିବାରେ ତୁମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ।

- ତୁମେ କଳ୍ପନା କରୁଥିବା ବାସସ୍ଥାନରେ ଥିବା ତୁମ କାଳ୍ପନିକ ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ଦର୍ଶାଇ ଏକ ସୁନ୍ଦର ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କର (କିମ୍ବା ତୁମେ ଅଙ୍କନ କରିଥିବା ଚିତ୍ରକୁ ସଂଶୋଧନ କର) ।
- ସଂଶୋଧିତ ଚିତ୍ରରେ ଛାୟାକୁ ସୃଜନାତ୍ମକ ଭାବେ ଆଙ୍କ ।
- ଯଥାସମ୍ଭବ ଚିତ୍ରଟି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ଏବଂ ତୁମ ପସନ୍ଦର ରଙ୍ଗ ବ୍ୟବହାର କରି ଏହି ଚିତ୍ରଟିକୁ ରଙ୍ଗ କର ।

DRAFT

ନିଜ ଦୁନିଆରେ ଥିବା କାଳ୍ପନିକ ଜୀବର ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚିତ୍ର ଆଙ୍କିବା ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ।

ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ଅଧ୍ୟାୟ-୪ : କଳାରେ କାଳ୍ପନିକତା				
ଶୈକ୍ଷିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ	ଦକ୍ଷତା	ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ	ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
୨	୨.୧	ପ୍ରାଣୀ, ଉଦ୍ଭିଦ, ମଣିଷ ଏବଂ ବସ୍ତୁର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶକୁ ଯୋଡ଼ି ଏକ କାଳ୍ପନିକ ଜୀବର ଚିତ୍ର ସୃଷ୍ଟି କରିବେ ।		
୪	୪.୨	ପୌରାଣିକ ଚରିତ୍ରଗୁଡ଼ିକର କାହାଣୀ ତୁମ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ ପଠେଇବା ସହ ନିଜ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବେ ।		
		ଶ୍ରେଣୀରେ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବେ ।		

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ: ....

....

....

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତବ୍ୟ: ....

....

....

DRAFT

ଅଧ୍ୟାୟ-୫

କଳା ଦ୍ୱାରା ବାର୍ତ୍ତା ପ୍ରସାରଣ

DRAFT

ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବହୁତ ମଜାଦାର ହୋଇଥାଏ, ଏଥିପାଇଁ ସମସ୍ତେ ବହୁତ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରି ସୁସଂଗଠିତ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ଆମେ ଚାହୁଁଛୁ ଯେ ଅନେକ ଲୋକ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବିଷୟରେ ଜାଣନ୍ତୁ ଏବଂ ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତୁ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏହି ବିଷୟରେ କହିବା ଫଳରେ ଏହା ଅଧିକ ପ୍ରଚାରିତ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରାଚୀର ପତ୍ର (ପୋଷ୍ଟର), ନିମନ୍ତ୍ରଣ କାର୍ଡ଼ ଏବଂ ଅନଲାଇନ୍ ମେସେଜ୍ ମଧ୍ୟ ସାଧାରଣତଃ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ବିବରଣୀ ପ୍ରଚାର ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।

ପୋଷ୍ଟର କିମ୍ବା ନିମନ୍ତ୍ରଣ କାର୍ଡ଼ କେବଳ ଆକର୍ଷଣୀୟ ଦେଖାଗଲେ ହେବ ନାହିଁ ବରଂ ସେଥିରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ସୂଚନାକୁ ସରଳ କରିବା ଫଳରେ ଏହା ସହଜରେ ମନେ ରଖିହେବ ।

ଲୋକଙ୍କୁ ସଜାଗ କରିବା ପାଇଁ ପୋଷ୍ଟରଗୁଡ଼ିକ ସଡ଼କ ସୁରକ୍ଷା, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସୁରକ୍ଷା, ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା, ପୁଷ୍ଟିସାର ଏବଂ ଉତ୍ତମ ଅଭ୍ୟାସ, ବିଦ୍ୟାଳୟର ନିୟମ ଆଦି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ ।

ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ଡିଜାଇନ୍ ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ପୋଷ୍ଟର ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରା ଏବଂ ଆଚରଣକୁ ସକାରାତ୍ମକ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିପାରେ ।

ଏହି ଅଧ୍ୟାୟଟି ତୁମକୁ କିଛି ମୌଳିକ ଡିଜାଇନ୍ ନୀତି ସହିତ ପରିଚିତ କରାଉଛି ଯାହା ତୁମକୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଷୟରେ ଏକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ପୋଷ୍ଟର ତିଆରି କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ । ଏହି ନୀତିଗୁଡ଼ିକ ତୁମ ଡିଜାଇନ୍‌କୁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଆକର୍ଷଣୀୟ କରିବା ସହିତ ପୋଷ୍ଟରର ପ୍ରଭାବକୁ ଉନ୍ନତ କରିବାରେ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ କରିପାରିବ । ।

ପୋଷ୍ଟର ଡିଜାଇନର ମୌଳିକ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ

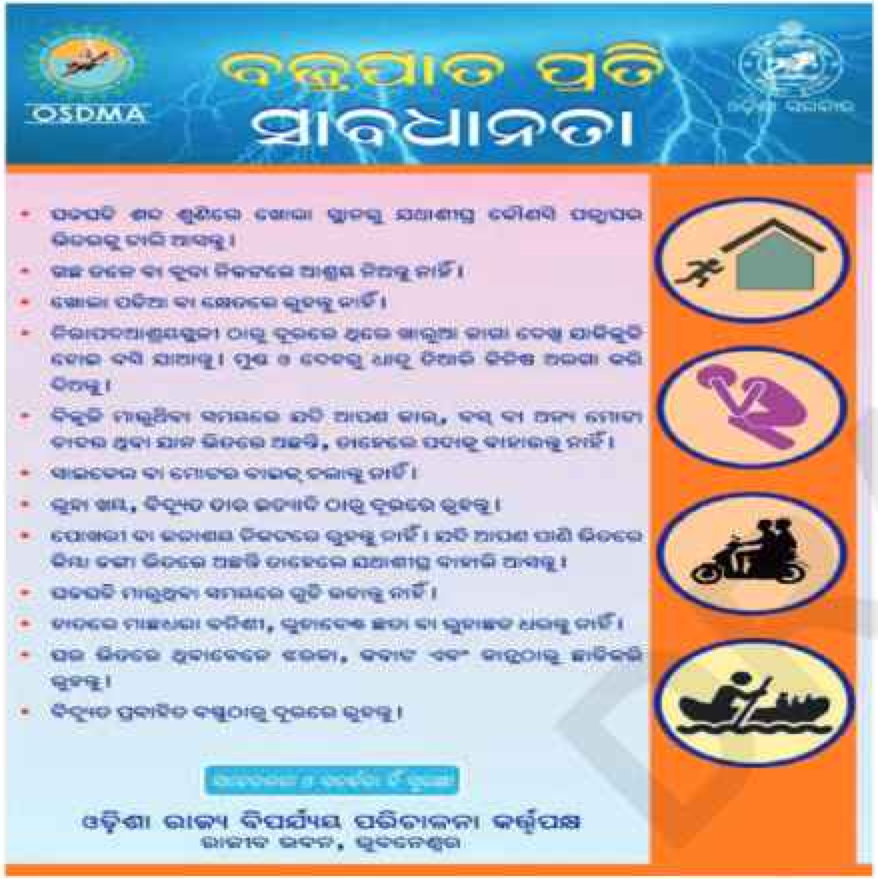

ପୋଷ୍ଟରଗୁଡ଼ିକରେ ସୂଚନା ଏବଂ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ବାର୍ତ୍ତାଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ଏଗୁଡ଼ିକ ଆମର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବା ସହିତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବାର୍ତ୍ତାଗୁଡ଼ିକୁ ଶୀଘ୍ର ଏବଂ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଭାବରେ ପ୍ରଚାର କରିବା ପାଇଁ ଚିତ୍ର ଏବଂ ଉଦ୍ଧୃତାଂଶ ଲେଖାର ମିଶ୍ରଣ ବ୍ୟବହାର ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାଏ ।

ଏହି ପୃଷ୍ଠାରେ ଥିବା ପୋଷ୍ଟରଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖ ।

- ବିଭିନ୍ନ ପୋଷ୍ଟରରେ ବ୍ୟବହୃତ ସାଧାରଣ ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନଟ କର ।
- ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୋଷ୍ଟରରେ ଥିବା ମୁଖ୍ୟ ବାର୍ତ୍ତାକୁ ସହଜରେ ପାଇବା ପାଇଁ ତୁମକୁ କ'ଣ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ?
- ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୋଷ୍ଟରରେ ତୁମର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରୁଥିବା ପ୍ରଥମ ଜିନିଷ କ'ଣ ? ତୁମେ ଏହାକୁ ପ୍ରଥମେ କାହିଁକି ଦେଖ ?

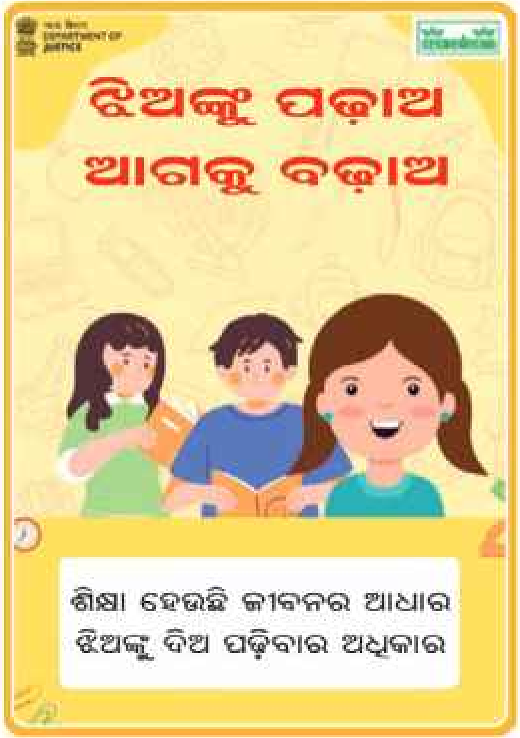

DRAFT

ପୋଷ୍ଟରଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଅଳ୍ପ କିଛି ଶବ୍ଦ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଭାବରେ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି । ଏକ ପୋଷ୍ଟରରେ ପାଠ୍ୟ ଏବଂ ଛବିଗୁଡ଼ିକର ସାଜସଜ୍ଜା ଡିଜାଇନ୍ ନୀତି ଉପରେ ଆଧାରିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ନୀତିଗୁଡ଼ିକ ଆମକୁ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ପୋଷ୍ଟର ଡିଜାଇନ୍ ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ।

ଏହି ଡିଜାଇନ୍ ନୀତି ଦ୍ୱାରା ପୋଷ୍ଟରରେ ଅନ୍ୟ ଅଂଶ ଅପେକ୍ଷା ଗୋଟିଏ ଅଂଶକୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଏ । ଏହା ଦର୍ଶକଙ୍କୁ ଚିତ୍ର ଏବଂ ତତ୍‌ସହିତ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ମୁଖ୍ୟବାର୍ତ୍ତା ଉପରେ ଅଧିକ ଧ୍ୟାନ କେନ୍ଦ୍ରିତ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ।

- ପୋଷ୍ଟରରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥିବା ଚିତ୍ର କିମ୍ବା ପାଠ୍ୟକୁ ଚିହ୍ନଟ କର ।
- ଏହାକୁ କିପରି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି ?
- ତୁମେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ କର:
  - ଏହାର ଆକାର ବଡ଼ ।
  - ପୋଷ୍ଟରର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଂଶ ତୁଳନାରେ ଏହାର ରଙ୍ଗ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କିମ୍ବା ଆକର୍ଷଣୀୟ ।
  - ଏହାକୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ସହ ଦର୍ଶାଯାଇଛି କିମ୍ବା ଏହା ତଳେ ଗାର ଦିଆଯାଇଛି ।
  - ଏହି ପୋଷ୍ଟରରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଗୁରୁତ୍ୱ କିପରି ଉନ୍ନତ ପୋଷ୍ଟର ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି ?

ଗୁରୁତ୍ୱର କ୍ରମାନ୍ୱୟ ହେଉଛି ଆଉ ଏକ ଡିଜାଇନ୍ ନୀତି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଏକ ଖବରକାଗଜରେ ଲେଖା ବିଭିନ୍ନ ଆକାରରେ ମୁଦ୍ରିତ ହୁଏ । ଏଥିରେ ମୁଖ୍ୟ ଶିରୋନାମାଗୁଡ଼ିକ ବଡ଼ ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖା ହୋଇଥାଏ, ଫଳରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଥମେ ପଢ଼ାଯାଇଥାଏ । କମ୍ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ଛୋଟ ଆକାରରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଏ ।

ଦିଆଯାଇଥିବା ଏକ ନିଖୋଜ ପାଳିତ ପଶୁ ବିଷୟରେ ଏହି ପୋଷ୍ଟରରେ ପାଳିତ ପଶୁର ଫଟୋ ପାଇଁ ଅଧିକ ସ୍ଥାନ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିବରଣୀ ନିଖୋଜ ଶବ୍ଦ ହୋଇପାରେ । ଏହି ଦୁଇଟି ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟ ପ୍ରତି ଦର୍ଶକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଶୀଘ୍ର ଆକର୍ଷଣ କରିବ । ପାଳିତ ପଶୁର ମାଲିକଙ୍କ ଯୋଗାଯୋଗ ସୂଚନା ପରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିବରଣୀ ଆବଶ୍ୟକ କିନ୍ତୁ ତାହାକୁ କମ୍ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇପାରେ ତେଣୁ ଏଥିପାଇଁ ସ୍ଥାନ କମ୍ ଥାଇପାରେ ।

ଯେକୌଣସି ପୋଷ୍ଟରକୁ ଭଲଭାବେ ଦେଖ ଏବଂ ଏହାର ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଗୁରୁତ୍ୱର କ୍ରମକୁ ଚିହ୍ନଟ କର ।

DRAFT

ଦିଆଯାଇଥିବା ପୋଷ୍ଟରରେ ଗୁରୁତ୍ୱର କ୍ରମକୁ ଚିହ୍ନଟ କର ଏବଂ ଲେଖ ।

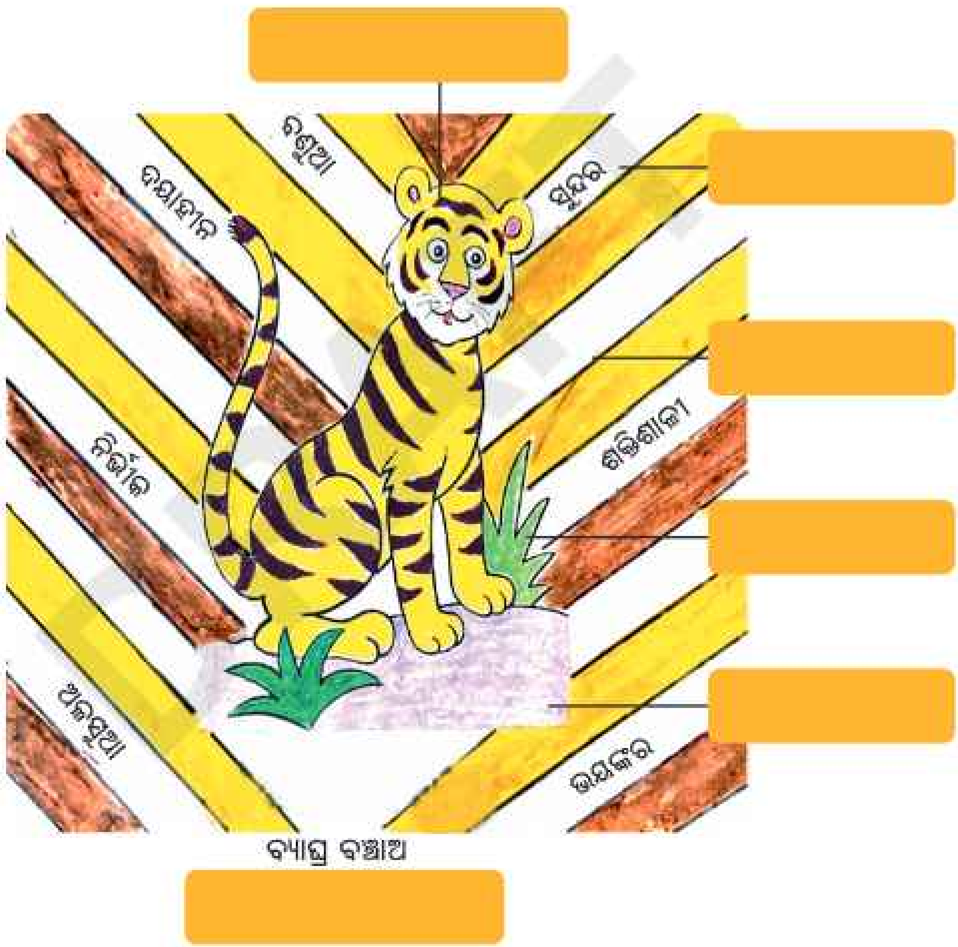

କାର୍ଯ୍ୟ ୫.୧ ତୁମ ପୋଷ୍ଟର ତିଆରି କର

ଏକ ସୁନ୍ଦର ପୋଷ୍ଟର ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଏବଂ ସୋପାନର କ୍ରମକୁ ଅନୁସରଣ କର ।

ସୋପାନ-୧ ତୁମେ ତୁମ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ ଜଣାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା ଏକ ବାର୍ତ୍ତା ବାଛ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଶ୍ରେଣୀଗୃହ ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା, ସଡ଼କ ସୁରକ୍ଷା କିମ୍ବା ଦୈନନ୍ଦିନ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ।

ସୋପାନ-୨ ପୋଷ୍ଟରରେ ତୁମେ ଯେଉଁ ଚିତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛ ତାହା ଯୋଜନା କର ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକଟିର ଆକାର ସ୍ଥିର କର ।

ସୋପାନ-୩ ପୋଷ୍ଟରରେ ତୁମର ବାର୍ତ୍ତା ପାଇଁ ଏକ ଉଦ୍ଧୃତାଂଶ କିମ୍ବା ବାକ୍ୟ ଲେଖ । ବ୍ୟାକରଣ ଏବଂ ବନାନ ଯାଞ୍ଚ କରିବା ପାଇଁ ତୁମ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସହାୟତା ନିଅ ।

ସୋପାନ-୪ ପୋଷ୍ଟରରେ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଥିବା ଛବି ଏବଂ ପାଠ୍ୟର ପଦାନୁକ୍ରମ (ପ୍ରାଧାନ୍ୟତାର କ୍ରମ) ପାଇଁ ଯୋଜନା କର । ଏହା ମଧ୍ୟରୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣରୁ ସର୍ବନିମ୍ନ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପାଦାନ ଗୁଡ଼ିକୁ ବାଛ ।

ସୋପାନ-୫ ପୋଷ୍ଟର ପାଇଁ ତୁମ ଯୋଜନାର ଏକ ଲେଆଉଟ୍ ବା ଧାରଣା ପ୍ରସ୍ତୁତ କର । ତୁମେ ପାଠ୍ୟଟି କେଉଁଠି ରଖିବ ଏବଂ ଏହା କେତେ ବଡ଼ ହେବ ତାହା ସ୍ଥିର କର ।

ସୋପାନ-୬ ତୁମ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଆକାରହୀନ ଲେଆଉଟକୁ ଦେଖ ଏବଂ ନିରୀକ୍ଷଣ କର ଯେ ତୁମର ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପାଦାନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି କି ନାହିଁ । ଏହା କ'ଣ ପ୍ରଥମ ଜିନିଷ ଯାହା ତୁମର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରୁଛି ? ତୁମର ଆଖି ତୁମେ ଯୋଜନା କରିଥିବା ପ୍ରାଥମିକତା କ୍ରମରେ ଲେଆଉଟ୍ ଉପରେ ବୁଲୁଛି କି ନାହିଁ ଦେଖ ।

ସୋପାନ-୭ ଏକ A - ୩ କାଗଜ ନିଅ ଏବଂ ଚାରି ପାର୍ଶ୍ୱରେ ୩ ସେମି. ଲେଖାଏଁ ମାର୍ଜିନ୍ ଛାଡ଼ି ଗାର ଟାଣ । ଏହି ପୋଷ୍ଟରରେ ଲେଖାଗୁଡ଼ିକୁ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ଲେଖିବାପାଇଁ ମାପ ଅନୁସାରେ ସମାନ୍ତରାଳ ରେଖା ଟାଣି ତାହା ମଧ୍ୟରେ ଲେଖାଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖ । ଏହି ସମାନ୍ତରାଳ ରେଖା ସୁନ୍ଦର ଉଦ୍ଧୃତାଂଶ ଲେଖିବାରେ ତୁମର ମାର୍ଗ ଦର୍ଶନ କରିବ ।

ସୋପାନ-୮ ପୋଷ୍ଟରରେ ଠିକ୍ ସ୍ଥାନରେ ଚିତ୍ର ଆଙ୍କ, ବିବରଣୀ ଯୋଡ଼ ଏବଂ ପୋଷ୍ଟରକୁ ରଙ୍ଗ କର । "ପୋଷ୍ଟର ରଙ୍ଗ"ରେ ରଙ୍ଗ କରିବ ।

DRAFT

DRAFT

ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ପୋଷ୍ଟରର ଲେଆଉଟ୍ ତିଆରି କର ।

ଡିଜାଇନ୍ ନୀତିଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ପୋଷ୍ଟରରେ ନୁହେଁ ବରଂ ବିଜ୍ଞାପନରେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।

ପୁରୁଣା ଖବରକାଗଜ କିମ୍ବା ପତ୍ରିକା ସଂଗ୍ରହ କର ଏବଂ ଛୋଟ ଛୋଟ ବିଜ୍ଞାପନ କାଟି ଏଠାରେ ଅଠା ଦେଇ ଲଗାଅ । ଡିଜାଇନର ଗୁରୁତ୍ୱ ଏବଂ କ୍ରମକୁ ଧ୍ୟାନ ଦିଅ ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନିତ କର ।

ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ଅଧ୍ୟାୟ-୫ : କଳା ଦ୍ୱାରା ବାର୍ତ୍ତା ପ୍ରସାରଣ				
ଶୈକ୍ଷିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ	ଦକ୍ଷତା	ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ	ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
୧	୧.୧	ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନର ସମସ୍ୟା ଏବଂ ପ୍ରମୁଖ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ସମ୍ବୋଧିତ କରୁଥିବା ପୋଷ୍ଟର ତିଆରି କରିବେ ।		
୨	୨.୨	ପୋଷ୍ଟର ତିଆରି କରିବା ସମୟରେ ଡିଜାଇନ୍ ନୀତି ବ୍ୟବହାର କରିବେ ।		
୩	୩.୨	ପୋଷ୍ଟର ତିଆରି ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ବିଚାରକୁ ନେବେ ଏବଂ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ସେହି ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ ।		
		ଶ୍ରେଣୀରେ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବେ ।		

DRAFT

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ
ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ: ....

....

....

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତବ୍ୟ: ....

....

....

ସମାପ୍ତିସୂଚକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

	ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ନିମନ୍ତେ କାର୍ଯ୍ୟ (ଉଦାହରଣ)	ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ନିମନ୍ତେ ମାନଦଣ୍ଡ
ବ୍ୟକ୍ତିଗତ	ଯେକୌଣସି ପାରିବାରିକ ଅବସର ପାଇଁ ଏକ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କାର୍ଡ ତିଆରି କର, ଯେପରି ଗୃହପ୍ରବେଶ, ଜନ୍ମ ଉତ୍ସବ, ବିବାହ ବାର୍ଷିକୀ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ । • କାର୍ଡର ଆକାର ବିଷୟରେ ସ୍ଥିର କର । • ଏହାର ଫର୍ମାଟ୍ (ସମ୍ମୁଖ ଏବଂ ପଛ, ଏକକ ଫୋଲ୍ଡ ଇତ୍ୟାଦି) ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କର । • ଗୋଟିଏ "ଧାର ଡିଜାଇନ୍" (Border Design) ତିଆରି କର । • କାର୍ଡର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବାପାଇଁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଚିତ୍ର କିମ୍ବା ପ୍ରତିଛବି ଆଙ୍କ ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଡରେ ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ରଖି ସଜାଅ । • ନିମନ୍ତ୍ରଣ କାର୍ଡ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ପାଠ୍ୟ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରି ସ୍ଥିର କର ।	• କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ କାର୍ଡ଼ର ଆକାର ଏବଂ ସ୍ୱରୂପ ବା ଫର୍ମାଟର ଉପଯୁକ୍ତତା • ଡିଜାଇନ୍ ନୀତିର ପ୍ରୟୋଗ • ଛବି ଏବଂ ପାଠ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସୁସମ୍ପର୍କ • ସୁନ୍ଦରତା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଶେଷ ସ୍ପର୍ଶ • ନିମନ୍ତ୍ରଣ କାର୍ଡ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ପାଠ୍ୟ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରି ସ୍ଥିର କର ।
ଦଳଗତ	୪ ଜଣିଆ ଦଳ ଗଠନ କର ଏବଂ ଏକ ବଡ଼ କଳାକୃତି (ଚାର୍ଟ ପେପର ଆକାର ୨୨X୨୮ ଇଞ୍ଚ) ତିଆରି କର । • ଯେକୌଣସି କାହାଣୀଟିଏ ବାଛ, ଯେଉଁଥିରେ ଏକ କାଳ୍ପନିକ ସତ୍ତା ଅଛି । • କାହାଣୀର ଏକ ଦୃଶ୍ୟ ଚୟନ କର, ତାହାକୁ ଦଳ ମଧ୍ୟରେ ଆଲୋଚନା କର । • ସମ୍ମୁଖଭାଗ, ମଧ୍ୟଭାଗ ଏବଂ ପୃଷ୍ଠଭାଗର ସ୍ଥାନକୁ ନେଇ ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କର । • ତୁମର ଏହି ପୋଷ୍ଟରରେ କାହାଣୀର ମୁଖ୍ୟ ଚରିତ୍ର ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିବରଣୀ ଆଙ୍କ । • ପୋଷ୍ଟରରେ କଳାକୃତି ତିଆରି କରିବା ସମୟରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ଶୈଳୀ ବ୍ୟବହାର କର, ଯେପରି କୋଲାଜ୍, ଚିତ୍ରାଙ୍କନ, ରିଲିଫ୍ କାମ, ମୁଦ୍ରଣ ଚିତ୍ର ଓ ରେଖା ଚିତ୍ର ଇତ୍ୟାଦି । • ପୋଷ୍ଟର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ପରେ ଏହାକୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ କର ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଦଳ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଉଥିବା ପୋଷ୍ଟରକୁ ମଧ୍ୟ ସମୀକ୍ଷା କର ।	• ଏକ କାଳ୍ପନିକ ଚରିତ୍ର ସହିତ ଗୋଟିଏ କାହାଣୀକୁ ମନରେ ରୂପାୟନ କରିବା । • ଡିଜାଇନ ଅଙ୍କନରେ ସମ୍ମୁଖଭାଗ, ମଧ୍ୟଭାଗ ଏବଂ ପୃଷ୍ଠଭାଗ ବ୍ୟବହାର କରିବା । • ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ସାମଗ୍ରୀ, ଉପକରଣ ଏବଂ କୌଶଳ ବ୍ୟବହାର କରିବା । • ସମୀକ୍ଷା ଏବଂ ମତାମତ ପ୍ରଦାନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବା ।

DRAFT

ଓଡ଼ିଶାର ଖ୍ୟାତନାମା ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ ଓ ସେମାନଙ୍କ କଳାକୃତି

ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ: ହରିଶଚନ୍ଦ୍ର ସିହ୍ନାବାବୁ

ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ଚିତ୍ରକଳା

ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ: ଗୋକୁଳ ବିହାରୀ ପଟ୍ଟନାୟକ

ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ଚିତ୍ରକଳା

DRAFT

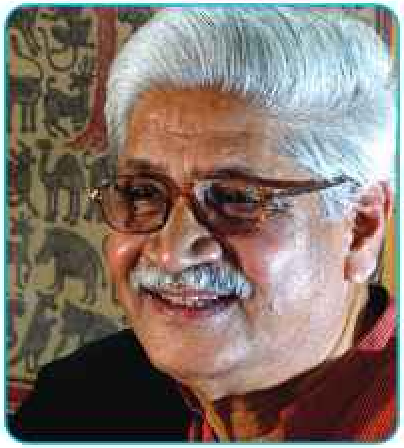

ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ: ଲଲାଟ ମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ

ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ଚିତ୍ରକଳା

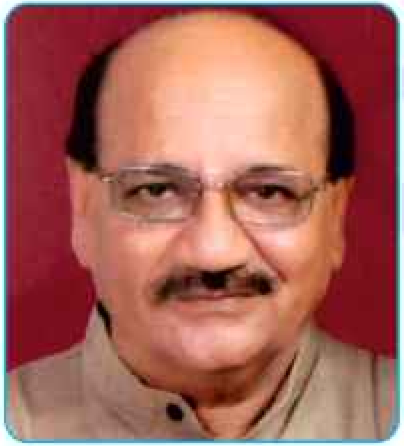

ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ: ଡି.ଏନ. ରାଓ

ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ଚିତ୍ରକଳା

ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ: ଅନନ୍ତ ପଣ୍ଡା

ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ଚିତ୍ରକଳା

ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ: ଦେବରାଜ ସାହୁ

ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ଟେରାକୋଟା ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟକଳା

DRAFT

ଦେଶ ବିଦେଶର ଖ୍ୟାତନାମା ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ ଓ ସେମାନଙ୍କ କଳାକୃତି

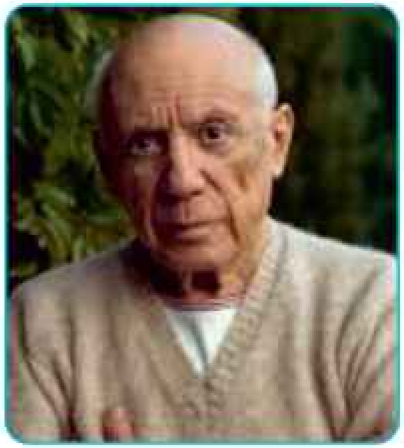

ସ୍ପେନ୍‌ର ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ: ପାବ୍ଲୋ ପିକାଶୋ

ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ଚିତ୍ରକଳା

ଭାରତର ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ: କେ.ଜି.ସୁବ୍ରମନ୍ୟମ୍

ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ଚିତ୍ରକଳା

ଇଟାଲୀର ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ: ରେମ୍ବ୍ରାଣ୍ଟ

ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ଚିତ୍ରକଳା

ଭାରତର ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ: ପି.ଏନ୍. ଚୋଏଲ

ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ଚିତ୍ରକଳା

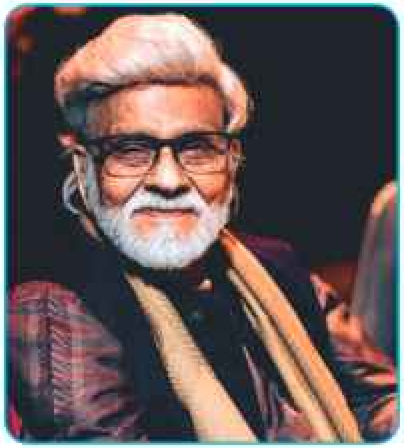

ଭାରତର ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ: ସତୀଶ ଗୁଜରାଲ

ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ଚିତ୍ରକଳା

ଭାରତର ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ: ଉପେନ୍ଦ୍ର ମହାରଥୀ

ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ଚିତ୍ରକଳା

DRAFT

ନାଟକ

ପ୍ରିୟ ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ,

ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ଏହି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକଟି ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ସଶକ୍ତ ଓ ଉତ୍ସାହିତ କରି ନାଟକକୁ ଏକ ସ୍ରଷ୍ଟା, ସହଭାଗୀ ଏବଂ ପରିବେଷଣକାରୀ ଭାବରେ ପରିଚିତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ।

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ନାଟ୍ୟକର୍ମ ଆରମ୍ଭରୁ ପରିବେଷଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଇବା ଏହାର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିବା ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଏଥିରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ବିଷୟବସ୍ତୁ ସୃଷ୍ଟି କରିବାଠାରୁ ଅନ୍ତିମ ଉପସ୍ଥାପନା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିବେଷଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ନିଜେ ନିଜେ କରିବେ । ଆପଣ ଜଣେ ପ୍ରୋତ୍ସାହନକାରୀ ଓ ସାହାଯ୍ୟକାରୀ ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ମାର୍ଗରେ ପରିଚାଳିତ କରିବେ ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ସହଯୋଗ କରିବେ । ଏଥିସହିତ ଆପଣ ସେମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଏକ ସୁରକ୍ଷିତ ଏବଂ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ, ଯେଉଁଠାରେ ସେମାନେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ନିଜକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିପାରିବେ ।

ପାଣ୍ଡୁଲିପି, ଚରିତ୍ର ଚୟନ, ବେଶ ପୋଷାକ, ମଞ୍ଚସଜ୍ଜା ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଆଦି ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ଦଳ ଭାବେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରନ୍ତୁ । ଶିକ୍ଷା ପ୍ରକ୍ରିୟା ଭିତରେ ଦୋଷ ତ୍ରୁଟି ରହିବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ସେମାନଙ୍କୁ ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ, ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବାକୁ ଏବଂ ଉପସ୍ଥାପନାର ଯାଦୁକାରୀକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ସୁଯୋଗ ଦିଅନ୍ତୁ । ଯେତେବେଳେ ସେମାନେ ସହାୟତା ଚାହିଁବେ ଶିକ୍ଷକ ସେମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ନିମନ୍ତେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ଫେରି ଆସିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ନାଟ୍ୟ ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ସହିତ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ସୁସମ୍ପର୍କ ରକ୍ଷା କରିବା, ଦଳଗତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା, ସହୃଦୟତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଏବଂ ନେତୃତ୍ୱ ନେବା ଭଳି ଜୀବନ କୌଶଳ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥାଏ । ଆସନ୍ତୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ସହିତ ମିଶି ଏହି ଯାତ୍ରାର ପ୍ରତିଟି ସୋପାନକୁ ଉପଭୋଗ କରିବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତର ଉନ୍ନତିକୁ ଉତ୍ସାହର ସହ ପାଳନ କରିବା ।

ମନେ ରଖିବା ଭଳି କେତେକ ବିଷୟରେ ସୂଚନା ଦିଆଯାଉଛି:

- ବିଦୂଷକ ଭାରତୀୟ ପାରମ୍ପରିକ ଲୋକ ନାଟକର ଏକ ଅଭିନବ ଚରିତ୍ର । ସଂସ୍କୃତ ନାଟକରେ ହସ କୌତୁକ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ ଏହି ଚରିତ୍ରକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ଏହି ଚରିତ୍ର ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ନାଟକର ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଗଠନ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ।

ନାଟକରେ ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଆଗେଇ ଗଲାବେଳେ ଏହି ଚରିତ୍ର ସେମାନଙ୍କୁ ସୂଚନା ଯୋଗାଇ ସେମାନଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଆସୁଛନ୍ତି । ବିଦୂଷକ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମୁକ୍ତ ତଥା ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ଚାଲିଚଳନ ବା ଗତିବିଧି ନିମନ୍ତେ ଏକ ପ୍ରଶସ୍ତ ଖାଲି ଥିବା ଗୃହ ଯୋଗାଇ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ପରିଷ୍କାର, ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ଓ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ଭିତରେ ଶରୀରକୁ ଆଘାତ କଲା ଭଳି କୌଣସି ପ୍ରକାର ମୁନିଆ, ଧାରୁଆ ଜିନିଷ ରହିବା ଅନୁଚିତ ।

- ପ୍ରାର୍ଥନା ସାରି ପୂର୍ବ ପିରିୟଡରେ କ'ଣ ସବୁ କରାଯାଇଥିଲା ସେହି ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରାଯିବ । ପରେ ପାଠପଢ଼ା ବା କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତୁ । ସୂଚିତ ପ୍ରାର୍ଥନା ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ପୁସ୍ତକରେ ଉପଲବ୍ଧ ।

ଗୋଟିଏ ପିରିୟଡ଼ ନିମନ୍ତେ ସୂଚିତ ଗଠନ ପ୍ରକ୍ରିୟା		
୫ ମିନିଟ ପ୍ରାର୍ଥନା ଏବଂ ପୂର୍ବ ପିରିୟଡ଼ର ଆଲୋଚନା	୩୦ ମିନିଟ ଶ୍ରେଣୀରେ କାର୍ଯ୍ୟ	୫ ମିନିଟ ସର୍କଲ ଟାଇମ୍

DRAFT

ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନାଟକ ସବୁବେଳେ ଏକ ସକାରାତ୍ମକ ଏବଂ ଆମୋଦଦାୟକ ମାଧ୍ୟମ ହୋଇରହିଆସିଛି । ତେଣୁ, ସେମାନେ ନାଟ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀକୁ ଯେପରି ଆନନ୍ଦରେ ଉପଭୋଗ କରୁଛନ୍ତି, ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି କୌତୁକପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ସାଧାରଣତଃ ପରୀକ୍ଷା ସହିତ ଜଡ଼ିତ ଚାପ ଓ ଉଦ୍‌ବେଗ ଏଠାରେ ରହିବା ଅନୁଚିତ ।

ସମସ୍ତ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ, ସମ୍ପାଦିତ ହେଉଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ଆଧାରିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ସମୟରେ ମନେ ରଖିବା ନିମନ୍ତେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ମୌଳିକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି:

- ଆହରଣ କରିଥିବା ଦକ୍ଷତା ଏବଂ କୌଶଳ ପ୍ରତି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯିବ ।
- ସୃଜନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟରେ କିଛି ଠିକ୍ କିମ୍ବା ଭୁଲ୍ ଉତ୍ତର ନଥାଏ ।
- ଅନ୍ତିମ ପରିଣାମ କିମ୍ବା ଉପସ୍ଥାପନା କେବଳ ବିଚାରର ମାନଦଣ୍ଡ ନୁହେଁ । ଭାବନା, କଳ୍ପନା ଏବଂ ଏହାର ଅନ୍ତରାଳରେ ଥିବା ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ମଧ୍ୟ ବିଚାର କରିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଏଥିସହିତ
  - ଜ୍ଞାନର ପ୍ରୟୋଗ
  - ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଏବଂ ଅଂଶଗ୍ରହଣ
  - ସୃଜନଶୀଳତା ଏବଂ ଉପସ୍ଥାପନା
  - ଦଳଗତ କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ସହଭାଗିତା
- ଆତ୍ମ-ପ୍ରତିଫଳନକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରନ୍ତୁ ଏବଂ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଏହାକୁ ପ୍ରତିପୁଷ୍ଟି ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ । (ରୁବ୍ରିକ୍ସର ଶେଷ ସ୍ତମ୍ଭରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି) ।
- ବିଶେଷକରି ଭୟାଳୁ ଓ ଲାଜକୁଳା ସ୍ୱଭାବର ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଏକ ପ୍ରେରଣାଦାୟକ ଏବଂ ସମର୍ଥନ ଯୋଗାଇବା ଭଳି ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତୁ ।
- ଅଧିକ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ନିମନ୍ତେ ପୁସ୍ତକ ଆରମ୍ଭରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ସମୟ ବଣ୍ଟନ ଏବଂ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ବିଭାଗଟିକୁ ପଢ଼ନ୍ତୁ ।

ଗଠନମୂଳକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ	ସମାପ୍ତିସୂଚକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ
ଏହା ଏକ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଯାହା ବର୍ଷ ସାରା ହୋଇଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ କୌଣସି ଅଲଗା 'ପରୀକ୍ଷା-ଦିନ'ର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଏଥିରେ ନିମ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ: ୧. ସର୍କଲ ଟାଇମ୍ କରନ୍ତୁ (ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ମତ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ କରିବେ । ଶିକ୍ଷକ ପ୍ରତି ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ବିଷୟରେ ସୂଚନାଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖି ରଖିବେ ।) ୨. ଅଧ୍ୟାୟର ଶେଷରେ ରୁବ୍ରିକ୍ସ ଦିଆଯାଇଛି । ୩. ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ।	ଏହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଆଧାରିତ ଏବଂ ବର୍ଷ ଶେଷରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନରେ ପରିଚାଳିତ ହେବ । ପ୍ରଶ୍ନପତ୍ର ଏବଂ ଲିଖିତ ପରୀକ୍ଷା କରାଯିବ ନାହିଁ । ୧. କାର୍ଯ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ଉଦାହରଣ ପୁସ୍ତକର ଶେଷରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଅଛି । ୨. ରୁବ୍ରିକ୍ସ ଆଧାରରେ ଗ୍ରେଡ୍ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ । ୩. ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ଆତ୍ମ ପ୍ରତିଫଳନକୁ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରାପ୍ତାଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗ କରାଯିବ ।

DRAFT

ନମସ୍କାର.... ସ୍ୱାଗତମ

ଓଃ ! ଆମେ ଦୁଇ ବର୍ଷ ନାଟ୍ୟ ସମ୍ପର୍କିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିସାରିଛେ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ତୃତୀୟ ବର୍ଷରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛେ ! ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ, ତୁମେ ଏବେ ଅଧିକ ଅଭିଜ୍ଞ ହୋଇଛ । ତାହାହେଲେ, ତୁମେମାନେ ପୂର୍ବରୁ ଯାହା ସବୁ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରିଛ ତାହାକୁ ଏକାଠି କରି ନିଜେ ନିଜର ଏକ ନାଟକ ସୃଷ୍ଟି କର ।

ତୁମେ ଏହାକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରିପାରିବ ବୋଲି ମୁଁ ମନେ କରୁଛି । ତୁମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ପ୍ରତିଟି ସୋପାନରେ ମୁଁ ତୁମ ପାଖେ ପାଖେ ରହିବି ।

"ବିଦୂଷକ ତୁମ ସେବାରେ !"

ଶହ ଶହ ବର୍ଷ ଧରି, ଆମେ ସବୁବେଳେ ବିଶ୍ୱାସ କରିଆସିଛୁ ଯେ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅନେକ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଶକ୍ତି ରହିଛି । ସେମାନେ ଆମ ଇତିହାସ, ଉପନିଷଦ ଏବଂ ପୁରାଣଗୁଡ଼ିକରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଛନ୍ତି । ତୁମେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ନଚିକେତା, ଧ୍ରୁବ, ଲବ ଏବଂ କୁଶଙ୍କ ବିଷୟରେ ଜାଣ କି ? ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ତୁମ ବୟସର ।

ଏହି ବର୍ଷ ସବୁ କିଛି ତୁମେ ହିଁ କରିବ । ତୁମେ ତୁମ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସହିତ ମିଶି ଗୋଟିଏ କାହାଣୀ ସୃଷ୍ଟି କରିବ, ତାହାକୁ ନାଟକ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବ, ପୋଷାକ ଏବଂ ଉପକରଣ ଯୋଗାଡ଼ କରିବ, ଅଭ୍ୟାସ ଓ ପରିବେଷଣ ମଧ୍ୟ କରିବ– ନିଜେ ନିଜେ ।

ତାହାହେଲେ ଆରମ୍ଭ କର !

ଅଧ୍ୟାୟ-୬

ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କର

ଗୋଟିଏ ନାଟକ କିମ୍ବା ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରର କୌଣସି ଏକ ଅଂଶକୁ ସୂଚିତ କଲାବେଳେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏହାର ଦୃଶ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ କଥା ହୋଇଥାଉ । ରାସ୍ତାରେ, ବିଦ୍ୟାଳୟରେ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଯଦି କୌଣସି ନାଟକୀୟ ଘଟଣା ଘଟେ, ଆମ ପାଟିରୁ ଆପେ ଆପେ ବାହାରିଆସେ, "ସେମାନେ କି ଦୃଶ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କଲେ !" ତେବେ ଏହି ଦୃଶ୍ୟ କ'ଣ ?

ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟ ଗୋଟିଏ ନାଟକର ଅଂଶ, ଯାହା :

- କାହାଣୀକୁ ଆଗକୁ ନିଏ ।
- ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଏବଂ ସମୟରେ ଘଟେ ।
- କୌଣସି ଆକର୍ଷଣୀୟ କିମ୍ବା ନାଟକୀୟତାର ଅନୁଭବ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ ।

ବିଦୂଷକ କହିଲେ, ତୁମେ ଏଇ ବର୍ଷ ଗୋଟିଏ ନାଟକ ପରିବେଷଣ କରିବ ଏବଂ ସେଥିରେ ଥିବା ଦୃଶ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ତୁମକୁ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତୃତୀୟ ଓ ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀରେ ହୋଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁସାରେ ତୁମେ ଏହାର କେତେକ ଅଂଶକୁ ଜାଣିଛ । ଏଠାରେ ଏହି ତାଲିକା ଦିଆଯାଇଛି । ଯଦି ପ୍ରଥମ ତାଲିକାରେ ଥିବା କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ପୁଣି ଥରେ କରିବାକୁ ଚାହଁ, ତେବେ ତୃତୀୟ ଓ ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀର ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଆଧାରରେ ତୁମ ଶିକ୍ଷକ ତୁମକୁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ।

ତୁମେ ଆଗରୁ କ'ଣ ସବୁ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରିଛ	ତୁମେ କ'ଣ ଶିଖିବ
ଚରିତ୍ର ଅଭିନୟ	ମଞ୍ଚରେ କ'ଣ କରିବ ଓ କ'ଣ କରିବ ନାହିଁ ।
କଥୋପକଥନ ଗଠନ	ଅଭିନୟ ସ୍ଥଳକୁ ସ୍ଥାପନ କରିବା ।
ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟର ଦୃଶ୍ୟାୟନ – ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ପ୍ରବେଶ ଓ ପ୍ରସ୍ଥାନ	ଅଭିନୟ ସମୟକୁ ସୂଚାଇ ଦେବା ।
ଦୃଶ୍ୟରେ ଅଭିନେତା ଓ ଉପକରଣକୁ ଯୋଡ଼ିବା ।	ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ।

DRAFT

ଆସ ପ୍ରଥମେ ସେହି ମୌଳିକ ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦେବା, ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକୁ ତୁମେମାନେ ମଞ୍ଚ ଉପରେ ଅଭିନୟ କଲାବେଳେ ନିହାତି ମନେରଖିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ତୁମ ନାଟକକୁ ଦର୍ଶକଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଅଧିକ ସୁନ୍ଦର ଓ ଉପଭୋଗ୍ୟ କରିପାରିବ ।

ମଞ୍ଚରେ ଅଭିନୟ କଲାବେଳେ କ'ଣ ସବୁ କରିବା ଉଚିତ

୧. **ସ୍ପଷ୍ଟ ଏବଂ ଜୋରରେ କୁହ:** ଫଳରେ ସମସ୍ତ ଦର୍ଶକ ଏପରିକି ଶେଷ ଧାଡ଼ିରେ ବସିଥିବା ଦର୍ଶକମାନେ ତୁମ କଥାକୁ ଶୁଣିପାରିବେ ।

୨. **ଚରିତ୍ର ଭିତରେ ରୁହ:** ତୁମେ ଯଦି ମଞ୍ଚ ଉପରେ ଥାଅ, ତାହା ହେଲେ ତୁମେ ଅଭିନୟ କରୁଥିବା ଜଣେ ଚରିତ୍ର । ଏହା ସତ, ଯଦି ବି ତୁମେ କଥା ନ କହୁଥାଅ ତୁମର ପ୍ରବେଶ ଓ ପ୍ରସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟ ଚରିତ୍ର ଭଳି ହେବା ଉଚିତ ।

୩. **ତୁମ ସହ-ଅଭିନେତାମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ କର:** ମଞ୍ଚ ଉପରେ ତୁମେ କଥା କହିବାକୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ତୁମ ପାଳି ପଡ଼ିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କର । କେଉଁଠି କେମିତି ଛିଡ଼ା ହେବ ଏବଂ କେଉଁଠାରେ ତୁମକୁ ଚାଲିବାକୁ ହେବ ତାହାକୁ ଭଲ ଭାବରେ ମନେରଖ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର କୌଣସି କ୍ଷତି ନ କରି ଏସବୁକୁ କରାଯିବା ଦରକାର ।

ମଞ୍ଚରେ ଅଭିନୟ କଲାବେଳେ କ'ଣ ସବୁ କରିବା ଅନୁଚିତ

୧. **ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ପଛ କରି ଠିଆ ହୁଅନାହିଁ:** ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଅଭିନୟ କଲାବେଳେ ଶରୀରକୁ ସବୁବେଳେ ଗୋଟିଏ କଡ଼କୁ ସାମାନ୍ୟ ବଙ୍କାଇ ରଖ । ପଛରେ ଥିବା କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଯଦି ତୁମକୁ ଯିବାକୁ ହୁଏ ତାହା ହେଲେ ପଛକୁ ବୁଲିକରି ଗଲା ବେଳେ ସଂଳାପ କୁହନାହିଁ ।

୨. **ମଞ୍ଚ ଅନ୍ତରାଳରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରନାହିଁ:** ଯଦି ତୁମେ ମଞ୍ଚକୁ ଆସିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଅ କିମ୍ବା ତୁମ ଅଭିନୟ ଶେଷ କରି ପ୍ରସ୍ଥାନ କରିଥାଅ, ତେବେ କାହା ସହ କଥା ନ ହୋଇ ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସି ରୁହ । ଏହି ସମୟରେ ଗପିବା କିମ୍ବା ଆଲୋଚନା କରିବା ଅନୁଚିତ, କାରଣ ତାହା ତୁମକୁ, ଅନ୍ୟ ଅଭିନେତାଙ୍କୁ ଏବଂ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟମନସ୍କ କରିଦେବ ।

୩. **ଅନ୍ୟ ଅଭିନେତାମାନଙ୍କୁ ବାଧା ଦିଅନାହିଁ:** ତୁମେ ଯେଉଁଠାରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ରହିଛ ସେଥିପ୍ରତି ସତର୍କ ରୁହ । ନିଶ୍ଚିତ ହୁଅ ଯେ ସମସ୍ତ ଅଭିନେତା ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ଦେଖା-ଯାଉଛନ୍ତି । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଦେଖିନିଅ ଯେ ଆଉ କେହି ଯେମିତି ତୁମ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ତୁମକୁ ଦେଖିବାରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରୁନଥାଏ ।

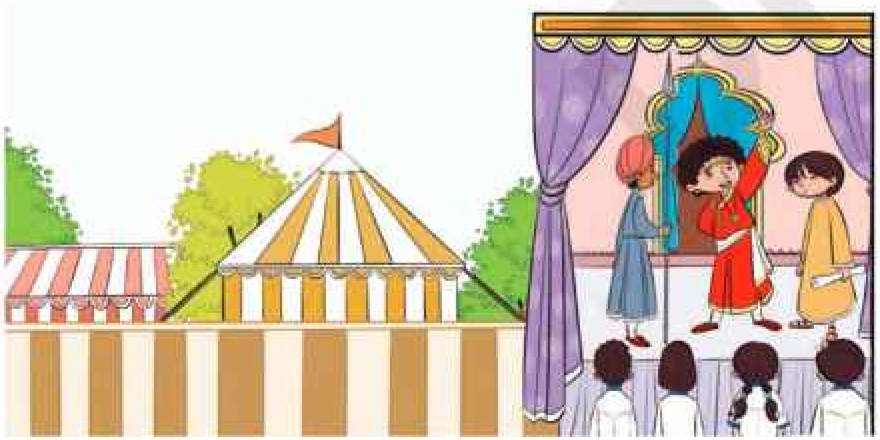

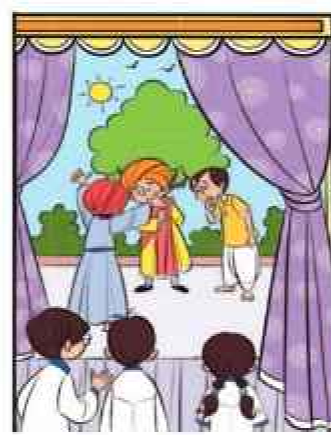

DRAFT

ପ୍ରତିଥର ମଞ୍ଚରେ ଅଭିନୟ କଲାବେଳେ କିମ୍ବା ଭବିଷ୍ୟତରେ କୌଣସି ନାଟ୍ୟ ପରିବେଷଣ କଲାବେଳେ ମଞ୍ଚ ଉପରେ କ'ଣ କରିବ ଓ କ'ଣ ନକରିବ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ମନେ ରଖିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏହି ସବୁକୁ 'ମଞ୍ଚ ଶିଷ୍ଟାଚାର' କୁହାଯାଏ । ଏହିସବୁ ମୌଳିକ ଆଚରଣ ଜନିତ ନୀତିନିୟମଗୁଡ଼ିକ ଅଭିନେତା ଓ ଦର୍ଶକ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ମଧୁର ଅନୁଭୂତି ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ତାହାହେଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖିବା, ଏସବୁକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି, ତୁମେ କିପରି ଦୃଶ୍ୟ ସର୍ଜନା କରିପାରିବ ।

ପ୍ରତି ଦୃଶ୍ୟର ମୌଳିକ ଆବଶ୍ୟକତା ହେଉଛି ନିମ୍ନୋକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରିବା ।

ନାଟକ ଦେଖିଲାବେଳେ ଏହିସବୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଦର୍ଶକଙ୍କ ମନକୁ ନିହାତି ଆସୁଥିବ । ଆମେ କିଭଳି ସେସବୁର ଉତ୍ତର ଦେଇପାରିବା ସେଥିପାଇଁ କାମ କରିବା । ଫଳରେ ଦର୍ଶକମାନେ ନାଟକର କାହାଣୀକୁ ସ୍ୱଷ୍ଟ ଭାବରେ ବୁଝିପାରିବେ ।

୧. କେଉଁଠି: ସ୍ଥାନ ସହିତ ପରିଚୟ

ସବୁଠୁ ସହଜ ଉପାୟ ହେଲା ଦୃଶ୍ୟପଟ୍ଟ ଓ ମଞ୍ଚ ଉପକରଣଗୁଡ଼ିକୁ ଏପରି ଠିକ୍ ଭାବେ ସଜାଇ ରଖିବା ଯେପରି ନାଟକରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ସ୍ଥାନଟି ଆମ ଆଖି ଆଗରେ ଆଙ୍କି ହୋଇପାରିବ ।

ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ମଞ୍ଚର କେନ୍ଦ୍ରରେ ଗୋଟିଏ ଟେବୁଲ ଏବଂ ତା' ଚାରିପାଖରେ କେତେକ ଚୌକିକୁ ସଜାଇ ରଖିଦେଲେ ତାହା ଏକ ଘର ବୋଲି ଜଣାପଡ଼ିବ । ଗୋଟିଏ ଟେବୁଲ ଉପରେ କେତେକ ଫାଇଲ, କାଗଜ କିମ୍ବା ଲାପଟପ୍ ସଜାଇ ରଖିଦେଲେ ସେହି ସ୍ଥାନଟି ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ବୋଲି ବୁଝିହେବ । ଏହିପରି ସହଜରେ ଆହୁରି ଅନେକ ସ୍ଥାନ ତିଆରି କରିହେବ । ବେଳେବେଳେ ପୋଷାକ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ସହଯୋଗ କରିଥାଏ । ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟର କର୍ମଚାରୀମାନେ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧୁଥିବା ବେଳେ, ଗୋଟିଏ ପାର୍କରେ ବୁଲୁଥିବା ଲୋକମାନେ ସାଧାରଣତଃ ନିତିଦିନିଆ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଥାନ୍ତି । ଯଦି ତୁମେ ସମସ୍ତ ନାଟ୍ୟ ଉପକରଣ ଆଣିନପାରିବ ତାହାହେଲେ କ'ଣ କରିବ ? ଅଭିନେତାମାନେ ଅଭିନୟ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା ଉପକରଣଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିପାରିବେ । ତୁମେମାନେ ବୁଝିବା ପାଇଁ ପର ପୃଷ୍ଠାରେ କେତେକ ଉଦାହରଣ ଦିଆଯାଇଛି ।

ଏକ ପରିବା ହାଟ

ତୁମେମାନେ ମଞ୍ଚ ଉପରକୁ ବଡ଼ ଠେଲାଗାଡ଼ି କିମ୍ବା ଦୋକାନ ଆଣିବା ପାଇଁ ସକ୍ଷମ ହେବ ନାହିଁ । ତେଣୁ, ସବୁଠାରୁ ଉତ୍ତମ ଉପାୟ ହେଉଛି ଅଭିନେତାମାନେ ସପ ଏବଂ ଝୁଡ଼ି ଧରି ବସିବେ । ତୁମେ ଦେଖିଥିବା ହାଟ ଭଳି ବଡ଼ ପାଟିରେ ପନିପରିବାର ନାମ ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକର ଦାମ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ ଡାକିବେ । ତୁମେ ମଧ୍ୟ ଆଉ କେତେଜଣ ଅଭିନେତାଙ୍କୁ ଏଥିରେ ଯୋଡ଼ିପାର, ଯେଉଁମାନେ ବିକୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କଠାରୁ ପରିବାପତ୍ର କିଣି ପଇସା ଦେବାର ଅଭିନୟ କରିବେ । ତୁମ ଦଳର ଅଭିନେତା ସଂଖ୍ୟା ଅନୁସାରେ ତୁମେ ଅଧିକ ଚରିତ୍ର ଯୋଡ଼ିପାର ଯେମିତି ଆଇସକ୍ରିମବାଲା, ବେଲୁନବାଲା ଇତ୍ୟାଦି ।

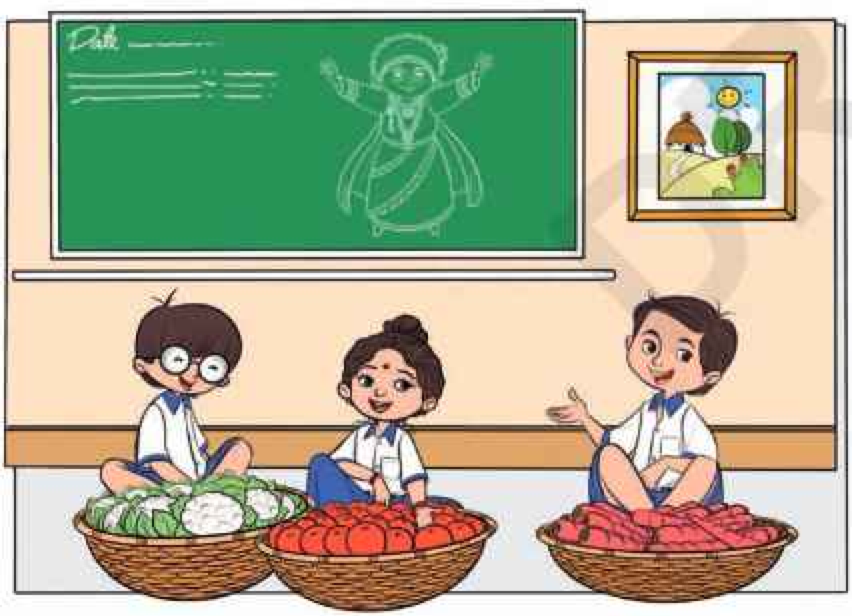

କାର୍ଯ୍ୟ ୬.୧ ଅନୁମାନ କର "କେଉଁଠି"

ସୂଚନା: ପ୍ରଥମେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ୬-୭ ଜଣିଆ ଦଳରେ ଭାଗ କରାଯିବ । ପ୍ରତି ଦଳକୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ସ୍ଥାନ ଦିଆଯିବ । ତୁମମାନଙ୍କୁ ତୁମ ଅଭିନୟ ଏବଂ ଶ୍ରେଣୀଗୃହରେ ଥିବା ଉପକରଣ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେହି ସ୍ଥାନକୁ ଚିତ୍ରଣ କରିବାକୁ ହେବ । ମନେପକାଅ 'ବସ୍ତୁର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବ୍ୟବହାର' ଯେଉଁଠି ତୁମେ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁକୁ ବିଭିନ୍ନ ବସ୍ତୁ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲ । ଏଠାରେ ଏହାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କର । ତୁମେ ତୁମର ସ୍କୁଲ୍ ବ୍ୟାଗ୍‌କୁ ପରିବା ଅଖା ଭଳି ବ୍ୟବହାର କରିପାର କିମ୍ବା ପେନସିଲକୁ ବିନ୍ ବା ଭେଣ୍ଡି ବୋଲି ଦର୍ଶାଇପାର । ଗୋଟିଏ ଦଳକୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ସ୍ଥାନଟିକୁ ଅନ୍ୟ ଦଳକୁ କୁହାଯିବ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ଦଳଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କର ଅଭିନୟ ପରିବେଷଣ କରୁଥିବେ, ଅନ୍ୟ ଦଳମାନେ ଦେଖି ସେହି ସ୍ଥାନଟିକୁ ଅନୁମାନ କରିବେ ଏବଂ ଏହା କିପରି ଅଧିକ ଭଲ ହୋଇପାରିବ ସେହି ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବେ ।

ମୌଳିକ: ରେଳ ଷ୍ଟେସନ, ବସଷ୍ଟାଣ୍ଡ, ପାର୍କ, ଅଫିସ ଆଦି ପରିଚିତ ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକର ଅଭିନୟ କରାଯାଇପାରେ ।

ତୁମେମାନେ ଅଭିନୟ, ସାଧାରଣ ପୋଷାକ ଏବଂ ସଂଳାପ ବ୍ୟବହାର କରି ସ୍ଥାନର ଚିତ୍ର ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିବ ।

ଉନ୍ନତ : ସେହି ସମାନ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଆଉଥରେ କରାଯାଇପାରେ କିନ୍ତୁ ଏହିଥର ଏହାକୁ କଥା ନ କହି କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତୁମେମାନେ ତୁମ ଶାରୀରିକ ଭାଷା ବା

ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ, ମୁହଁର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଓ ମଞ୍ଚ-ହସ୍ତୋପକରଣ ବ୍ୟବହାର କରିପାର ।

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର କଳ୍ପନା ଶକ୍ତି ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ, ସମୁଦ୍ର ଆଦି ଅପରିଚିତ ସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟ ପରିବେଷଣ ପାଇଁ ଦିଆଯାଇପାରେ ।

୨. କେତେବେଳେ : ସମୟର ସୂଚନା

ଦର୍ଶକମାନେ ଭଲ ଭାବରେ ଦୃଶ୍ୟ ସହିତ ମଜ୍ଜି ରହିବା ନିମନ୍ତେ ସମୟ ସୀମା ନିରୂପଣ ହେବା ମଧ୍ୟ ଅତି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଟେ । ସମୟକୁ ଏଠାରେ ଦୁଇଟି ସ୍ତରରେ ଚିତ୍ରଣ କରାଯାଏ ।

ସମୟ ସୀମା: ଐତିହାସିକ କିମ୍ବା ବର୍ତ୍ତମାନ କିମ୍ବା ଭବିଷ୍ୟତ - ମୁଖ୍ୟତଃ ବେଶପୋଷାକ, ମଞ୍ଚ-ହସ୍ତୋପକରଣ ଏବଂ ଭାଷା ଦ୍ୱାରା ଏହାକୁ ଚିତ୍ରଣ କରାଯାଏ ।

ଦିନର କେଉଁ ସମୟ: ଘଟଣାର ସମୟ ସକାଳ, ସନ୍ଧ୍ୟା କିମ୍ବା ରାତି ତାହା ଅଭିନୟ ଏବଂ କଥୋପକଥନ ଦ୍ୱାରା ଚିତ୍ରିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ନେବା । ଠିକ୍ ମନୋନୀତ ହେଉଥିବା ଉତ୍ତରକୁ ଠିକ୍ ଚିହ୍ନ ଦିଅ ।

ଯଦି ତୁମେ ତରବର ହୋଇ ଜଳଖିଆ ଖାଇବାବେଳେ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଯିବା ଡେରି ହେଉଥିବା ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରୁଥାଅ ତେବେ ତାହା ସକାଳ କିମ୍ବା ସନ୍ଧ୍ୟା କିମ୍ବା ରାତି ?

ଯଦି ତୁମେ କୁହ ଯେ ଦିନସାରା ପରିଶ୍ରମ କରି କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଛ ଏବଂ କଥା କହିବା ବେଳେ ହାଇ ମାରୁଛ ତେବେ ତାହା ସକାଳ, ସନ୍ଧ୍ୟା କିମ୍ବା ରାତି ?

କାର୍ଯ୍ୟ ୬.୨ ଠିକ୍ ସମୟ ସୂଚାଅ

ତୁମେ ଯେଉଁ ଦଳ ସହିତ ମିଶି ସ୍ଥାନର ସୂଚନା ଉପସ୍ଥାପନା ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲ ସେହି ଦଳ ସହିତ ଆଉ ଥରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାର । ଏବେ ତୁମମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ସମୟ ଏବଂ ପରିସ୍ଥିତିର ଚିତ୍ରଣ କରିବାକୁ ଦିଆଯିବ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଦଳମାନେ ତାହାକୁ ଦେଖି ତୁମେ କେଉଁ ସମୟକୁ ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରୁଛ ଅନୁମାନ କରିବେ ।

DRAFT

ମନେରଖ	
	"ଏହା ଏକ ରାତିର ଦୃଶ୍ୟ" କିମ୍ୱା "ସନ୍ଧ୍ୟାର" । ଏହି ସୂଚନା ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ସିଧାସଳଖ କହିବା କିମ୍ୱା ଘୋଷଣା କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ବରଂ ଏହା ଦୃଶ୍ୟର ଏକ ଅଂଶ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଚରିତ୍ରମାନେ ଏହାକୁ ଅଭିନୟ କିମ୍ୱା ସଂଳାପ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶ କରିବା ଉଚିତ୍ ।
	ରମେଶ : ହେ ରାଧା ! ଏତେ ସକାଳୁ କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛୁ ?
	କିମ୍ୱା
	ମାଆ : ରାଜୁ, ରାତି ଆସି ୯ଟା ବାଜିଲାଣି ? ତୋ ବାପା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସିନାହାଁନ୍ତି ।

୩. କିଏ: ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣ

ମଞ୍ଚ ଉପରେ ଅଭିନୟ କରୁଥିବା ଅଭିନେତାମାନେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଚରିତ୍ରଟିଏ ଚିତ୍ରଣ କରିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଗୋଟିଏ ଚରିତ୍ରର ମୌଳିକ ରୂପକୁ ପୋଷାକ ଏବଂ ମଞ୍ଚ-ହସ୍ତୋପକରଣ ଦ୍ୱାରା ଦର୍ଶାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ପୋଷାକ ଯେତିକି ମାତ୍ରାରେ ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣ କରେ ତାହାଠାରୁ ଅଧିକ ମାତ୍ରାରେ ଚରିତ୍ରର ଚିତ୍ରଣ କରାଯିବା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଟେ । ଡାହାଣ ପାଖରେ ବସିଥିବା ଚରିତ୍ରକୁ ଦେଖ । ତୁମେ ସହଜରେ କହିଦେଇପାରିବ ଯେ ଇଏ ଜଣେ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରୁଥିବା କର୍ମଜୀବୀ ମହିଳା । ସିଏ ଜଣେ ଦୟାଳୁ ଏବଂ ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତତା ଭିତରେ ଅନ୍ୟକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ଏହି ଚାରିତ୍ରିକ ଗୁଣଗୁଡ଼ିକ କାହାଣୀ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ତୁମେ ଏହାକୁ କିପରି ଦର୍ଶାଇବ ? ଏହାକୁ ହିଁ ପ୍ରକୃତରେ ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣ କୁହାଯାଏ ।

ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ୧ : ଅନ୍ୟ ଦୁଇଜଣ ଚରିତ୍ରଙ୍କୁ ଏହି ଭଦ୍ରମହିଳାଙ୍କ ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରାଅ । ଉଦାହରଣ: ଏହି ଭଦ୍ରମହିଳା ପଡ଼ୋଶୀଙ୍କ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଗଣିତ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ କିଭଳି ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ସେହି ବିଷୟରେ ପଡ଼ୋଶୀମାନେ ଆଲୋଚନା କରୁଛନ୍ତି ।

ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ୨ : ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସରଳ ଘଟଣା ଦେଖାଅ ଯେଉଁଠିକି ସେ ରାସ୍ତାରେ ଗୋଟିଏ ଆହତ କୁକୁରର ସେବା କରୁଥିବେ ।

ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ୩: (ଏହି ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣ କରିବାକୁ ତୁମେ ଗୋଟିଏ ଅଭିନବ ଉପାୟ ପରିକଳ୍ପନା କର ।)

ପ୍ରଥମେ ବିଭିନ୍ନ ଚରିତ୍ରଙ୍କୁ ବାଛ । ସେମାନଙ୍କୁ କିପରି ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟରେ ଦୃଶ୍ୟ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ କରାଯିବ ସେହି ବିଷୟରେ ତୁମ ଦଳ ଭିତରେ ଆଲୋଚନା କର । ମନେରଖ, ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟରେ ବହୁ ପ୍ରକାର ଚରିତ୍ର ରହିବେ । ଜଣେ କ୍ଷଣକୋପୀ ହୋଇପାରନ୍ତି, ଆଉ ଜଣେ କୌତୁକିଆ ହୋଇପାରନ୍ତି ଏବଂ ଏହିପରି ଆହୁରି ଅନେକ ପ୍ରକାରର ହୋଇପାରନ୍ତି ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୬.୩ ପ୍ରକୃତ ଦୃଶ୍ୟ

ବର୍ତ୍ତମାନ, ଗୋଟିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଦୃଶ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବାପାଇଁ ତୁମେମାନେ ଯାହା ସବୁ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରିଛ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାଠି କର । ଏହି ଅଧ୍ୟାୟରେ ତୁମେ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମିଶି ଦଳ ଗଢ଼ିଥିଲ ସେମାନଙ୍କ ଦଳରେ ରହି ନାଟ୍ୟକର୍ମ ଚାଲୁରଖିପାର । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦଳ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ବିଷୟକୁ ବାଛନ୍ତୁ । (ଏହି ବିଷୟ ତୁମକୁ ତୁମ ଶିକ୍ଷକ ମଧ୍ୟ ଦେଇପାରନ୍ତି), ଏହାର ପରିବେଷଣ କରିବା ପାଇଁ ଯୋଜନା ଏବଂ ଅଭ୍ୟାସ କର । ଏହାକୁ ଅନ୍ୟ ଦଳଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଉପସ୍ଥାପନ କର । ତୁମେମାନେ ନିଶ୍ଚିତ ହୁଅ ଯେ, ତୁମ ଦୃଶ୍ୟର ସ୍ଥାନ- କାଳ (ସମୟ) ଓ ପାତ୍ର (ଚରିତ୍ର) ମାନଙ୍କୁ ଚିତ୍ରଣ କରିବାପାଇଁ ତୁମେମାନେ ମୌଳିକ ମଞ୍ଚ ଶିଷ୍ଟାଚାରଗୁଡ଼ିକୁ ପାଳନ କରିଛ ।

- ସମସ୍ତ ଚାରୋଟି କ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟରେ କେଉଁ ଦୃଶ୍ୟଟି ସବୁଠାରୁ ଭଲଭାବେ ବୁଝିହେଲା ?
- ଯେଉଁ ଅଂଶଟିକୁ ତୁମେମାନେ ଭଲ ଭାବରେ ଚିତ୍ରଣ କରିପାରିଲ ନାହିଁ, ସେଥିରେ କ'ଣ ଅସୁବିଧା ହେଲା ?
- ଏହା ଆହୁରି ଭଲଭାବରେ କିପରି କରାଯାଇପାରିବ, ସେହି ବିଷୟରେ ତୁମ ଶ୍ରେଣୀର ଅନ୍ୟ ସାଙ୍ଗମାନେ ପରାମର୍ଶ ଦେଇପାରିବେ କି ?

ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ଅଧ୍ୟାୟ-୬ : ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କର				
ଦକ୍ଷତା ଦକ୍ଷତା ୧.୧ : ବିଭିନ୍ନ ବସ୍ତୁ, ମଣିଷ, ପରିସ୍ଥିତି ଓ ନାଟ୍ୟ କ୍ରିୟାକଳାପର ଅଭିଜ୍ଞତାଗୁଡ଼ିକୁ ଆଗ୍ରହର ସହିତ ଚିତ୍ରଣ କରିବେ । ଦକ୍ଷତା ୧.୨ : ନାଟ୍ୟକଳା ବିଷୟରେ ମିଳିତ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲାବେଳେ ନିଜର ଭାବନା ଓ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଆଲୋଚନା କରିବେ ।				
ଶୈକ୍ଷିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ	ଦକ୍ଷତା	ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ	ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
୧	୧.୧	ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟରେ ସ୍ଥାନ-କାଳ-ପାତ୍ର ଚିତ୍ରଣ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହେବେ ।		
	୧.୨	ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରିବେଷଣ ବିଷୟରେ ମତାମତ ଆଦାନପ୍ରଦାନ କରିବେ ।		
	୧.୨	ସଙ୍କୋଚ ନକରି କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ପରିବେଷଣ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ ।		
	୧.୧,୧.୨	ନାଟ୍ୟକଳାର ସମସ୍ତ ଅଂଶକୁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ରୂପ ଦେବାପାଇଁ ସତର୍କତା ଅବଲମ୍ବନ କରିବେ ।		
	୧.୨	ଶ୍ରେଣୀରେ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବେ ।		

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ
ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ: ....

....

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତବ୍ୟ: ....

....

DRAFT

ଅଧ୍ୟାୟ-୭

କାହାଣୀ ସୃଷ୍ଟି କରିବା

ତୁମେମାନେ ପୋଷାକ ବିଷୟରେ କଥା ହେବାବେଳେ 'ସିଲାଇ', 'ସିଲାଇ କରିବା' ଆଦି ଶବ୍ଦକୁ ଅନେକ ଥର ଶୁଣିଥିବ ।

ମୋ ଜେଜେମା ମୋତେ କପଡ଼ା କିପରି ସିଲାଇ କରାଯାଏ, ଶିଖାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାର ସିଲାଇ କରିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ ଥିଲି, ମୁଁ ଦୃଶ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ସିଲାଇ କରି କାହାଣୀ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲି ।

ଠିକ୍ ଯେମିତି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କନାକୁ ଛୁଞ୍ଚରେ ସିଲାଇ କରି ଏକାଠି କରାଯାଏ ସେହିପରି ତୁମେ ବିଭିନ୍ନ ପରିସ୍ଥିତି ତଥା ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାଠି କରି କାହାଣୀ ତିଆରି କର ।

ପୂର୍ବ ଅଧ୍ୟାୟରେ ତୁମେମାନେ ଦଳରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ସମୟରେ ଯେଉଁସବୁ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଡ଼ି ଦିଅ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଆମେ ପରିବା ହାଟରୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା । ଧରାଯାଉ ଏଥିରେ ଆମେ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଓ ଘରର ଦୃଶ୍ୟକୁ ଯୋଡ଼ିଦେବା । ଏହିସବୁ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ନ ଯୋଡ଼ି ଆମେ କେବଳ ସେସବୁକୁ ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ପରିବେଷଣ କରିପାରିବା ନାହିଁ । ତାହାହେଲେ ଆମେ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ କିପରି ଏକାଠି କରିବା ?

DRAFT

ଉପରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଏହି ତିନୋଟି ଚିତ୍ରକୁ ଦେଖ । ଯଦିଓ ସେଗୁଡ଼ିକ ପରସ୍ପର ସହିତ ସଂଯୋଜିତ ନୁହନ୍ତି ତୁମେ କିନ୍ତୁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସୃଜନଶୀଳ ଭାବରେ ସଂଯୋଜିତ କରିପାରିବ । ଏହାକୁ ହିଁ ସୃଜନ ସିଲାଇ କୁହାଯାଏ । ଏଥିରୁ ଅର୍ଥ ବାହାର କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଥମେ ପରିସ୍ଥିତିଗୁଡ଼ିକ ଯେଉଁ କ୍ରମରେ ଅଛି ତାହାକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଉ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ କାହାଣୀ ହୋଇପାରେ :

ରାଜୁ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଯିବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲା । ସେ ଯେତେବେଳେ ଜଳଖିଆ ଖାଉଥିଲା, ତା'ର ମନେ ପଡ଼ିଲା ଯେ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପୁଷ୍ଟି ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇଁ ତାକୁ ଚାରୋଟି ଅଲଗା ଅଲଗା ପରିବା ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ନେବାକୁ ହେବ । ତଥାପି, ସେ ଯେତେବେଳେ ଘଣ୍ଟାକୁ ଦେଖିଲା ଅନୁଭବ କଲା ଯେ, ତା'ର ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଯିବା ବର୍ତ୍ତମାନ ଡେରି ହୋଇଯିବ । ଯଦି ସେ ହାଟକୁ ଗଲା, ତେବେ ସେ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସହ ମିଶି ଯେଉଁ ପ୍ରକଳ୍ପର ଯୋଜନା ଓ ଅଭ୍ୟାସ କରୁଥିଲା ତାହାକୁ ହରାଇବ । ତେଣୁ, ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ତରବର ହୋଇ ଖାଇ ହାଟକୁ ଦୌଡ଼ିଲା । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର କଥା ଯେ ଚାରୋଟି ପରିବା ମଧ୍ୟରୁ ସେ ମାତ୍ର ଦୁଇଟି ପରିବା ନେଇ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଗଲା । କିନ୍ତୁ, ରାଜୁର ମାଆ ତାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଆଗେଇ ଆସିଲେ । ସେ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଫୋନରେ ପଚାରିଲେ; ରାଜୁ ତା'ର ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇଁ ସବୁ ଜିନିଷ ନେଇଛି ତ ? ତା'ର ଦୁଇଟି ଅଧିକ ପରିବା ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ଜାଣିପାରି ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅନଲାଇନରେ ସିଧାସଳଖ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପରିବା ପହଞ୍ଚାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେଲେ । ସେଗୁଡ଼ିକ ଠିକ୍ ସମୟରେ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପହଞ୍ଚିଗଲା ଏବଂ ରାଜୁ ତା'ର ପ୍ରକଳ୍ପକୁ ଉତ୍ତମ ରୂପେ ସମାପ୍ତ କରିପାରିଲା ।

DRAFT

ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଚିତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିଲେ ତୁମେମାନେ ଜାଣିପାରିବ ଯେ, ଆମେ ଆଉ କିଛି ପରିସ୍ଥିତି ଆମର ମୂଳ ପରିସ୍ଥିତିଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଯୋଡ଼ିଛୁ, ଯାହାକି କାହାଣୀକୁ 'ପ୍ରବାହିତ' କରିପାରିବ । ପରିସ୍ଥିତି ବା ଦୃଶ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହିଁ ପ୍ରବାହ କୁହାଯାଏ । ଯାହା ଫଳରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ଯୋଡ଼ା ହୋଇନଥିବା ଅଂଶ ଭଳି ମନେ ହେବନାହିଁ ।

କମଳା ରଙ୍ଗର ଫ୍ରେମ ଭିତରେ ଥିବା ଚିତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଏହି କାହାଣୀର ନୂଆ ଅଂଶ । ଏଗୁଡ଼ିକୁ କାହାଣୀର 'ପ୍ରବାହକୁ' ସୁଦୃଢ଼ ତଥା ଅତୁଟ କରି ରଖିବାକୁ ପୂର୍ବର ମୂଳ ପରିସ୍ଥିତି ସହିତ ଯୋଡ଼ା ଯାଇଛି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ କାହାଣୀର ପ୍ରବାହ ଚାଲୁ ରଖିବାକୁ ତୁମେମାନେ ତୁମ କଳ୍ପନାରୁ ନୂଆ ନୂଆ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି କରି ଏହା ସହିତ ଯୋଡ଼ିପାର । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଯେଉଁଭଳି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ସିଲାଇ କଲି ତୁମେମାନେ ତାହାକୁ ଶିଖିଗଲ । ଏହି କାହାଣୀ ଗୁନ୍ଥିବାକୁ 'କାହାଣୀ ପଟା' କୁହାଯାଏ । ଏହିପରି କାହାଣୀ ପଟା ବୃତ୍ତିଗତ ନାଟ୍ୟକାର ଏବଂ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ନିର୍ମାତାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ।

ଅଳଙ୍କୃତ କାହାଣୀ ପଟା: ନିମ୍ନରେ କନା ଉପରେ ଥିବା ପ୍ରତିଟି ଫୁଲକୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ପରିସ୍ଥିତି ବୋଲି ଭାବ । ସୂତା ଦ୍ୱାରା ଗୋଟିଏ ଫୁଲକୁ ଯେଉଁଭଳି ଆଉ ଗୋଟିଏ ଫୁଲ ସହିତ ଯୋଡ଼ାଯାଏ, ଠିକ୍ ସେହିଭଳି ନାଟ୍ୟ ପ୍ରବାହକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରି ରଖିବାକୁ କାହାଣୀ ପଟାରେ ଅସଂଖ୍ୟ ପରିସ୍ଥିତିର ଚିତ୍ରକୁ ଯୋଡ଼ାଯାଇଥାଏ ।

କାହାଣୀ ପଟା ତିଆରି ବିଷୟରେ ଦୃଶ୍ୟକଳାର କାର୍ଯ୍ୟ (୩.୫) ମଧ୍ୟ ତୁମମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୭.୧ ଚିତ୍ର ଦ୍ୱାରା କାହାଣୀ କହିବା

ତୁମେ ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ଦଳଗୁଡ଼ିକରେ କାମ କରୁଥିଲ ପୁଣି ସେହି ଦଳରେ କାମ କରିପାର । ପ୍ରତି ଦଳ ବିଭିନ୍ନ କାଳ୍ପନିକ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି କର । ତା'ପରେ ପୂର୍ବରୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ଉଦାହରଣ ପରି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଡ଼ି ଏକାଠି କର । ପରିସ୍ଥିତିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରବାହ ସୃଷ୍ଟି କରି ଗୋଟିଏ ସରଳ କାହାଣୀ ତିଆରି କର ।

ମୌଳିକ: ଦଳରେ ପରିସ୍ଥିତିଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ବର୍ଣ୍ଣନା କର । ସମସ୍ତ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଯୋଡ଼ି ଗୋଟିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ କାହାଣୀର ମଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା ହୋଇପାରିବ । ସରଳ ଚିତ୍ର ଦ୍ୱାରା କାହାଣୀପଟା ତିଆରି କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇପାରେ । ତୁମେ ଯେତେବେଳେ ଭାବୁଛ ଯେ କାହାଣୀଟି ଆକର୍ଷଣୀୟ ବା ଆମୋଦଦାୟକ ମନେହେଉଛି ସେତେବେଳେ ତୁମେ ଅଭିନେତାମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ଭୂମିକା ଦେଇ ଏହାକୁ ଅଭିନୟ କରାଅ । ତୃତୀୟ ଓ ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀରେ ତୁମର 'ଭୂମିକା ଅଭିନୟ' କଥା ମନେଅଛି ?

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ସୂଚନା : ଯଦି ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ କାହାଣୀଟିକୁ କେବଳ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଛନ୍ତି ତଥାପି ସେମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରନ୍ତୁ । ଏହା ସହିତ କାହାଣୀକୁ ସରଳ ଭାବରେ ପଢ଼ିବା ବଦଳରେ ଭାବ, କ୍ରିୟା ଏବଂ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ପ୍ରେରଣା ଦିଅନ୍ତୁ । ଗୋଟିଏ କାହାଣୀ ପଟା ତିଆରି କରାଯିବା ଫଳରେ ତାହା ସେମାନଙ୍କୁ ଦୃଶ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ପରିକଳ୍ପନା କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ।

ଉନ୍ନତ: ଗୋଟିଏ ପାତ୍ରରେ ସବୁ ପ୍ରକାର ପରିସ୍ଥିତି ଲେଖା ହୋଇଥିବା ଚିଠା ରଖାଯିବ । ଏଗୁଡ଼ିକ ଆମର ଇତିହାସ, ନିତିଦିନିଆ ଜୀବନ, ଏକ କାଳ୍ପନିକ ପରିସ୍ଥିତି କିମ୍ବା ପୂର୍ବରୁ ପଢ଼ିଥିବା ଗପଗୁଡ଼ିକ ଭିତରୁ ଅଣାଯାଇପାରିବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦଳ ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଚିଠା ଉଠାଇବେ । ସେଗୁଡ଼ିକ କାହାର କାହା ସହିତ କିଛି ସମ୍ପର୍କ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ, ସେମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଡ଼ିବା ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ ।

ବର୍ଦ୍ଧିତ କାର୍ଯ୍ୟ: ତୁମେ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ନେଇ ଏକ କାହାଣୀ ପଟା ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ।

ପରିସ୍ଥିତି ୧

+

ପରିସ୍ଥିତି ୨

+

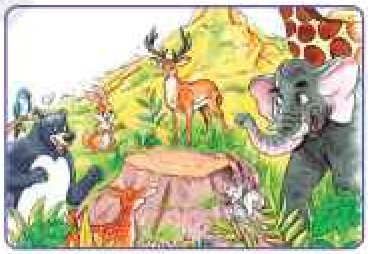

ପରିସ୍ଥିତି ୩

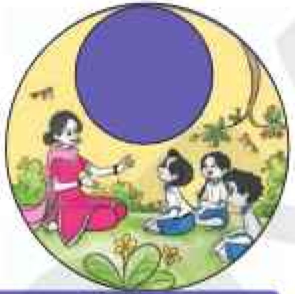

- ତୁମେ ଭାବୁଛ କି କାହାଣୀ ପଟାଗୁଡ଼ିକ କମିକ୍ ଭଳି ? ସେଗୁଡ଼ିକ କିପରି ଭିନ୍ନ ?
- ଏହି କାର୍ଯ୍ୟର କେଉଁ ଦିଗଟି ସବୁଠାରୁ କଷ୍ଟକର ଥିଲା ?
- ତୃତୀୟ ଓ ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀରେ ଦୃଶ୍ୟକଳା ଏକକର କେଉଁ ଅଧ୍ୟାୟ ତୁମକୁ କାହାଣୀ ପଟା ତିଆରି କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କଲା ?

ମୋ କାହାଣୀ : ______________________________

____

____

____

____

____

DRAFT

ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ଅଧ୍ୟାୟ-୭ : କାହାଣୀ ସୃଷ୍ଟି କରିବା

ଦକ୍ଷତା

ଦକ୍ଷତା ୨.୧ : ନିତିଦିନିଆ ଘଟଣା ଆଧାରରେ ବିଭିନ୍ନ ଚରିତ୍ର, ଭୂମିକା, ପରିସ୍ଥିତି, ସ୍ଥାନ ଏବଂ ମୌଳିକ ଉପକରଣଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାଠି କରି ଗୋଟିଏ ନାଟକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ ଓ ତାହାକୁ ଶ୍ରେଣୀଗୃହରେ ପରିବେଷଣ କରିବେ ।

ଦକ୍ଷତା ୨.୨ : ଶ୍ରେଣୀଗୃହରେ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଥିବା ପରିବେଷଣଗୁଡ଼ିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ, ନାଟକୀୟ ଉପାଦାନ ଏବଂ ସମ୍ପର୍କିତ କଳାତ୍ମକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ତୁଳନା ଓ ପାର୍ଥକ୍ୟକୁ ଆଲୋଚନା କରିବେ ।

ଶୈକ୍ଷିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ	ଦକ୍ଷତା	ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ	ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
	୨.୧	ସୃଜନଶୀଳ ଭାବେ କାହାଣୀର ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକୁ ମିଶାଇ ଦୁଇଟି ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଏକାଠି କରିବେ ।		
	୨.୧,୨.୨	କାହାଣୀର ପ୍ରବାହ ବା ଗତିଶୀଳତାକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ କାହାଣୀ ସହିତ ତୁଳନା କରିବେ ।		
୨	୨.୨	କାହାଣୀ ପଟାର ତତ୍ତ୍ୱକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବେ ।		
	୨.୧	ଗୋଟିଏ ନୂଆ କାହାଣୀ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ନିମନ୍ତେ ପରିସ୍ଥିତିର କ୍ରମକୁ ସୃଜନାତ୍ମକ ଭାବରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବେ ।		
	୨.୨	କେବଳ ଜଣଙ୍କର ବିଷୟବସ୍ତୁ ନୁହେଁ ବରଂ ଏକାଠି ଦଳଗତ ଭାବରେ ଦୃଶ୍ୟ ସର୍ଜନା ନିମନ୍ତେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ ।		
		ଶ୍ରେଣୀରେ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବେ ।		

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ: ....

....

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତବ୍ୟ: ....

....

DRAFT

ଅଧ୍ୟାୟ-୮

କାଳ, ଦଳ ଏବଂ କୌଶଳ

ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମମାନଙ୍କର ନାଟକ ପରିବେଷଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆମେ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା । ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମେମାନେ ଶ୍ରେଣୀଗୃହରେ ବିଭିନ୍ନ ଧାରଣା ଏବଂ ପାଠଗୁଡ଼ିକୁ ପରିବେଷଣ କରି ତାହାର ପ୍ରତିପୁଷ୍ଟିଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ ଆଦାନପ୍ରଦାନ ମଧ୍ୟ କରିଛ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମେମାନେ ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରିଥିବା ସମସ୍ତ ବିଷୟକୁ ଏକାଠି କରି ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ଦର୍ଶକଙ୍କ ଆଗରେ ନାଟକ ପରିବେଷଣ କରିବା ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ଯୋଜନା ଏବଂ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ପ୍ରଥମ ସୋପାନ: କାହାଣୀ ପଟା ଏବଂ ପାଣ୍ଡୁଲିପି

ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରି ପରିସ୍ଥିତିଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାଠି କରି ଗୋଟିଏ କାହାଣୀ ଗଢ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର । ବର୍ତ୍ତମାନ ଗଢ଼ିଥିବା ସେହି କାହାଣୀଟିକୁ ତୁମେ ଏହିବର୍ଷ ଶେଷରେ ଗୋଟିଏ ନାଟକ ମାଧ୍ୟମରେ ପରିବେଷଣ କରିବ । ତେଣୁ ଶ୍ରେଣୀଗୃହରେ ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ ଆଲୋଚନା କରି ପ୍ରଥମେ ଗୋଟିଏ କାହାଣୀ ବାଛ ଯାହା:

- ଶ୍ରେଣୀର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆକର୍ଷଣୀୟ ତଥା ଆମୋଦଦାୟକ ଲାଗିବ । ତୁମକୁ ଯଦି ଏହା ଆମୋଦଦାୟକ ଲାଗିବ ନାହିଁ, ତେବେ ଦର୍ଶକମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ଉପଭୋଗ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।
- ଏହା ସରଳ ଏବଂ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ନାଟକଟି ୫-୮ ମିନିଟ୍‌ର ହୋଇପାରେ । ଉପକରଣ ଏବଂ ପୋଷାକକୁ ସହଜରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରେ ।
- ଏହାକୁ ଏକ ସୃଜନଶୀଳ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପରିବେଷଣ କର । ଏଥିରେ ସଙ୍ଗୀତ ଶ୍ରେଣୀରେ ଶିଖିଥିବା ଗୀତ କିମ୍ବା ନୃତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ।
- ଏଥିରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସୁଯୋଗ ଦିଅ । କିଏ ଅଭିନୟ କରିପାରନ୍ତି, କିଏ କାହାଣୀ ଗଢ଼ିବା କାମ କରିପାରନ୍ତି କିମ୍ବା ଉପକରଣ ଆଦି ତିଆରି କରି ସଜାଇ ରଖିପାରନ୍ତି ।

କିଛି ବର୍ଷ ତଳେ, ଗୋଟିଏ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଗୋଟିଏ ମଜାଦାର ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା । ମୁଁ ତୁମକୁ ସେହି କଥା କହିବି । ଏଥିରୁ ତୁମେ କ'ଣ ଶିଖିଲ, ପରେ ମୋତେ କହିବ ।

DRAFT

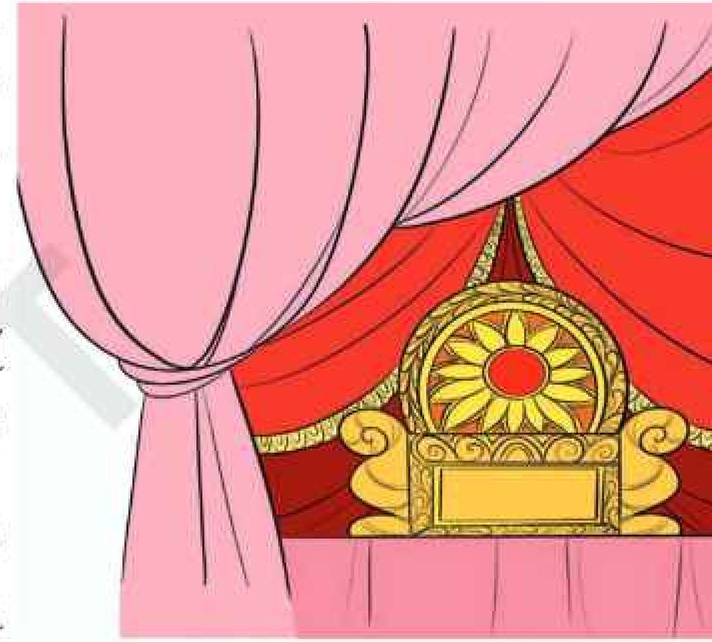

ଥରେ ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀର କେତେକ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ "ଜଙ୍ଗଲରେ ଦୁଃସାହସ" ନାମକ ଗୋଟିଏ ବଡ ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରିବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲେ । ଏଥିରେ ଥିଲା - କଥାକୁହା ଗଛ, ନାଚୁଥିବା ମାଙ୍କଡ଼ ଏବଂ ଗୁଇନ୍ଦା ଗୁଣ୍ଡୁଚି ମୂଷା । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇପଡୁଥିଲେ । ଏତେ ମାତ୍ରାରେ ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ଯେ ସମସ୍ତେ ମଞ୍ଚ ଉପରେ କେବଳ ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ।

ଆଦିତ୍ୟ କହିଲା "ମୁଁ ସିଂହ ହେବି !" ମୀରା ପାଣି ଭଳିଆ ନୃତ୍ୟ କରି କରି ଚିତ୍କାର କରି କହିଲା । "ମୁଁ ନଦୀ ହେବି !" କୌଣସି ବିଶ୍ୱ ରେକର୍ଡ଼ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲାଭଳି ନିଶା କହିଲା, "ମୁଁ ବର୍ଣ୍ଣନାକାରୀ ହେବି ଶୁଆ ହେବି ଆଉ ଝରଣା ବି ହୋଇପାରିବି ।" ଗୋଟିଏ ସପ୍ତାହ ମଜା ମଜଲିସରେ ଅଭ୍ୟାସ କରିସାରି ସେମାନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲେ କିମ୍ବା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇସାରିଛନ୍ତି ବୋଲି ଭାବିଲେ ।

ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହେବାର ତିନି ଦିନ ପୂର୍ବରୁ ଶିକ୍ଷକ ସେମାନଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ, ଆଲୋକ ପରିଚାଳନା କିଏ କରୁଛି, କିଏ ସଙ୍ଗୀତ ଆଉ କିଏ ମଞ୍ଚସଜ୍ଜା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଛି ? ନାଟକର ପୋଷାକ କେଉଁଠୁ ଆଣିବ ?

ସେଠାରେ ହଠାତ୍ ଗୋଟିଏ ନୀରବତା ଖେଳିଗଲା ।

କାରଣ ସେମାନେ ମଞ୍ଚ ଅନ୍ତରାଳର କାମଗୁଡ଼ିକ ଭୁଲିଯାଇଥିଲେ !

"ଗୁଣ୍ଡୁଚି ମୂଷା ଧନରତ୍ନ ଖୋଜି ପାଇଲା ବେଳେ କିଏ ସେ ଆବହ ସଂଗୀତ ବଜାଇବ ?"

"ଜଣେ ଆଉ ଜଣଙ୍କ କାନରେ ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ ହୋଇ କହିଲା - ଅନ୍ତରାଳରେ କେହି ନଥିଲେ ଆମେ ଜଙ୍ଗଲର ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ କେମିତି ବଦଳାଇବା ?"

DRAFT

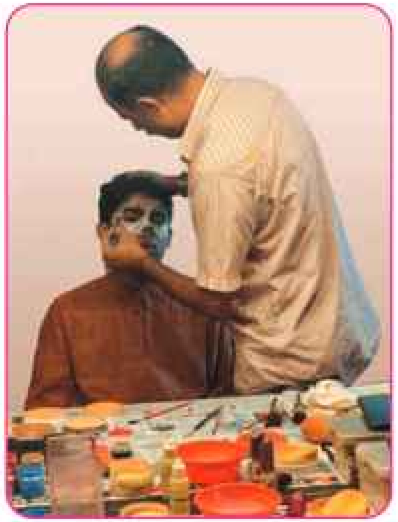

ସେମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଅନାଇଲେ । ସମସ୍ତେ ଅଭିନୟ କରୁଥିଲେ । କେହି ଅଭିନୟ ଛାଡ଼ିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ନାହିଁ ।

ଦୀର୍ଘ ସମୟର ଆଲୋଚନା ଏବଂ ଯୁକ୍ତିତର୍କ ପରେ, ସେମାନେ ଶ୍ରେଣୀର ଅନ୍ୟ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ନେବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲେ ।

ପ୍ରଥମେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଟିକେ ଚିଡ଼େଇଲେ "ଓଃ ! ବଡ଼ବଡ଼ ଅଭିନେତାମାନେ ଭୁଲିଗଲେ ଯେ ସେମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଦଳ ଦରକାର ବୋଲି ?" କିନ୍ତୁ ଶେଷରେ ସେମାନେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ରାଜି ହେଲେ ।

ସେମାନେ ସମସ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ କେଉଁ ସମୟରେ ଦରକାର ତାହା ଜାଣିଗଲେ । ସେମାନେ ହିଁ ନାଟକ ପ୍ରଦର୍ଶନରେ ପ୍ରକୃତ ନାୟକ ପାଲଟିଗଲେ । ସେମାନେ ପରଦା ଟାଣି, ଜଙ୍ଗଲର ଧ୍ୱନି ବଜାଇ, ଉପକରଣର ଦାୟିତ୍ୱ ନେଲେ ଏପରିକି ତଳକୁ ଲମ୍ବିଥିବା ମାଙ୍କଡ଼ର ଲମ୍ବା ଲାଞ୍ଜ ମଧ୍ୟ ଲଗାଇ ଦେଲେ । ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହେବା ଦିନ, 'ଜଙ୍ଗଲରେ ଦୁଃସାହସ' ସଫଳ ହେଲା । ଦର୍ଶକମାନେ ତାଳିମାରିଲେ, ହସିଲେ ଏବଂ ଆନନ୍ଦିତ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ଏଥର, ସମସ୍ତେ ମଞ୍ଚ ଅନ୍ତରାଳରେ ରହି ବିଭିନ୍ନ କାମ କରୁଥିବା କର୍ମୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ତାଳି ମାରିଲେ ।

ସେହିଦିନଠାରୁ ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀର ଅଭିନେତାମାନେ କେବେହେଲେ ଭୁଲିଲେ ନାହିଁ; **"କେବଳ ପରଦା ପଛରେ ଥିବା ତାରାମାନଙ୍କ ଯୋଗୁ ମଞ୍ଚ ଉପରେ ନାଟକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦେଖାଯାଏ ।"**

"ତେବେ ଆମେ ଏଥିରୁ କେଉଁ ଶିକ୍ଷା ପାଇଲେ ? "ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହେବା ପୂର୍ବରୁ କେଉଁ ସବୁ ବିଭାଗରେ କିଏ କେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ ତାହାର ଯୋଜନା କରିବା ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ।"

DRAFT

ଦ୍ୱିତୀୟ ସୋପାନ: ଯୋଜନା କରିବା

ପ୍ରଥମେ ଆମେ ଗୋଟିଏ ନାଟକ ପରିବେଷଣ ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିବା ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟର ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ।

୧. ____ ୨. ____ ୩. ____ ୪. ____

୫. ____ ୬. ____ ୭. ____ ୮. ____

DRAFT

ତୁମ ତାଲିକାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ତୁଳନା କର ଏବଂ ଦେଖ ତୁମେ କିଛି ଛାଡ଼ିଯାଇଛ କି ? ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଭାଗର କାମକୁ ତୁମ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାଣ୍ଟି ଦିଅ । କାର୍ଯ୍ୟର ପରିମାଣ ଅନୁଯାୟୀ ଦଳଗୁଡ଼ିକର ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ସଂଖ୍ୟା ଠିକ କରାହେବ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଯଦି ପ୍ରତି ଦୃଶ୍ୟ ପାଇଁ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ଉପକରଣର ଆବଶ୍ୟକତା ଥାଏ, ତେବେ ଦଳରେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ କର୍ମୀ ଆବଶ୍ୟକ । ଏଠାରେ ତୁମେ ଚାରି କିମ୍ବା ପାଞ୍ଚ ଜଣଙ୍କୁ ରଖିପାର । ଯଦି ତୁମର ଅତି ସରଳ ଓ ମୌଳିକ ରୂପସଜ୍ଜା ଥାଏ, ତାହାକୁ ଅଭିନେତାମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଘରେ ମଧ୍ୟ କରିପାରନ୍ତି ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତୁମେ କେବଳ ସହଯୋଗ ପାଇଁ ଜଣେ କିମ୍ବା ଦୁଇ ଜଣଙ୍କୁ ରଖିପାର । ଏହିପରି ଆଉ ସବୁର ଯୋଜନା ମଧ୍ୟ କରିବ ।

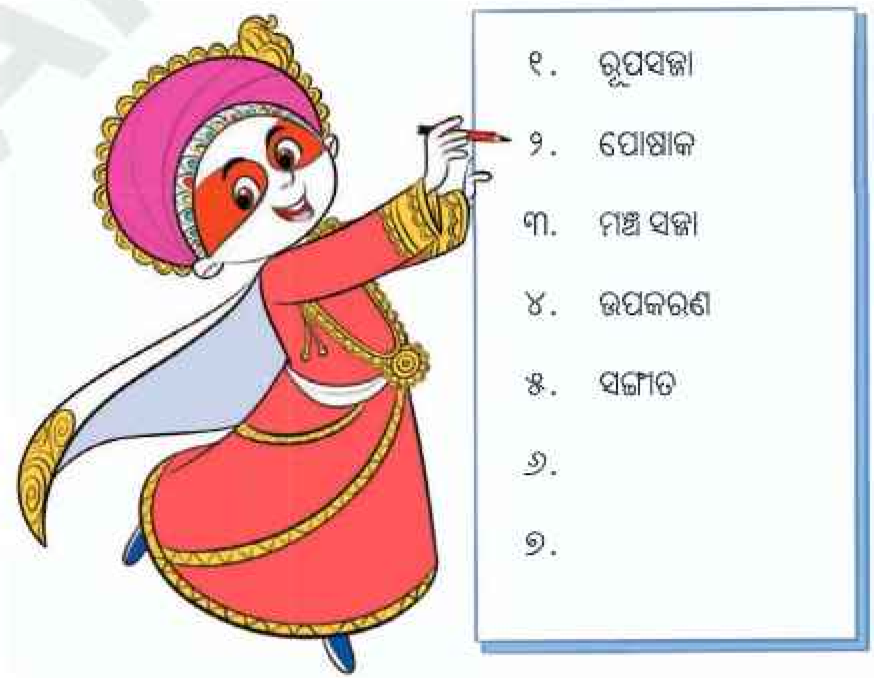

ତୁମ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ଏକ ତାଲିକା :

କ୍ରମିକ ସଂଖ୍ୟା	ଦଳ	ନାମ	
୧.	କାହାଣୀ ଓ ପାଣ୍ଡୁଲିପି	୧. ୨. ୩.	
୨.	ମଞ୍ଚ ସଜ୍ଜା	୧. ୨. ୩.	
୩.	ଉପକରଣ	୧. ୨. ୩.	
୪.	ରୂପସଜ୍ଜା	୧.	
୫.	ପୋଷାକ	୧.	
୬.	ସଙ୍ଗୀତ ଓ ଧ୍ୱନି ପ୍ରୟୋଗ		
୭.	ଅଭିନୟ ଓ ନୃତ୍ୟ		

DRAFT

ତୃତୀୟ ସୋପାନ: ସମୟସୀମା

ଯୋଜନାର ଏହା ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଂଶ ଅଟେ । ଯୋଜନା ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଯେତିକି ସମୟ ଦରକାର ସେତିକି ସମୟ ଦିଆହେଲେ ଏକ ସଫଳ ନାଟକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇପାରିବ । ତୁମେ ଯଦି ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ ନ ପାଅ ତାହାହେଲେ କ'ଣ ହେବ ? ସମୟସୀମା ଭିତରେ କାମ ନକଲେ କ'ଣ ହେବ ?

ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ଦିନ ଅତି ନିକଟରେ : ଅଭ୍ୟାସ ପାଇଁ ସମୟ ନଥିବ, ପୋଷାକ ଓ ଉପକରଣ ଆଣିବାକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ସମୟ ନଥିବ । ଅଭିନେତାମାନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇନପାରି ସଂଳାପ ମଧ୍ୟ ଭୁଲିଯିବେ ।

ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହେବା ଦିନ ବହୁତ ଡେରି ଅଛି : ଏହି ସମୟରେ ଦଳ ସେମାନଙ୍କ ଆଗ୍ରହ ଓ ଉତ୍ସାହ ହରାଇ ବସନ୍ତି ।

ଅତି ଅଧିକ ଅଭ୍ୟାସ ସେମାନଙ୍କୁ କ୍ଳାନ୍ତ କରିଦିଏ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ଅସୁବିଧା ମଧ୍ୟ ଆସିଯାଏ । ଯେପରି ଜଣେ ଅଭିନେତାଙ୍କୁ ନାଟକ ମଧ୍ୟରେ ସହର ବାହାରକୁ ଯିବାକୁ ହୁଏ । କାହାର ଦେହ ଖରାପ ହୁଏ । ବିଦ୍ୟାଳୟରେ କୌଣସି ଏକ ନୂଆ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଅଭ୍ୟାସ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ନିୟୋଜିତ କରାଯାଏ । ଏମିତି ଆହୁରି କେତେ କ'ଣ କାରଣ ହୋଇପାରେ । ତେଣୁ, କେବଳ ପ୍ରଦର୍ଶନ ପାଇଁ ନୁହେଁ, ବରଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସୋପାନ ପାଇଁ ସମୟସୀମାକୁ ଅତି ଯତ୍ନରେ ଯୋଜନା କର ।

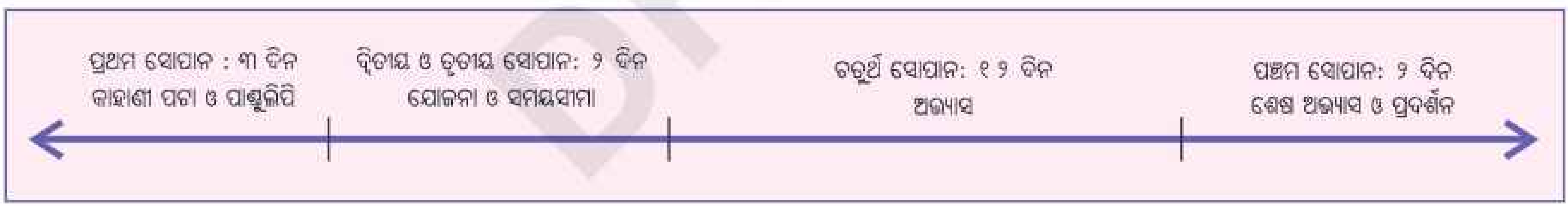

ତୁମେ କିପରି ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିପାରିବ ସେହି ବିଷୟରେ ଧାରଣା ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ଉପରୋକ୍ତ ସମୟସୀମା ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ଅଟେ । ତୁମର କାହାଣୀ ଓ କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀ ଅନୁସାରେ ତୁମକୁ କେତେ ଦିନ ଲାଗିବ ତାହା ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ସବୁବେଳେ ମନେରଖ, ଯୋଜନାର ୧୫-୨୦ ଦିନ ଭିତରେ ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ କରାଅ । ଯଦି ମଞ୍ଚସ୍ଥ ତାରିଖ ବିଦ୍ୟାଳୟ ବା ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆଗକୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇସାରିଛି, ତେବେ ତାହାର ୨୦ ଦିନ ପୂର୍ବରୁ କାମ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ।

ଚତୁର୍ଥ ସୋପାନ : ନାଟକ ଅଭ୍ୟାସ

ନାଟକ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଏହି ଅଂଶଟିରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସମୟ ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ । ଏଥିପାଇଁ ମଧ୍ୟ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ହୁଏ । ନାଟ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସ ମଧ୍ୟ କେତେକ କ୍ରମ ଅନୁସାରେ ହୋଇଥାଏ ।

- **ପାଣ୍ଡୁଲିପି ପଠନ :** ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦଳ ଏକାଠି ବସନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜର ପାଳି ଅନୁସାରେ ପାଣ୍ଡୁଲିପିର ଧାଡ଼ିଗୁଡ଼ିକୁ ପଢ଼ିଥାନ୍ତି । ଏହି ସୋପାନରେ ସେମାନେ ପାଣ୍ଡୁଲିପିକୁ ବାରମ୍ବାର ପଢ଼ିଥାନ୍ତି ।
- **ଚରିତ୍ର ପ୍ରଦାନ :** ଅଭିନେତାମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ଭୂମିକା ବଣ୍ଟାଯାଇଥାଏ ।
- **ଦୃଶ୍ୟ ଗଠନ :** ପ୍ରତି ଦୃଶ୍ୟର ଅଭିନେତାମାନେ କେତେବେଳେ, କେଉଁଠି, କିପରି ରହିବେ ଓ କେମିତି କେଉଁଠିକୁ ଯିବେ ବା ଆସିବେ ଏସବୁର ଯୋଜନା ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ କରାଯାଇଥାଏ ।
- **ସଂଳାପ ଓ ଗତି-ବେଗ ସହ ଅଭ୍ୟାସ :** ଦୃଶ୍ୟ ପରେ ଦୃଶ୍ୟ ଏହାର ଅଭ୍ୟାସ କରାଯାଇଥାଏ ।
- **ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ନାଟକ :** ଆରମ୍ଭରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାଟ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସ କରାଯାଇଥାଏ ।

ଯଦି ପ୍ରତ୍ୟେକ ସୋପାନଗୁଡ଼ିକୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ସମୟସୀମାରେ କରିବାକୁ ଯୋଜନା କରାଯାଏ, ତେବେ ତାହା ସେହି ସୋପାନଗୁଡ଼ିକୁ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଶେଷ କରିବା ପାଇଁ ସହଯୋଗ କରିଥାଏ ।

ବୈଷୟିକ ଦଳ

ମଞ୍ଚ ଉପକରଣ, ପୋଷାକ, ରୂପସଜ୍ଜା, ସଂଗୀତ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମଞ୍ଚ ଅନ୍ତରାଳ ଦଳ ଏଥିରେ ରହିଥାଆନ୍ତି । ଅଭିନେତାମାନେ ଯେତେବେଳେ ସଂଳାପ ଓ ଦୃଶ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତି ସେତେବେଳେ ଅନ୍ତରାଳରେ କାମ କରୁଥିବା ଏହି ଦଳଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ସମାନ ଭାବରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହି ସେମାନଙ୍କ କାମ କରୁଥାନ୍ତି ।

ମଞ୍ଚସଜ୍ଜା ଉପକରଣ : ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଜିନିଷଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଡ଼ବୋର୍ଡ଼ କାଟି ତିଆରି କର କିମ୍ବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ଆଣ । ତୃତୀୟ ଏବଂ ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀର 'ଉପକରଣ ଉନ୍ନତିକରଣ'କୁ ଟିକେ ମନେପକାଅ । ଉନ୍ନତିକରଣ ନିମନ୍ତେ ତୁମେ ତୁମର କୌଶଳକୁ ବ୍ୟବହାର କର ।

ପୋଷାକ : ଉପଯୁକ୍ତ ସାମଗ୍ରୀକୁ ନେଇ ପୋଷାକର ଯୋଜନା କର । ତୁମେ କେବଳ ଉଧାରରେ ସାମଗ୍ରୀ ଆଣିପାର କିମ୍ବା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିପାର, ଯେପରି କାର୍ଡ଼ବୋର୍ଡ଼ରେ ମୁକୁଟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବ । ଏଭଳି ଯୋଜନା କର ଯେମିତି କୌଣସି ସାମଗ୍ରୀ କିଣିବାକୁ କିମ୍ବା ଉଡ଼ାରେ ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

DRAFT

ସଙ୍ଗୀତ: ଗତ ଦୁଇବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ତୁମେମାନେ ଯାହା ସବୁ ଶିଖିଛ ସେଥିରେ ତୁମେ ଧ୍ୱନିସୃଷ୍ଟି କରି ତାହାର ପ୍ରୟୋଗ କରିପାରିବ କିମ୍ବା ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ଗୀତ ମଧ୍ୟ ଗାଇପାରିବ ।

> **ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ସୂଚନା :** ଚରିତ୍ର ବଣ୍ଟନ ଏବଂ ମଞ୍ଚରେ ଦୃଶ୍ୟ ସଂଯୋଜନା ସମୟରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ସହଯୋଗ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ । ଯେତେଦୂର ସମ୍ଭବ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ନିଜେ ସବୁ କିଛି କରିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରନ୍ତୁ । ନିହାତି ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରନ୍ତୁ ।

ପଞ୍ଚମ ସୋପାନ: ପ୍ରଦର୍ଶନ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ !

ପ୍ରଦର୍ଶନ ଦିନ ନିକଟତର ହେବା ବେଳକୁ, ସମସ୍ତେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି ଏବଂ ସମ୍ଭବତଃ ଭୟଭୀତ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏହା ବହୁତ ଭଲ ଅଟେ । ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷେ, ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଅଭିନୟ କରି ଆସୁଥିବା ପେସାଦାର ଅଭିନେତାମାନେ ମଧ୍ୟ ମଞ୍ଚକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଭୟଭୀତ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି । ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍‌ମାନେ କୁହନ୍ତି ଯେ, ଏହି ଭୟ ବେଳେବେଳେ ଅଭିନେତାମାନଙ୍କୁ ଭଲ ଅଭିନୟ କରିବାପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ତେଣୁ ତୁମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ହେବ । ତୁମର ସଂଳାପ ସହିତ ଗତିବେଗ ଓ ଚାଲିଚଳନଗୁଡ଼ିକୁ ଭଲଭାବରେ ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ ।

ଭୟଭୀତ ନହୋଇ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ପ୍ରଦର୍ଶନ ପାଇଁ କେତେକ ପ୍ରସ୍ତାବ

୧. ଅଭ୍ୟାସ

ଅଭ୍ୟାସ ଓ ନିରନ୍ତର ଅଭ୍ୟାସ ଭୟ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ସବୁଠାରୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଅସ୍ତ୍ର ଅଟେ । ତୁମେ ନାଟକ ସହିତ ଯେତେ ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖ ଭାବେ ପରିଚିତ ହେବ ତାହା ସେତେ ଭଲ ହେବ । ବେଳେବେଳେ ଦଳ ପାଇଁ ଓ ନିଜ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏହା ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ । ଏଥିରେ ଶେଷ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଅଭ୍ୟାସ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏହାକୁ ଆମର ଏଠି ମଞ୍ଚ ଅଭ୍ୟାସ ବା ଷ୍ଟେଜ ରିହର୍ସଲ କୁହାଯାଏ । ଏହା ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହେବା ଦିନ ଆରମ୍ଭରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକାଥରକେ ପରିବେଷଣ କରାଯାଏ । ନାଟକ ପରିବେଷଣ ଆରମ୍ଭ ପୂର୍ବର ମଞ୍ଚ ଅନ୍ତରାଳର ଘୋଷଣା ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଉପକରଣ, ପୋଷାକ, ଧ୍ୱନି ପ୍ରୟୋଗ, ସଙ୍ଗୀତ, ନୃତ୍ୟ ସହିତ ନାଟକର ଅନ୍ୟ ସବୁ ଦିଗଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଏକ ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ପ୍ରଦର୍ଶନ । ଏହା ତୁମକୁ ଗୋଟିଏ ଦଳ ହିସାବରେ କେଉଁଠି ଭୁଲ ହୋଇପାରେ, କେଉଁଠି ସଂଶୋଧନ ଆବଶ୍ୟକ, ସେହି କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଣିବାପାଇଁ ସୁଯୋଗ ଦେଇଥାଏ ।

ପ୍ରକୃତ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ନାଟକଟି ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ତୁମେ କେତେଜଣ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଏହି ଶେଷ ଅଭ୍ୟାସକୁ ଦେଖି ମତାମତ ଓ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କର ।

୨. କଳାର ରୂପଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟବହାର କର

କଳାର ସମସ୍ତ ରୂପ ଚାପ ମୁକ୍ତ କରିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ । ତୁମେ ନିଜକୁ ଶାନ୍ତ କରାଇବା ନିମନ୍ତେ ତୁମକୁ ସୁହାଉଥିବା ବା ତୁମେ କରିପାରୁଥିବା ଗୋଟିଏ କଳାରୂପକୁ ଚୟନ କର । ତୁମେମାନେ ସଙ୍ଗୀତ, ନୃତ୍ୟ, ଏବଂ ଦୃଶ୍ୟକଳା (ଚିତ୍ରକଳା) ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରି ଆସୁଛ ।

ତୁମ ସୁବିଧା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ କଳାରୂପ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଳାରୂପକୁ ସହଯୋଗ କରେ । ଏହାର ବହୁତ ଭଲଗୁଣ ରହିଛି- ଏହା ଆରାମ ଦେବା, ଚାପ ମୁକ୍ତ କରିବା, ପ୍ରେରଣା ଦେବା, ମନକୁ ପୁନଃ ସତେଜ କରିବା, ମନକୁ ସ୍ଥିର ଓ ଏକାଗ୍ର କରିରଖିବା ସହିତ ଆହୁରି ଅନେକ ଉପକାର କରିଥାଏ । ତାହାହେଲେ ଆସ ଦେଖିବା ଆମକୁ ଏହି ପରିସ୍ଥିତିରୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ଚାପ ମୁକ୍ତ କରିବାପାଇଁ କଳାର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରୂପଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବା ।

ସଙ୍ଗୀତ: ଗୋଟିଏ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ସଙ୍ଗୀତକୁ ଗୁଣୁଗୁଣୁ କରି ଗାଇଲେ କିମ୍ବା ଗୋଟିଏ କୌତୁକିଆ ଗୀତ ବୋଲିଲେ ତାହା ତୁମକୁ ଶାନ୍ତ କରାଇବ ।

ନାଟକ: ତୁମ ଆଖି ବନ୍ଦ କର ଏବଂ ନାଟକର ଦୃଶ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ କଳ୍ପନା କର । ଏହା ତୁମର ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସକୁ ଆହୁରି ବଢ଼ାଇଦେବ ।

ନୃତ୍ୟ: କୁଦାମାର, ହାତକୁ ହଲାଅ ଏବଂ ଅଳ୍ପ କିଛି ପାଦ ନାଚ କର । ଏହା ତୁମକୁ ଭୟ ଦୂର କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ।

ଦୃଶ୍ୟକଳା: ତୁମ ନାଟକରେ ଦୃଶ୍ୟ ଓ କ୍ରିୟାକଳାପ ବା ଅଭିନୟର ରେଖାଚିତ୍ର ଆଙ୍କ । ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗ ସାହାଯ୍ୟରେ ତୁମ ମନକୁ ଯାହା ଆସୁଛି ତାହାର ଚିତ୍ର କର ।

ଏଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଆରାମ ଦେଇ ସତେଜତା ଭରିଦେବା ନିମନ୍ତେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ନାହିଁ, ବରଂ ମନ ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ଏକାଗ୍ର ଚିତ୍ତରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ କରେ, ଯାହା ଗୋଟିଏ ସଫଳ ନାଟକ ପରିବେଷଣକୁ ବୁଝାଇଥାଏ ।

DRAFT

୩. ଦଳଗତ ସମ୍ପର୍କ

ହାତ ଧରା ଧରି ହୋଇ ଗୋଟିଏ ବୃତ୍ତାକାରରେ ବସ । ଧୀର ତଥା ଗଭୀର ନିଃଶ୍ୱାସ ନିଅ । ନାକ ବାଟେ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ନେଇ ପାଟି ବାଟେ ଛାଡ଼ । କଳ୍ପନା କର ତୁମେ ଗୋଟେ ଶାନ୍ତ ଜଳରେ ଅଛ । ଏହା ତୁମର ହୃତପିଣ୍ଡର କମ୍ପନକୁ ଧୀର କରିବ ଏବଂ ତୁମ ମନକୁ ସ୍ଥିର କରି ରଖିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ।

ଏହାକୁ ଦୁଇ ତିନି ଥର ଅଭ୍ୟାସ କର । ତୁମେମାନେ ଯେତେବେଳେ ଶାନ୍ତି ଓ ଧ୍ୟାନସ୍ଥ ଅନୁଭବ କରିବ ସେତେବେଳେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ଗୋଟେ ପ୍ରାର୍ଥନା ବୋଲ ।

ନିମ୍ନରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାର୍ଥନା ଦିଆଯାଇଛି, ସେଥିରେ ଦଳଗତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ସୁସ୍ଥ ଏବଂ ସଫଳତା ବିଷୟରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ହୋଇଛି । ଏହା ଉପନିଷଦର ଗୋଟିଏ ଶ୍ଳୋକ ଅଟେ ।

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ ।
ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ । ତେଜସ୍ୱୀ ନାବଧିତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ୱିଷାବହୈ ।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ, ଶାନ୍ତିଃ, ଶାନ୍ତିଃ ।।

ଅର୍ଥ

୧. ଆମେ ଏକାଠି ହୋଇ ଆଗେଇ ଯିବା ଏବଂ ଉନ୍ନତି କରିବା ।
୨. ଏକାଠି ଆହାର ଗ୍ରହଣ କରି ଆନନ୍ଦିତ ହେବା ।
୩. ଏକାଠି ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ।
୪. ଆମ କାର୍ଯ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ଉଜ୍ଜଳ ହେଉ; ଏହା ଶତ୍ରୁତା ସୃଷ୍ଟି ନକରୁ ।
୫. ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ, ଶାନ୍ତିଃ, ଶାନ୍ତିଃ ।

ଏହା ଏକ ସକାରାତ୍ମକ ଦଳଗତ ଶକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ମନେରଖ, ତୁମ ସହିତ ତୁମ ସାଙ୍ଗମାନେ ଅଛନ୍ତି । ଏହାକୁ ତୁମେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ପରିବେଷଣ କରୁଛ ଏବଂ ଏହା ସଫଳ ହେବାକୁ ସମସ୍ତେ ଚାହୁଁଛ । ତେଣୁ ତୁମ ଦଳକୁ ବିଶ୍ୱାସ କର ।

DRAFT

୪.   ପରିବେଷଣ ପୂର୍ବରୁ କ'ଣ ସବୁ ତ୍ୟାଗ କରିବ

ଅଧିକ ଖାଦ୍ୟ ଖାଅ ନାହିଁ

ଅଧିକ ଖାଦ୍ୟର ଅର୍ଥ ହେଉଛି 'ପେଟ କଷ୍ଟ' । ତୁମକୁ ମାନ୍ଦା ଏବଂ ନିଦୁଆ ଲାଗିପାରେ । ତେଲ ଛଣା ଖାଦ୍ୟ ଏବଂ ସୋଡ଼ା ଜାତୀୟ ପାନୀୟ ମଧ୍ୟ ନାଟକ ସମୟରେ ପେଟକୁ ଖରାପ କରି ଅସୁବିଧା ସୃଷ୍ଟି କରିପାରେ । ଏହା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଅଳ୍ପ ଏବଂ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା ଦରକାର ।

ଡେରି କର ନାହିଁ

ତରବର ହେଲେ ତୁମକୁ ଅଧିକ ଭୟ ଲାଗିଥାଏ । ତେଣୁ ପରିବେଷଣ ସ୍ଥାନରେ ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହେବାର ଯଥେଷ୍ଟ ପୂର୍ବରୁ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିନିଅ ଯେ ସବୁ ଜିନିଷ ଗୁଡ଼ିକ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଠିକ୍ ସ୍ଥାନରେ ରହିଛି କି ନାହିଁ ଏବଂ ଅଭିନୟ ପ୍ରତି ଯଥେଷ୍ଟ ଧ୍ୟାନ ଦିଅ ।

ମୋବାଇଲ୍‌ରେ ଭିଡ଼ିଓ ଦେଖିବା କିମ୍ବା ଖେଳିବା ଛାଡ଼

ଏହାର ପରଦା ତୁମକୁ ଅନ୍ୟମନସ୍କ କିମ୍ବା କ୍ଳାନ୍ତ କରିଦେଇପାରେ । ଯାହା ତୁମର ଏକାଗ୍ରତା ନଷ୍ଟ କରେ, ତାହା ତୁମ ପାଇଁ ଭଲ ନୁହେଁ । ତେଣୁ, ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଶେଷ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମକୁ ଏହିସବୁ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଉପକରଣ ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ହେବ ।

ପୂର୍ବ ଦିନ ରାତିରେ ଭଲ ଭାବରେ ଶୁଅ

ତୁମର ଶାରୀରିକ ଓ ମାନସିକ ଶକ୍ତିର ସ୍ତରକୁ ଉଚ୍ଚ ରଖିବା ପାଇଁ ପୂର୍ବ ଦିନ ଉପଯୁକ୍ତ ବିଶ୍ରାମ ନେବା ନିହାତି ଦରକାର । ଭଲଭାବରେ ଶୋଇବା ଦ୍ୱାରା ତୁମର ଏକାଗ୍ରତା ଏବଂ ସ୍ମରଣଶକ୍ତି ନଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଯଦି ଭଲ ଭାବରେ ଶୋଇବ ନାହିଁ ତେବେ ତୁମେ ସଂଳାପ ଭୁଲିଯିବାର ବହୁତ ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି ।

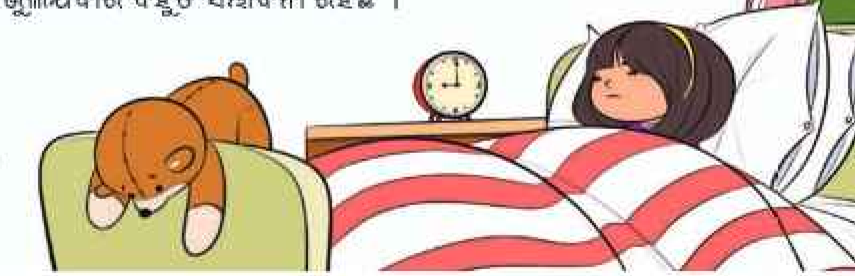

ତୁମେ ଯଦି ସଚ୍ଚୋଟଭାବରେ ସମସ୍ତ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ପ୍ରୟୋଗ କରିବ, ତାହାହେଲେ ନିଶ୍ଚୟ ଭଲ ଫଳ ପାଇବ । ସମସ୍ତ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତି ଏବଂ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ ବଳରେ ନାଟକ ପ୍ରଦର୍ଶନ ସଫଳ ହେବ । ପ୍ରାୟ ପାଖାପାଖି ୧୦୦୦ ବର୍ଷ ତଳେ ସୋମଦେବ ତାଙ୍କ ଲୋକକଥା ପୁସ୍ତକ– 'କଥା ସରିତସାଗର'ରେ କହିଛନ୍ତି:

ଅପ୍ରାପ୍ୟଂ ନାମ ନେହାସ୍ତି ଧିରସ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟିନଃ ।

"ଏମିତି କୌଣସି କାମ ନାହିଁ ଯାହା କି ଜଣେ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ ଏବଂ ନିର୍ଭିକ ମଣିଷ କରିପାରିବ ନାହିଁ ।"

DRAFT

- କେଉଁ ସୋପାନଟି ସବୁଠାରୁ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ଲାଗିଲା ଏବଂ କେଉଁଟି ସବୁଠାରୁ କଷ୍ଟକର ଲାଗିଲା ?
- ତୁମେ ଏବଂ ତୁମ ସାଙ୍ଗମାନେ ମିଶି ଯେଉଁ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲ ସେହି ଅନୁସାରେ କାମ କରିଲ କି ?
- ମୂଳ ଯୋଜନାରେ ନଥିବା କେଉଁସବୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ତୁମକୁ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ଏବଂ କାହିଁକି ?
- ମଞ୍ଚ ଅନ୍ତରାଳର କାମ ଏବଂ ମଞ୍ଚ ଉପରେ ଅଭିନୟ କ'ଣ ସମାନ ? କେଉଁଥିରେ ଅଧିକ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ ଏବଂ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଦରକାର ?

ଗଠନମୂଳକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ଅଧ୍ୟାୟ-୮ : କାଳ, ଦଳ ଏବଂ କୌଶଳ

ଦକ୍ଷତା

ଦକ୍ଷତା ୩.୧ : ନାଟ୍ୟକଳାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଉପକରଣ, ହସ୍ତ ଯନ୍ତ୍ର ଏବଂ କୌଶଳଗୁଡ଼ିକୁ ବାଛିବେ ।

ଦକ୍ଷତା ୩.୨ : ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଏବଂ ଦଳଗତ ଭାବେ ନାଟକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲାବେଳେ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ, ତାହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବେ ଏବଂ ପରିବେଷଣ କରିବାର ସୋପାନଗୁଡ଼ିକୁ ଅଭ୍ୟାସ କରିବେ ।

ଶୈକ୍ଷିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ	ଦକ୍ଷତା	ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ	ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
	୩.୧	ସଙ୍ଗୀତ ଏବଂ ନୃତ୍ୟକୁ କାହାଣୀ ସହିତ କିପରି ସଂଯୋଜନା କରିବା ତାହାର ଉପାୟଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଜି ବାହାର କରିବେ ।		
	୩.୧	ଯୋଜନା ଭିତରେ କଳ୍ପନା ଶକ୍ତି ସ୍ୱଷ୍ଟତା ଏବଂ ସମୟାନୁବର୍ତ୍ତିତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବେ ।		
୨	୩.୨	ମଞ୍ଚ ଅନ୍ତରାଳର ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରିବେ ।		
	୩.୧ ,୩.୨	ଯୋଜନାର ସୋପାନଗୁଡ଼ିକ ନିମନ୍ତେ ଦଳ ସହିତ ଆଲୋଚନା କରି ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ପହଞ୍ଚିବେ ।		
	୩.୨	ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଭିନେତା ଏବଂ ଅନ୍ତରାଳରେ ରହୁଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିଳ୍ପୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଅଭ୍ୟାସ ଯୋଜନା କରିବେ ।		
	୩.୨	ଦୃଶ୍ୟଟିକୁ ବାସ୍ତବ ଭଳି ରୂପ ଦେବାକୁ ସ୍ୱତଃପ୍ରବୃତ୍ତ ଭାବେ ଉପକରଣ, ଶବ୍ଦ ଇତ୍ୟାଦି ବ୍ୟବହାର କରିବେ । ଶ୍ରେଣୀରେ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବେ ।		

DRAFT

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ: ....

....

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତବ୍ୟ: ....

....

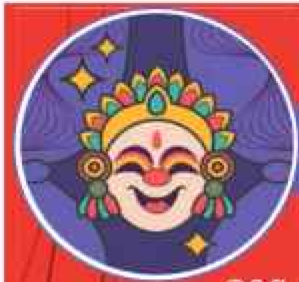

ଅଧ୍ୟାୟ-୯

ଦେଖିବା ଏବଂ ସମାଲୋଚନା କରିବା

ଜଣେ ନାଟ୍ୟ କଳାକାର ଭାବରେ ତୁମେ ହୁଏତ ନାଟ୍ୟ ରଚନା, ପୋଷାକ ପରିକଳ୍ପନା, ଅଭିନୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଭାଗରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିପାର । ତୁମେ କ'ଣ କରିବ ସେଥିରେ କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ତୁମ ପାଇଁ ନାଟକ ଦେଖିବା ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜୀବନ୍ତ ପରିବେଶ ଦେଖିବା ଅତି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଟେ । ତୁମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ନିଜେ ନାଟକ ପରିବେଷଣ କରିପାରିବ ତାହା ସହିତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ନାଟକ ଦେଖି ମଧ୍ୟ ସେଥିରୁ ଅନେକ କଥା ଶିଖିପାରିବ ।

ତୁମେ କେବଳ ସେମାନେ କିପରି ସେମାନଙ୍କର ମଞ୍ଚସଜ୍ଜା ଉପକରଣ, ରୂପସଜ୍ଜା, ସଙ୍ଗୀତ ଓ ଅଭିନୟର ବୈଷୟିକ ଦିଗଗୁଡ଼ିକର ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛନ୍ତି ସେତିକି ଶିଖିବ ନାହିଁ, ଏଥିସହିତ ତୁମେମାନେ ବିଭିନ୍ନ ସଂସ୍କୃତି, ପରମ୍ପରା, ଐତିହାସିକ ନାଟକ ଏବଂ ଆହୁରି କେତେ କ'ଣ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରିପାରିବ ।

ଏଠାରେ ଆମ ଭାରତୀୟ ଲୋକ ନାଟକର ଏକ ତାଲିକା ଦିଆଯାଇଛି । ଯେତେବେଳେ ତୁମ ସହରରେ କିମ୍ବା ଆଖପାଖରେ ଲୋକନାଟକ ପରିବେଷଣ ହେଉଥିବ ଏଥିରୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ।

ବିଦୂଷକଙ୍କ ସହିତ ଛୁଟି କଟେଇବା !

ପଶ୍ଚିମ ଭାରତ

- **ଭବାଇ (ଗୁଜୁରାଟ):** ଏଥିରେ ସାମାଜିକ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ, ମୁକ୍ତ ଆକାଶ ତଳେ ନାଟକୀୟ ଭାବରେ ପରିବେଷଣ କରାଯାଇଥାଏ ।
- **ତାମସା (ମହାରାଷ୍ଟ୍ର):** ଏହା ନୃତ୍ୟ, ଗୀତ ଓ ହାସ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଏକ ଲୋକନାଟକ ସାହାଲାଉଣି ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।
- **ଗରବା ନାଚ (ଗୁଜୁରାଟ):** ଏହା ନବରାତ୍ରି ସମୟରେ ନୃତ୍ୟ ଆଧାରିତ ଏକ ପରିବେଷଣ ଅଟେ, ବେଳେବେଳେ ଏଥିରେ ନାଟକୀୟ କାହାଣୀ ମଧ୍ୟ ଥାଏ ।

ଉତ୍ତର ଭାରତ

- **ନୌଟଙ୍କି (ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ):** ଏହା କାହାଣୀ ବର୍ଣ୍ଣନା ସହିତ ସଂଗୀତ ଓ ନୃତ୍ୟ ମିଶି ଏକ ଅସ୍ଥାୟୀ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୁଏ ।
- **ସ୍ୱାଙ୍ଗ (ହରିୟାନା ଏବଂ ପଶ୍ଚିମ ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶ):** ଏହା ଏକପ୍ରକାର ହାସ୍ୟ ରସାତ୍ମକ ଅନୁକରଣ ଓ ସଂଳାପ, ହାସ୍ୟ ଓ ଗୀତ ଆଧାରରେ ପରିବେଷଣ କରାଯାଉଥିବା ଏକ ଲୋକନାଟକ ।
- **ଭାଣ୍ଡ ପଥର (କାଶ୍ମୀର):** ଭାଣ୍ଡ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଦ୍ୱାରା ନୃତ୍ୟ, ନାଟକ ଏବଂ ମୂକାଭିନୟ ମାଧ୍ୟମରେ ଏହି ନାଟକ ପରିବେଷଣ କରାଯାଇଥାଏ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତ

- **ଯକ୍ଷଗାନ (କର୍ଣ୍ଣାଟକ):** ମହାକାବ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆଧାରିତ ଏହି ଲୋକନାଟକରେ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗୀତ, ସଂଳାପ, ଏବଂ ନୃତ୍ୟ ମିଶ୍ରିତ ପରିବେଷଣ କରାଯାଇଥାଏ ।
- **ଥେରୁକୁତ୍ତୁ (ତାମିଲନାଡୁ):** ଏହା ଏକ ପଥପ୍ରାନ୍ତ ନାଟକ ଏଥିରେ କାହାଣୀ ବର୍ଣ୍ଣନା ଏବଂ ନୃତ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ ।
- **କୁଟିୟଟ୍ଟାମ (କେରଳ):** ଏହା ଏକ ସଂସ୍କୃତ ନାଟ୍ୟ କଳାର ରୂପ । ଶୈଳୀଗତ ଅଭିନୟ ଦ୍ୱାରା ଏହା ପାରମ୍ପରିକ ଭାବରେ ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ପରିବେଷିତ ହେଉଥିଲା ।

ପୂର୍ବ ଭାରତ

ଯାତ୍ରା (ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ, ଓଡ଼ିଶା ଏବଂ ଆସାମ):

- ନାଟକୀୟ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଏବଂ ଜୀବନ୍ତ ସଙ୍ଗୀତ ଦ୍ୱାରା ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ବୁଲି ବୁଲି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଉଥିବା ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣ ଲୋକନାଟକ ଅଟେ ।
- **ଅଙ୍କିଆ ନାଟ (ଆସାମ):** ନୃତ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତମୟ ଭକ୍ତି ରସାତ୍ମକ ଏକାଙ୍କିକା ।
- **ଛଉ (ଓଡ଼ିଶା, ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡ ଓ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ):** କାହାଣୀ, ବାଦ୍ୟ, ନୃତ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଏକ ଅର୍ଦ୍ଧଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସମର କଳା ।

କେନ୍ଦ୍ର ଭାରତ :

- **ନାଚ (ଛତିଶଗଡ଼) :** ଏଥିରେ ନୃତ୍ୟ ଓ ହାସ୍ୟ କାହାଣୀ କଥନକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇଥାଏ ।

କେନ୍ଦ୍ର ଭାରତ :

- **ମାଚ (ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ) :** ଧର୍ମୀୟ ଓ ଐତିହାସିକ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଆଧାରିତ ଏକ ସଂଗୀତିକ ନାଟକ ଯାହା ପର୍ବପର୍ବାଣି ସମୟରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୁଏ ।

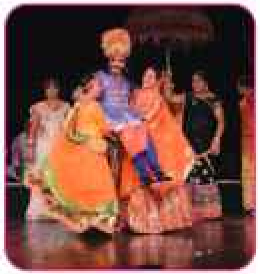

ଭବାଇ

ନୌଟଙ୍କି

ପ୍ରହ୍ଲାଦ ନାଟକ

ଧନୁଯାତ୍ରା

କୁଡ଼ିୟଟ୍ଟାମ

ଅଙ୍କିଆ ନାଟ

ରାମଲୀଳା

ମୋଗଲ ତାମସା

କାର୍ଯ୍ୟ ୯.୧ ମାନଚିତ୍ରରେ ନାଟକ

ବିଦୂଷକ ସାରା ଭାରତ ବୁଲୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସହିତ ତୁମେମାନେ ମଧ୍ୟ ବୁଲ ଏବଂ ଭାରତର ସବୁ ନାଟକର ରୂପଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖି ସେଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କର ।

ନାଟକର ରୂପଗୁଡ଼ିକୁ ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟ ସହିତ ଯୋଡ଼ି ଭାରତ ମାନଚିତ୍ରରେ ଲେଖ ।

ସୂଚନା: ରଙ୍ଗ ବିଧି ଅନୁସରଣ କର । ତୁମ ରାଜ୍ୟର ନାଟକର ବିଭିନ୍ନ ରୂପର ନାମ ମଧ୍ୟ ଲେଖ ।

ଯାତ୍ରା

ତୁମେ ଯେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ନାଟକ ଦେଖ, ସେତେବେଳେ ତୁମେ କ'ଣ କର ? ତୁମ ମନକୁ କେଉଁ ସବୁ ଭାବନା ଆସେ ? କେବଳ କାହାଣୀ ଏବଂ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ କଥା ଭାବ ନା ସେମାନେ କିପରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥାନ୍ତି, ଅଭ୍ୟାସ କରିଥାନ୍ତି, ସେହି କଥା ମଧ୍ୟ ଭାବ ?

ନାଟକର ଜଣେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଭାବରେ ତୁମେ କେବଳ ଅଭିନୟ କରନାହିଁ ବରଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ନାଟକ ପାଇଁ ଜଣେ ଭଲ ଦର୍ଶକ ମଧ୍ୟ ପାଲଟିଯାଅ ।

ନାଟକ ଦେଖି କିପରି ସମାଲୋଚନା କରିବ ଏବଂ ମତାମତ ଦେବ ସେଥିପାଇଁ ଏଠାରେ କେତେକ ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଛି-

ସତର୍କ ଭାବରେ ଦେଖ : ପ୍ରଦର୍ଶନ ସମୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପସ୍ଥିତ ରୁହ । ଦେଖିବାବେଳେ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ନ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର । ମଞ୍ଚ ଉପରେ ଘଟୁଥିବା ସମସ୍ତ ଘଟଣାକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କର । ଛୋଟ ଛୋଟ ଉପକରଣଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ବେଶ ପୋଷାକ, ସଙ୍ଗୀତ ଏବଂ ଅଭିନୟ ସବୁକୁ ଭଲ ଭାବରେ ଦେଖ ।

କାହାଣୀ ଓ ଦୃଶ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝ: ତୁମେ ଯଦି କାହାଣୀକୁ ବୁଝିପାରିବ ନାହିଁ, ତାହାହେଲେ ନାଟକର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦିଗଗୁଡ଼ିକ ମୂଲ୍ୟହୀନ ହୋଇପଡ଼ିବ । ତୁମେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଥିବ ଏହି ନାଟକର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ କାହାଣୀ ଲେଖିବା ଦରକାର ।

ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାକୁ ଧ୍ୟାନ ଦିଅ :

ତୁମ ସହିତ ନାଟକ ଦେଖୁଥିବା ଅନ୍ୟ ଦର୍ଶକମାନେ ନାଟକ ପ୍ରତି କୌଣସି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଦେଖାଉଛନ୍ତି କି ? ହସ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ହସୁଛନ୍ତି ? ଭଲ ଅଭିନୟ ଦେଖି ତାଳି ମାରୁଛନ୍ତି ନା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରାଶ ହୋଇଯାଉଛନ୍ତି ?

ଟିପ୍ପଣୀ ଲେଖ : ତୁମେ ଯାହା ଦେଖିଲ ତାକୁ ସଂକ୍ଷିପ୍ତରେ ଲେଖ । ନାଟକ ଦେଖିସାରିଲା ପରେ ଏହାକୁ ସଂପ୍ରସାରଣ କରି ଲେଖିପାର । ତୁମେ ଯଦି ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଲେଖିକି ନରଖିପାରିବ ତୁମେ ହୁଏତ ପଛରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଭୁଲିଯିବ । ତେଣୁ ସବୁବେଳେ ସାଙ୍ଗରେ ଖାତା ଏବଂ ପେନସିଲ ନେଇ ନାଟକ ଦେଖିବାକୁ ଯିବ ।

ତୁମ ମତାମତ : ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଟକ ପରିବେଷଣରେ ଭଲ ମନ୍ଦ ରହିଥାଏ । ନାଟକ ତୁମକୁ କିପରି ଲାଗିଲା ତାହାକୁ ସଚ୍ଚୋଟ ଭାବରେ କୁହ । ତୁମ ସମସ୍ତଙ୍କର ମତାମତ ଅଲଗା ହୋଇପାରେ ଏବଂ ତାହା ହେବା ଉତ୍ତମ । କିନ୍ତୁ ତୁମ ମତାମତକୁ କିଭଳି ପ୍ରକାଶ କରିବ ସେଥିପାଇଁ ସତର୍କ ରୁହ । ଭଲ କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଶଂସାର ସହିତ କୁହାଯାଇପାରେ । ମନ୍ଦ ବା ଖରାପ ଦିଗଗୁଡ଼ିକୁ ଏଠାରେ ଏଭଳି କହିବା ଦରକାର ଯେମିତିକି ତାହା ଅଭିନେତା ବା ନାଟକ ପରିବେଷଣ କରୁଥିବା କଳାକାରମାନଙ୍କୁ ଆଘାତ ଦେବ ନାହିଁ ବରଂ ଆଗାମୀ ପରିବେଷଣଗୁଡ଼ିକୁ ସଂଶୋଧନ କରି ଭଲ କରିବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବ । ତୁମ ସମୀକ୍ଷା କରିବାର ଦକ୍ଷତାକୁ ଏହା ସମୃଦ୍ଧଶାଳୀ କରିବ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୯.୨ ସମାଲୋଚକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି

ତିନିରୁ ପାଞ୍ଚ ଜଣ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କୁ ନେଇ ଛୋଟ ଛୋଟ ଦଳ ଗଠନ କର । (ଯଦି ଶ୍ରେଣୀରେ ୩୦ ଜଣ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଥାଆନ୍ତି, ତେବେ ୬ଟି ଦଳ ହେବ) ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦଳ ସେମାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ସରଳ ଘଟଣା ବା ପରିସ୍ଥିତିକୁ ନେଇ ୩ ମିନିଟର ଗୋଟିଏ ନାଟକ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବେ ।

ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ: ୧ମ ଦଳ ଦୋକାନୀ ସହିତ ଏକ କୌତୁକିଆ ଦୃଶ୍ୟ ପରିବେଷଣ କରିବେ । ୨ୟ ଦଳ ତାଙ୍କ ଅଞ୍ଚଳରେ ପାଣିର ଅସୁବିଧାକୁ ବିଷୟ କରିପାରନ୍ତି ଏବଂ ଏହାପରେ ଆଉ ସମସ୍ତେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ପରିବେଷଣ କରିପାରିବେ ।

ପ୍ରତି ଦଳ ନିଜ ନିଜ ପାଳି ଅନୁସାରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଗରେ ପରିବେଷଣ କରିବେ । ଗୋଟିଏ ଦଳ ପରିବେଷଣ କଲାବେଳେ ଅନ୍ୟ ପାଞ୍ଚଟି ଦଳ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନାମ ଦିଆଯାଇଥିବା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଦଳରେ ବସି ପରିବେଷଣ ଦେଖିବେ ।

ଯେଉଁ ଦଳକୁ ଯେଉଁ ବିଭାଗ ବିଷୟରେ କୁହାଯାଇଥିବ ସେମାନେ ସେହି ବିଭାଗକୁ ଧ୍ୟାନର ସହିତ ଦେଖି ତାହା ବିଷୟରେ ଲେଖିରଖିବେ । ପରିବେଷଣ କରୁଥିବା ଦଳର ପରିବେଷଣ ସରିଗଲେ ସେମାନେ ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନକୁ ଆସିବେ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ପାଖ ଦଳର ସ୍ଥାନକୁ ଘୁଞ୍ଚିଯିବେ । ଶେଷରେ ପ୍ରତିଦଳ ସେମାନଙ୍କ ସମାଲୋଚନା ଗୁଡ଼ିକୁ ପରିବେଷଣ କରୁଥିବା ଦଳଙ୍କୁ କହିବେ ।

କାର୍ଯ୍ୟର ଫଳାଫଳ :

- ପ୍ରତି ଦଳ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ରଖିବା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ପାଆନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ବିଷୟରେ ସମାଲୋଚନା କରନ୍ତି ।
- ପ୍ରତି ଦଳ, ସେମାନଙ୍କ ପରିବେଷଣ ଦର୍ଶକଙ୍କ ଉପରେ କି ପ୍ରଭାବ ପକାଇଲା ତାହାକୁ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ।
- ଏହାପରେ ମତାମତର ଆଦାନପ୍ରଦାନ ଫଳରେ କେମିତି ପ୍ରଶଂସା କରିବ ଏବଂ ଦୋଷ ତ୍ରୁଟିଗୁଡ଼ିକୁ କିଭଳି ସକାରାତ୍ମକ ଭାବେ ପ୍ରକାଶ କରିବ ସେ ବିଷୟରେ ଏକ ବୁଝାମଣା ସୃଷ୍ଟି ହେବ ।

ଉନ୍ନତ

ତୁମେ ଦେଖିଥବା ନାଟକ ପାଇଁ ସମାନ କାମ କର । ଯଦିବା ତୁମ ସମ୍ମୁଖରେ ସେହି ପରିବେଷଣଟି ବର୍ତ୍ତମାନ ନାହିଁ, ତୁମେ ସେହି ସମାନ ବିଭାଗଟିକୁ ମନେମନେ ତିଆରି କର ଏବଂ ପ୍ରଦର୍ଶନ ସମୟରେ ଖାତାରେ ଟିପି ରଖିଥିବା ଟିପ୍ପଣୀ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆଧାର କରି ତୁମର ଭାବନା ଓ ମତାମତଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖ ।

ତୁମେ ଜାଣ କି ?

ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ତୁମେମାନେ ଯେଉଁ ସର୍କଲ ଟାଇମ୍ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଆସୁଛ ତାହା ଏକ ପ୍ରକାର ସମାଲୋଚନା ମୂଳକ ଅଭ୍ୟାସ ଅଟେ । ତୁମେ ସମସ୍ତେ ସବୁବେଳେ ଏହି ବିଷୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଆସୁଛ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମେ ତାହାର ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବହାର କରିପାର ।

DRAFT

ତୁଳନା କରି ଶିଖ

ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇଟି ସମାନ ଜିନିଷର ତୁଳନା କରାଯାଇଥାଏ । ଆମେ ସିମଳା ସେଓ ସହିତ କାଶ୍ମୀର ସେଓର ତୁଳନା କରିପାରିବା କିନ୍ତୁ ସେଓକୁ କମଳା ସହିତ ତୁଳନା କରିପାରିବା ନାହିଁ ।

ତୁମେ ନିଜେ ନାଟକ ପରିବେଷଣ କରିବାର ଅଭିଜ୍ଞତା ପାଇଛ ଏବଂ ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଦଳର ପରିବେଷଣକୁ ଦେଖୁଛ, ତୁମେ ଭାବୁନାହଁ କି ଏହି ଦୁଇଟିକୁ ତୁଳନା କରାଯାଇପାରେ ବୋଲି ? ପ୍ରଥମେ ଦେଖିବା ଉଭୟ ଭିତରେ କେତେ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଅଛି କିମ୍ବା କେତେ ପ୍ରଭେଦ ରହିଛି ।

ତୁମେ କ'ଣ ଅନୁଭବ କଲ ଏବଂ କ'ଣ ସବୁ ଶିକ୍ଷା ପାଇଲ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖିରଖ -

ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ	ପ୍ରଭେଦ
(ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ) ବହୁତ ହସ ମଜା	କାହାଣୀ (ପୁରାଣ ଆଧାରିତ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟ)
(ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ) ନୃତ୍ୟ	ଅଭିନେତାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା (ସେମାନେ-୫, ଆମେ - ୧ ୨)

ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ଅଧ୍ୟାୟ-୯ : ଦେଖିବା ଓ ସମାଲୋଚନା କରିବା

ଦକ୍ଷତା

ଦକ୍ଷତା ୪.୧ : ପ୍ରକୃତି ମଧ୍ୟରେ ନାଟକର ବିଭିନ୍ନ ଉପାଦାନ ଏବଂ ଗତିବେଗକୁ ଚିହ୍ନଟ କରି ସେମାନଙ୍କର କଳାତ୍ମକ ଗୁଣଗୁଡ଼ିକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବେ ।

ଦକ୍ଷତା ୪.୨ : ସ୍ଥାନୀୟ କଳାରୂପ ଏବଂ ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବେ ।

ଶୈକ୍ଷିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ	ଦକ୍ଷତା	ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ	ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
୪	୪.୧	ଦର୍ଶକ ଭୂମିକାରେ ବସି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରିବେଷଣର ବିଭିନ୍ନ ଉପାଦାନ ବିଷୟରେ ପରିଚିତ ହେବେ ।		
	୪.୧	ବିଷୟ ବସ୍ତୁ ଓ କୌଶଳ ଆଧାରରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦୃଶ୍ୟ ବିଷୟରେ ମତାମତ ଦେବେ ।		
	୪.୨	ନିଜ ରାଜ୍ୟର ଲୋକପ୍ରିୟ ଲୋକ ନାଟକଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ ।		
	୪.୨	ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କଳାରୂପ ଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଜାଣିବାପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିବେ ।		
	୪.୨	ସେମାନଙ୍କ ନାଟକ ଏବଂ ସେମାନେ ଦେଖିଥିବା ନାଟକ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଓ ପ୍ରଭେଦର ଏକ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ ।		
		ଶ୍ରେଣୀରେ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବେ ।		

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ: ....

....

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତବ୍ୟ: ....

....

DRAFT

ସମାପ୍ତିସୂଚକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

	ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ନିମନ୍ତେ କାର୍ଯ୍ୟ (ଉଦାହରଣ)	ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ନିମନ୍ତେ ମାନଦଣ୍ଡ
ବ୍ୟକ୍ତିଗତ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କୁ ତିନୋଟି ପରିସ୍ଥିତି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ କୁହାଯିବ । ଏହାକୁ ଯୋଡ଼ି ସେ ଗୋଟିଏ ଆନନ୍ଦଦାୟକ କାହାଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବ । ଅଭିନୟ ଓ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଏହାକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବ ।	ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ, ସୃଜନଶୀଳତା, ସ୍ୱତଃ ପ୍ରବୃତ୍ତତା, ଯୋଗାଯୋଗ ବା ସଂଚାଳନା (ବାଚିକ ଓ ଆଙ୍ଗିକ)
ଦଳଗତ	ଚାରି ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ନାଟକ ପରିବେଷଣ କରିବାକୁ ଏକ ପରିସ୍ଥିତି ଦିଆଯାଇଥିବ । ଦଳରେ କାହାଣୀପଟା ତିଆରି କରିବା ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତିଟି ସୋପାନର କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରିବାକୁ କୁହାଯିବ ।	◆ ଆୟୋଜନ କରିବା ◆ ଭାବନାର ସ୍ପଷ୍ଟତା ◆ ମିଳିତ ହୋଇ କାମ କରିବା

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ, ଆମେ ଏହି ଶିକ୍ଷା ବର୍ଷର ଶେଷରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଇଛୁ । ତିନି ବର୍ଷ ତଳେ ତୁମେ ଯେତେବେଳେ ଏହି ବିଷୟ ଶିଖିବା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲ, ସେତେବେଳେ ନାଟକ କେବଳ କୌତୁକିଆ ପୋଷାକ ଏବଂ ବଡ଼ ପାଟିରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ବୋଲି ଭାବି ଭୟଭୀତ ଓ କୌତୁହଳି ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମେ ଜଣେ ନିଖୁଣ ପରିବେଷଣକାରୀ ଭାବେ ନିଜ ଅଭିନୟକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିପାରିଛ, ମଞ୍ଚ ଉପରେ ବିଭିନ୍ନ ବେଗରେ ଗତି କରିପାରୁଛ ଏବଂ କଥା କହିପାରୁଛ, ଶୁଣି ପାରୁଛ । ତୁମେମାନେ ଏଥିରେ ଭୁଲ କରିଥିଲ ଓ ଆନନ୍ଦ ମଧ୍ୟ ପାଇଥିଲ, ସେହି ଆନନ୍ଦ ପାଇବା ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଥା । ତୁମେମାନେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଶିକ୍ଷକ, ଡାକ୍ତର କିମ୍ବା ମୋ ଭଳି ଜଣେ ବିଦୂଷକ (ମନେରଖ: ବହୁତ ସମ୍ମାନଜନକ କାର୍ଯ୍ୟ) ହୋଇପାର ।

କିନ୍ତୁ ମନେରଖ- ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ହେଉଛି ତୁମ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ, ତୁମ ହୃଦୟ ହିଁ ତୁମ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ।

ନତମସ୍ତକ ହୋଇ ପ୍ରଣାମ କର, ଛୋଟ ଛୋଟ କଳାକାରମାନେ ।

ପରଦା ପଡେ... କିନ୍ତୁ ତୁମ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଅଭିନୟ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ।

ପ୍ରତିଦିନ ତୁମ ନାଟକର ଯାତ୍ରାକୁ ଆଗକୁ ନିଅ ।

ଶୁଭଂ ଭୂୟତ୍ ।

ସଙ୍ଗୀତ

ପ୍ରିୟ ସଙ୍ଗୀତ ଶିକ୍ଷକ,

ସଙ୍ଗୀତ ଶିକ୍ଷାର ଏହି ଯାତ୍ରାରେ ଆମେ ଆଗକୁ ବଢ଼ିବା ସହିତ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗୀତ କଳାକୁ ଭଲ ପାଇବା ଏବଂ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ନିଜକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଆମ ପାଖରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସୁଯୋଗ ଅଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସୃଜନଶୀଳ ଏବଂ ଶିକ୍ଷକ ଭାବରେ ଆମର ଭୂମିକା ହେଉଛି, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ପାଇଁ ଶ୍ରେଣୀଗୃହକୁ ଏକ ସୁରକ୍ଷିତ ସ୍ଥାନରେ ପରିଣତ କରିବା, ଯେଉଁଠାରେ ସେମାନେ ବିନା ଭୟରେ ଶିଖିପାରିବେ ଏବଂ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିପାରିବେ ।

ଏହି ପୁସ୍ତକ ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ହୋଇପାରେ । ଏଠାରେ କିଛି ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଛି ଯାହା ଆପଣଙ୍କୁ ଏକ ସୁନ୍ଦର ଶ୍ରେଣୀଗୃହ ଅଭିଜ୍ଞତା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବ :

- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଶିଖିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ହସ ହସ ମୁଖ ସହିତ ଅଭିବାଦନ କରି, ୱାର୍ମ-ଅପ୍ କାର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ଶ୍ରେଣୀ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତୁ ।
- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଗୀତ ଗାଇବା ସମୟରେ ସ୍ୱର ସହିତ ମେଳ ଖାଇବା ପାଇଁ ସର୍ବଦା ଏକ ତମ୍ବୁରା (ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର, ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ୍ ଆପ୍), ଏକ ହାରମୋନିୟମ୍ କିମ୍ବା ଏକ କୀବୋର୍ଡ଼ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତୁ ।
- ଏହି ପୁସ୍ତକରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଗୀତ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି । କାର୍ଯ୍ୟର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଆଧାର କରି, ଆପଣ ଆପଣଙ୍କ ଅଞ୍ଚଳର ଭାଷାରେ ସମାନ ଗୀତକୁ ବିକଳ୍ପ ଭାବରେ ବାଛିପାରିବେ ।
- ଯେଉଁଠାରେ ସମ୍ଭବ, କାର୍ଯ୍ୟ ସମୟରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ବୁଲିବା ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ସ୍ଥାନ ଥିବାର ନିଶ୍ଚିତ କରନ୍ତୁ ।
- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ପ୍ରୟାସକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଉତ୍ସାହିତ କରନ୍ତୁ । ଏହା ସହିତ, ସମସ୍ତ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରନ୍ତୁ ।
- ଯେଉଁଠାରେ ସମ୍ଭବ, ସେମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ଶୈଳୀର ଲାଇଭ୍ ସଙ୍ଗୀତ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରନ୍ତୁ ।
- ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଏକ ପରିବେଷଣ କିମ୍ବା ଲାଇଭ୍ ସଙ୍ଗୀତ ପ୍ରଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଏକ କ୍ଷେତ୍ର ପରିଦର୍ଶନର ଆୟୋଜନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତୁ ।
- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗୀତ ଏବଂ କଳା ଅଭିଜ୍ଞତା ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କ ସହର କିମ୍ବା ସହରରେ ଉପଲବ୍ଧ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମ୍ବଳ ଦେଖନ୍ତୁ ।
- ଯଦି ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରତିଭାଶାଳୀ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଅଛନ୍ତି, ତେବେ ଶ୍ରେଣୀ ଏବଂ ସ୍କୁଲର କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସେମାନଙ୍କର ଦକ୍ଷତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାର ଉପାୟ ଖୋଜନ୍ତୁ ।

ଯେହେତୁ ଏହା ପ୍ରସ୍ତୁତି ପର୍ଯ୍ୟାୟର ଶେଷ ବର୍ଷ, ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟର ଦକ୍ଷତା ଏବଂ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ହେବା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ଯଥାସମ୍ଭବ ପୂର୍ବ ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକର ଧାରଣାଗୁଡ଼ିକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତୁ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧ୍ୟାୟର ଶେଷରେ ଗଠନମୂଳକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପାଇଁ ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଛି । ଶ୍ରେଣୀଗୃହରେ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ମାଧ୍ୟମରେ ଏହି ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଯିବା ଉଚିତ । ସମାପ୍ତି ସୂଚକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପାଇଁ ପରାମର୍ଶଗୁଡ଼ିକ ସଙ୍ଗୀତ ବିଭାଗ ଶେଷରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟ ପାଇଁ ଦକ୍ଷତା ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଛି । ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଦକ୍ଷତା ହାସଲ କରୁଛନ୍ତି କି ନାହିଁ କିମ୍ବା ଅଧିକ ସହାୟତା ଆବଶ୍ୟକ ତାହା ଜାଣିବା । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷଣର ଅଗ୍ରଗତିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଗୁଣାତ୍ମକ ମତାମତ ଦିଅନ୍ତୁ ।

DRAFT

ସୀମିତ ସମ୍ବଳ ଥିବା ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମଧ୍ୟ, ଯେକୌଣସି ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାରା ଚିହ୍ନିତ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ସହଜ କରାଯାଇପାରିବ ।

ପ୍ରସ୍ତୁତି ସ୍ତର ପାଇଁ ଦକ୍ଷତା :

ଦକ୍ଷତା ୧.୧ : ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ପରିଚିତ ସଙ୍ଗୀତ ଅଭ୍ୟାସ ଏବଂ ପରିବେଷଣ କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରକାଶ କରିବେ ।

ଦକ୍ଷତା ୧.୨ : ସଙ୍ଗୀତରେ ମିଳିତ ଭାବରେ କାମ କରିବା ସମୟରେ ନିଜସ୍ୱ ଚିନ୍ତାଧାରା ଏବଂ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରିବେ ।

ଦକ୍ଷତା ୨.୧ : ବିଭିନ୍ନ ସଙ୍ଗୀତ ବ୍ୟବସ୍ଥା (କଣ୍ଠସ୍ୱର, ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର, ଏକକ, ଯୁଗଳବନ୍ଦୀ, ସମବେତ କିମ୍ବା ଦଳଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥା)ରେ ଗୀତ ଏବଂ ତାଳ ଅଭ୍ୟାସ କରିବେ ଏବଂ ପରିବେଷଣ କରିବେ ।

ଦକ୍ଷତା ୨.୧ : ଶ୍ରେଣୀଗୃହରେ ପ୍ରଚଳିତ ବିଭିନ୍ନ ସଙ୍ଗୀତ ଶୈଳୀରେ ସଙ୍ଗୀତ ଉପାଦାନ (ଲୟ, ତାଳ, ସୁର, ଭାବ), ଗୀତ ଏବଂ ଭାବକୁ ତୁଳନା କରିବେ ।

ଦକ୍ଷତା ୩.୧ : ସଙ୍ଗୀତରେ ବ୍ୟବହୃତ ସ୍ୱର, ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ଏବଂ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସହିତ କାମ କରିବାକୁ ପସନ୍ଦ କରିବେ ।

ଦକ୍ଷତା ୩.୨ : ପରିବେଷଣ ପାଇଁ ସଙ୍ଗୀତ ଚୟନ କରିବା ସମୟରେ ନିଜସ୍ୱ ମତାମତ ଦେବେ ଏବଂ ଅଭ୍ୟାସ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବେ ।

ଦକ୍ଷତା ୪.୧ : ପ୍ରକୃତିରେ ଥିବା ସଙ୍ଗୀତ ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନିବେ ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକର କଳାତ୍ମକ ଗୁଣଗୁଡ଼ିକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବେ ।

ଦକ୍ଷତା ୪.୨ : ସ୍ଥାନୀୟ କଳା ଏବଂ ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରତି କୌତୁହଳ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବେ ।

DRAFT

ଅଧ୍ୟାୟ-୧୦

ଗୀତ ଗାଇବା ଏବଂ ଖେଳିବା

ପ୍ରିୟ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ବୃନ୍ଦ, ତୁମମାନଙ୍କୁ ଶୁଭେଚ୍ଛା ଓ ଅଭିନନ୍ଦନ ।

ଆମେ ବିଗତ ଶ୍ରେଣୀଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଙ୍ଗୀତର ଯାତ୍ରା ଜାରି ରଖିଛେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆସ ଆମେ ଏକାଠି ହୋଇ ଏକ ଗୀତ ଗାନ କରି ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟର ଶୁଭାରମ୍ଭ କରିବା । ତୁମେମାନେ ବିଗତ ଶ୍ରେଣୀଗୁଡ଼ିକରେ ଶିଖିଥିବା କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଗୀତ ବାଛି ଗାଇପାରିବ କିମ୍ବା ଏଠାରେ ତୁମ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିବା ଗୀତଟିକୁ ଗାଇବା ନିମନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା କରିପାର ।

ପ୍ରାର୍ଥନା ଗୀତ: ଇତ୍‌ନି ଶକ୍ତି ହମେ ଦେନା ଦାତା

ଭାଷା: ହିନ୍ଦୀ

ଇତ୍‌ନି ଶକ୍ତି ହମେ ଦେନା ଦାତା
ମନ୍‌କା ବିଶ୍ୱାସ କମଜୋର୍ ହୋନା
ହମ୍ ଚଲେ ନେକ ରସ୍ତେ ପେ ହମ୍‌ସେ
ଭୁଲ କରଭି କୋଇ ଭୁଲ ହୋନା ।୦।
ଦୂର ଅଜ୍ଞାନ କେ ହୋ ଅନ୍ଧେରେ
ତୁ ହମେଁ ଜ୍ଞାନ କି ରୋଶନି ଦେ
ହର୍ ବୁରାଇ ସେ ବଚ୍ କେ ରହେଁ ହମ୍
ଜିତନି ଭି ଦେ ଭଲି ଜିନ୍ଦଗୀ ଦେ
ବୈର ହୋ ନା କିସି କା କିସି ସେ
ଭାବନା ମନ ମେଁ ବଦଲେ କି ହୋନା
ହମ୍ ଚଲେ ନେକ ରସ୍ତେ ପେ ହମ୍‌ସେ
ଭୁଲ୍ କରଭି କୋଇ ଭୁଲ୍ ହୋନା ।୧।
ହମ୍ ନା ସୋଚେଁ ହମେଁ କ୍ୟା ମିଲା ହେ
ହମ୍ ୟେ ସୋଚେଁ କିୟା କ୍ୟା ହେ ଅରପନ୍
ଫୁଲ୍ ଖୁସିଓଁ କେ ବାଣ୍ଟେ ସଭି କୋ
ସବ୍‌କା ଜୀବନ ହି ବନ ଜାଏ ମଧୁବନ
ଓ ଅପନି କରୁଣା କା ଜଲ୍ ତୁ ବହାକେ
କରଦେ ପାବନ୍ ହର୍ ଏକ୍ ମନ୍ କା କୋନା...

ଗୀତର ସାରାଂଶ : ଏହି ଗୀତଟି ହିନ୍ଦୀ ଭାଷାରେ ରଚିତ ଏକ ପ୍ରାର୍ଥନା ଗୀତିକା ଅଟେ । ଏଥିରେ ଭଗବାନ ଆମକୁ ଏମିତି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ଶକ୍ତି ଦିଅନ୍ତୁ ଫଳରେ ଆମ ମନରୁ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପ୍ରତି କେବେ ବିଶ୍ୱାସ ତୁଟି ନଯାଉ ଏବଂ ମଙ୍ଗଳମୟ ପଥକୁ ଅନୁସରଣ କରୁ ବୋଲି ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ନିବେଦନ ହୋଇଛି ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୦.୧ ସମବେତ ସଙ୍ଗୀତ ଗାୟନ

ମିଳିତ ଭାବରେ ଗୀତ ଗାଇବା ସମୟରେ ଆମକୁ କିଛି ନିୟମ ମାନିବାକୁ ହେବ । ଯଥା-

୧. ସମସ୍ତେ ଏକ ସମୟରେ ଗୀତ ଗାଇବା ଆରମ୍ଭ କରିବା ଏବଂ ଶେଷ କରିବା ।

୨. ସମସ୍ତେ ସମାନ ସ୍ୱର, ଗତି (ଲୟ) ଏବଂ ଠିକ୍ ମାତ୍ରା ଅନୁସାରେ ଗାଇବା ।

ଗୀତ ଗାଇବା ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ କେହି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ତୁମ ଶିକ୍ଷକ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ସ୍ୱର ବଜାଇ ତୁମକୁ ଗାୟନ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପାଇଁ ସୂଚନା ଦେବେ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମାତ୍ରା ଗଣନା କରି ଗାୟନ କେବେ ଆରମ୍ଭ କରାଯିବ ତାହାର ସୂଚନା ଇଙ୍ଗିତ କରି ଜଣାଇପାରିବେ ।

ଗୀତ ଗାଇବା ସମୟରେ ନିରୀକ୍ଷଣ କର ଯେ, ସମସ୍ତଙ୍କ ସ୍ୱର ଏକାଠି ମିଶିଲା କି ନାହିଁ । ଯଦି ତାହା ତୁମ ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ଠିକ୍ ବା ଭଲ ଶୁଭୁନାହିଁ, ତେବେ ପୁଣିଥରେ ଚେଷ୍ଟା କରିବ । ଅନ୍ୟ ବିଦ୍ୟା ଭଳି ସଙ୍ଗୀତ ବିଦ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ଅଭ୍ୟାସ କରି ଉନ୍ନତି କରାଯାଇପାରିବ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୦.୨ ଗାୟନରେ ବିଭାଗୀକରଣ

ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମେ ତୁମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପାଠ ପଢୁଥିବା ସହପାଠୀମାନଙ୍କ ସହିତ ମିଶି ଗୀତ ଗାଇସାରିଛ । ଏଥର ଆସ, ନିଜ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ଦଳ ଗଠନ କରି ଗାୟନ ଭିତ୍ତିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ।

- ଗୋଟିଏ ଗୀତକୁ ଜଣେ କିମ୍ବା ଦୁଇଜଣ ସାଥୀଙ୍କୁ ନେଇ ଯୁଗଳବନ୍ଦୀ (ଦ୍ୱୈତ ଗାୟନ) ବା ତିନି ଜଣ ମିଶି ଗାନ କର । ଦଳଗତ ବା ସମବେତ ଭାବରେ ତୁମେମାନେ ଗାନ କରିଥିବା ସଙ୍ଗୀତ ପରିବେଷଣର ନୀତିନିୟମଗୁଡ଼ିକୁ ମନେରଖିବା ଆବଶ୍ୟକ । ତୁମେ ଏକାକୀ ଗୀତ ଗାଇଛ ଏବଂ ଦଳରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ମିଶିକରି ଗୀତ ମଧ୍ୟ ଗାଇଲ, ତେବେ, ତୁମକୁ ଏହା କିପରି ଭିନ୍ନ ଲାଗିଲା ? ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ କେଉଁଟି ତୁମକୁ ସହଜ ଏବଂ କେଉଁଟି କଷ୍ଟକର ଲାଗିଲା ପ୍ରକାଶ କର ।
- ତିନି କିମ୍ବା ଚାରୋଟି ବିଭାଗ ଥିବା କୌଣସି ଏକ ଗୀତ ବାଛ ଏବଂ ତୁମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢୁଥିବା ସାଙ୍ଗସାଥୀମାନଙ୍କୁ ନେଇ ତିନି କିମ୍ବା ଚାରିଗୋଟି ଦଳ ଗଠନ କର । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦଳ ତୁମ ଗୀତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଭାଗରେ ଅଲଗା ଅଲଗା ଭାବେ ଗାୟନ ଭିତ୍ତିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବେ । ତୁମେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ପରେ ଦଳଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାଠି କର ଏବଂ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୀତଟି ପରିବେଷଣ କର ।

DRAFT

ପଲ୍ଲୀ ସ୍ୱର ସଙ୍ଗୀତ

ରଚନା: କ୍ଷୀରୋଦ ଚନ୍ଦ୍ର ପୋଥାଳ

ମେଘକୁ ସୁନ୍ଦର ଘଡ଼ଘଡ଼ି ନାଦ,
ଆକାଶକୁ ଜହ୍ନ ରାତି ।
ବାଘକୁ ସୁନ୍ଦର ହାଉଁ ଗରଜନ,
ରାଜା ଲାଗି ପାଟ ହାତୀ ।
ସଙ୍ଗାତରେ !
ରାଜା ଲାଗି ପାଟ ହାତୀ ।।୦।।

ଗାଁକୁ ସୁନ୍ଦର ଦେବତା ମନ୍ଦିର,
ବାହାକୁ ସୁନ୍ଦର ବାଜା ।
ସାଧୁଙ୍କୁ ସୁନ୍ଦର ଜଟା କଉପୀନ,
ଦେଉଳ ସୁନ୍ଦର ଧ୍ୱଜା (ସଙ୍ଗାତରେ) ।।୧।।

ଗୀତକୁ ସୁନ୍ଦର ବାଦ୍ୟ ଅଳଙ୍କାର,
ରଥକୁ ସୁନ୍ଦର ରଥୀ ।
ନାରୀଙ୍କୁ ସୁନ୍ଦର ମଥାର ସିନ୍ଦୁର,
ଶାରୀଙ୍କୁ ସୁନ୍ଦର କଥା (ସଙ୍ଗାତରେ) ।।୨।।

ଗୀତର ସାରାଂଶ - ଏହା ଏକ ସୁନ୍ଦର ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନର ପଲ୍ଲୀଗୀତ ଅଟେ । ଏଠାରେ କବି ଯାହା ପାଇଁ ଯୋଉଟା ଶୋଭା ପାଏ, ତାହା ହିଁ ଏଠାରେ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି ।

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ସୂଚନା : ଏହି ପଲ୍ଲୀ ସଙ୍ଗୀତଟିକୁ ପାରମ୍ପରିକ ସ୍ୱରରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଦେବା ସହିତ ତାହାର ଅର୍ଥ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇବେ । ଏହି ଗୀତଟିର ନୂତନ ସ୍ୱର ସଂଯୋଜନା ମଧ କରିପାରିବେ ।

କବି କ୍ଷୀରୋଦ ଚନ୍ଦ୍ର ପୋଥାଳ (୧୯୩୯-୨୦୧୨) ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ଜଣେ ବରେଣ୍ୟ କବି ଓ ସାହିତ୍ୟିକ । ସେ କଟକ ଜିଲ୍ଲା ଅନ୍ତର୍ଗତ ନିଶ୍ଚିନ୍ତକୋଇଲିଠାରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ପିଲାବେଳୁ ନିଜ ପିତାମାତାଙ୍କୁ ହରାଇଥିଲେ । ସେଥିରେ ସେ ଭାଙ୍ଗି ନ ପଡ଼ି ସାହିତ୍ୟ ଓ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରତି ଗଭୀର ମନୋନିବେଶ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ ଅନେକ ଗଳ୍ପ ଓ କବିତା ଆମ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ସରସ ସୁନ୍ଦର କରିପାରିଛି । ଅନେକ ଓଡ଼ିଆ ଭଜନ ଓ ଜଣାଣ ଲେଖି ସେ ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶାରେ ପରିଚୟ ପାଇଛନ୍ତି । ୧୯୭୦ ମସିହାରେ ସେ ଆକାଶବାଣୀ କଟକର ସଙ୍ଗୀତ ସଂଯୋଜକ ଓ ଗାୟକ ଭାବେ ଜଣାଶୁଣା ଥିଲେ । ସେ ୧୯୮୪ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ପୁରସ୍କାର ପାଇଛନ୍ତି ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୦.୩ ଏକାଠି ତାଳି ମାରିବା

ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଟି ଦୁଇଜଣ ପୃଥକ ଭାବେ କିମ୍ବା ଦୁଇଟି ଦଳ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇପାରିବ । ଯେତେବେଳେ ଜଣେ ବା ଦୁଇଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ଗୋଟିଏ ଦଳ ଗୀତ ଗାଇଥାନ୍ତି, ଠିକ୍ ସେହି ସମୟରେ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଗୀତର ସମୟ ବା ଲୟକୁ ପାଳନ ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ପାଇଁ ତାଳି ବଜାଇଥାନ୍ତି ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୦.୪ ସାଥିହୋଇ ଗୀତ ଗାଇବା

ତୁମେ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣିଥିବା ଗୋଟିଏ ଗୀତ ଚୟନ କର । ତୁମେ ଏହି ଗୀତଟିକୁ ଏକା ଗାଇବ ନା ଦୁଇଜଣ କିମ୍ବା ଗୋଟିଏ ଦଳରେ ଗାଇବାକୁ ଚାହୁଁଛ ? ତୁମ ଗୀତରେ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ସହଯୋଗିତା ପାଇଁ କେହି ଜଣେ ସାଥୀଙ୍କୁ ନିଅ କିମ୍ବା କାରାଓକେ ଟ୍ରାକ୍ ସହିତ ଗାନ କର । ଯଦି ତୁମେ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ସାଥୀଙ୍କ ସହିତ ଗୀତ ପରିବେଷଣ କରୁଥାଅ ତେବେ ତୁମେ ସ୍ୱରର ସମାନ ତୀବ୍ରତା (ପିଚ୍) ଓ ଲୟରେ ଗାଉଛ କି ନାହିଁ ନିରୀକ୍ଷଣ କର । ସାଥୀ ଗାୟକଙ୍କ ସହିତ ସ୍ୱରଗୁଡ଼ିକର ବ୍ୟାପକତା ଓ ତାହାର ଚଳନକୁ ସନ୍ତୁଳିତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକର ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୦.୫ କପ୍ (Cup) ଗୀତ

କପ୍ ଗୀତ ଏକ ମଜାଦାର କାର୍ଯ୍ୟ । ଯାହାକି ଗୀତ ଗାଇବା ସମୟରେ କରତାଳି ଏବଂ କପକୁ ଟାପ୍ ଟାପ୍ କରି ଗୀତରେ ତାଳ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ଅନଲାଇନରେ କପ୍ ଗୀତର ଏକ ଭିଡ଼ିଓ ଦେଖ ଓ ତାଳ ପକାଇବାର ଶୈଳୀ ଶିଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର । ତୁମେମାନେ ଏହାକୁ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଭାବରେ କରିପାରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଭ୍ୟାସ ଜାରି ରଖ । କପ୍ ଗୀତ ଶିଖିବାକୁ ଅଧିକ ସମୟ ଶିକ୍ଷାଦାନର ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼ିପାରେ । ଥରେ ତୁମେମାନେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଓ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସୀ ହୋଇଗଲେ ଏହାକୁ ବହୁତ ଶୀଘ୍ର ଶିଖି ପାରିବ । ତେଣୁ ଭିଡ଼ିଓ ସହିତ ଅଭ୍ୟାସ କର ଓ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ନିଅ ।

ତୁମେମାନେ ଆଠ ମାତ୍ରା ବିଶିଷ୍ଟ ଯେକୌଣସି ତାଳ ସହିତ କପ୍ ଗୀତ ଗାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର । ଏହି ଆଠ ମାତ୍ରାର ତାଳ ଶୈଳୀରେ କପ୍ ଗୀତ କିପରି ବାଜିବ ଏବଂ ତାହା ଠିକ୍ ଶୁଭିବ କି ନାହିଁ ଭଲ ଭାବରେ ଦେଖ । ତୁମ ମନପସନ୍ଦର ଗୀତଟିଏ ବାଛ ଏବଂ ଚେଷ୍ଟା କର ଯେପରି କାର୍ଯ୍ୟଟି ସରସ ସୁନ୍ଦର ହେବ ।

DRAFT

ବିଟ୍ ବକ୍ସିଂ କିମ୍ବା ମୁଖ ତାଳ ବାଦ୍ୟ (ଭୋକାଲ ପରକୁସନ୍)

ପାଟି ସାହାଯ୍ୟରେ ଡ୍ରମ କିମ୍ବା ତାଳ ବାଦ୍ୟର ଶବ୍ଦ ବାହାର କରିବାକୁ ବିଟ୍ ବକ୍ସିଂ କୁହାଯାଏ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୦.୬ ବିଟ୍-ବକ୍ସିଂ ବ୍ୟାୟାମ (EXERCISES)

- "ବୁଟ୍ସ ଏନ୍ କ୍ୟାଟ୍ସ ଏନ୍" ବାରମ୍ବାର ତାଳରେ କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ।
- ତୁମେ ଆରାମଦାୟକ ଭାବରେ ଇଂରାଜୀ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଅକ୍ଷରର ଧ୍ୱନି B,T, C, T ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର । ସ୍ୱରର ଧ୍ୱନିକୁ କମ୍ କରିବା ସହିତ ଶୁଣିବ ଯେ, ଏହା 'Buh, Tt, Cc, Tt' ଭଳି ଉଚ୍ଚାରିତ ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଯିବ ।

ବୁ (Buh) ଏକ ନିମ୍ନ ଶବ୍ଦ ଅଟେ । ଏହା ଡ୍ରମର ନିମ୍ନ ଶବ୍ଦ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ଉପାଦାନକୁ ଅନୁକରଣ କରିଥାଏ । ସିସି (Cc) ଏବଂ ଟିଟି (Tt) ଶବ୍ଦ ଡ୍ରମର ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱର କ୍ରମକୁ ଅନୁସରଣ କରେ ।

- ତୁମେ ନିଜ ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ବାଛିଥିବା ଗୀତରେ ବିଟ୍-ବକ୍ସିଂ ଢାଞ୍ଚା ବା ଶୈଳୀକୁ କେଉଁଠି ଯୋଡ଼ିପାରିବ ଦେଖ ।

ଏକ କାପେଲା କିମ୍ବା ଭଏସିଂ ଇନଷ୍ଟ୍ରୁମେଣ୍ଟସ୍ (କଣ୍ଠ ସ୍ୱର ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର)

କାପେଲା ଏକ ଶୈଳୀ ଯେଉଁଠାରେ ସମସ୍ତ କଣ୍ଠସ୍ୱର ଏବଂ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ସ୍ୱର ଦ୍ୱାରା ଗାୟନ କରାଯାଇଥାଏ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୦.୭ ଏକ କାପେଲା ସଙ୍ଗୀତର ପରୀକ୍ଷଣ

ଅନଲାଇନରୁ ଏକ କାପେଲା ଗୀତ ଖୋଜି ବାହାର କରି ଶୁଣ । ତୁମେମାନେ ଜାଣିଥିବା ଏକ ଗୀତର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶକୁ ଅନୁକରଣ କରି ତାହାକୁ ଏକ କାପେଲା ସଙ୍ଗୀତରେ ପରିଣତ କରିପାରିବ କି ?

- ପ୍ରଥମେ ବାଛିଥିବା ଗୀତଟିକୁ ଭଲ କରି ଶୁଣ ଏବଂ ତାହାର କେଉଁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଂଶକୁ ତୁମେ ଶୁଣିଲ ଜଣାଅ ।
- ସେହି ଅଂଶଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜ ଭିତରେ କିପରି ବଣ୍ଟନ କରିବ ଦେଖ ।
- ସମସ୍ତ ଅଂଶକୁ ଅଲଗା ଅଲଗା କର ।
- ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାଠି କର । ସମୟ ଅନୁସାରେ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ପିଚ୍ ଦେଲେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ସହଜ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।
- ଯଦି ପ୍ରଥମ ଚେଷ୍ଟାରେ ତୁମେ ଏହି କାମଟିକୁ କରିପାରିଲ ନାହିଁ, ତେବେ ନିରାଶ ହୁଅ ନାହିଁ; ଯଦି ତୁମେ ଡରିଲ କିମ୍ବା ନିରାଶ ହେଲ ତେବେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ କରିବାକୁ ତୁମକୁ କଷ୍ଟ ଲାଗିବ । ତେଣୁ ନିଃସଙ୍କୋଚ ଭାବରେ ଶିଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ।

ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ଅଧ୍ୟାୟ-୧୦ : ଗୀତ ଗାଇବା ଏବଂ ଖେଳିବା				
ଶୈକ୍ଷିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ	ଦକ୍ଷତା	ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ	ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
୧.୧	୧.୧	ସ୍ୱର ଓ ତାଳ ସହିତ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଭାବରେ ଗୀତ ଗାନ କରିବେ ।		
୧.୨	୧.୨	ବିଭିନ୍ନ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ସହିତ କିମ୍ବା କାରାଓକେ ସାହାଯ୍ୟରେ ଏକାଠି ହୋଇ ଗୀତ ଗାଇପାରିବେ ।		
୧.୧	୧.୨	ସ୍ଥିର ଗତିରେ ସରଳ ତାଳଗୁଡ଼ିକୁ ବଜେଇ ଶିଖିବେ ।		

DRAFT

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ

ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ: ....

....

....

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତବ୍ୟ:..

....

....

ଅଧ୍ୟାୟ-୧୧

ମୋ ଚାରିପାଖର ସଙ୍ଗୀତ

ତୁମେ ତୁମ ଶ୍ରେଣୀରେ ସଙ୍ଗୀତ ଓ ଏହାର ଧ୍ୱନି ବା ଶବ୍ଦ ସମ୍ପର୍କରେ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରିଛ ଏବଂ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଗୀତ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷା କରିଛ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମର ନିତିଦିନିଆ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସଙ୍ଗୀତ କିପରି ଏକ ଅଂଶ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ ସେ ବିଷୟରେ ଆସ ଜାଣିବ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୧.୧ କ — ମୋ ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱ ସଙ୍ଗୀତର ଏକ ବିବରଣୀ

ତୁମ ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟର ଏକ ବିବରଣୀ ବା ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କର । ତୁମ ଚାରିପାଖରେ ତୁମେ ଶୁଣୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଧ୍ୱନି ଅଥବା ସ୍ୱରକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ତାହାର ସମୟ ଓ ସ୍ଥାନ ନିରୂପଣ କର ।

ଯଦିଓ ତୁମେ ଏହିସବୁକୁ ଇଚ୍ଛାକଲେ, ତୁମ ମନରୁ ବା ଭାବନାରୁ ଧ୍ୱନି ଅଥବା ସ୍ୱରକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିପାରିବ ତଥାପି ତୁମର ଜାଣିବା ନିମନ୍ତେ ଏହି ପୃଷ୍ଠାରେ ଏହାର ଏକ ଉଦାହରଣ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୧.୧ ଖ — ବିବରଣୀ ପ୍ରଦାନ

ତୁମ ପ୍ରସ୍ତୁତ ବିବରଣୀକୁ ସହପାଠୀଙ୍କୁ ଦେଖାଅ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ବିବରଣୀକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜେ ଦେଖ ଏବଂ କେଉଁଠାରେ ସମାନତା ରହିଛି ଦୃଷ୍ଟି ଦିଅ ।

୧. ତୁମେ ପ୍ରତ୍ୟହ ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣ କି ?
୨. ଏପରି କୌଣସି ସ୍ଥାନ ଅଛି କି ଯେଉଁଠାରେ ତୁମେ ଅଧିକ ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣିବାକୁ ପସନ୍ଦ କର ?

ସମୟ	ସକାଳ ୭ଟା	ସକାଳ ୭ଟା ବାଜି ୧୫ ମିନିଟ୍
ସ୍ଥାନ	ଶୋଇବା ଶେଯ	ଘରେ
ଘଟଣା	ଘଣ୍ଟାର ଆଲାର୍ମ ସତର୍କ ଧ୍ୱନି	ରେଡ଼ିଓରୁ ଭାସି ଆସୁଥିବା ପ୍ରାର୍ଥନା ସଙ୍ଗୀତ
ଧ୍ୱନି ବା ସଙ୍ଗୀତ	ଧ୍ୱନି ବା ଶବ୍ଦ	ସଙ୍ଗୀତ
ମୋତେ ଏହା କିପରି ଲାଗିଲା	ବିରକ୍ତି ବା ଚିଡ଼ିଚିଡ଼ା ଲାଗିବା	ଶାନ୍ତ ବା ନୀରବ ଭାବ

DRAFT

ସଙ୍ଗୀତର ବର୍ଣ୍ଣନା

ଏଠାରେ ସଙ୍ଗୀତ ଏବଂ ଧ୍ୱନି ସମ୍ପର୍କରେ ଉତ୍ତମ ରୂପରେ ଜାଣିବା ନିମନ୍ତେ ସଙ୍ଗୀତରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିବା ସାଙ୍ଗୀତିକ ଶବ୍ଦାବଳୀ ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା ।

ପିଚ୍ (pitch) ଶବ୍ଦର ତୀବ୍ରତା

ସଙ୍ଗୀତରେ ବ୍ୟବହୃତ ସ୍ୱର ବା ଧ୍ୱନିର ଉଚ୍ଚ ବା ନୀଚ ଗୁଣକୁ ବୁଝାଏ ।

ମେଲୋଡି (Melody) – ଯେଉଁ ଧ୍ୱନି ସମୂହରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସ୍ୱରର ଏକତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ ବା ସର୍ବାଧିକ ସାତଟି ସ୍ୱର ଏବଂ ସର୍ବନିମ୍ନ ୫ ଗୋଟି ସ୍ୱରର ସଂଯୋଜିତ ରୂପକୁ ନେଇ ଏହାର ଏକ ରୂପରେଖ ସଙ୍ଗୀତରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ, ତାହାକୁ ଆମେ ସଙ୍ଗୀତରେ "ରାଗ" ବୋଲି କହିଥାଉ । ମୁଖ୍ୟତଃ ଏହା ମଧୁର ଧ୍ୱନି ବିଶିଷ୍ଟ ଅଟେ ।

ରିଦମ୍ (RHYTHM) – ସଙ୍ଗୀତରେ ଏହାକୁ ତାଳ ବୋଲି କୁହାଯାଇଥାଏ, ଗୀତରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିବା ତାଳ, ତାଳର ବାଣୀ ଧ୍ୱନି ବା ଶବ୍ଦ ତଥା ମାତ୍ରା ଓ ଲୟ ଆଦିକୁ ନେଇ ଏହା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥାଏ ।

ଟେମ୍ପୋ (TEMPO)– ସଙ୍ଗୀତରେ ବ୍ୟବହୃତ ତାଳ ଏବଂ ଏହାର ସମୟର ଦ୍ରୁତ ବା ବିଳମ୍ବିତ ଗତି ଯାହା ମୁଖ୍ୟତଃ ୧ ମିନିଟ୍ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ନିରୂପିତ ହୋଇଥାଏ ।

ହାର୍ମୋନି (HARMONY)– ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ଦୁଇ ବା ତତୋଽଧିକ ସ୍ୱରଗୁଡ଼ିକର ସମ ଉଚ୍ଚାରିତ ଧ୍ୱନିକୁ ନେଇ ଗାୟନରେ ବା ବାଦନରେ ବ୍ୟବହାର କରାଗଲେ, ତାହାକୁ "ହାର୍ମୋନି" କୁହାଯାଇଥାଏ ।

ଟିମ୍ବର (TIMBRE)– ଏହା ଆମ ଚାରିପାଖରେ ଆମେ ଶୁଣିପାରୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ସ୍ୱର ବା ଶବ୍ଦର ଗୁଣକୁ ସୂଚିତ କରିଥାଏ । ଯେପରି ପଶୁପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ଅବା ପୁରୁଷ ବା ନାରୀମାନଙ୍କର କୌଣସି ସ୍ୱର ଅଥବା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରର ଧ୍ୱନି, ତାହାକୁ ଆମେ ଜାଣିବା ନିମନ୍ତେ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥାଉ । ଏହି ଧ୍ୱନିକୁ ଟିମ୍ବର (TIMBRE) କୁହାଯାଇଥାଏ । ଏହା ପ୍ରତ୍ୟେକ କଣ୍ଠ ବା ପଦାର୍ଥର ନିଜର ସ୍ୱାଭାବିକ ପ୍ରାକୃତିକ ଧ୍ୱନି ବା ଯେଉଁ ବିଶେଷତ୍ୱ ସାହାଯ୍ୟରେ ଆମେ ନଦେଖି ମଧ୍ୟ ଚିହ୍ନଟ କରିପାରୁ, ତାକୁ ନାଦର ଜାତି ବା ଗୁଣ ବୋଲି କହିଥାଉ । ଏହା ମୁଖ୍ୟତଃ ନାଦ ଆଧାର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ନାଦ ଉତ୍ପତ୍ତିର ସ୍ଥଳ ବା ନାଦ ଯେଉଁଠାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ, ତା'କୁ ନାଦ ଆଧାର କୁହାଯାଏ ।

ଡାଇନାମିକସ୍ (DYNAMICS)– ସ୍ୱର ବା ଧ୍ୱନିର ଶବ୍ଦ ତରଙ୍ଗରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଥିବା ଶବ୍ଦର ବ୍ୟାପକତାକୁ ନେଇ ଏହା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଥାଏ । ଯେପରି ଗୋଟିଏ ବାଦ୍ୟର ସ୍ୱର ବା ଗାୟକର କଣ୍ଠସ୍ୱର ଆମେ ଡାକବାଜି ଯନ୍ତ୍ର ବା ମାଇକ୍ରୋଫୋନ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ବେଳେବେଳେ ଖୁବ୍ ଜୋର୍‌ରେ ବହୁତ ବଡ଼ ଶବ୍ଦ ହେଲା ପରି ଶୁଣିଥାଉ ଯାହାକୁ ଲାଉଡର ବୋଲି କୁହାଯାଇଥାଏ । ସେହି ଶବ୍ଦର ଧ୍ୱନି ନିୟନ୍ତ୍ରକ ମାଧ୍ୟମ ଯାହାର ନାମ ଭଲ୍ୟୁମ୍ ଅଟେ, ଯଦି ତାହାକୁ କମାଇ ଦିଆଯାଏ, ତେବେ ଧୀର ବା କମ୍ ଭାବରେ ଶବ୍ଦ ଶୁଭେ । ଆମ ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତରେ ଡାଇନାମିକ୍ସକୁ ନାଦର ଛୋଟ ବଡ଼ ପଣ ଭାବରେ ଅଭିହିତ କରାଯାଏ । ଯଦି ଆମେ କାହାକୁ ଧୀର ଭାବେ ଡ଼ାକିଥାଉ ବା ଗୀତଟିଏ ଗାଉ, ତାହା ଆମ ପାଖ ଲୋକଙ୍କୁ ହିଁ ଶୁଣାଯିବ ଏବଂ ଯଦି ସେହି କ୍ରିୟାକୁ ଜୋରରେ ବା ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ କରାଯାଏ ତେବେ ତାହା ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଲୋକକୁ ହିଁ ଶୁଣାଯିବ, ଏହା ହିଁ ନାଦର ଛୋଟ ବଡ଼ ପଣ ଅଟେ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୧.୨ ତୁମ ଚାରିପାଖର ଧ୍ୱନିଗୁଡ଼ିକୁ ରେକର୍ଡିଂ କର

ତୁମ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିବା ବିବରଣୀ ଏବଂ ତୁମ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିବା ବିବରଣୀରୁ ଦେଖ ଯେ, ତୁମ ଆଖପାଖରେ କେତେଥର ଧ୍ୱନି ଏବଂ ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଛ ।

ଯଦି ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ତେବେ ତୁମ ଆଖପାଖର ଧ୍ୱନିଗୁଡ଼ିକୁ ରେକର୍ଡିଂ କର ।

ଏଠାରେ ଶିଖିଥିବା କେତେକ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର କରି ତା'ର ସୁନ୍ଦରତା ଓ ଭାବରସକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।

ଗୀତର ବିଷୟ ବସ୍ତୁକୁ ନେଇ ଗଠିତ ଗୀତ

ଏଠାରେ ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରଚଳିତ ଗୀତଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଦୁଇଟି ଗୀତର ଉଦାହରଣ ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା । ଆସ, ସେହିଗୁଡ଼ିକୁ ଶିଖିବା, ଶୁଣିବା ଏବଂ ଗାୟନ କରିବା ।

ଗୀତ-ପତାକା ସଙ୍ଗୀତ | **ରଚନା- କବି ବାଞ୍ଛାନିଧି ମହାନ୍ତି** | **ଭାଷା-ଓଡ଼ିଆ**

ରେ ପତାକା ଜାତିର ଗୌରବ, ଜାତିର ଜୀବନ ପରାଣ ତୁହିରେ
ଏକତା ପୀରତି ଶାନ୍ତି ମୈତ୍ରୀ, ସୁନ୍ଦରେ କେହି ତୋ ସମାନ ନାହିଁରେ ।
ତୋହରି ଲାଗି କେତେ ଯେ ସମର, ଲାଗିଛି ଜାଗିଛି ପୀରତି ଅପାର
ତୋହରି ଲାଗି କେତେ କାରାଗାରେ, ବରିଲେ ମରିଲେ ସମର ଭୂଇଁରେ ।
ତୋହରି ଲାଗି ଦେଶେ ଦେଶେ, ପୀରତି ଲାଗିଛି ବଇରୀ ଶେଷେ
ତୋହରି ଲାଗି ଅରିର ଖଡ଼ଗ, ଶରୀର ରକତେ ଦେଲୁ ଭିଜାଇରେ ।
ଚାଖିଛି ଯେ ଥରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ମଧୁ, ଜାଣିଛି ଯେ ଥରେ ଜାତୀୟତା ସ୍ୱାଦୁ
ପାଇଚି ଯେ ଥରେ ଜୀବନ ଯୌବନ, ମାନ ସନମାନ ସମାନ ନୋହିରେ ।
ଉଡୁଥିବୁ ଉଡୁଥିବୁ ଉଡୁଥିବୁ ପରା, ଯାବତ ଏ ଦେଶ ଧରିଥିବ ଧରା
ଯାବତ ଜାତିରେ ଜଣେ ଏ ପରଶେ, ଥିଲୁ ତୁ ରାଜିବୁ ଗଗନ ଛୁଇଁରେ ।
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ତୁହି ତିନି ରଙ୍ଗିଆରେ, ଧରିଛୁ ଅଙ୍ଗରେ ସୁଖ ସଙ୍ଗିଆରେ
ଅଶୋକ ଚକ୍ରର ଚିହ୍ନ ବକ୍ଷେ ତୋର, ସେ ଚିହ୍ନେ ପ୍ରମାଣ କରୁଛି ମୁହିଁରେ,
ଉଡୁଥା ଏମିତି ଫରଫର ହୋଇ, ସାରା ଭାରତର ଗୌରବକୁ ନେଇ ।

DRAFT

ଗୀତର ସାରକଥା-

କବି ବାଞ୍ଛାନିଧି ମହାନ୍ତି ଜଣେ ଆଦର୍ଶ ଦେଶଭକ୍ତ ଓ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ । ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ଏହି ଗୀତରେ କବି ଜାତୀୟ ପତାକାର ଗୌରବ ରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଆମ ଦେଶର ବହୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କ ଦେଶ ପ୍ରତି ଥିବା ଅବଦାନ, ବୀରତ୍ୱ, ତ୍ୟାଗ, ଆତ୍ମବଳି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । ଦେଶମାତୃକାର ସେବାରେ ନିଜର ଜୀବନ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବା ସହ ଜାତୀୟ ପତାକାର ଶୋଭାବର୍ଦ୍ଧନରେ ସହାୟ ହୋଇଛନ୍ତି ବୋଲି କବି ଗୀତରେ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି ।

ଗୀତ: ଚମ୍ବା କିତ୍‌ନି ଦୂର

ଭାଷା: ହିମାଚଳୀ

ମାଏ ନି ମେରିୟେ ଶିମିଲେ ଦି ରାହେଁ
ଚମ୍ବା କିତ୍‌ନି ଦୂର ହାୟେ
ମାଏ ନି ମେରିୟେ ଶିମିଲେ ଦି ରାହେଁ
ଚମ୍ବା କିତ୍‌ନି ଦୂର
ଶିମଲେ ନି ବସଣା କସୌଲିନି ବସଣା
ଶିମଲେ ଜି ବସଣା କସୌଲିନି ବସଣା
ଚମ୍ବେ ଯାନା ଜରୁର ... ହାୟେ...
ଚମ୍ବେ ଯାନା ଜରୁର...
ଲାଇଆଁ ମୋହବତାଁ ଦୂର ଦରାଜେ (୨ ଥର)
ଆଖିଆଁ ତୋ ହୋଇଆ କସୁର... ହାୟେ...
ଆଖିଆଁ ତୋ ହୋଇଆ କସୁର...
ଚମ୍ବେ ଯାନା ଜରୁର.... ହାୟେ....
ଚମ୍ବେ ଯାନା ଜରୁର....

DRAFT

ସାରକଥା – ଏହା ଏକ ପାହାଡ଼ି ଲୋକ ଗୀତ, ଯେଉଁଥିରେ ହିମାଚଳ ପ୍ରଦେଶର ପ୍ରକୃତି ଏବଂ ଏହାକୁ ଭଲ ପାଇବାର କଥା ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ।

ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ଅଧ୍ୟାୟ-୧୧ : ମୋ ଚାରିପାଖର ସଙ୍ଗୀତ			
ଦକ୍ଷତା	ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ	ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
୪.୧	ପିଚ୍ (Pitch), ଟେମ୍ପୋ (Tempo) ଏବଂ ଭଲ୍ୟୁମ (Volume) ଆଦି ପାରିଭାଷିକ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର କରି ସଙ୍ଗୀତରେ ଏହାର ଭୂମିକା ସମ୍ପର୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବେ ।		
୨.୨	ଏଥିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଗୀତର ବିଷୟ ବସ୍ତୁ ଓ ଏହାର ଭାବ ସମ୍ପର୍କରେ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରିବେ ।		
୨.୧	ଏହିସବୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଗୀତ ଗୁଡ଼ିକର ଏକକ ଏବଂ ସମବେତ ପ୍ରସ୍ତୁତି ସହ ଏହାର ଅଭ୍ୟାସ ଓ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବେ ।		

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ

ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ: ....

....

....

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତବ୍ୟ: ....

....

....

DRAFT

ଅଧ୍ୟାୟ-୧୨

ବାଦ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ର ଏବଂ ଧ୍ୱନି

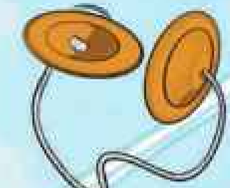

ବିଗତ ଶ୍ରେଣୀଗୁଡ଼ିକରେ ଆମେ ବିଭିନ୍ନ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ବିଷୟରେ କିଛି କଥା ଜାଣିଛେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେ ସେହି ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଆଉ କିଛି ଶିଖିବା ଓ ଜାଣିବା ।

ସିତାର୍, ତବଲା, ମୃଦଙ୍ଗମ୍, ମର୍ଦ୍ଦଳ ଓ ତାନପୁର ଇତ୍ୟାଦି ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟରୁ କିଛି ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରକୁ, ତୁମେ ଦେଖିଥିବ, ଶୁଣିଥିବ ଓ ଏହାକୁ କିପରି ବାଦନ କରାଯାଏ ସେ ବିଷୟରେ କିଛି କଥା ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଜାଣିଥିବ । ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ସଙ୍ଗୀତରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିବା ଧ୍ୱନି ଦ୍ୱାରା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍ଗୀତକୁ ସଜ୍ଜିତ କରାଯାଇଥାଏ । ଫଳରେ ଏହା ଆମକୁ ଶୁଣିବାକୁ ଭଲ ଲାଗେ । ଯେକୌଣସି ଗୀତ ବା ସଙ୍ଗୀତର ଅଂଶକୁ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ସହାୟତାରେ ତାହାର ସ୍ୱରକୁ ସମୃଦ୍ଧ ଓ ବଳିଷ୍ଠ କରାଯାଇପାରେ । ଅତି ସରଳରୁ ଜଟିଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶହ ଶହ ପ୍ରକାର ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ଅଛି ।

ଭାରତୀୟ ସଙ୍ଗୀତରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିବା ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଚାରିଗୋଟି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଥିବା ବିଷୟରେ ଆମେ ପୂର୍ବ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢ଼ିଥିଲେ: ତତ୍ ବାଦ୍ୟ, ଶୁଷୀର ବାଦ୍ୟ, ଆନଦ୍ଧ/ଅବନଦ୍ଧ ବାଦ୍ୟ ଓ ଘନ ବାଦ୍ୟ ।

ତତ୍ ବାଦ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ତାର ଦ୍ୱାରା (ଯେପରି - ସିତାର, ବେହେଲା), ଶୁଷୀର ବାଦ୍ୟ ପବନ ଦ୍ୱାରା (ଯେପରି- ବଂଶୀ, ସାହାନାଇ, ତୁରୀ) ଆନଦ୍ଧ/ଅବନଦ୍ଧ ବାଦ୍ୟ ଚମଡ଼ା ଦ୍ୱାରା (ଯେପରି- ମର୍ଦ୍ଦଳ, ତବଲା, ଢୋଲକ) ଏବଂ ଘନ ବାଦ୍ୟ କଠିନ ବସ୍ତୁର (ଯେପରି- ମଞ୍ଜିରା, ଗିନି, ଝାଞ୍ଜ, ଘଣ୍ଟି) ପରସ୍ପର ଆଘାତ ଦ୍ୱାରା ବାଦନ କରାଯାଏ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୨.୧ କ — ଧ୍ୱନିଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣି ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ଚିହ୍ନଟ କରିବା

ତୁମ ଶିକ୍ଷକ ତୁମକୁ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ସହିତ ପରିଚିତ କରାଇବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ବଜାଇ ଶୁଣାଇବେ କିମ୍ବା ଅନଲାଇନରୁ ଡାଉନଲୋଡ଼ କରି ଶୁଣାଇବେ । ତାହାକୁ ଭଲ କରି ଶୁଣ ।

- ତୁମେ ଏଥର ଚିନ୍ତା କରି କୁହ ଯେ, ତୁମେ ଶୁଣୁଥିବା ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରଟି କେଉଁ ବର୍ଗର ?
- ତୁମେ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନଟ କରି ତାହାର ନାମ କ'ଣ କହିପାରିବ କି ?
- ତୁମେ ବିଭିନ୍ନ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର, ତାହାର ଉତ୍ପତ୍ତି (ସୃଷ୍ଟି) କିମ୍ବା ଏହା କେଉଁ ପ୍ରକାର ସଙ୍ଗୀତରେ ବ୍ୟବହାର ହୁଏ ସେ ବିଷୟରେ କୌଣସି ବିବରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିପାରିବ କି ?

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ସୂଚନା – ବିଭିନ୍ନ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଉପକରଣ, ଯଥା: ଟିଭି, କମ୍ପ୍ୟୁଟର, ଲାପଟପ, ମୋବାଇଲ ଆଦି ବ୍ୟବହାର କରି ଇଣ୍ଟରନେଟ ସହାୟତାରେ ବିଭିନ୍ନ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରକୁ ଡାଉନଲୋଡ଼ କର ଓ ତାହା କିପରି ବାଦନ କରାଯାଉଛି ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଅ । ସେମାନେ ଏହାକୁ ଶୁଣିବା ଓ ଦେଖିବା ପରେ ତାହା କେଉଁ ପ୍ରକାର ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ଯଥା– ତତ୍, ଶୁଷୀର, ଆନଦ୍ଧ/ଅବନଦ୍ଧ ଓ ଘନ ଇତ୍ୟାଦି କହିବେ । ପୁଣି ସେହି ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ନାମ ଚିହ୍ନଟ କରିବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରନ୍ତୁ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୨.୧ ଖ — ଚିତ୍ର ଦେଖି ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବା

ଏଠାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ଚିତ୍ରକୁ ଧ୍ୟାନର ସହିତ ଦେଖ ଓ କୁହ ।

- ଏହି ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରଟି କେଉଁ ଶ୍ରେଣୀ ବା ବର୍ଗର ଅଟେ ?
- ତୁମେ ଦେଖୁଥିବା ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରଟିର ନାମ କ'ଣ ?
- ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରଟିକୁ ଦେଖିବା ପରେ ତୁମେ କହିପାରିବ କି ଏହାକୁ କିପରି ବାଦନ କରାଯାଏ ?
- ଅନଲାଇନ ମାଧ୍ୟମରେ ଏହି ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଜି ବାହାର କର ଓ ସଙ୍ଗୀତରେ ତାହାର ବ୍ୟବହାର କିପରି କରାଯାଉଛି ଦେଖ ଓ ଶୁଣ । ସେଥିରୁ ବାହାରୁଥିବା ଧ୍ୱନି ବା ସ୍ୱର ସହିତ ନିଜକୁ ପରିଚିତ କରାଅ ଓ ମନେରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ।

DRAFT

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୨.୨ ଏକ ବାଦ୍ୟ ଉପକରଣକୁ ସଜାଇବା

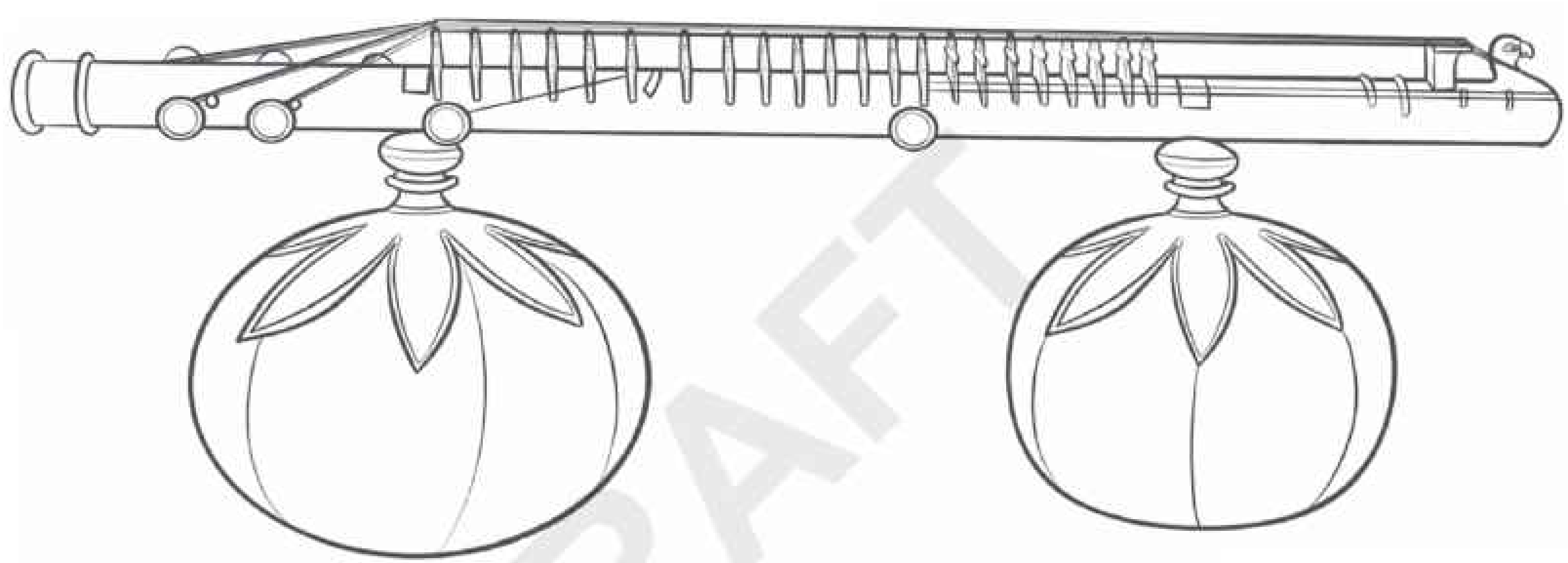

DRAFT

ଏହା ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ଅଟେ । ଏହାକୁ ରୁଦ୍ରବୀଣା କୁହାଯାଏ । ଏହା ତତ୍ ବାଦ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀର ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ଅଟେ । ଏଥିରେ ଦୁଇଟି ତୁମ୍ବା ରହିଛି ଯାହା, ବାଦ୍ୟର ଧ୍ୱନିକୁ ଶୁଣିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନୀ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ପଦ୍ଧତିରେ ଗାନ କରାଯାଉଥିବା ଧ୍ରୁପଦ ସଙ୍ଗୀତ ପରିବେଷଣ ସମୟରେ ଏହାକୁ ବାଦନ କରାଯାଇଥାଏ । ଏହି ବାଦ୍ୟର ସ୍ୱର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗମ୍ଭୀର ଓ ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ଭାବେ ଶୁଣାଯାଏ । ଏହି ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରକୁ ପ୍ରାୟତଃ ଜଟିଳ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରି ସଜାଯାଇଛି, ଯାହା ଏକ ଫୁଲ ଭଳି ସଜାଯାଇଥିବାର ଦେଖାଯାଏ ।

ଉପରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ରୁଦ୍ରବୀଣାକୁ ସଜାଅ । ଏଥିରେ ଯେଉଁ ଦୁଇଟି ଧ୍ୱନି ପ୍ରଦାନକାରୀ ତୁମ୍ବା ଦେଖୁଛ ତାହାକୁ କିପରି ସଜାଇବ, ଚିନ୍ତା କର । ତୁମେମାନେ ଏହି ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରଟିକୁ ସଜାଇବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଉପକରଣ ଏବଂ ଅବଧାରଣା ପାଇଁ ଦୃଶ୍ୟକଳା ଅଧ୍ୟାୟରୁ ସହାୟତା ନିଅ । ଅନଲାଇନରେ ବାଜୁଥିବା ରୁଦ୍ରବୀଣାର ସଙ୍ଗୀତକୁ ଶୁଣ । ଏହି ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରର ଧ୍ୱନି ଶୁଣି ସାରିବା ପରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରର ଧ୍ୱନି ମଧ୍ୟରେ ଏହାର କିଛି ସମାନତା କିମ୍ବା ପାର୍ଥକ୍ୟ ଥିବାର ତୁମେ ଜାଣିପାରୁଛ କି ?

ସନ୍ତୁର ବାଦ୍ୟର କାହାଣୀ

ସନ୍ତୁର ଏକ ତାରଯୁକ୍ତ ଭାରତୀୟ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର । ଏହାକୁ ମିଜରାବ ସହାୟତାରେ ବାଦନ କରାଯାଏ । ମିଜରାବ ହେଉଛି ଏକ ଧାତୁ ନିର୍ମିତ ଛଡ଼ି । ଏହି ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରଟିକୁ ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ମାପେଲ ବା ଅଖରୋଟ (ଏକ ପ୍ରକାର ବାଦାମ ଜାତୀୟ ଗଛ) ଗଛର କାଠ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ । ସାଧାରଣତଃ ସନ୍ତୁରରେ ୧୦୦ ଗୋଟି ତାର ସଂଯୋଗ ହୋଇଛି । ପୁରାତନ ସଂସ୍କୃତ ସଙ୍ଗୀତ ଗ୍ରନ୍ଥଗୁଡ଼ିକରେ ଏହି ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରକୁ ଶତତନ୍ତ୍ରୀ ବୀଣା ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି ଏବଂ ଏହା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେକ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । କାଶ୍ମୀରରୁ ଆସିଥିବା ସନ୍ତୁର ପ୍ରଥମେ ସୁଫି ପରମ୍ପରା ସହିତ ଜଡ଼ିତ ଥିଲା । ବିଶେଷକରି ସୁଫିଆନା ମୌସିକ ନାମକ ଏକ ପ୍ରକାର ସଙ୍ଗୀତ ସହିତ ସନ୍ତୁର ବାଦ୍ୟର ସହଯୋଗିତା କରାଯାଉଥିଲା । ପଣ୍ଡିତ ଶିବ କୁମାର ଶର୍ମା ଏବଂ ପଣ୍ଡିତ ଭଜନ ସୋପୋରୀଙ୍କ ଭଳି ଯଶସ୍ୱୀ କଳାକାରମାନଙ୍କ ବଳିଷ୍ଠ ଅବଦାନ ଯୋଗୁ ସନ୍ତୁର ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନୀ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ଜଗତରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଲା । ଏହି ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ଶାନ୍ତିର ଭାବନା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ସହିତ କାଶ୍ମୀର ଉପତ୍ୟକାରେ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ପ୍ରାକୃତିକ ଧ୍ୱନିଗୁଡ଼ିକୁ ମନେପକାଇ ଦିଏ ।

କୁଇଜ ସମୟ : ସନ୍ତୁରର ଚିତ୍ରଟିକୁ ଦେଖ । ଏହାର ଜ୍ୟାମିତିକ ଆକୃତି କ'ଣ ? ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକର ।

DRAFT

ଏକ ତାରଯୁକ୍ତ ବାଦ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ର

ଏକତାରା ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରଟି ଗୋଟିଏ ତାରରେ ସଂଯୁକ୍ତ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ଅଟେ, ଯାହାକୁ ଡ୍ରୋନ ପ୍ରଦାନ କରିବା ଓ ସ୍ୱର ଯନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ବଜାଇବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୨.୩ ଗୋଟିଏ ଏକତାରା ତିଆରି କରିବା

ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସାମଗ୍ରୀ: ନଡ଼ିଆର ସଢ଼େଇ (କୋଷ), ୧୨ ଇଞ୍ଚ ଲମ୍ବର ପତଳା ବାଉଁଶ କାଠି, ଦୁଇଟି ଛୋଟ କାଠ ଖଣ୍ଡ, ୧୫ ଇଞ୍ଚର ପତଳା ତମ୍ବା ତାର, ଧଳା କାଗଜ, ଫିତା, ଏବଂ ବହଳ ଅଠା ।

- ଭଙ୍ଗାଯାଇଥିବା ନଡ଼ିଆର ଅଧା କୋଷ ବା ସଢ଼େଇଟିଏ ନିଅ ।
- ଏକ ବହଳ ଅଠା ବ୍ୟବହାର କରି କାଠିକୁ ଖୋଳର ଗୋଟିଏ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଆଉ ଏକ ଛୋଟ ଖଣ୍ଡ କାଠି ଲଗାଅ ।
- ଖୋଳର ଖୋଲା ମୁହଁକୁ କାଗଜରେ ଘୋଡ଼ାଇ ଦିଅ ଏବଂ ଏହାକୁ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ଅଠା ଦେଇ ଲଗାଇଦିଅ ।
- ଉପର ଓ ତଳ ଭାଗରେ ଛୋଟ ଖୁଣ୍ଟି ଦୁଇଟିକୁ ସଂଯୋଗ କର ।
- ତମ୍ବା ତାରକୁ ଖୁଣ୍ଟିର ଉଭୟ ପାଖରେ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ସଂଯୋଗ କର । ଯେପରି, ଏଥିରୁ କମ୍ପନ ସୃଷ୍ଟି ହେବା ପାଇଁ ତାର ଏବଂ ବାଦ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଟିର ପୃଷ୍ଠଭାଗ ମଧ୍ୟରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ରହିବ ।
- ତାରକୁ ଟାଣ କରି ବନ୍ଧାଯାଇଥିବା ସ୍ଥାନର ସ୍ଥିତି ଦେଖି ସଜାଡ଼ିବାକୁ ହେବ, କାରଣ ଡୋରି ଟାଣିବା ସମୟରେ ଭଲ ସୁମଧୁର ସ୍ୱର ପାଇଁ ଆମକୁ ଏହା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।
- ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମର ଏକତାରା ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲା । ଏହାର ଲମ୍ବା କାଣ୍ଡଟିକୁ ସଜାଅ, ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ହେଉଥିବା ସ୍ୱରର କମ୍ପନ ସ୍ଥାନଟିକୁ ରଙ୍ଗରେ ଚିତ୍ରିତ କର ।

DRAFT

ଗୀତ : ଯଦି ତୋର୍ ଡାକ୍ ଶୁନେ କେଉ ନା ଆସେ

ଭାଷା : ବଙ୍ଗଳା, ରଚନା: ରବୀନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଠାକୁର

ଯଦି ତୋର୍ ଡାକ୍ ଶୁନେ କେଉ ନା ଆସେ
ତବେ ଏକ୍ଲା ଚଲୋ ରେ ।
ତବେ ଏକ୍ଲା ଚଲୋ, ଏକ୍ଲା ଚଲୋ,
ଏକ୍ଲା ଚଲୋ, ଏକ୍ଲା ଚଲୋ ରେ ।୦।

ଯଦି କେଉ କଥା ନା କୟ
ଓରେ... ଓରେ ଓ ଅଭାଗା
ଯଦି ସବାଇ ଥାକେ ମୁଖ ଫିରାଏ,
ସବାଇ କରେ ଭୟ
ତବେ ପରାନ ଖୁଲେ,
ଓ ତୁଇ ମୁଖ ଫୁଟେ ତୋର୍ ମନେର କଥା
ଏକ୍ଲା ବଲୋ ରେ ।।୧।।

ସଙ୍ଗୀତର ସାରାଂଶ : ଏହି ଗୀତଟି କବି ରବୀନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଠାକୁରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ । ସେ ଏହି ଗୀତ ମାଧ୍ୟମରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ ଦେବାକୁ ଯାଇ କହିଛନ୍ତି ଯେ, ଯଦି ତୁମକୁ କେହି ସାହାଯ୍ୟ କରୁନାହାନ୍ତି ତେବେ ତୁମେ ଏକୁଟିଆ ଜାତି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଭଲ କାମ କରିବାକୁ ଆଗଭର ହୁଅ । କାହାକୁ ଅପେକ୍ଷା କର ନାହିଁ । ଏହି ଗୀତର କିଛି ଅଂଶ ଏଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି ।

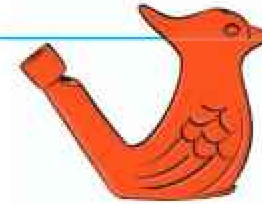

ପକ୍ଷୀ ହ୍ୱିସିଲ

ପକ୍ଷୀ ହ୍ୱିସିଲ : ତୁମେ ପକ୍ଷୀ ଆକୃତିର ଏକ ସରଳ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ଦେଖିଥିବ । ଏହା ଟେରାକୋଟାରେ ତିଆରି ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାକୁ ସୁଷୁରି ବଜା ମାଟିପକ୍ଷୀ କୁହାଯାଏ । ଯଦି ଏଥିରେ ପାଣି ପୁରେଇ ଫୁଙ୍କିବା ତେବେ ଏଥିରୁ ସାନ ପକ୍ଷୀର ରାବ ଭଳି ଶବ୍ଦ ହୋଇଥାଏ । ସୁଷୁରି ବଜା ପକ୍ଷୀ ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟରେ ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ଏହା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟତମ ସରଳ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ଅଟେ ।

ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ଅଧ୍ୟାୟ-୧୨ : ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ଏବଂ ଧ୍ୱନି			
ଦକ୍ଷତା	ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ	ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
୩.୧	ଏକ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରର ମଡେଲ (ଢ଼ାଞ୍ଚା) ତିଆରି କରିବେ ।		
୪.୧	ପ୍ରକୃତିରୁ ଧ୍ୱନିର ଅନୁସରଣ କରୁଥିବା ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ବିଷୟରେ କହିବେ ।		
୪.୨	ସାଧାରଣ ଭାରତୀୟ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ସହିତ ପରିଚିତ ହେବେ ।		

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ

ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ: ....

....

....

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତବ୍ୟ: ....

....

....

DRAFT

ଅଧ୍ୟାୟ-୧୩

ବିଲଡିଙ୍ଗ ବ୍ଲକ୍ସ

ଆସ ଏକ ଖେଳ ପଡ଼ିଆକୁ ଯିବା । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଡ଼ିଆର ଚାରିପାଖରେ ଦୌଡ଼ିବା । ପୁଣି ଉପରୁ ତଳକୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଡେଇଁବା, କୁଦିବା । ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଆଉ ବିଶ୍ରାମ ନ ନେଇ ଗୀତ ଗାଇବା କିମ୍ବା କୌଣସି ଏକ ସ୍ୱରକୁ ଗାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା । ହଠାତ ଏତେସବୁ ଶାରୀରିକ ଅଭ୍ୟାସ କରି, ବିଶ୍ରାମ ନ ନେଇ ଗୀତ ଗାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଆମକୁ କଷ୍ଟ ଲାଗିବ । କାରଣ ଗୀତ ଗାଇବା ପାଇଁ ଆମ ନିଃଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଠିକ୍ ଭାବରେ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ଓ ସୁସ୍ଥ ହେବା ଜରୁରୀ, ଆମ ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟା ଏକ ମଟରର ଇଞ୍ଜିନ ପରି ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୩.୧ ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟାକୁ ବାକ୍ସ ଆକୃତି ଭଳି ଅଭ୍ୟାସ କରିବା

ଆସ, ଏକ ନିରୋଳା ଓ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଜାଗାଟିଏ ଖୋଜିବା । ଏଥର ଧୀରେ ଧୀରେ ନିଃଶ୍ୱାସ ନେବା ସହିତ ଚାରି ସଂଖ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଣିବା, ଯେପରି- ୧, ୨, ୩, ୪... । ବର୍ତ୍ତମାନ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଚାରି ସଂଖ୍ୟା ଯାଏ ଗଣନା କରିବା ପାଇଁ ତୁମେ ତୁମ ନିଶ୍ୱାସକୁ ଧରି ରଖିଥାଅ, ପରବର୍ତ୍ତୀ ଚାରି ଗଣନା ପାଇଁ ଧୀରେ ଧୀରେ ନିଃଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼, ଏହି ପବନ ଚକ୍ରର କ୍ରିୟାକୁ ୪ରୁ ୫ ଥର ପାଇଁ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ।

ଏହାକୁ ବାକ୍ସ ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟା ଅଭ୍ୟାସ କୁହାଯାଏ । କାରଣ ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟାର ଚାରୋଟି ଅଂଶ ସମାନ ସମୟର ଅନ୍ତରାଳ ଅନୁସାରେ ହୋଇଥାଏ । ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟାର ଏହି ଅଭ୍ୟାସ କେବଳ ତୁମ ସଙ୍ଗୀତ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ନୁହେଁ ବରଂ ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ରାଗିଥାଅ ଓ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇଥାଅ ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଅଭ୍ୟାସ ତୁମମାନଙ୍କୁ ଶାନ୍ତି ଅନୁଭବ କରାଇବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।

DRAFT

ଧ୍ୱନି କ'ଣ ?

ଧ୍ୱନି ହେଉଛି ଶବ୍ଦର ଏକ ରୂପ । ଆମେ ଆମ ଚାରିପାଖରେ ଅନେକ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଥାଉ, ଯେପରି- ଆମ ସାଙ୍ଗସାଥି, ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବମାନଙ୍କର କଥାବାର୍ତ୍ତାର ଶବ୍ଦ, ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର କିଚିରିମିଚିରି ଶବ୍ଦ, କାର୍, ବସ୍, ଟ୍ରେନ୍, ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଆଦିର ଶବ୍ଦ, ଏକ ସଙ୍ଗୀତ ବାଦ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରର ସୁମଧୁର ସ୍ୱର ଇତ୍ୟାଦି । ଏହି ଧ୍ୱନିଗୁଡ଼ିକ ଆମ ଚାରିପାଖରେ ଘଟୁଥିବା ଅନେକ ଘଟଣା ବିଷୟରେ ସଚେତନ କରାଇଥାଏ, ସଙ୍ଗୀତକୁ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ଉଦାହରଣଗୁଡ଼ିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା ଓ କହିବାରେ କୌଣସି ବାଧା ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ସଙ୍ଗୀତରେ ଆମେ ଏହାକୁ ଧ୍ୱନି ବୋଲି କହିଥାଉ । ସୁମଧୁର ଧ୍ୱନି ସଙ୍ଗୀତକୁ ସରସ ଓ ସୁନ୍ଦର କରିଥାଏ । ସବୁବେଳେ ମନେରଖିଥିବ ଯେ, ଧ୍ୱନି ଯେତେବେଳେ ସଙ୍ଗୀତ ଉପଯୋଗୀ ହୁଏ ତାହାକୁ ଆମେ 'ନାଦ' ବୋଲି କହିଥାଉ ।

ନାଦ କ'ଣ ?

ନାଦ ହେଉଛି ଏକ ସଙ୍ଗୀତମୟ ଶବ୍ଦ । ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ଟ୍ରାଫିକ ପୋଲିସର ହୁଇସିଲ ଶବ୍ଦ କିମ୍ବା ମଟର ଗାଡ଼ିର ହର୍ଣ୍ଣ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଥାଅ, ତାହା ସଙ୍ଗୀତରେ ଧ୍ୱନି ଯେମିତି କାନକୁ ଭଲ ଲାଗେ, ସେମିତି ଲାଗି ନ ଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ଆମେ ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣିଥାଉ ଯେପରି ବିଭିନ୍ନ ସ୍ୱର ଏବଂ ତାଳ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗୀତ, କଣ୍ଠ ସଙ୍ଗୀତ ଇତ୍ୟାଦି, ସେତେବେଳେ ଏହି ଧ୍ୱନିରୁ ଏକ ନିୟମିତ ସ୍ଥିର କମ୍ପନ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ, ଯାହା ଆମକୁ ସଙ୍ଗୀତ ରୂପରେ ଆନନ୍ଦ ଓ ସୁଖଦ ଅନୁଭୂତି ଆଣିଦେଇଥାଏ । ତେଣୁ ସ୍ଥିର ଆନ୍ଦୋଳନ ସଂଖ୍ୟାଯୁକ୍ତ ସୁମଧୁର ଧ୍ୱନିକୁ ନାଦ କୁହାଯାଏ, ତେଣୁ ସଙ୍ଗୀତର ମୂଳ ଆଧାର ହେଉଛି ନାଦ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ଭାରତୀୟ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗୀତର ସ୍ୱରଗୁଡ଼ିକ ସାମବେଦର ବିଧି ବିଧାନ ଓ ସାଙ୍ଗୀତିକ ଆବୃତ୍ତିରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ପରେ ବିକଶିତ ହୋଇଛି । ଆରମ୍ଭରୁ ବେଦଗୁଡ଼ିକୁ ତିନିଗୋଟି ସ୍ୱରରେ ଆବୃତ୍ତି କରାଯାଉଥିଲା । ସେହି ସ୍ୱରଗୁଡ଼ିକ ହେଲା- ଉଦାତ୍ତ (ଯାହା ସାଧାରଣ କିମ୍ବା ମଧ୍ୟମ ସ୍ୱର), ଅନୁଦାତ୍ତ **(ଯାହା ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱର ନୁହେଁ କିମ୍ବା ନିମ୍ନ ସ୍ୱର)** ଏବଂ ସ୍ୱରିତ (ଉଚ୍ଚସ୍ୱର) । ଏହି ତିନିଗୋଟି ସ୍ୱରରୁ କ୍ରମେ ସାତଗୋଟି ସ୍ୱର ଧୀରେ ଧୀରେ ବିକଶିତ ହୋଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ସଙ୍ଗୀତରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି ।

DRAFT

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୩.୨ ସରଗମ୍ କିମ୍ବା ସ୍ୱରର ଢାଞ୍ଚା (ଶୈଳୀ)

ସରଗମ୍ କିମ୍ବା ସ୍ୱର ଗୁଡ଼ିକର ବିଭିନ୍ନ ତାଳ ଓ ଲୟବଦ୍ଧ ଶୈଳୀ ବା ଢାଞ୍ଚାକୁ ଆମେ ଅଳଙ୍କାର ବୋଲି କହିଥାଉ । ବିଗତ ଶ୍ରେଣୀଗୁଡ଼ିକରେ ଆମେ ଅଳଙ୍କାର ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ବିଷୟରେ କିଛି ନୂଆ ନୂଆ କଥା ଜାଣିଥିଲେ ଓ ଶିଖିଥିଲେ । ଆମେ କୌଣସି ଗୀତ ଗାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଥମେ ଅଳଙ୍କାର ଗୁଡ଼ିକୁ ଭଲ କରି ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଯାହା ଦ୍ୱାରା ଆମ କଣ୍ଠ ସ୍ୱର ସରସ ସୁନ୍ଦର ଓ ସୁମଧୁର ହୋଇପାରିବ । ତତ୍‌ସହିତ କଣ୍ଠରୁ ବାହାରୁଥିବା ନିମ୍ନ ଓ ଉଚ୍ଚସ୍ୱର ଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଓ ଭଲ ଶୁଣାଯିବ ।

ତୁମେମାନେ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ପାଇଁ ନିମ୍ନରେ କେତେକ ସ୍ୱରର ଢ଼ାଞ୍ଚା ବା ଅଳଙ୍କାର ଦିଆଯାଇଛି, ସେଥିରେ କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ସ୍ୱରର ଢାଞ୍ଚା ବା ଶୈଳୀ ଅନୁସାରେ ସେହି ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକୁ ପୂରଣ କରି ଅଭ୍ୟାସ କର ।

(୧) ଆରୋହ : ସାଗାରେସା, ରେମାଗାରେ, ଗାପାମାପା, ମାଧାପାମା, ପାନିଧାପା, ଧାସାଂନିଧା, ନିରେଂ ସାଂନି, ସାଂଗାଂରେଂ ସାଂ ।

ଅବରୋହ : ସାଂଧାନିସାଂ, ନିପାଧାନି,- - - -, ପାଗାମାପା, - - - -, ଗାସାରେଗା, - - - -, ସାଧା଼ନି଼ସା ।

(୨) ଆରୋହ : ସାମାଗାରେ, ରେପାମାଗା, - - - -, ମାନିଧାପା, ପାସାଂନିଧା,- - - -, ନିଗାଂରେଂ ସାଂ ।

ଅବରୋହ : ସାଂପାଧାନି, ନିମାପାଧା, ଧାଗାମାପା, - - - -, ମାସାରେଗା, ଗାନି଼ସାରେ, - - - - ।

(୩) ଆରୋହ : ସାରେସାଗା, ରେଗାରେମା - - - -, ମାପାମାଧା, ପାଧାପାନି - - - - ।

ଅବରୋହ : - - - -, ନିଧାନିପା, - - - -, ପାମାପାଗା, - - - -, ଗାରେଗାସା ।

(୪) ଆରୋହ : ରେସା, ଗାରେ, ମାଗା - - , ଧାପା, - - , ସାଂନି - - ।

ଅବରୋହ : ନିସାଂ, - - , ପାଧା, - - , ଗାମା, - - , ସାରେ, - - ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ଦୃଶ୍ୟକଳା ବିଭାଗରୁ ବିଭିନ୍ନ କଳାବର୍ଗର ଢାଞ୍ଚା ବା ଶୈଳୀ ଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଜିବା ସହିତ ସେଥିରେ ବ୍ୟବହୃତ ବିଭିନ୍ନ ଉପାଦାନ ଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଜାଣିବା ଯେପରି ଚିତ୍ରକଳା, ପ୍ରିଣ୍ଟ ଏବଂ କାନ୍ଥଚିତ୍ରର ସାଜସଜ୍ଜା ଇତ୍ୟାଦି । ପାରମ୍ପରିକ ରଙ୍ଗୋଲି କଳାରେ ବିନ୍ଦୁ, ରେଖା ଏବଂ ଆକର୍ଷଣୀୟ ବକ୍ର ଢାଞ୍ଚା ରହିଛି, ଏହା ପ୍ରାୟତଃ ଘରର ଚଟାଣ ଏବଂ କାନ୍ଥକୁ ସଜାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ ।

ବିଗତ ଶ୍ରେଣୀଗୁଡ଼ିକ ଭଳି ଏହି ଶ୍ରେଣୀରେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଭାରତରେ ପ୍ରଚଳିତ ଥିବା ଦୁଇଟି ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ପଦ୍ଧତି ଯଥା- ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନୀ ଓ କର୍ଣ୍ଣାଟକୀ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ବିଷୟରେ ସଂକ୍ଷେପରେ ଜାଣିବା । ତାହା ସହିତ ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଚଳିତ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ଧାରା-ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତ ପଦ୍ଧତି ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ କିଛି କଥା ଜାଣିବା ଓ ଶିଖିବା ।

ବାଲ୍ ମୁରଲୀକ୍ରିଷ୍ଣନ୍, କର୍ଣ୍ଣାଟକୀ ସଂଗୀତ ଶିଳ୍ପୀ

କର୍ଣ୍ଣାଟକୀ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ପଦ୍ଧତି

କର୍ଣ୍ଣାଟକୀ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ପଦ୍ଧତି ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରୁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ କ୍ରମେ ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରଚାରିତ ଓ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଅଛି । ଏହି ସଙ୍ଗୀତ ପଦ୍ଧତିରେ ବାଦନ କରାଯାଉଥିବା ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ହେଲା- ତମ୍ବୁରା, ବେହେଲା, ମ୍ରିଦଙ୍ଗମ, ମଞ୍ଜିରା, ଘଟମ ଇତ୍ୟାଦି ।

କର୍ଣ୍ଣାଟକୀ ସଙ୍ଗୀତ ପଦ୍ଧତିରେ ଗାୟନ ବା ପରିବେଷଣ କରାଯାଉଥିବା କ୍ରିୟାଗୁଡ଼ିକୁ କୃତି ବୋଲି କୁହାଯାଇଥାଏ । ଏହି କୃତିଗୁଡ଼ିକ ହେଲା : ରାଗ-ମାଳିକା, ସ୍ୱର ଜାତି, ଗୀତମ୍, ପଦମ୍, ବର୍ଣ୍ଣମ୍, (ଚୌକ ବର୍ଣ୍ଣମ୍, ପଦବର୍ଣ୍ଣମ୍, ଧ୍ୱଜବର୍ଣ୍ଣମ୍, ତାନବର୍ଣ୍ଣମ୍), ରାଗମ୍, ତାନମ୍, ପଲ୍ଲବୀ, କୀର୍ତ୍ତନମ୍, ନିର୍ବଲ, ତିଲ୍ଲାନା ଇତ୍ୟାଦି ।

କର୍ଣ୍ଣାଟକୀ ସଙ୍ଗୀତର ସ୍ୱର ସଂଯୋଜନା, ଗାୟନ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଆଦି ପାଇଁ ଅନେକ କଳାକାର ନିଜକୁ ସମର୍ପିତ କରିଛନ୍ତି ସେମାନେ ହେଲେ – ତ୍ୟାଗରାଜ, ମୁଥୁସ୍ୱାମୀ ଦୀକ୍ଷିତାର, ଶ୍ୟାମଶାସ୍ତ୍ରୀ, ପୁରନ୍ଦର ଦାସ, ଏମ୍.ଏସ ଶୁଭଲକ୍ଷ୍ମୀ, ମୁସୀରି ଶୁବ୍ରହ୍ମନ୍ୟମ ଆୟାର, ଲାଲଗୁଡ଼ି ଜୟାରମନ ଇତ୍ୟାଦି ।

କର୍ଣ୍ଣାଟକୀ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ପଦ୍ଧତିରେ ଅନେକ ରାଗର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା- ମୋହନମ, ହଂସଧ୍ୱନୀ, ମଲ୍ଲହାରୀ, କଲ୍ୟାଣୀ, ଶଙ୍କରାଭରଣମ ଇତ୍ୟାଦି । ସେହିପରି ତାଳଗୁଡ଼ିକ ହେଲା- ଧ୍ରୁବ, ମଠ୍ୟ, ରୂପକ, ଝମ୍ପକ, ତ୍ରିପୁଟା, ଅଟତାଳ, ଏକା ତାଳ ଇତ୍ୟାଦି । ତୁମେମାନେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶ୍ରେଣୀରେ ଏହି ସଙ୍ଗୀତ ପଦ୍ଧତି ବିଷୟରେ ଅଧିକ କଥା ଜାଣିବ ଓ ଶିଖିବ ।

DRAFT

ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନୀ ସଙ୍ଗୀତ ପଦ୍ଧତି

ଆସ, ଏଠାରେ ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନୀ ସଙ୍ଗୀତ ପଦ୍ଧତିରେ ପରିବେଷଣ କରାଯାଉଥିବା ଖମାଜ ରାଗର ବନ୍ଦିଶ୍ ଶିଖିବା ।

ବନ୍ଦିଶ୍

ରାଗ: ଖମାଜ

ତାଳ: ତିନତାଲ

ସ୍ଥାୟୀ ପଦ-

ନମନ କରୁଁ ମେଁ ସଦା ଗୁରୁ ଚରଣ

ସବ ଦୁଃଖ ହରଣଭବ ନିସ୍ତାରଣ

ଅନ୍ତରା ପଦ-

ଶୁଦ୍ଧ ଭବ ଧାରା ଅନ୍ତ କରଣ

ସୁର ନର କିନ୍ନର ବନ୍ଦିତ ଚରଣ

ରାଗ: ଖମାଜ

ଏହି ରାଗର ଆରୋହରେ 'ରେ' ସ୍ୱର ଲାଗେ ନାହିଁ ।

ଅବରୋହରେ କୋମଳ 'ନି' ସ୍ୱର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ।

ଆରୋହ - ସା ଗା ମା ପା ଧା ନି ସାଂ ।

ଆରୋହ - ସାଂ ନି ଧା ପା ମା ଗା ରେ ସା ।

ପକଡ଼ - ନି ଧା, ମା ପା ଧା, ମା ଗା ।

DRAFT

ବନ୍ଦିଶ୍‌ର ସ୍ୱରଲିପି

ସ୍ଥାୟୀ

	୧	୨	୩	୪	୫	୬	୭	୮	୯	୧୦	୧୧	୧୨	୧୩	୧୪	୧୫	୧୬
									ସାଂ	ସାଂ	ନି	ନି	ଧା	ପା	ମା	ଗା
									ନ	ମ	ନ	କ	ରୁଁ	S	ମୌଁ	S
	ଗା	ମା	ପା	ଧା	ନି	ନି	ସାଂ	ସାଂ	ସାଂ	ସାଂ	ଗାଂ	ମାଂ	ଗାଂ	ରେଂ	ନି	ସାଂ
	ସ	ଦ	ଗୁ	ରୁ	ଚ	ର	ଣ	S	ସ	ବ	ଦୁଃ	ଖ	ହ	ର	ଣ	S
	ନି	ନି	ସାଂ	ସାଂ	ନି	ସାଂ	ନି	ଧା								
	ଭ	ବ	ନି	ସ	ତା	ର	ଣ	S								

ଅନ୍ତରା

	୧	୨	୩	୪	୫	୬	୭	୮	୯	୧୦	୧୧	୧୨	୧୩	୧୪	୧୫	୧୬
									ଗା	ମା	ନି	ଧା	ନି	ନି	ସାଂ	ସାଂ
									ଶୁ	S	ଦ୍ଧ	ଭା	S	ବ	ଧା	ରା
	ନି	ନି	ସାଂ	ସାଂ	ନି	ସାଂ	ନି	ଧା	ସାଂ	ସାଂ	ଗାଂ	ମାଂ	ଗାଂ	ରେଂ	ସାଂନି	ସାଂ
	ଅନ୍	S	ତ	S	କ	ର	ଣ	S	ସୁ	ର	ନ	ର	କି	S	ନ୍ନS	ର
	ନି	ନି	ସାଂ	ସାଂ	ନି	ସାଂ	ନି	ଧା								
	ବ	ନ୍	ଦି	ତ	ଚ	ର	ଣ	S								
ତାଳି/ଖାଲି ଚିହ୍ନ	x				x୨				0				x୩			

DRAFT

ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତ ପଦ୍ଧତି

ତୁମେମାନେ ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀରେ ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତ ପଦ୍ଧତି ବିଷୟରେ କିଛି କଥା ଜାଣିଥିଲ । ଆମ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର କଳା ଓ ସଂସ୍କୃତି, ଆମ ଆରାଧ୍ୟ ଦେବତା ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଆମ କଳା ଠାକୁରଙ୍କ କଳାପ୍ରିୟତା ଯୋଗୁ ପ୍ରତିଦିନ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତ, ଓଡ଼ିଶୀ ନୃତ୍ୟ ଓ ମର୍ଦ୍ଦଳ ବାଦ୍ୟ ବାଦନ କରାଯାଇଥାଏ । ଶ୍ରୀ ମନ୍ଦିରରେ ପାଳନ କରାଯାଉଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ପର୍ବପର୍ବାଣୀରେ ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତ ସେବା ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରାଯାଇଥାଏ ।

ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତର ଗାୟନ ଶୈଳୀ ତୁମେ ଶୁଣୁଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ ଶୈଳୀଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଭିନ୍ନ ଅଟେ । ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନୀ ଓ କର୍ଣ୍ଣାଟକୀ ସଙ୍ଗୀତ ପଦ୍ଧତି ଭଳି ଆମ ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତ ପଦ୍ଧତିରେ ମଧ୍ୟ ରାଗ ଓ ତାଳ ଆଧାରରେ ସଙ୍ଗୀତ ପରିବେଷଣ କରାଯାଇଥାଏ । ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତରେ ବ୍ୟବହୃତ ଭାଷା, ଭାବ, ଛନ୍ଦ, ରାଗ ଓ ତାଳର ଚମତ୍କାରିତା ଅଚିରେ ଆମ ମନକୁ ଛୁଇଁ ଯାଏ । ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତରେ ମର୍ଦ୍ଦଳ ବାଦ୍ୟର ସହଯୋଗୀତା ଏହାକୁ ଅଧିକ ସରସ ସୁନ୍ଦର କରିଥାଏ ।

ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିବା ଗୀତଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରବନ୍ଧ କୁହାଯାଏ । ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତରେ ଗାୟନ କରାଯାଉଥିବା ପ୍ରବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକୁ ଚୌପଦୀ, ଅଷ୍ଟପଦୀ, ମାତୃକା ଓ ମାନୁଷୀମାତୃକା ଆଦି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଶୈଳୀ, ଶୁଣିବାରେ ଓ ଅନୁଭବ କରିବାରେ ଭିନ୍ନତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହାକୁ ଧ୍ରୁବପଦାଙ୍ଗ, ରାଗାଙ୍ଗ, ଭାବାଙ୍ଗ ଓ ନାଟ୍ୟାଙ୍ଗ ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତ ଭାବେ ନାମକରଣ କରାଯାଇଛି । ତାହା ସହିତ ଛାନ୍ଦ, ଚମ୍ପୂ, ଚଉତିଶା, ଭଜନ, ଜଣାଣ, ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ଓ ପଲ୍ଲବୀ ଆଦି ଆମ ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଗାୟନ କରାଯିବାର ବିଧି ରହିଛି ।

ଏହି କ୍ରମରେ ଆସ, ଆମେ ଶଙ୍କରାଭରଣ ରାଗରେ ଏକ ଓଡ଼ିଶୀ ପ୍ରବନ୍ଧ ଗାନ କରିବା ଓ ଦିଆଯାଇଥିବା ପ୍ରବନ୍ଧର ସ୍ୱର ଲିପି ଅନୁସାରେ ହାରମୋନିୟମ ବଜାଇ ଶିଖିବା ।

ରାଗ :- ଶଙ୍କରାଭରଣ ।

ଏହି ରାଗରେ ସମସ୍ତ ସ୍ୱର ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥାଏ । ଯାହା- ଶୁଦ୍ଧ ସ୍ୱର ରୂପରେ ଥାଏ ।

ଆରୋହ :- ସା ରେ ଗା ମା ପା ଧା ନି ସାଂ ।

ଅବରୋହ :- ସାଂ ନି ଧା ପା ମା ଗା ରେ ସା ।

ମୁଖ୍ୟ ଅଙ୍ଗ :- ପା ଧା ପା ମା ଗା ରେ ଗା ମା, ଗା... ରେ... ସା ।

DRAFT

ପ୍ରଥମେ ଏହି ରାଗର ସ୍ୱରମାଳିକାଟିକୁ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା

ସ୍ୱରମାଳିକା

ରାଗ : ଶଙ୍କରାଭରଣ

ତାଳ : ଆଦିତାଳ

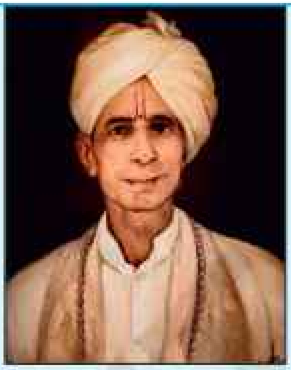

ସିଂହାରୀ ଶ୍ୟାମାସୁନ୍ଦର କର, ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତ

ଶ୍ୟାମାମଣୀ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତ

ସ୍ଥାୟୀ

	୧	୨	୩	୪	୫	୬	୭	୮	୯	୧୦	୧୧	୧୨	୧୩	୧୪	୧୫	୧୬
	—	—	—	—	—	—	—	—	ପା	ଧା	ପା	ମା	ଗା	ରେ	ଗା	ମା
	ପା	—	ପ	ମା	ଗା	ରେ	ସା	—								
ଅନ୍ତରା																
	—	—	—	—	—	—	—	—	ପା	ଧା	ପା	ମା	ପା	ଧା	ନି	ସା̇
	ଧା	ନି	ସା̇	ରେ̇	ସା̇	ନି	ସା̇	—	ସା̇	ରେ̇	ଗା̇	ରେ̇	ଗା̇	ମା̇	ଗା̇	ରେ̇
	ସା̇	ନି	ଧା	ପା	ମା	ଗା	ରେ	ସା								
ଖାଲି ଓ ତାଳିଚିହ୍ନ	X				୨				୦				୩			
ତାଳର ଠେକା ଧରଣ	ଧା	ଧିନା	କିଟା	ଧିନା	ଧା	ଧିନା	କିଟା	ଧିନା	ନା	ତିନା	କିଟା	ତିନା	ତା	ଧିନା	କିଟା	ଧିନା

DRAFT

ରାଗ : ଶଙ୍କରାଭରଣ
ପ୍ରବନ୍ଧ

ରଚନା: ପଦ୍ମନାଭ

ତାଳ: ଏକତାଳି

ସ୍ଥାୟୀ : ତେଜ ମନୁ ମାନ

ମନୁ ମାନ ତେଜ ସଜ

କଞ୍ଜନୟନା ପୀରତି ବିଚକ୍ଷଣାରେ ।୦।

ଅନ୍ତରା : ଆରେ ମହୀଶୁଆ ଉଠ ସୁନା ଦେହା

ଆଉ କଟାକ୍ଷ କରନା

ଗଣ୍ଡ ମଣ୍ଡଳେ ପାଣି ମଣ୍ଡନା

ଜବାଧରା ଧୀରା ଧରା ଚିରନା

ପୀରତି ବିଚକ୍ଷଣାରେ ।୧।

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧର ପଦ ବା ଅନ୍ତରାକୁ ପଢ଼ି ଆକାରରେ ଗାୟନ କରାଯାଏ । ପଢ଼ି ଗାୟନ ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତ ପଦ୍ଧତିରେ ବହୁକାଳରୁ ଓ ପରମ୍ପରାକ୍ରମେ ଗାୟନ କରାଯାଇଥାଏ ।

"ଆରେ ମହୀଶୁଆ, ଉଠ ସୁନା ଦେହା" ପଦଟିକୁ ଉଭୟ ଅନ୍ତରା ଓ ପଢ଼ି ରୂପରେ ସ୍ୱରଲିପି ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା ।

ସ୍ୱରଲିପି

ତାଳର ମାତ୍ରା ସଂଖ୍ୟା	୧	୨	୩	୪
ତାଳର ଧରଣ/ଠେକା	ତାଃ	ଃତି	ନାଃତେରେକେଟେ	ତାକଥୁନି
ସ୍ଥାୟୀ	ପାଧା ତେ ଽ	ପାମା ଜ ଽ	ଗାମା ଽ ଽ	ପାଧା ମନୁ
	ନି - ମା ଽ	ସାଂ- ନ ଽ	- - ଽ ଽ	ପା ଧା ମନୁ
	ପାଧାନିସାଂ ମା ଽ ଽ ଽ	ସାଂ-ପାଧା ନ ଽ ତେ ଽ	ପାଧାପା- ଽ ଽ ଜ ଽ	ମାଗା ସ ଽ ଜ ଽ
	ମାଧା କ ଽ	ପାମା ଞ୍ଜନ	ଗାରେ ୟନା	ଗାମା ପୀର
	ମାପାମାଧା ତି ଽ ଽ ଽ	ପାମା ଽ ବି	ଗାରେ ଚ ଽ	ଗାମା କ୍ଷଣା
	ଗା - ରେ ଽ	ରେ - ଽ ଽ	ସା - ଽ ଽ	- - ଽ ଽ
ଅନ୍ତରା	- - ଽ ଽ	- ପା ଽ ଆ	ପାମା ରେ ଽ	ଗାମା ମ ଽ
	ପା- ହୀ ଽ	ଧାନିପାଧା ଽ ଽ ଽ ଽ	ନି- ଶୁ ଽ	ସାଂ- ଆ ଽ
	- ଽ ଽ	- ସାଂ ଽ ଉ	ସାଂଗାଂରେଂ ପାଂ ଠ ଽ ଽ ଽ ଽ	ଗାଂପାଂମାଂ - ସୁ ଽ ଽ ଽ
	ଗାଂରେଂ ନା ଽ	ଗାଂରେଂ ଽ ଽ	ସାଂନି ଦେ ଽ	ସାଂ - ହା ଽ
	- ଽ	- ସାଂ ଽ ଆ	ସାଂ - ଉ ଽ	ସାଂ - କ ଽ
	ନିସାଂନିରେ ଟା ଽ ଽ ଽ	ସାଂନି କ୍ଷ ଽ	ଧାପା ଽ କ	ଗାମା ଽ ର
	ପା ନା x			

DRAFT

ତାଳର ମାତ୍ରା ସଂଖ୍ୟା	୧	୨	୩	୪
ତାଳର ଧାରଣା / ଠେକା	ତାଂ	ଽତି	ନାଂତେରେକେଟେ	ତାକଥିନି
ପଢ଼ି	-ପା S ଆ	ପାପା ରେମ	ପାପା ହୀଣ୍ଣୁ	ଧାପା ଆS
	ମାମା S ଭ	ମାମା ଠସୁ	ମାମା ନାଦେ	ପାମା ହାS
	ଗାଗା S ଆ	ଗାମା ଉକ	ଗାରେ ଟା S	ସାରେ ଳକ
	ଗାମା ରSSS	ପା– ନାS	– – SS	ପାଧା ଗଣ୍ଡ
	ନି-ସାଂ ମଣ୍ଡେ	-ରେଂ S ଳେ	ଗାଂ-ରେଂ ପା S S	ସାଂ-ନି ଣି S ମ
	ସାଂଗାଂ ।ରେଂ ଗାଂ ଣ୍ଡ S S S	ସାଂ ନା	– S	ପାଧା ଢବା
	ପାଧାନିସାଂ ଧ S S S	ସାଂ – ପା – ରା S ଧୀ S	ଧା – ପା – S S ରା S	ମା – ଗା – ଧ S ରା S
	ମା – ଧା – ଚି S ର S	ପା – ମା – ନା S S S	ଗା – ରେ – S S S S	ଗା – ମା ପୀ S ର S
	ମା ପା ମା ଧା ତି S S S	ପା – ମା – S S ବି S	ଗା – ରେ – ଚ S S S	ଗା – ମା କ୍ଷ S ଣା S
	ଗା – ରେ S	ରେ – S S	ସା – S S	– – S S
	X			

DRAFT

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୩.୩ ଅଭ୍ୟାସ ପତ୍ରିକା

- ତୁମେମାନେ ଯେତେବେଳେ ସଙ୍ଗୀତ ଶିଖିବା ଆରମ୍ଭ କରୁଛ, ସେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ଅଭ୍ୟାସ ପତ୍ରିକା ବା ଖାତାଟିଏ ରଖ, ସେହି ଖାତାରେ ତାରିଖ, ସମୟ, ଯେତେ ସମୟ ସଙ୍ଗୀତ ଅଭ୍ୟାସ କଲ ତାହାର ବ୍ୟବଧାନ ବା ଅବଧି, କ'ଣ ସବୁ ଅଭ୍ୟାସ କଲ ତାହା ଲେଖି ରଖ । କଣ୍ଠ ସଙ୍ଗୀତ ପାଇଁ ଅଭ୍ୟାସ ଏବଂ ତାହାର କୌଶଳ ଶିଖିବା ପାଇଁ ସମୟ ରଖ । ଏହି ଅଭ୍ୟାସ କରିବାରେ ତୁମକୁ କିଭଳି ଅନୁଭବ ହେଉଛି, ତାହାର ଏକ ବିବରଣୀ ଲେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର । ସଙ୍ଗୀତ ଶିଖିବାରେ ତୁମେ କଷ୍ଟ ନା ସହଜ ଅନୁଭବ କଲ ? ନୂଆ ନୂଆ ଭାବରେ ଶିଖିବା ଆରମ୍ଭ କରିଥିବାରୁ ତୁମକୁ ବହୁତ ଉତ୍ସାହଜନକ ମନେ ହେଲା କି ?
- ଏହି ଅଭ୍ୟାସ ଖାତାଟିକୁ ବଜାୟ ରଖିବା ସହିତ ତୁମ ସଙ୍ଗୀତ ଶିକ୍ଷା ଭଲ ହେଉଛି କି ନାହିଁ ତାହାର ଏକ ପ୍ରଗତି ମୂଳକ ସାରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିପାରିବ, ଯଦି ତୁମମାନଙ୍କୁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଆଗକୁ ବଢ଼ିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସହାୟତା ମିଳୁଛି ତେବେ ପଢୁଥିବା ଅନ୍ୟ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଆଉ ଏକ ଖାତା ତିଆରି କର, ଯାହା ତୁମ ପାଠ ପଢ଼ାର ଅଗ୍ରଗତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବେଶ ସହାୟକ ହେବ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର କଳାକୁ ବାରମ୍ବାର ଓ ନିୟମିତ ଭାବରେ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜରୁରୀ ଅଟେ । ଏହାକୁ ଭାରତୀୟ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗୀତରେ ରିଆଜ, ଅଭ୍ୟାସ କିମ୍ବା ସାଧନା ବୋଲି କୁହାଯାଇଥାଏ । ଅନେକ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ କଳାକାର ଯେଉଁମାନେ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ଅନେକ ସୁଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି ସେମାନେ ପିଲାବେଳୁ ପ୍ରତିଦିନ ୬ରୁ ୮ ଘଣ୍ଟା କିମ୍ବା ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ସମୟ ଅଭ୍ୟାସ କରିଥାନ୍ତି ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୩.୪ ଏକ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗୀତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଯୋଗ ଦେବା

ନିକଟସ୍ଥ କୌଣସି ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗୀତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପରିବେଷିତ ହେଉଥିଲେ ତୁମେମାନେ ସେଠାକୁ ଯାଇ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଦେଖିପାରିବ । ଯଦି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ଯୋଗ ଦେଇପାରିବ ନାହିଁ ତେବେ ଅନଲାଇନରୁ ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଭିଡିଓ ଦେଖ ।

- ମଞ୍ଚ ଏବଂ କଳାକାରମାନଙ୍କର ଏକ ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କର ।
- କେଉଁ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ବାଜୁଛି ଦେଖ ।
- ତୁମେ ଶୁଣିଥିବା ସଙ୍ଗୀତର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶ, ରାଗ ଓ ତାଳ ବିଷୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ କର ।
- ମଞ୍ଚରେ କଳାକାରମାନେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ କଥୋପକଥନ ହେଲେ, ତାହାର ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣଟିକୁ ଉଲ୍ଲେଖ କର ।

ଡ଼ କୀର୍ତ୍ତନ ନାରାୟଣ ପାଢ଼ୀ,
ଓଡ଼ିଶୀ କଣ୍ଠ ସଙ୍ଗୀତ ଗୁରୁ ଓ ଗବେଷକ

ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ଅଧ୍ୟାୟ-୧୩ : ବିଲଡିଙ୍ଗ ବ୍ଲକ୍ସ				
	ଦକ୍ଷତା	ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ	ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
	୩.୧	ଗୀତ ଗାଇବା ସମୟରେ ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟାର ଗୁରୁତ୍ୱ ବିଷୟରେ ଜାଣିବେ ।		
	୨.୨	ଭାରତୀୟ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗୀତର କିଛି ମୌଳିକ ରୂପ ବିଷୟରେ ଜାଣିବେ ।		
	୩.୨	ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀ ଅନୁସାରେ ଅଭ୍ୟାସ କରିବେ ।		

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ
ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ: ....

....

....

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତବ୍ୟ: ....

....

....

DRAFT

ଅଧ୍ୟାୟ-୧୪

ପରିକଳ୍ପନା ଏବଂ ଅନୁପ୍ରେରଣା

ଶିଶୁର୍ବେତ୍ତି ପଶୁର୍ବେତ୍ତି ବେତ୍ତି ଗାନ ରସଂ ଫଣିଃ

ଆମେ ଜାଣିଛେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଶିଶୁଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପଶୁ ଏପରିକି ବିଷଧର ସର୍ପ ଆଦି ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀ ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣିବା ସହ ଏହାକୁ ଆଦର ସହକାରେ ପସନ୍ଦ କରିଥାନ୍ତି ।

ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣୁଥାନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେ କ'ଣ କରୁଥାନ୍ତି, ଅଥବା କେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ଥାଆନ୍ତି, ଏହା ତୁମେ କେବେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛ କି ? ଆମେ ମଧ୍ୟ କେତେବେଳେ ପାଦ ବା ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ତାଳ ବାଜୁଥିବା ସମୟରେ ଏହିସବୁ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗର ବ୍ୟବହାର କରି ସଙ୍ଗୀତର ତାଳରେ ମଜ୍ଜି ଯାଇଥାଉ ।

ସମୟ ସମୟରେ ଆମେ ମଧ୍ୟ ମଧୁର ସଙ୍ଗୀତର ସୁଲଳିତ ଧ୍ୱନିରେ ନିଜକୁ ହଜେଇ ଦେଇ ଆମର ହାତ, ହାତର ଆଙ୍ଗୁଳି ଆଦିକୁ ହଲାଇ ଏସବୁ ଭାବ ଭଙ୍ଗୀର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥାଉ । ଏହି ସବୁ କ୍ରିୟା ସ୍ୱାଭାବିକ ଢ଼ଙ୍ଗରେ ଆମର ସଙ୍ଗୀତ ପ୍ରତି ଥିବା ଗ୍ରହଣୀୟତାକୁ ଦର୍ଶାଇବାର ବିଭିନ୍ନ ମାର୍ଗ ଅଟେ ।

ଆଲୋଚନା କର-

- କେତେବେଳେ ବା କେଉଁ ସମୟରେ ତୁମେ ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣିବାକୁ ଭଲପାଅ ?
- ତୁମର ପ୍ରିୟ ଗୀତ ବା କୌଣସି ସଙ୍ଗୀତର ମଧୁର ଧ୍ୱନି ଓ ତାହାର ଅଂଶଟି କ'ଣ ?
- ଏହି ଗୀତ ବା ଧ୍ୱନିଟିକୁ ଶୁଣିଲେ ତୁମେ କେଉଁ ଅନୁଭୂତି ଲାଭ କର ?

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୪.୧ ସଙ୍ଗୀତକୁ ଧ୍ୟାନ ଦେବା

- ଶ୍ରେଣୀ କକ୍ଷରେ ଆରାମଦାୟକ ଭାବେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ବା ଠିଆ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଏକ ସ୍ଥାନ ଚୟନ କର । ଶ୍ରେଣୀରେ ଉପସ୍ଥିତ ସମସ୍ତ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତୁମେ ଉପସ୍ଥିତ ରହି ତୁମର ଆଖି ଦୁଇଟିକୁ ବନ୍ଦ କର ।
- ତୁମ ଶିକ୍ଷକ ସଙ୍ଗୀତର ଏକ ଅଂଶକୁ ବାଦନ କରିବେ ।
- ଖୁବ୍ ଧ୍ୟାନ ସହକାରେ ଏହାକୁ ଶୁଣ ଏବଂ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ତୁମ ଶରୀରକୁ ଏହି ଧ୍ୱନିର ଆବେଗକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପ୍ରକାଶ କରାଅ ।
- ତୁମେ ତୁମ ହାତ ହଲାଇବାକୁ ଚାହୁଁଛ ନା ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇବାକୁ ଚାହୁଁଛ ?
- ତୁମର ହାତ ବା ହାତର ଆଙ୍ଗୁଳି ସମୂହ ସହ ହସ୍ତ ପାପୁଲି ଆଦିର ଚାଳନା ବା ହଲାଇବା ସହ ଘୁରାଇବା ନିମନ୍ତେ ଆଗ୍ରହ ଅନୁଭବ କରୁଛ କି ?

  ମନେରଖ, କେହି ତୁମକୁ ଦେଖୁ ନାହାନ୍ତି କି ତୁମର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଧ୍ୟାନ ଦେଉନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ତୁମେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନ ବା ମୁକ୍ତଭାବେ ସଙ୍ଗୀତ ଭିତରେ ନିଜକୁ ନିମଜ୍ଜିତ ରଖ ।
- ସଙ୍ଗୀତର ସୁମଧୁର ଧ୍ୱନିଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣିବାର ଅଭିଜ୍ଞତା ବିଷୟରେ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପ୍ରକାଶ କର ।

ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସଙ୍ଗୀତ ବାଦନ କ୍ରିୟାର ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିଲା ସେହି ସମୟରେ ତୁମେ ଆଖି ଦୁଇଟିକୁ ଖୋଲିଦିଅ । ଏବେ ନିଜକୁ ପ୍ରଶ୍ନ କର ଯେ ଏହି ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣିବା ଦ୍ୱାରା ତୁମ ଶରୀରରେ, ମନର ଭାବରେ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନର ପ୍ରଭାବ ଅନୁଭବ କରୁଛକି ? ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କର ।

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ସୂଚନା : ଏହି ଅଭ୍ୟାସ କାର୍ଯ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ୩ ମିନିଟ୍‌ରୁ ୪ ମିନିଟ୍ ବ୍ୟବଧାନରେ ବାଦନ କରାଯାଇଥିବା ଏକ ବାଦ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରର ଧ୍ୱନି ଖଣ୍ଡକୁ ଚୟନ କର ।

DRAFT

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୪.୨ ପସନ୍ଦ ଯୋଗ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ ଚୟନ ବା ସଙ୍ଗୀତ ମନୋନୟନ

ଏଠାରେ "ପଞ୍ଚତନ୍ତ୍ର" ପୁସ୍ତକର ଏକ ଗଳ୍ପ ବା କାହାଣୀର ଉଲ୍ଲେଖ କରାଗଲା ।

ମାଙ୍କଡ଼ ଓ କୁମ୍ଭୀର କାହାଣୀ

ଗୋଟିଏ ନଦୀକୂଳରେ ଏକ ଚତୁର ମାଙ୍କଡ଼ ଆନନ୍ଦରେ ଗୋଟିଏ ଫଳ ଗଛରେ ବାସ କରୁଥିଲା । ଦିନେ ସେ ନଦୀକୂଳରେ ହାଲିଆ ହୋଇ ଶୋଇ ରହିଥିବା ଏକ କୁମ୍ଭୀରକୁ ଦେଖିଲା ଏବଂ ତା'ର କ୍ଲାନ୍ତି ଦୂର କରିବାପାଇଁ ସେ ତାକୁ କିଛି ମଧୁର ଫଳ ପ୍ରଦାନ କଲା । ସେ ଦୁଇଜଣ ପରେ ସାଙ୍ଗ ହୋଇଗଲେ । କୁମ୍ଭୀର କିଛି ଫଳ ମାଙ୍କଡ଼ଠାରୁ ମାଗି ନେଇ ତା'ଘରେ ତା'ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଖାଇବାକୁ ଦେଲା । ଏତେ ମଧୁର ଫଳର ସ୍ୱାଦ ଚାଖି ତାର ସ୍ତ୍ରୀର ମନରେ ଈର୍ଷା ଜାତ ହେଲା । କୁମ୍ଭୀରକୁ ସେ କହିଲା- ଯଦି ଏହି ଫଳଗୁଡ଼ିକ ଏତେ ମଧୁର ତେବେ ଫଳ ଖାଉଥିବା ମାଙ୍କଡ଼ଟିର କଳିଜା କେତେ ମଧୁର ହୋଇନଥିବ ! କୁମ୍ଭୀରର ସ୍ତ୍ରୀ ମାଙ୍କଡ଼ର କଳିଜା ଆଣିବା ନିମନ୍ତେ ବାରମ୍ବାର ଅନୁରୋଧ କଲା, କୁମ୍ଭୀର ତା'ର ସ୍ତ୍ରୀ କଥାକୁ ଏଡ଼ାଇ ନ ପାରି ଶେଷରେ ତା'କଥାରେ ମାଙ୍କଡ଼ କଳିଜା ଆଣିବା ନିମନ୍ତେ ରାଜି ହେଲା ।

ପରଦିନ କୁମ୍ଭୀରର ମାଙ୍କଡ଼ ସହ ନଦୀକୂଳରେ ଦେଖା ହେଲା, ସେ ମାଙ୍କଡ଼ଟିକୁ ତା ପିଠିରେ ବସାଇ ନଦୀରେ ବୁଲାଇବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲା । କୁମ୍ଭୀର ମାଙ୍କଡ଼କୁ ତା'ପିଠିରେ ବସାଇ ନଦୀ ଗର୍ଭରେ ପ୍ରବେଶ କଲା, ନଦୀ

ମଝିରେ ସେ ତା'ସ୍ତ୍ରୀର ଇଚ୍ଛାକୁ ମାଙ୍କଡ଼ ବନ୍ଧୁ ନିକଟରେ ପ୍ରକାଶ କଲା । ଚତୁର ମାଙ୍କଡ଼ କୁମ୍ଭୀରର ଚାଲାକି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବୁଝିପାରି କହିଲା "ଆରେ ହେ, ମୋତେ ତୁ ଏକଥା କହିଲୁ ନାହିଁ, ମୁଁ ତ ମୋ କଳିଜାଟା ଗଛ କୋରଡ଼ରେ ରଖି ଦେଇ ଆସିଛି, ଚାଲ ଚାଲ ଶୀଘ୍ର ପଛକୁ ଫେରି ଚାଲ ।"

କୁମ୍ଭୀର ଏକଥା ବିଶ୍ୱାସ କରି ନଦୀ କୂଳକୁ ଫେରି ଆସିଲା । ଯେମିତି ସେମାନେ ନଦୀକୂଳରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମାଙ୍କଡ଼ ଗୋଟିଏ ଡିଆଁରେ ଯାଇ ଗଛ ଉପରେ ବସିଲା ଏବଂ କହିଲା "ତୋ ଚାଲାକି ଧରାପଡ଼ିଲା- ତୁ ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା କଲୁ, ଆରେ ମୂର୍ଖ କେହି କାହାର କଳିଜାକୁ ନେଇ ଅନ୍ୟ କେଉଁଠି କ'ଣ ଲୁଚାଇ ରଖିପାରେ ? ମୁଁ ତୋତେ ଆଉ କେବେହେଲେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବି ନାହିଁ ।" ବିଚରା କୁମ୍ଭୀର ମନ ଦୁଃଖରେ ନଦୀ ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା ଏବଂ ମାଙ୍କଡ଼ ନିଜ ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚାଇ ନିରାପଦରେ ଓ ଆନନ୍ଦରେ ଗଛରେ ରହିଲା ।

- ପ୍ରଥମେ ମନ ଧ୍ୟାନ ସହିତ ଏହି ଛୋଟ ଗପଟିକୁ ପଢ଼ ଏବଂ ଏଥିରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଭାବ ବା ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ଯଥା- ଆନନ୍ଦ, ଖୁସି, ଦୁଃଖ, ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ, ଆକସ୍ମିକ ଭୟ, ପରଶ୍ରୀକାତରତା ଆଦିକୁ ଜାଣିବା ନିମନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା କର ।
- ଏହି ଗଳ୍ପ ବା କାହାଣୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥିବା ଦୃଶ୍ୟ, ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ତୁମେ ଏଥିରେ କେଉଁ ପ୍ରକାର ସଙ୍ଗୀତ ଧ୍ୱନି ବା ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରର ଧ୍ୱନି ଆଦିକୁ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବ ସେ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କର ।
- ଯେତେବେଳେ ତୁମେ କେଉଁ ପ୍ରକାର ସଙ୍ଗୀତ ଧ୍ୱନିର ବ୍ୟବହାର ଏହି କାହାଣୀ ପ୍ରଦର୍ଶନରେ ଆବଶ୍ୟକ ତାହା ଜାଣିପାରିବ, ସେତେବେଳେ ଏହିସବୁ ବାଦ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରର ଧ୍ୱନିର ଠିକ୍ ଭାବରେ ପ୍ରୟୋଗ କରି ତୁମ ଶ୍ରେଣୀର ସମସ୍ତ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଏହି କାହାଣୀ ଉପସ୍ଥାପନ କର ବା ପରିବେଷଣ କର ।

DRAFT

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୪.୩ ସଙ୍ଗୀତର ବିଶ୍ଳେଷଣ

ପ୍ରତିଦିନ ଆମେ କିଛି ନା କିଛି ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣିଥାଉ, ଏହାକୁ ଶୁଣିବା ଓ ସେ ବିଷୟରେ ଭାବିବା ପାଇଁ ଆମେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥାଉ । କାରଣ ସଙ୍ଗୀତରେ ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥିବା ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରର ଧ୍ୱନି ଓ ଗୀତ (କବିତା) ଶୁଣି ସାରିବା ପରେ ତାହା କିପରି ଭିନ୍ନ ଓ ସମାନ ଆମେ ଭଲଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିପାରୁ । ଏଠାରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ ଦୁଇଟି ଗୀତ ଉଦାହରଣ ଭାବରେ ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା । ତାହାକୁ ଧ୍ୟାନ ସହକାରେ ଶୁଣିବ ଓ ଶିଖିବ ।

ଗୀତ – ଆକାଶ ଗଙ୍ଗା

ଭାଷା – ଗୁଜୁରାଟୀ

ଆକାଶ ଗଙ୍ଗା, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର, ତାରା, ସନ୍ଧ୍ୟା, ଉଷା କୋଇନା ନଥି
କୋନି ଭୂମି କୋନି ନଦୀ କୋନି ସାଗର ଧାରା ?
ଭେଦ କେବଳ ଶବ୍ଦ 'ଅମାରା ତମାରା'
ଏକ ହାସ୍ୟ ଏକ ରୁଦନ ଆଶ ଏ ନିରାଶା
ଏକ ମାନବ ଉର୍ମୀ ପଣ ଭିନ୍ନ ଭାଷା
ମେଘ ଧନୁ ଅନ୍ଦର ନା ହୋୟ କଦି ଜଙ୍ଗୋ
ସୁନ୍ଦରତା କାଜ ବନ୍ୟା ବିବିଧ ରଙ୍ଗୋ ।

'ଆକାଶ ଗଙ୍ଗା' ଗୁଜୁରାଟୀ ଭାଷା ଲିଖିତ ଗୀତର ଅର୍ଥ– ଏହି ଆକାଶ, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର, ତାରା, ସନ୍ଧ୍ୟା, ଉଷା ଆଦି ଦୃଶ୍ୟମାନ ଜଗତ କାହାରି ନିଜର ସମ୍ପତ୍ତି ନୁହେଁ ବା କେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷର ନୁହେଁ ।

ଏ ଭୂମି କାହାର ? ଏ ନଦୀଗୁଡ଼ିକ କାହାର ? ଏ ସାଗର, ମହାସମୁଦ୍ର କାହାର ? କେବଳ ଦୁଇଟି ଶବ୍ଦ ମୋର– ତୋର ବା ଆମର–ତୁମର ବ୍ୟବହାରକୁ ନେଇ ଏ ବିଭାଜନ ।

DRAFT

ଗୀତ:- (ସୁନ୍ଦର ମୋ ଜନମ ଭୂଇଁ)

ଭାଷା- ଓଡ଼ିଆ

ରଚନା - କବି ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ରାଉତରାୟ

ସୁନ୍ଦର ମୋ ଜନମ ଭୂଇଁ ସୁନ୍ଦର ତା'ଶାଗୁଆ ବନ
ସୁନ୍ଦର ତା'ପାହାଡ଼ ନଈ
ସୁନ୍ଦର ତା'ଗଛଲତା ସୁନ୍ଦର ମୃଦୁ ପବନ ତା'ର
ସୁନ୍ଦର ଏଇ ଦେଶରେ ମୋର
ସୁନ୍ଦର ଯେତେ ଭଉଣୀ ଭାଇ
ସୁନ୍ଦର ତା'ପାହାଡ଼ ନଈ
ଏ ଦେଶ ମାଟିକି ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର ଗଛ ଫୁଲ ଫଳ
ସୁନ୍ଦର ସବୁ ସୁନ୍ଦର ଏଠି
ଜନମି ତହିଁ ସୁନ୍ଦର ମୁହିଁ
ସୁନ୍ଦର ତା'ପାହାଡ଼ ନଈ

ଏଇ ଯେଉଁ ହସ, କାନ୍ଦ, ଆଶା, ନିରାଶ- ଏଇ ଯେଉଁ ମାନବ ତୃଷ୍ଣା ପୁଣି ଏଇଥିରେ ଥିବା ଭଲ ପାଇବାର ମିତ୍ରତାର ଭାଷା, ଆକାଶର ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ, ଏହାର ସୁନ୍ଦରତାର ବିବିଧ ରଙ୍ଗ ଏ ସବୁରେ ନଥାଏ କୌଣସି ଭେଦଭାବ, ସବୁ ଏକାକାର-ଏକ ମମତାର ଜୟଗୀତି- ଏକ ସୂତ୍ରରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ଏ ଜଗତର କଳ୍ପନା ଓ ବାସ୍ତବତା ।

ଏବେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନ ଆଧାରରେ ଗୀତ ଏବଂ ଏଥିରେ ବ୍ୟବହୃତ ସଙ୍ଗୀତର ବିଶ୍ଳେଷଣ କର ।

- ତୁମେ ଏହି ଦୁଇଟି ଗୀତରେ କିଛି ପାର୍ଥକ୍ୟ ବା ସମାନତା ଥିବାର ଅନୁଭବ କଲ କି ?
- ଏଥିରେ କେଉଁ ଗୀତଟି ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ବା ଶୀଘ୍ର ବାଜୁଥିବାର ତାଳରେ ଉପସ୍ଥାପନା କରାଯାଇଛି ?
- ଏହି ଗୀତଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ କେଉଁ ଗୀତରେ ଅଧିକ ତାଳ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ?
- ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୀତରେ କେଉଁ ପ୍ରକାର ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ?
- ତୁମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଇଥିବା ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ମାଧ୍ୟମରେ ଗୀତରେ ବ୍ୟବହୃତ ମୌଳିକ ତତ୍ତ୍ୱ ସମ୍ପର୍କରେ ଓ ଏଥିରେ ପ୍ରାପ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ଅନୁଭବ ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିପାରିବ କି ?

DRAFT

ଆମର ପ୍ରେରଣାଦାତା ଆଦର୍ଶ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ

ଆମ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞମାନେ ସେମାନଙ୍କର ସାଧନା ଲବ୍ଧ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞାନ ମାଧ୍ୟମରେ ସମାଜରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ସମ୍ମାନରେ ଗୌରବ ମଣ୍ଡିତ ହେବା ନିମନ୍ତେ ବହୁ ଶ୍ରମ, ତ୍ୟାଗ, ପ୍ରଚେଷ୍ଟାର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ମାର୍ଗ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିବାର ଦେଖାଯାଇଥାଏ । କଠିନ ପ୍ରତିକୂଳ ପରିସ୍ଥିତିର ବାଧା ବିଘ୍ନ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେମାନଙ୍କର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ସଙ୍ଗୀତ ସାଧନାର ସମର୍ପଣ ମନୋଭାବ ସଙ୍ଗୀତ ଶିକ୍ଷାରେ ବ୍ରତୀ ଥିବା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ବିବିଧ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇଥାଏ ।

ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଆମେ ଜାଣିବା – ଓଡ଼ିଶାର ଦୁଇ ଜଣ ବିଶିଷ୍ଟ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞଙ୍କର ଜୀବନୀ ଓ କୃତିର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ପରିଚୟ ।

ସଙ୍ଗୀତ ସୁଧାକର ବାଳକୃଷ୍ଣ ଦାସ

ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ ବାଳକୃଷ୍ଣ ଦାସ ୧୯୨୩ ମସିହା ମେ ୧୫ ତାରିଖ, ଓଡ଼ିଶାର ଅବିଭକ୍ତ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଓଡ଼ିଶୀ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ ରୂପେ ଓଡ଼ିଶାର ଘରେ ଘରେ ସୁପରିଚିତ ଅଟନ୍ତି ।

ସେ ଏକାଧାରରେ ଆକାଶବାଣୀ ଓ ଦୂରଦର୍ଶନର ଜଣେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀର ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତର ସ୍ୱର ସଂଯୋଜକ, ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ସଙ୍ଗୀତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଓ ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟ୍ଟ ଗାୟକ ଥିଲେ । ସେ ଭକ୍ତି ସଙ୍ଗୀତ, ଦେଶଭକ୍ତି ଗୀତ, ନୃତ୍ୟ ନାଟିକା, ନାଟକ, ପଲ୍ଲୀଗୀତ ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତର ସୁପରିଚିତ ଲୋକପ୍ରିୟ କଣ୍ଠଶିଳ୍ପୀ ଓ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗୁରୁରୂପେ ବହୁ ସମ୍ମାନ ପ୍ରାପ୍ତ କରିଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକପ୍ରିୟ ସଙ୍ଗୀତ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ଉତ୍କଳ ସଙ୍ଗୀତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ଓଡ଼ିଶୀ କଣ୍ଠ ସଙ୍ଗୀତର ବିଭାଗୀୟ ମୁଖ୍ୟ ରୂପେ ସେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ବହୁ ସୁଯୋଗ୍ୟ ଅଗଣିତ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ତାଲିମ ପ୍ରାପ୍ତ କରାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ସମାଜରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରାଇଥିଲେ । କେନ୍ଦ୍ର ସଙ୍ଗୀତ ନାଟକ ଏକାଡେମୀ ପୁରସ୍କାର ପ୍ରାପ୍ତ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାର ଅଗଣିତ ସଙ୍ଗୀତ ପ୍ରେମୀ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଗାୟକ ରୂପେ ସେ ସଙ୍ଗୀତ ସୁଧାକର ନାମରେ ସର୍ବବିଦିତ ଥିଲେ । ଏହି ପୁଣ୍ୟାତ୍ମାଙ୍କର ୧୯୯୩ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୧୧ ତାରିଖରେ ପରଲୋକ ହୋଇଥିଲା ।

ବିଶିଷ୍ଟ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ ପଣ୍ଡିତ ଡ଼. ଦାମୋଦର ହୋତା

ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନୀ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ କଣ୍ଠ ସଙ୍ଗୀତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଣେ ସୁନାମଧନ୍ୟ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗାୟକ ଓ ସଙ୍ଗୀତ ବିଦ୍ୱାନ ରୂପେ ପଣ୍ଡିତ ଡ଼. ଦାମୋଦର ହୋତା ଜଣେ ଅପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ପ୍ରତିଭା ରୂପେ ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶାରେ ସୁପରିଚିତ । ୧୯୩୫ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ୨୫ ତାରିଖରେ ସେ ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ର ପୁରୀଠାରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ଆକାଶବାଣୀ ଓ ଦୂରଦର୍ଶନରେ ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନୀ କଣ୍ଠ ସଙ୍ଗୀତର ଜଣେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକପ୍ରିୟ ଗାୟକ ରୂପେ ସେ ଓଡ଼ିଶା ତଥା ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ସଙ୍ଗୀତ ପରିବେଷଣ କରି ସର୍ବଭାରତୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ବିଦ୍ୱାନ ରୂପେ ବିବିଧ ଗୌରବ ଓ ସମ୍ମାନର ଅଧିକାରୀ ଥିଲେ । ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ, ଗୁରୁ, ସଙ୍ଗୀତର ରଚୟିତା, ସଙ୍ଗୀତ ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରଣେତା, ତଥା ମାର୍ଗଦର୍ଶକ ରୂପେ ସେ ଥିଲେ ଅନ୍ୟତମ ବିଦ୍ଧାଣି । ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସଙ୍ଗୀତ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ଉତ୍କଳ ସଙ୍ଗୀତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନୀ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ବିଭାଗର ମୁଖ୍ୟ ଏବଂ ପରେ ଏହାର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ରୂପେ ଦୀର୍ଘ ଦିନ ଧରି ଓଡ଼ିଶାର ଅଗଣିତ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷାପ୍ରଦାନ କରି ସେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରିଥିଲେ । ୨୦୨୨ ଫେବୃଆରୀ ୫ ତାରିଖରେ ଏହି ଅମର ସଙ୍ଗୀତ ତପସ୍ୱୀ ସମଗ୍ର ଜୀବନ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ସେବା ସାଧନାରେ ବ୍ରତୀ ରହି ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରେ ଶେଷ ନିଃଶ୍ୱାସ ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୪.୪ ଜଣେ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ ଯେ ମୋର ପ୍ରେରଣାଦାତା

ଆମ ସଙ୍ଗୀତର ପ୍ରେରଣାପ୍ରଦାୟୀ ଯାତ୍ରା ପଥରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞମାନଙ୍କର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଜୀବନୀ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ତୁମକୁ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରେରଣା ଓ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ କରିବ ।

- ତୁମର ପ୍ରିୟ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ କିଏ ତାହା ଚୟନ କର ।
- ତାଙ୍କର ଜୀବନୀ, କୃତି, ସାଙ୍ଗୀତିକ ଶୈଳୀ, ଆଦି ବିଷୟରେ ଜାଣ ।
- ତାଙ୍କର ଜୀବନୀ ମାଧ୍ୟମରେ ସମାଜ ପ୍ରତି ଥିବା ଅବଦାନ ସମ୍ପର୍କରେ ଗୋଟିଏ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଭାଷଣ ଦିଅ ।
- ଏହି ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞଙ୍କର କେଉଁ ଗୁଣାବଳୀ ତୁମକୁ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରଦାନ କଲା ତାହା ଉଲ୍ଲେଖ କର ।

ପଦ୍ମଶ୍ରୀ ପଣ୍ଡିତ ରଘୁନାଥ ପାଣିଗ୍ରାହୀ
ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ

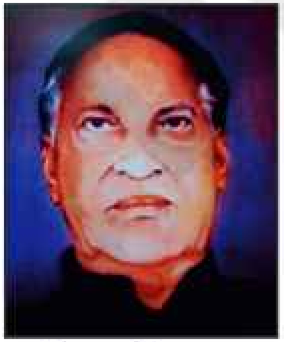
ଗୁରୁ ପଣ୍ଡିତ ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ମହାପାତ୍ର
ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ

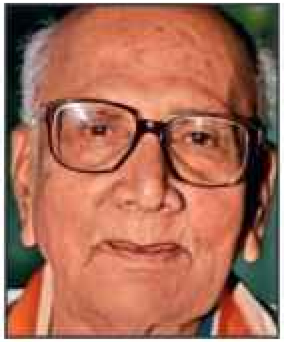
ଗୁରୁ କାଶୀନାଥ ପୂଜାପଣ୍ଡା
ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ

ଶ୍ରୀ ଅକ୍ଷୟ ମହାନ୍ତି
ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ

DRAFT

ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ଅଧ୍ୟାୟ-୧୪ : ପରିକଳ୍ପନା ଏବଂ ଅନୁପ୍ରେରଣା			
ଦକ୍ଷତା	ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ	ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
୪.୨	ଭାରତର ସଙ୍ଗୀତ କିମ୍ବଦନ୍ତୀମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଜାଣିବେ ।		
୩.୨	ସୂଚନାତ୍ମକ ମତ ଦିଆଯାଇଥିବା ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଗୁଡ଼ିକର ମନୋନୟନ କରିବେ ।		
୪.୨	ଅଭ୍ୟାସ ଜନିତ ସଙ୍ଗୀତ ଶ୍ରବଣ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିକ୍ରିୟାର ଗତିକୁ ଜାଣିବେ ।		

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ: ....

....

....

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତବ୍ୟ: ....

....

....

ସମାପ୍ତିସୂଚକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ସଙ୍ଗୀତ	ସମାପ୍ତିସୂଚକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣର ଉଦାହରଣ	ସମାପ୍ତିସୂଚକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣର ମାନଦଣ୍ଡ
ବ୍ୟକ୍ତିଗତ	ଏକ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଆଧାରିତ ଦିଆଯାଇଥିବା ଗୀତଟିର ମନୋନୟନ ଏବଂ ଏହାର ପରିବେଷଣ ନିମନ୍ତେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଏଥିରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ ସହ ଉପସ୍ଥାପନା କରିବାକୁ କୁହାଯିବ । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ସେମାନଙ୍କର ପରିବେଶରେ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ପରିବେଷିତ ହେଉଥିବା ସଙ୍ଗୀତର ଏକ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତି କରିବେ । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ତାଳ ମାଧ୍ୟମରେ ଆରୋହ, ଅବରୋହ ଦ୍ୱାରା ସହଜ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ରାଗ ସଙ୍ଗୀତ ରଚନାର ପରିବେଷଣ କରିବେ ।	ସଙ୍ଗୀତରେ ବ୍ୟବହୃତ ନିଜ ସ୍ୱରର ଉଚ୍ଚନୀଚ ଭେଦରେ ପ୍ରୟୋଗ ସହ ଠିକ୍ ରୂପେ ତାଳ ମାଧ୍ୟମରେ ଗୀତ ଗାଇବାର ଦକ୍ଷତା । ସ୍ୱର ତଥା ସଙ୍ଗୀତ ଏବଂ ଏହାର ସୃଜନଶୀଳତା ସମ୍ପର୍କରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣିବାର କ୍ରିୟା କୌଶଳ ଓ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ବିଷୟ ଜନିତ ଏକ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତିକରଣ, ରାଗରେ ବ୍ୟବହୃତ ସ୍ୱର ଏବଂ ତାଳ ଆଦିର ଠିକ୍ ପ୍ରୟୋଗ ସହ ଏହାର ଗାୟନ ଦକ୍ଷତା ।
ଗୋଷ୍ଠୀ ବା ଦଳଗତ	ଦିଆଯାଇଥିବା କୌଣସି ଗଳ୍ପ ବା କାହାଣୀର କଥାବସ୍ତୁ ଆଧାରରେ ଉପଯୁକ୍ତ ସଙ୍ଗୀତର ଧ୍ୱନି ବା ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରର ଧ୍ୱନି ଆଦିର ବ୍ୟବହାର ସହ ମିଳିତ ରୂପେ ଦଳଗତ ଭାବେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ପ୍ରଦର୍ଶନରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବେ ।	ସୃଜନଶୀଳ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ବା ଚିନ୍ତାଧାରା ଦଳଗତ କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଉତ୍ସାହ ।

DRAFT

ନୃତ୍ୟ

ପ୍ରିୟ ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ,

୧. ଦୟାକରି ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରଶସ୍ତ ଓ ଉତ୍ତମ ବାୟୁ ଚଳାଚଳ କରୁଥିବା ସ୍ଥାନ ଚୟନ କରନ୍ତୁ ।

୨. ଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ନିମ୍ନ ଦିଗଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ କେନ୍ଦ୍ରିତ ହୋଇଛି;

- ଆଞ୍ଚଳିକ ଅଭ୍ୟାସ ଅନୁଯାୟୀ ନୃତ୍ୟ ଶୈଳୀଗୁଡ଼ିକୁ ଶିଖିବା;
- ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଆଞ୍ଚଳିକ ନୃତ୍ୟକୁ ଜାଣିବା;
- ସହଜ ଓ ସରଳତା ପୂର୍ବକ ଭାବନା ପ୍ରକାଶ କରିବାର ଶୈଳୀକୁ ଶିଖିବା;
- ଭାବ ଓ ଗତିଭେଦ ଦ୍ୱାରା ଶରୀରର ବିଭିନ୍ନ ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀର ବ୍ୟବହାରକୁ ବୁଝିବା;
- ଶାରୀରିକ ଗତିର ଅଭ୍ୟାସରେ ସହଯୋଗର ଗୁରୁତ୍ୱକୁ ବୁଝିବା;
- ନୃତ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ଉପାଦାନକୁ ଏକାଠି କରିବାର ସୃଜନଶୀଳତାକୁ ଜାଣିବା ।

୩. ଦୟାକରି ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପାଇଁ, ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ପାଠ୍ୟକ୍ରମର ଲକ୍ଷ୍ୟ, ଦକ୍ଷତା ଓ ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦିଅନ୍ତୁ ।

୪. ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଆଯାଇଥିବା ପ୍ରୟାସ, ନୂତନ ଜିନିଷ ଶିଖିବା ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ, ଭାବନା ଓ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ସହିତ ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରଦର୍ଶନ ଏବଂ ଯତ୍ନର ସହିତ ସହଯୋଗ କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦିଅନ୍ତୁ ।

DRAFT

ପାଠ୍ୟକ୍ରମର ଶୈକ୍ଷିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏବଂ ଦକ୍ଷତାଗୁଡ଼ିକ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଛି:

CG-1 କଳା ମାଧ୍ୟମରେ ମଣିଷ ଅର୍ଜନ କରିଥିବା ଅଭିଜ୍ଞତାଗୁଡ଼ିକୁ ପରିପ୍ରକାଶ କରିବା ଫଳରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ବୃଦ୍ଧି କରିବେ ।

C-1.1 ପରିଚିତ ଥିବା ନୃତ୍ୟ ଓ ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ଦ୍ୱାରା ନୃତ୍ୟ ପରିବେଷଣ ପାଇଁ ସବୁବେଳେ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରକାଶ କରିବେ ।

C-1.2 ନୃତ୍ୟ ଓ ଅଙ୍ଗଚାଳନାଗୁଡ଼ିକୁ ମିଳିତ ଭାବେ ଅଭ୍ୟାସ କରିବାବେଳେ ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା (ପ୍ରତିଉତ୍ତର) ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବେ।

CG-2 ସେମାନେ ତାଙ୍କର କଳ୍ପନା ଶକ୍ତିକୁ ନୃତ୍ୟରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବେ ଏବଂ କଳା ମାଧ୍ୟମରେ ନିଜର ଭାବନାକୁ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ପରିପ୍ରକାଶ କରିବେ ଏବଂ ସୃଜନଶୀଳ ଶକ୍ତିକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବେ ।

C-2.1 ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅନୁଭବ ଆଧାରିତ ଅଙ୍ଗଚାଳନା, ଭଙ୍ଗୀ, ହସ୍ତମୁଦ୍ରା ଆଦିକୁ କ୍ରମରେ ସଜାଇ ଠିକ୍ ନୃତ୍ୟ ବିନ୍ୟାସ କରିବେ ଏବଂ ଏହି ନୃତ୍ୟକୁ ଅଭ୍ୟାସ କରିବେ ।

C-2.2 ଶ୍ରେଣୀଗୃହରେ ଶିଖିଥିବା ବିଭିନ୍ନ ନୃତ୍ୟଶୈଳୀରେ ଥିବା ଅଙ୍ଗଚାଳନା, ତାଳ, ଭଙ୍ଗୀ, ବିଷୟବସ୍ତୁ ଓ ଭାବ ପ୍ରକାଶଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ତୁଳନାତ୍ମକ ସମ୍ପର୍କକୁ ଜାଣିବେ ।

CG-3 କଳାରେ ମୌଳିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା, କୌଶଳ ଓ ସାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବେ ।

C-3.1 ପାଦ ଚାଳନା ସମ୍ପର୍କିତ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ କରିବା ସହିତ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର, ବେଶଭୂଷା ଓ ନୃତ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀଗୁଡ଼ିକୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଚୟନ କରିବେ ଏବଂ ନୃତ୍ୟ ସଂରଚନା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ କ୍ରମରେ ସଜାଇବେ ।

C-3.2 ନୃତ୍ୟ ଓ ତାହାର ଅଙ୍ଗଚାଳନାର କ୍ରମଗୁଡ଼ିକ ବାଛିବା ସମୟରେ ନିଜର ମତ ପ୍ରକାଶ କରିବେ ଓ ନୃତ୍ୟ ପରିବେଷଣର ପୂର୍ବପ୍ରସ୍ତୁତି ଅଭ୍ୟାସଗୁଡ଼ିକରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ।

CG-4 ନିଜ ପରିବେଶର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବେ ଓ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନୀୟ କଳା ପଦ୍ଧତି ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିବେ ।

C-4.1 ପ୍ରକୃତିକୁ ଅନୁକରଣ କରି ସେଥିରେ ଥିବା ନୃତ୍ୟ ଓ ଅଙ୍ଗଚାଳନାର ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକ ଚିହ୍ନଟ କରିବେ ଓ ସେଗୁଡ଼ିକର କଳାତ୍ମକ ଗୁଣଗୁଡ଼ିକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବେ ।

C-4.2 ସ୍ଥାନୀୟ କଳା ପଦ୍ଧତି ଏବଂ ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରତି ଜିଜ୍ଞାସା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବେ ।

DRAFT

ଅଧ୍ୟାୟ-୧୫

ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୋର ନୃତ୍ୟ ଧାରା

ଆଶା କରୁଛି, ବର୍ତ୍ତମାନ ନୃତ୍ୟ ତୁମ ଜୀବନର ଏକ ଅଂଶ ହୋଇଗଲାଣି ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ନୂତନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରି ତୁମେମାନେ ଆନନ୍ଦିତ ହେଉଛ । ପୂର୍ବ ଶ୍ରେଣୀଗୁଡ଼ିକରେ ତୁମେ ନୃତ୍ୟକୁ ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିଛ, ଯେଉଁଠାରେ ତୁମେ ନୃତ୍ୟର ଅଙ୍ଗଚାଳନାକୁ ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ସମାନ ଭାବରେ ତୁଳନା କରିଛ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୫.୧ ଆନନ୍ଦରେ ନୃତ୍ୟ

ତୁମେମାନେ ଛୁଟିରୁ ଫେରି ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସିଛ, ଠିକ୍ ଅଛି ? ତେଣୁ ତୁମମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱାଗତ ନୃତ୍ୟର ଆୟୋଜନ କଲେ କେମିତି ହେବ ? ଯେଉଁ ସଙ୍ଗୀତ ତୁମକୁ ଆନନ୍ଦିତ କରୁଛି, ସେହି ସଙ୍ଗୀତକୁ ବଜାଇ ତୁମେ ସହପାଠୀମାନଙ୍କ ସହିତ ନୃତ୍ୟ କର । ପୂର୍ବ ଶ୍ରେଣୀଗୁଡ଼ିକରେ ଶିଖିଥିବା ଉପଯୁକ୍ତ ପାଦ ଚାଳନା, ହସ୍ତମୁଦ୍ରା ଓ ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀଗୁଡ଼ିକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବ ।

ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ସମାପ୍ତ କରିବାପରେ, ତୁମକୁ କିପରି ଅନୁଭବ ହେଉଛି ? ତୁମେ ସାଧାରଣତଃ ଯାହା କର, ଏହା ତାହାଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଥିଲା କି ? ତୁମକୁ ଆନନ୍ଦିତ କରୁଥିବା ସଙ୍ଗୀତକୁ ବଜାଇ ତୁମ ସହପାଠୀଙ୍କ ସହ ନୃତ୍ୟ କର ।

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ସୂଚନା: ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ନୃତ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ଭାରତୀୟ ସଙ୍ଗୀତଭିତ୍ତିକ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ବଜାନ୍ତୁ ।

ନୃତ୍ୟ ଭଙ୍ଗୀରେ ଗତିବିଧି ଓ ସ୍ଥିରତା

ତୁମ ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏମିତି କିଛି କାର୍ଯ୍ୟ ଅଛି ଯେଉଁଥିରେ ତୁମେ ଅଙ୍ଗ ଚାଳନା କରୁଛ ଓ କିଛି କାର୍ଯ୍ୟ ଏମିତି ଅଛି ଯେଉଁଥିରେ ତୁମେ ସ୍ଥିର ଭାବରେ ଗୋଟିଏ ଅଚଳ ଭଙ୍ଗୀରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହେଉଛ । ତୁମ ଚଳନରେ ଗୋଟିଏ ଅଚଳ ବିନ୍ଦୁ ଥାଏ ଯେଉଁଠାରେ ତୁମେ ଅଙ୍ଗ ଚାଳନା ଆରମ୍ଭ କରି ପୁଣି ସେହି ଅଚଳ ଭଙ୍ଗୀକୁ ଫେରିଆସ । ଚାଲ, ଆମେ କିଛି ମଜାଦାର କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା ଏବଂ ଦେଖିବା ଏହା କିପରି ନୃତ୍ୟର ଚଳନ ସହିତ ସଂଯୋଗ ହୁଏ ।

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ସୂଚନା: ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଚାରି କିମ୍ବା ପାଞ୍ଚଟି ଦଳରେ ଭାଗ କରିବେ ଏବଂ ୪ ମାତ୍ରା ବିଶିଷ୍ଟ ତାଳର ଲୟକାରିକୁ ଗୋଟିଏ ଖେଳ ମାଧ୍ୟମରେ ପରିଚାଳନା କରିବେ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୫.୨ ଅଚଳ ଭଙ୍ଗୀ ସହ ଖେଳ

ତୁମେ ଏକ ଅଚଳ ଭଙ୍ଗୀର (ମୂର୍ତ୍ତି) ଖେଳ ଖେଳିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛ କି ? ତୁମେ ପୂର୍ବରୁ ଅଭ୍ୟାସ କରିଥିବା, ଚଳ ଭଙ୍ଗୀ, ଅଚଳ ଭଙ୍ଗୀ ଓ ଭାବଗୁଡ଼ିକୁ ଏକତ୍ର ମିଶ୍ରଣ କରିବ ।

ଏବେ ଗୀତଟିଏ ବାଜିବ, ତୁମେ ସେହି ସଙ୍ଗୀତ ଅନୁସାରେ ଚାଲିବ ଯେତେବେଳେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କଠାରୁ କିଛି ଧ୍ୱନି ସଂକେତ ପାଇବ, ସେତେବେଳେ ତୁମେ ଏକ ଅଚଳ ନୃତ୍ୟ ଭଙ୍ଗୀରେ ଅଟକି ରହିବ, ଯେପରି ଏକ ସ୍ଥିର ମୂର୍ତ୍ତି ।

ଯିଏ ନୃତ୍ୟ ଭଙ୍ଗୀ ସହିତ ସ୍ଥିର ରହିପାରିବ ନାହିଁ, ସେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଖରୁ ଏକ ଭାବର ନାମ ଲେଖା ହୋଇଥିବା କାଗଜ ଖଣ୍ଡ ଉଠାଇବ ଏବଂ ସେଥିରେ ଲେଖା ଥିବା ଭାବକୁ ଅଭିନୟ ମାଧ୍ୟମରେ ପରିବେଷଣ କରିବ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୫.୩ ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ହସ୍ତମୁଦ୍ରାର ବିନିଯୋଗ

ତୁମ ଜାଣତରେ ବା ଅଜାଣତରେ, ତୁମେ ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକରେ ନୃତ୍ୟ ସମ୍ପର୍କିତ ହସ୍ତମୁଦ୍ରାର ବିନିଯୋଗ କରୁଛ । ତୁମେ ପଶୁ ସମ୍ପର୍କିତ ହସ୍ତ ମୁଦ୍ରା ଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଆଗରୁ ପରିଚିତ ଅଛ । ଆସ ଏବେ, ନୃତ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର ହେଉଥିବା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ହସ୍ତ ମୁଦ୍ରା ଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା ଯାହା ସାଧାରଣତଃ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା କିମ୍ବା ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକର ସାଙ୍କେତିକ ରୂପକୁ ଦର୍ଶାଇଥାଏ ।

(ଅସଂଯୁକ୍ତ)		(ହସ୍ତମୁଦ୍ରା)				(ସଂଯୁକ୍ତ)	
ତ୍ରିପତାକ		ଅର୍ଦ୍ଧପତାକ		ଅଞ୍ଜଳି	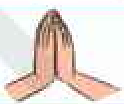	କପୋତ	
କର୍ତ୍ତରୀ ମୁଖ		ଅର୍ଦ୍ଧ ଚନ୍ଦ୍ର		କର୍କଟ	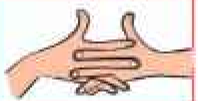	ସ୍ୱସ୍ତିକ	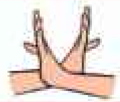
ଅରାଳ		ଶୁକ ତୁଣ୍ଡ		ଡୋଲା ହସ୍ତ		ପୁଷ୍ପପୁଟ	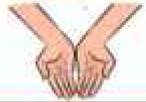
ଶିଖର		କଟାକ ମୁଖ		ଉତ୍ସଙ୍ଗ		ଶିବଲିଙ୍ଗ	
ସୂଚୀ	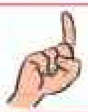	ପଦ୍ମକୋଷ		କଟକା ବର୍ଦ୍ଧନ		କର୍ତ୍ତରୀ ସ୍ୱସ୍ତିକ	
ମୃଗଶୀର୍ଷ		କାଙ୍ଗୁଳ	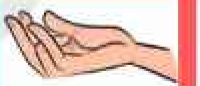	ଶଙ୍ଖ		ଚକ୍ର	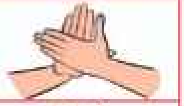
ଚତୁର		ସଂଦଂଶ	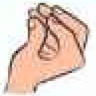	ସମ୍ପୁଟ		ନାଗବନ୍ଧ	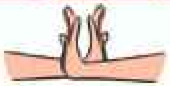
ତ୍ରିଶୂଳ				ଖଟ୍ୱ			

DRAFT

ପୂର୍ବରୁ ଅଭ୍ୟାସ କରାଯାଇଥିବା ହସ୍ତ ମୁଦ୍ରାଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖ । ନୃତ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ହସ୍ତ ମୁଦ୍ରାର ବିନିଯୋଗ ଦ୍ୱାରା ଜଣେ ଅନ୍ୟ ଜଣଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ ସ୍ଥାପନ କରିବା, ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବ ପରିପ୍ରକାଶ କରିବା ଏବଂ କାହାଣୀଗୁଡ଼ିକୁ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବାର ଏକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଉପାୟ ଅଟେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଚିନ୍ତାକର, ଏହି ହସ୍ତମୁଦ୍ରାଗୁଡ଼ିକ କେଉଁଠାରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ ? ସମ୍ଭବତଃ ଯେତେବେଳେ କିଛି ଖୁସି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରୁଛ । ତୁମେ ନୃତ୍ୟ କରୁଛ ବା ତୁମ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସହ ଖେଳୁଛ, କିମ୍ବା ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟରେ କିଛି ଖୁସି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରୁଛ । କେତେକ ହସ୍ତ ମୁଦ୍ରାର ବିନିଯୋଗ ଉଦାହରଣ ମାଧ୍ୟମରେ ନିମ୍ନରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି ।

ହସ୍ତ ମୁଦ୍ରା							
ଅର୍ଦ୍ଧ ପତାକ-ପତାକାର ସଙ୍କେତ ରୂପେ	କର୍ତ୍ତରୀମୁଖ-କଇଁଚି ଅର୍ଥରେ	ତ୍ରିଶୂଳ- ତ୍ରିଶୂଳ ଅର୍ଥରେ	କଟକା ମୁଖ-ଝୁମୁକା ପିନ୍ଧିବା ବା ଫୁଲ ତୋଳିବା ଅର୍ଥରେ	କର୍କଟ-ଅଙ୍ଗ ପ୍ରସାରଣ, ଗଛ ଡାଳ ତଳକୁ ଭିଡ଼ିବା, ବହୁତ ଲୋକ ଏକାଠି ଆସିବା ଅର୍ଥରେ	ଡୋଲା ହସ୍ତ-ନୃତ୍ୟ ଶିଳ୍ପୀ, ନୃତ୍ୟ ଆରମ୍ଭରେ ଏହି ହସ୍ତ ମୁଦ୍ରାର ପ୍ରୟୋଗ କରିଥାନ୍ତି	ଉତ୍ସଙ୍ଗ-ଲଜ୍ଜା ଭାବ ତଥା ଆଲିଙ୍ଗନ ଅର୍ଥରେ	ସ୍ୱସ୍ତିକ-କୁମ୍ଭୀର ଅର୍ଥରେ
		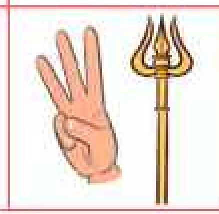		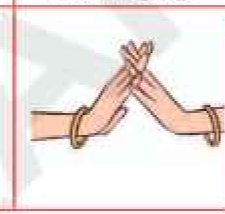	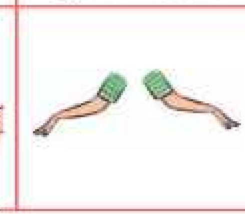	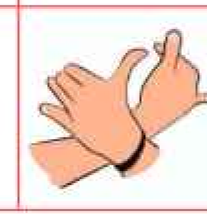	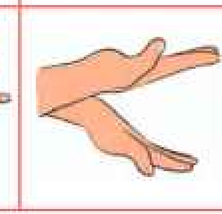

ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ହସ୍ତ ମୁଦ୍ରାଗୁଡ଼ିକ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ, ସେଗୁଡ଼ିକ ଦେଖି ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।

- ଶିଖର ....
- ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ର..
- ସୂଚୀ ....
- ଚତୁର ....
- ସମ୍ପୁଟ ....
- ପୁଷ୍ପପୁଟ..
- ଶିବଲିଙ୍ଗ ....
- ଚକ୍ର ....
- ଶଙ୍ଖ ....

ଏବେ, ତୁମେ କେବଳ ହସ୍ତ ମୁଦ୍ରା ବିନିଯୋଗ କରି ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟ ଗଠନ କର, ଯାହା ତୁମେ ପୂର୍ବରୁ ଶିଖିଥିବା ହସ୍ତମୁଦ୍ରାର ବିନିଯୋଗଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ହୋଇଥିବ । ଅତି କମ୍‌ରେ ଗୋଟିକର ବ୍ୟବହାର କର ଏବଂ ଶ୍ରେଣୀରେ ତୁମେ କ'ଣ କହୁଛ ତାହା ସହପାଠୀମାନେ ଅନୁମାନ କରିପାରୁଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ଦେଖ ।

DRAFT

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୫.୪ ନୃତ୍ୟରେ ହସ୍ତ ଚାଳନା

ତୁମେ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିଛ କି ନୃତ୍ୟରେ କିପରି ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟରେ ହସ୍ତ ଚାଳନା କରାଯାଏ ? ସେମାନେ ହସ୍ତ ଦ୍ୱୟକୁ ଚାଳନା କରି ଭୂସମାନ୍ତର ସମତଳ, ଭୂଲମ୍ବ ସମତଳ, ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଭାବରେ କିମ୍ବା ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଗତି, ବିକର୍ଣ୍ଣ କିମ୍ବା ଅର୍ଦ୍ଧ ବୃତ୍ତାକାର ସଦୃଶ ଆକୃତି ତିଆରି କରିପାରିବେ ।

ଏବେ ନିମ୍ନରେ ଦର୍ଶାଯାଇଥିବା ଜ୍ୟାମିତିକ ଆକୃତିଗୁଡ଼ିକ ଦେଖି ତୁମେ ହସ୍ତ ଚାଳନା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ।

ବୃତ୍ତାକାର ଚାଳନା: ଉଭୟ ହସ୍ତକୁ ଉଭୟ ପାର୍ଶ୍ୱରୁ ତଳୁ ଉପରକୁ ଚାଳନା କରିବ ଯେପରି ତୁମେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଗୋଲକ ସଦୃଶ ଆକୃତିଟି ଅଙ୍କନ କରିପାରିବ ।

ଅର୍ଦ୍ଧ-ବୃତ୍ତାକାର ଚାଳନା: ଅର୍ଦ୍ଧ-ବୃତ୍ତାକାର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ବେଳେ ତୁମେ ଗୋଟିଏ ହସ୍ତକୁ ତଳୁ ଉପରକୁ ଗୋଲାକାର ଭାବରେ ଚାଳନା କରିବ ଯେପରି ତୁମେ ଲେଖୁଥିବା ଇଂରାଜୀ ଅକ୍ଷର C ଭଳି ଦେଖାଯିବ ।

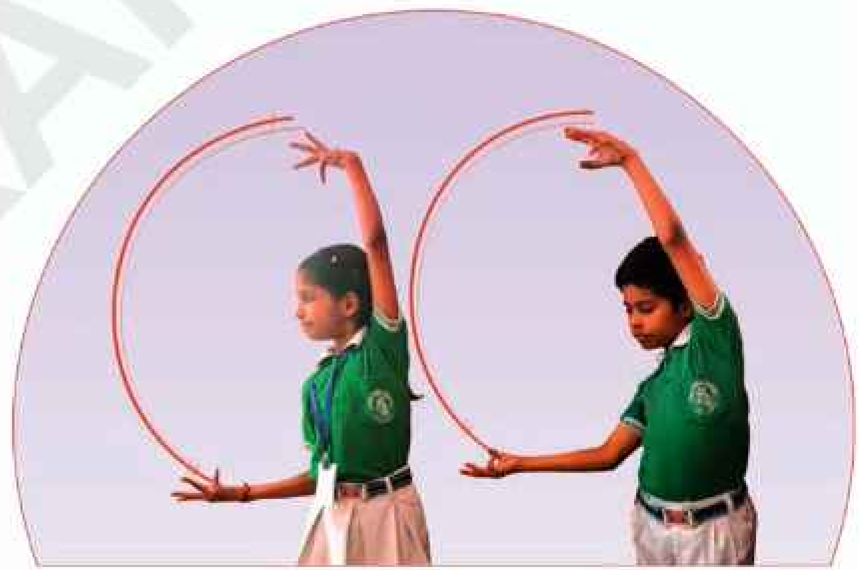

- **ଭୂଲମ୍ବ ସମତଳ ଗତି/ଭୂସମାନ୍ତର ଗତି**

(i) ତୁମ ହସ୍ତ ଦ୍ୱୟକୁ ଶରୀରର ବକ୍ଷ ଦେଶରୁ (ସମ୍ମୁଖ ଭାଗ) ପାର୍ଶ୍ୱ ଭାଗକୁ ବକ୍ରାକାର ଭାବରେ ପ୍ରଶସ୍ତ ଓ ଚଳନ କର ।

(ii) ତୁମ ହସ୍ତ ଦ୍ୱୟକୁ, ସମ୍ମୁଖ ଭାଗରୁ ପାର୍ଶ୍ୱ ଦିଗକୁ ଏକ ସରଳ ରେଖା ଭାବରେ ପ୍ରଶସ୍ତ ଓ ଚଳନ କର ।

- **ବିକର୍ଣ୍ଣ/ତେରଛା ଚାଳନ/ତୀକ୍ଷ୍ଣ**

ତୁମେ ଗୋଟିଏ ହସ୍ତ ତଳକୁ ତେରଛା ଭାବରେ ଅବସ୍ଥିତ କରି ବିପରୀତ ହସ୍ତ ଉପରକୁ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଭାବରେ ପ୍ରଶସ୍ତ/ବିସ୍ତାର ଭାବେ ଚଳନ କଲେ ଏକ ବିକର୍ଣ୍ଣ ଆକୃତି ସୃଷ୍ଟି ହେବ ।

- **ଅର୍ଦ୍ଧ ଓ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଚାଳନା**

ଗୋଟିଏ ସିଧା ରେଖାରେ ଉଭୟ ହସ୍ତ ତଳକୁ ଚାଳନ କଲେ ଏହା ଅର୍ଦ୍ଧ ଚଳନ ହୁଏ ଏବଂ ଉପରକୁ ଚଳନ କଲେ ଏହା ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଚଳନ ହୁଏ ।

ତୁମର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ହସ୍ତ ଚଳନ ଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଏକ ନୃତ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ଯାହା ସମସ୍ତେ ଦେଖି ଆନନ୍ଦିତ ହେବେ ।

DRAFT

ଦୃଷ୍ଟିଭେଦ ଓ ଭ୍ରୂଚାଳନା

ଦୃଷ୍ଟିଭେଦର ବିନିଯୋଗ ଉଭୟ ନୃତ୍ୟ ଓ ଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ସମାନ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ତୁମେ ଦେଖିଛ କି, ଯେତେବେଳେ ତୁମେ କିଛି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଛ, ବା ନୃତ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଛ କିମ୍ବା ଭାବକୁ ଅନ୍ୟ ନିକଟରେ ପରିପ୍ରକାଶ କରୁଛ, ସେତେବେଳେ ତୁମର ଆଖି ଓ ଭ୍ରୂ ଏକକାଳୀନ ବିନିଯୋଗ ହୋଇଥାଏ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୫.୫ କ ନୃତ୍ୟରେ ଦୃଷ୍ଟି ଚାଳନା

ଆସ, ଆମେ ଏକ କାଳ୍ପନିକ ରେଖାକୁ ଅନୁସରଣ କରି ଦୃଷ୍ଟି ଭେଦର ବିଭିନ୍ନ ଚଳନ ଗତିକୁ ଅଭ୍ୟାସ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ନାମ ସହ ଜାଣିବା ।

- **ଦୃଷ୍ଟିକୁ ସମାନ୍ତରାଳ ଭାବରେ ଉପରୁ ତଳକୁ ଚାଳନା କରିବା/ଅନୁବୃତ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି**

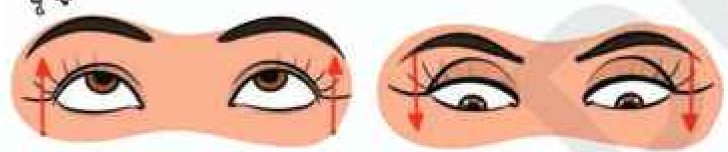

- ଭୂସମାନ୍ତରଳ/ପ୍ରଲୋକିତ ଦୃଷ୍ଟି

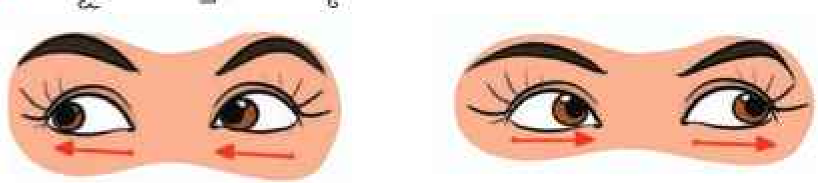

- **ବିକର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି/ଉଭୟ କୋଣକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଚାଳନା କରିବା**

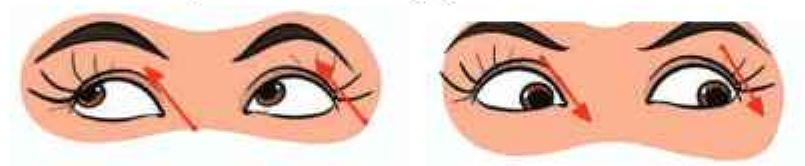

- **ବୃତ୍ତାକାର / ଆଲୋକିତ ଦୃଷ୍ଟି**

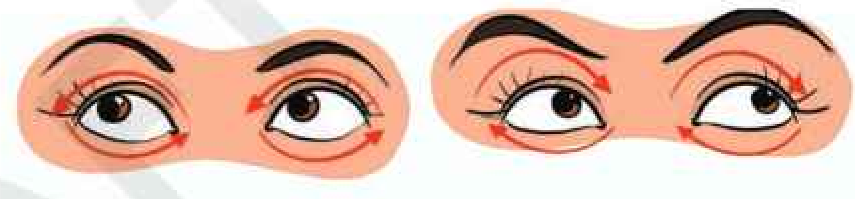

ଦୃଷ୍ଟି ଚାଳନାର ଅଭ୍ୟାସ ଦ୍ୱାରା ଆଖି ସଂଲଗ୍ନ ମାଂସପେଶୀଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ସୁଦୃଢ଼ ହୋଇଥାଏ ।

ସ୍ତର ୧–

ବର୍ତ୍ତମାନ ପୂର୍ବରୁ ଶିଖିଥିବା ହସ୍ତ ଚାଳନା ସହିତ ଦୃଷ୍ଟି ଚାଳନାଗୁଡ଼ିକୁ ମିଶ୍ରଣ କରିବା ।

ସ୍ତର ୨ –

ଏବେ, ତୁମ ପାଦ, ହସ୍ତ ଓ ଦୃଷ୍ଟି ଭେଦର ବିନିଯୋଗକୁ ସଙ୍ଗୀତର ସ୍ୱରମାଳାରେ ମିଶ୍ରଣ କରି ନିଜସ୍ୱ ଏକ ଅଙ୍ଗ ଚାଳନା ସୃଷ୍ଟି କର ।

DRAFT

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୫.୫ ଖ — ଓଡ଼ିଶୀ ନୃତ୍ୟରେ ଦୃଷ୍ଟିଚାଳନା

ଓଡ଼ିଶୀ ନୃତ୍ୟରେ ଦୃଷ୍ଟିଭେଦ ଆଠ (୮) ପ୍ରକାର । ଆସ, ଆମେ ଏକ କାଳ୍ପନିକ ରେଖାକୁ ଅନୁସରଣ କରି ଦୃଷ୍ଟିଭେଦର ବିଭିନ୍ନ ଚଳନକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଓ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ନାମ ସହ ଜାଣିବା ।

୧- ସମଦୃଷ୍ଟି:
ଆଖି ପତା ଓ ଡୋଳା ସିଧା ରଖି, ସ୍ଥିର ଭାବରେ ସମ୍ମୁଖକୁ ଚାହିଁବା ।

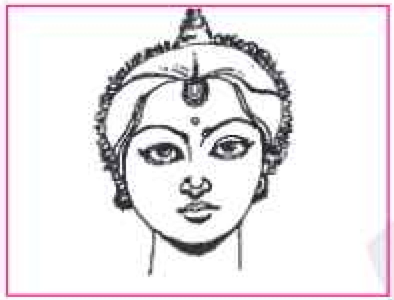

୨- ଆଲୋକିତ ଦୃଷ୍ଟି:
ଆଖି ଡୋଳାକୁ ଚକ ଭଳି ସବୁଆଡ଼କୁ ବୁଲାଇବା ।

୩- ସାଚୀ ଦୃଷ୍ଟି:
ଯେକୌଣସି ଗୋଟିଏ ଦିଗକୁ (ସାଧାରଣତଃ ବାମକୁ) ତେରଛା ଭାବରେ କଣେଇ ଚାହିଁବା ।

୪- ପ୍ରଲୋକିତ ଦୃଷ୍ଟି:
ଉଭୟ ପାର୍ଶ୍ୱକୁ (ବାମକୁ ଓ ଡାହାଣକୁ) ଚାହିଁବା ।

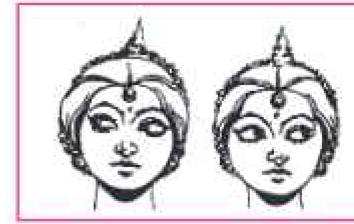

୫- ନିମିଳିତ ଦୃଷ୍ଟି:
ଧ୍ୟାନ କରିବା ଭଳି ଆଖିକୁ ଅଧା ଖୋଲାରଖି ଚାହିଁବା ।

୬- ଉଲ୍ଲୋକିତ ଦୃଷ୍ଟି:
ଆଖି ଡୋଳାକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପରକୁ କରି ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଚାହିଁବା ।

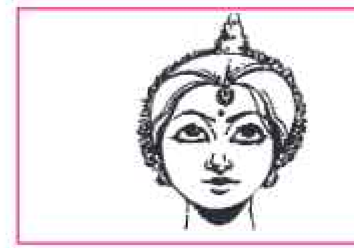

୭- ଅନୁବୃତ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି:
ଉଭୟ ଉପର ଓ ତଳକୁ ଚାହିଁବା ।

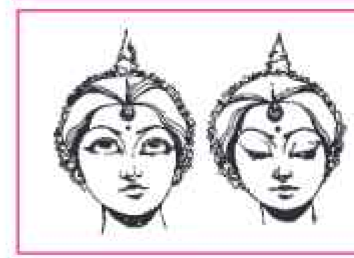

୮- ଅବଲୋକିତ ଦୃଷ୍ଟି
ତଳକୁ ଚାହିଁବା ।

DRAFT

ଗଠନମୂଳକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ଅଧ୍ୟାୟ-୧୫ : ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୋର ନୃତ୍ୟ ଧାରା				
ଶୈକ୍ଷିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ	ଦକ୍ଷତା	ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ	ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
୧	୧.୧	ଉତ୍ସାହର ସହିତ ସଙ୍ଗୀତର ତାଳେ ତାଳେ ନୃତ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବେ ।		
୧	୧.୧	ହସ୍ତ ଚାଳନା ସହିତ ଜ୍ୟାମିତିକ ଆକୃତିଗୁଡ଼ିକ ବୁଝିବେ ।		
୧ ଏବଂ ୨	୧.୧ ଏବଂ ୨.୧	ଦୃଷ୍ଟି ଚାଳନାର ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟକୁ ବୁଝିବେ ।		
୨	୨.୧	ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଓ ଅର୍ଦ୍ଧ ଚାଳନା ଧାରଣାଗୁଡ଼ିକ ବୁଝିବେ/ସ୍ଥିରତାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଗତିବିଧିଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝିବେ ।		
୨	୨.୧	ଅଭିନୟ ନିମନ୍ତେ କଳ୍ପନାମୂଳକ ଭାବେ ହସ୍ତ ମୁଦ୍ରାର ବ୍ୟବହାର କରିବେ ।		

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ: ....

....

....

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତବ୍ୟ: ....

....

....

DRAFT

অধ্যায়-১৬

নৃত্যরে তাল ও লয়

তাল ক'ণ ?

সঙ্গীতরে ব্যবহার করাযাউথিবা সময়কু যাহা দ্বারা মপাযাএ তাহা হেউছি তাল । বর্ত্তমান তুমে চারি মাত্রা বিশিষ্ট তালকু ধারাবাহিক ভাবরে অভ্যাস করিব ।

শিক্ষকঙ্ক পাইঁ সূচনা: শিক্ষক এহি কার্য্য পাইঁ শিক্ষার্থীমানঙ্কু ছোট ছোট দলরে ভাগ করিবে এবং প্রত্যেক দলকু পৃথক পৃথক ভাবে এহি কার্য্যটিকু অভ্যাস করিবাকু কহিবে ।

কার্য্য ১৬.১ তালরে নৃত্য

শিক্ষক তুম্ভকু এক চারি মাত্রা বিশিষ্ট তালর লয় ক্রিয়াকু দেবে, যাহা তুমে পূর্ব্বরু অভ্যাস করিছ এবং তুমে জাণিথিবা পদ চালনা সহিত তালর ছন্দকু অনুকরণ করি নৃত্য করিব । শিক্ষক তালর বাণীগুড়িক ডাকিবা বন্দ করিদেলে মধ্য, তুমে সেহি তালর গতিকু নিরন্তর ভাবরে করুথিব এবং এথিপাইঁ তুমে করতালি, পদাঘাত কিম্বা চুটকির সাহায্য মধ্য নেইপারিব । এহি কার্য্যটিকু এহিভলি ভাবরে বারম্বার কিছি সময় পাইঁ অভ্যাস করাযাইপারিব ।

ନୃତ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ତାଳର ସମାନ ଗତି ଚଳନକୁ ଲୟ କୁହାଯାଏ । ତାଳରେ ଚଳନ ଗତି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଯଥା- ବିଳମ୍ବିତରୁ ମଧ୍ୟମ ଓ କ୍ରମେ ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ଲୟର ପରିବର୍ତ୍ତନ କୁହାଯାଏ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୬.୧ ଲୟକାରୀ ସହିତ ନୃତ୍ୟ

ସ୍ତର ୧ : ତୁମେ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ କିଛି କାମ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର, ଯେପରି ଧୀରେ ଚାଲିବା ଓ ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ଚାଲିବା ।

ଚାଲିବା ସମୟରେ ତୁମ ପାଦର ପାହୁଣ୍ଡର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ମାତ୍ରାଗୁଡ଼ିକ ନିରନ୍ତର ଭାବରେ ଏକ ସମ ଗତିରେ ଚଳନ କରିଥାଆନ୍ତି । ଠିକ୍ ସେହିପରି ତାଳର ମାତ୍ରାଗୁଡ଼ିକ ଜାଣିବା ପାଇଁ କରତାଳି ବଜାଅ । ଶ୍ରେଣୀଗୃହରେ ୮ ମାତ୍ରା ବିଶିଷ୍ଟ ତାଳ (୪+୪) ଛନ୍ଦକୁ ଅନୁକରଣ କରି ସମାନ ଗତିରେ ଚାଲିବ । ଏବେ ସେହି ସମାନ ୮ ମାତ୍ରା ବିଶିଷ୍ଟ ତାଳ ବଜାଇ ଦୁଇଗୁଣ ଗତିରେ ଚାଲିବ । ତୁମେ କିଛି ପାର୍ଥକ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଛ କି ? ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ଚାଲୁଛ ସେତେବେଳେ ଲୟ ବିଳମ୍ବିତ / ଧୀର ହୋଇଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ଚାଲୁଛ ସେତେବେଳେ ସେହି ସମାନ ତାଳ ଦୁଇଗୁଣ ଗତିରେ ଗତି କରିଥାଏ, ଏହାର ଲୟ ଦ୍ରୁତ ହୋଇଥାଏ ।

ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ:- ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ୮ ମାତ୍ରା ବିଶିଷ୍ଟ ତାଳରେ ବିଳମ୍ବିତ କିମ୍ବା ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ଚାଲୁଛ, ସେତେବେଳେ ତୁମେ ଉଭୟ ପାଦର ଚଳନ ଗତିକୁ ତୁଳନା କରିବ । ଚଳନ ଗତି ଅନୁଯାୟୀ ଲୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥାଏ ।

DRAFT

ଆସ, ତାଳ ସହିତ ଏବେ କିଛି ଖଣ୍ଡ ବାଦ୍ୟକୁ ଯୋଡ଼ିବା ।

ସ୍ତର ୨: ଆଠ ମାତ୍ରା ବିଶିଷ୍ଟ ତାଳକୁ ସ୍ଥିର କରିବା ପାଇଁ, ତୁମେ କରତାଳି କିମ୍ବା ଆଙ୍ଗୁଠିଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଚୁଟକି ମାରିବା ସମୟରେ ବାରମ୍ବାର ଆଠ ମାତ୍ରା ଗଣନା କରିବ ।

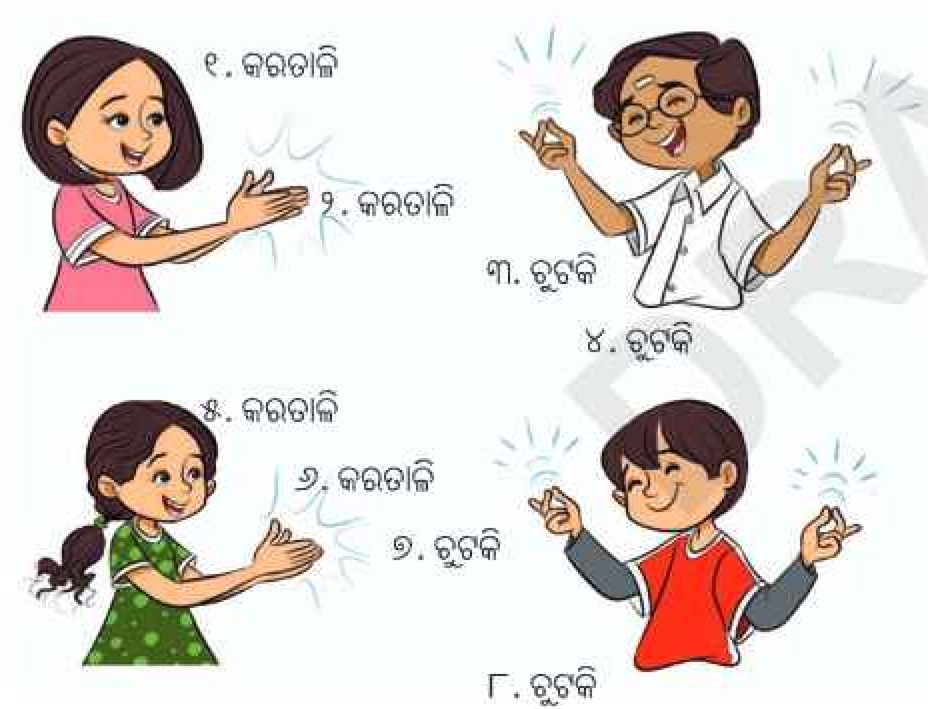

ଲୟକାରୀ ୧– ମାତ୍ରାଗୁଡ଼ିକର ଚଳନ

ଏହି ଆଠ ମାତ୍ରା ବିଶିଷ୍ଟ ତାଳ ପାଇଁ, ପୂର୍ବରୁ ଶିଖିଥିବା ପାଦଚଳନକୁ ବ୍ୟବହାର କର ଏବଂ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ଶ୍ରେଣୀଗୃହର ପାଦ ଚାଳନା କର ।

ଉଦାହରଣ:

(୧) ପଦାଙ୍କ, (୨) ପଦାଙ୍କ, (୩) ଗୋଇଠି, (୪) ପାଦଘାତ, (୫) ପଦାଙ୍କ, (୬) ପଦାଙ୍କ, (୭) ଗୋଇଠି, (୮) ପାଦଘାତ

ଡାହାଣ (R) ଏବଂ ବାମ (L)

DRAFT

ଲୟକାରୀ ୨ - ମାତ୍ରାଗୁଡ଼ିକର ଦୁଇଗୁଣ: ଆଠ ମାତ୍ରା ବିଶିଷ୍ଟ ତାଳ ମଧ୍ୟରେ ଆଠଟି ପାଦଚାଳନା ବଦଳରେ ୧୬ଟି ପାଦଚାଳନା ନେଇ ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ଚଳନ କରିବ । ତୁମେ ତା'ର ଦୁଇ ଗୁଣା ଆବର୍ତ୍ତନରେ ଏବେ ପାଦଚାଳନା କରୁଛ, ତୁମେ କଣ ଶକ୍ତି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅନୁଭବ କରିପାରୁଛ ?

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୟର ଗତି ସହିତ ତୁମର ପାଦଚାଳନା ଗତିବିଧିକୁ କିପରି ଭିନ୍ନ ଅନୁଭବ କରୁଛ ତାହା ଦେଖ । ତୁମେ କେଉଁ ଲୟକାରୀକୁ ଅଧିକ ଉପଭୋଗ କରୁଛ ? ତୁମେ କ'ଣ ତାଳ ସହ ସମନ୍ୱୟ ରଖିପାରିବ ? ଏବେ ଆସ, ଏହାକୁ ସଙ୍ଗୀତରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ । ତୁମ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକଗୀତଟିଏ ବାଛ କିମ୍ବା ତୁମର ସଙ୍ଗୀତ ଶ୍ରେଣୀରେ ଶିଖାଯାଇଥିବା ଗୋଟିଏ ଗୀତକୁ ଚୟନ କର, ଯାହା ଚାରିମାତ୍ରା ବିଶିଷ୍ଟ ନିରନ୍ତର ଚଳନ ଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବ ଓ ସେହି ଗୀତରେ ଉପରୋକ୍ତ ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଭ୍ୟାସ କରାଯାଇଥିବା ବିଳମ୍ବିତ ଓ ଦ୍ରୁତ ଲୟକୁ ତୁମ ନୃତ୍ୟ ବିନ୍ୟାସରେ ଯୋଡ଼ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୬.୩ ହସ୍ତ ଓ ପାଦର ସଂଯୁକ୍ତ ଚାଳନ

ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୋଟିଏ ଗତିରେ ଦୁଇଟି ଉପାଦାନକୁ ମିଶ୍ରଣ କରିବାର ସମୟ ଆସିଛି । ହସ୍ତଚାଳନା ସହିତ ପାଦଚାଳନାକୁ ଯୋଡ଼ ।

ହସ୍ତଚାଳନା ପାଇଁ ଅଙ୍ଗଚାଳନାର ବିନ୍ୟାସ କ୍ରମରେ ଚାରି ମାତ୍ରା ବିଶିଷ୍ଟ ତାଳକୁ ଯୋଡ଼ିବା ଏବଂ ହସ୍ତ ଓ ପାଦ ଚାଳନାର ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ପାଇଁ ସଙ୍ଗୀତ ଶ୍ରେଣୀରେ ଶିଖିଥିବା ସରଗମଟିକୁ ଗାନ କର । ସା, ରେ, ଗା, ମା, ପା, ଧା, ନି, ସା - ସରଗମଟିକୁ ମାତ୍ରା ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରି ବିଳମ୍ବିତ ଓ ଦ୍ରୁତ ଲୟରେ ହସ୍ତଚାଳନା କର ।

DRAFT

ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ:

ଲୟକାରୀ ୧ (ଏକ ଗୁଣ)- ଆସ ବୃତ୍ତାକାର ହସ୍ତଚାଳନାକୁ ଚୟନ କରିବା, ଏବଂ ସା, ରେ, ଗା, ମା, ପା, ଧା, ନି, ସା - ସରଗମଟିକୁ ଗାନ କରିବା ବେଳେ ହସ୍ତର ଗତି ତଳୁ ଉପରକୁ ନେବା ଏବଂ ସା, ନି, ଧା, ପା, ମା, ଗା, ରେ, ସା - ସରଗମଟିକୁ ଗାନ କରିବା ବେଳେ ହସ୍ତର ଗତି ଉପରୁ ତଳକୁ ଆଣିବା ।

ହସ୍ତଚାଳନାର ପ୍ରାରମ୍ଭ ସ୍ଥାନ

ହସ୍ତକୁ ଉପରକୁ ନେବା

ହସ୍ତକୁ ତଳକୁ ନେବା

DRAFT

ଲୟକାରୀ ୨ (ଦୁଇ ଗୁଣ)- ଏବେ ଗାଅ,

ସା ରେ ଗା ମା – ହସ୍ତର ଗତି ତଳୁ ଉପରକୁ ନେବ ।

ପା ଧା ନି ସା – ହସ୍ତର ଗତି ଉପରୁ ତଳକୁ ଆଣିବ ।

ସା ନି ଧା ପା – ହସ୍ତର ଗତି ତଳୁ ଉପରକୁ ନେବ ।

ମା ଗା ରେ ସା – ହସ୍ତର ଗତି ଉପରୁ ତଳକୁ ଆଣିବ ।

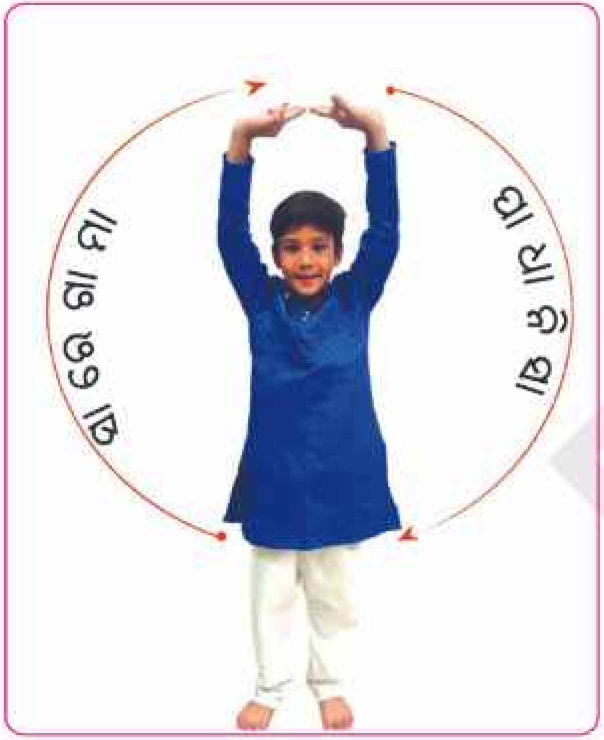

ପ୍ରତ୍ୟେକ ହସ୍ତ ଚଳନ ସମୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଲୟକାରୀରେ ସରଗମଟିକୁ ଗାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର, ଯାହା ତୁମକୁ ଏକ ମଜାଦାର ଅନୁଭୂତି ପ୍ରଦାନ କରିବ ।

ଲମ୍ଫ ପ୍ରଦାନ (ଡିଆଁ) ଓ ଭ୍ରମରୀ

ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀରେ ଶିଖିଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଲମ୍ଫ ପ୍ରଦାନ ଓ ଭ୍ରମରୀ ଗୁଡ଼ିକୁ ତୁମେ ମନେ ରଖିଛ କି ? ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ, ନୃତ୍ୟ କୌଶଳ ସହିତ ଅଧିକ ଆନନ୍ଦ ପାଇବାପାଇଁ (ମଜା କରିବାପାଇଁ) ଶିଖିଥିବା ଲମ୍ଫ ପ୍ରଦାନ (ଡିଆଁ) ଓ ଭ୍ରମରୀକୁ ତାଳସହ ମିଶାଅ ।

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ସୂଚନା: ପାଦର ସ୍ଥିତି ଜାଣିବା ପାଇଁ ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀର ପୁସ୍ତକକୁ ଦେଖିବାକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବେ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୬.୪ ତାଳରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଲମ୍ଫ ପ୍ରଦାନ

ଲମ୍ଫ ପ୍ରଦାନ (ଡିଆଁ) ଅଭ୍ୟାସରେ, ଚାରି ମାତ୍ରା ବିଶିଷ୍ଟ ତାଳକୁ ସଂଯୋଗ କର । ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଲମ୍ଫ ପ୍ରଦାନ ଗୁଡ଼ିକ ଅନୁକରଣ କର । ଚାରି ମାତ୍ରା ବିଶିଷ୍ଟ ତାଳ ସହିତ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଲମ୍ଫ ପ୍ରଦାନକୁ ମିଶାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ଯାହା ଦ୍ୱାରା ତୁମକୁ ଅଧିକ ମଜା ଲାଗିବ ।

ଡାହାଣ ଗୋଡ଼ରୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା				ବାମ ଗୋଡ଼ରୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା			
୧. ଡାହାଣ (ତା)	୨. ଡାହାଣ (ଝମ୍)	୩. ବାମ (ତାକ)	୪. ଡାହାଣ (ଝମ୍)	୧. ବାମ (ତା)	୨. ବାମ (ଝମ୍)	୩. ଡାହାଣ (ତାକ)	୪. ବାମ (ଝମ୍)
ଲମ୍ଫ ପ୍ରଦାନ	ପଦାଘାତ	କ୍ରସ୍	ପଦାଘାତ	ଲମ୍ଫ ପ୍ରଦାନ	ପଦାଘାତ	କ୍ରସ୍	ପଦାଘାତ

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୬.୫ ତାଳରେ ଭ୍ରମରୀ ଅଭ୍ୟାସ

ଲମ୍ଫ ପ୍ରଦାନ ଅଭ୍ୟାସ ପରେ ଏବେ ଚାରି ମାତ୍ରା ବିଶିଷ୍ଟ ତାଳରେ ଭ୍ରମରୀର ଗତିକୁ ମିଶାଇବା ଏବଂ ଓଡ଼ିଶୀ ନୃତ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିବା ସାତ (୭) ପ୍ରକାର ଭ୍ରମରୀ ଯଥା- (୧) ଉତପ୍ଲୁତ (୨) ଚକ୍ର (୩) ଗରୁଡ଼ (୪) ଏକପାଦ (୫) କୁଞ୍ଚିତ (୬) ଆକାଶ ଓ (୭) ଅଙ୍ଗ ଭ୍ରମରୀ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକକୁ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ।

କୁଞ୍ଚିତ ଭ୍ରମରୀ				ଚକ୍ର ଭମରୀ			
୧. ବାମ	୨. ଡାହାଣ	୩. ବାମ	୪. ଡାହାଣ	୧. ଡାହାଣ	୨. ଡାହାଣ	୩. ଡାହାଣ	୪. ଡାହାଣ
ପଦାଘାତ	ପଞ୍ଜା ପଛକୁ	ପଦାଘାତ	ପଞ୍ଜା ପଛକୁ	ପଦାଘାତ	ପଦାଘାତ	ପଦାଘାତ	ପଦାଘାତ
୧. ଡାହାଣ	୨. ବାମ	୩. ଡାହାଣ	୪. ବାମ	୧. ବାମ	୨. ବାମ	୩. ବାମ	୪. ବାମ
ପଦାଘାତ	ପଞ୍ଜା ପଛକୁ	ପଦାଘାତ	ପଞ୍ଜା ପଛକୁ	ପଦାଙ୍କ ପଞ୍ଜା	ପଦାଘାତ	ପଦାଙ୍କ ପଞ୍ଜା	ପଦାଘାତ
ତାଳି ସହ ବୋଲ				ତାଳର ବୋଲ			
ଧାଧିନ	ତାତେଟେ	ଧାଗେଧିନ	ତା	ଧିନି	ଧେଟେ	ନାକ	ଧିନି

ଚାରି ମାତ୍ରା ବିଶିଷ୍ଟ ତାଳ ସହିତ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଲମ୍ଫ ପ୍ରଦାନ ଓ ଭ୍ରମରୀ ଗୁଡ଼ିକ ଚେଷ୍ଟା କର ।

DRAFT

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୬.୬ ଚାରି ମାତ୍ରା ବିଶିଷ୍ଟ ତାଳରେ ପାଦ ଚାଳନା

ଏବେ ଚାରି ମାତ୍ରା ବିଶିଷ୍ଟ ମାତ୍ରାର ତାଳରେ ତିନି ପଦାଙ୍କ ବିଶିଷ୍ଟ ପାଦଚାଳନା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ।

ତିନି ପଦାଙ୍କ ଅଭ୍ୟାସର କୌଶଳ : ଚୌକ ଭଙ୍ଗୀରେ ଅବସ୍ଥାନ କରିବା ପରେ ଦକ୍ଷିଣ ପାଦକୁ ଉଠାଇ ଦକ୍ଷିଣ ପାଦର ଗୋଇଠିକୁ ଆଘାତ କରିବ । ଏହାକୁ ଆଢୀଢ଼ ପାଦ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏହା ପରେ ବାମ ପାଦକୁ ନିଜ ସ୍ଥାନରେ ଆଘାତ କରି ଦକ୍ଷିଣ ପାଦକୁ ପୂର୍ବ ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରି ଆଘାତ କରିବ ।

ମିଶ୍ରଣ ୧

ଡାହାଣ ଗୋଡ଼ରୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା				ବାମ ଗୋଡ଼ରୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା			
୧. ଡାହାଣ	୨. ବାମ	୩. ଡାହାଣ	୪. ବାମ	୧. ବାମ	୨. ଡାହାଣ	୩. ବାମ	୪. ଡାହାଣ
ପାର୍ଶ୍ୱକୁ ଗୋଇଠି	ପଦାଘାତ	ପଦାଘାତ		ପାର୍ଶ୍ୱକୁ ଗୋଇଠି	ପଦାଘାତ	ପଦାଘାତ	
ତା	ଥି	ନା ତେରେକେଟେ	ତାକଥିନି	ତା	ଥି	ନା ତେରେକେଟେ	ତାକଥିନି

ମିଶ୍ରଣ ୨

ଡାହାଣ ଗୋଡ଼ରୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା				ବାମ ଗୋଡ଼ରୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା			
୧. ଡାହାଣ	୨. ବାମ	୩. ଡାହାଣ	୪.	୧. ବାମ	୨. ଡାହାଣ	୩. ବାମ	୪.
କୁଞ୍ଚିତ ପାଦ	ପଦାଘାତ	ପଦାଘାତ		କୁଞ୍ଚିତ ପାଦ	ପଦାଘାତ	ପଦାଘାତ	
ଧାଥିନ	ତାତେଟେ	ଧାଗେଥିନ	ତାଥିନ	ଧାଥିନ	ତାତେଟେ	ଧାଗେଥିନ	ତା

ଅଭ୍ୟାସ କରିବା କୌଶଳ: ପ୍ରଥମେ ଚୌକ ଭଙ୍ଗୀରେ ଅବସ୍ଥାନ କରିବ । ଦକ୍ଷିଣ ପାଦକୁ ଉଠାଇ ବାମ ପାଦର ପୃଷ୍ଠ ଦେଶରେ ବା ପଞ୍ଝାରେ ଆଘାତ କରିବ । ଏହା ପରେ ନିଜ ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ବାମ ପାଦକୁ ଆଘାତ କରିବ । ତା' ପରେ ଦକ୍ଷିଣ ପାଦକୁ ଫେରାଇ ଆଣି ଚୌକ ପାଦରେ ଆଘାତ କରିବ ।

ଗଠନମୂଳକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ଅଧ୍ୟାୟ-୧୬ : ନୃତ୍ୟରେ ତାଳ ଓ ଲୟ				
ଶୈକ୍ଷିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ	ଦକ୍ଷତା	ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ	ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
୧	୧.୨	ହସ୍ତ ଓ ପାଦ ଚାଳନା ସହିତ ତାଳର ସମନ୍ୱୟକୁ ରକ୍ଷା କରି ନୃତ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବେ ।		
୧	୧.୨	ନୃତ୍ୟ ଶିକ୍ଷଣର ବିଭିନ୍ନ କୌଶଳକୁ ବୁଝିବେ ଏବଂ ଉତ୍ସାହର ସହ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ ।		
୨	୨.୨	ତାଳ ଓ ଲୟ ସମ୍ପର୍କିତ ଧାରଣା ଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝିବେ ।		
୨	୨.୨	ଶିଖିଥିବା ନୃତ୍ୟ କୌଶଳ ଯଥା: ଲମ୍ଫ ପ୍ରଦାନ, ଭ୍ରମରୀ ସହିତ ତାଳ ପଦ୍ଧତିଗୁଡ଼ିକ ସହ ମିଶ୍ରଣ କରି ଉପସ୍ଥାପନ କରିବେ ।		
୨	୨.୨	କଳ୍ପନାଶୀଳ ଏବଂ ଯତ୍ନ ସହକାରରେ ନୃତ୍ୟ ପାଦଚାଳନା ଗୁଡ଼ିକ ମିଶ୍ରଣ କରିବେ ।		

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ
ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ: ....

....

....

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତବ୍ୟ: ....

....

....

DRAFT

ଅଧ୍ୟାୟ-୧୭

ମୋ ରାଷ୍ଟ୍ରର ନୃତ୍ୟ

ସମଗ୍ର ଭାରତବର୍ଷରେ ନୃତ୍ୟର ଅନେକ ଶୈଳୀ ରହିଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୋଟିଏରୁ ଅଧିକ ନୃତ୍ୟ ଶୈଳୀ ରହିଛି, ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ହେଉଛି ପାରମ୍ପରିକ ନୃତ୍ୟ, କିଛି ଲୋକନୃତ୍ୟ ଓ ଆଉ କିଛି ପର୍ବପର୍ବାଣି ସହ ଜଡ଼ିତ ନୃତ୍ୟ । ତୁମେ "ଆମ ବିଚିତ୍ର ବିଶ୍ୱ" ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକଟିରୁ କିଛି ନୃତ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ତଥ୍ୟ ଶିଖି ସାରିଛ । ଆସ କେତେକ ଚିତ୍ର, କ୍ୟାଲେଣ୍ଡର, ଭିଡ଼ିଓ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମାଧ୍ୟମକୁ ଶ୍ରେଣୀରେ ବ୍ୟବହାର କରି ଭାରତୀୟ ନୃତ୍ୟ ଶୈଳୀଗୁଡ଼ିକର କିଛି ଦୃଶ୍ୟମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୭.୧ କୋଲାଜରେ ମୋର ନୃତ୍ୟ ଭଙ୍ଗୀ

- ନୃତ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ଶୈଳୀ ବା ଭଙ୍ଗୀର ଚିତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ସଂଗ୍ରହ କରି ଏକ କାଗଜରେ ଅଙ୍କନ କର ଅଥବା ପେଷ୍ଟ କର ।
- ତୁମେ ଦେଖିଥିବା ବା ଜାଣିଥିବା କେତେକ ନୃତ୍ୟର ଚିତ୍ର ବା ଭଙ୍ଗୀଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁକରଣ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୭.୨ ନୃତ୍ୟରେ ତାଳ ବିବିଧତା

ଭୌଗୋଳିକ ସ୍ଥିତି ସହିତ ଉଭୟ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ନୃତ୍ୟର ଚିତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ସହ ସଂଯୋଗ କର ଏବଂ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକରେ ଦେଖାଯାଇଥିବା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନୃତ୍ୟକଳା ଅନୁସାରେ ଭାରତର ମାନଚିତ୍ରରେ ଥିବା ଖାଲି ସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୭.୩ ରାଜ୍ୟ ସହିତ ନୃତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ମେଳ କର

ଗୋଟିଏ ତୀର ସହିତ ଚକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ଏବଂ ଚକ ଉପରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଆଞ୍ଚଳିକ ନୃତ୍ୟ ପଦ୍ଧତିର ନାମ ଲେଖ ।

ଚକଟିକୁ ଘୂରାଅ, ଯେତେବେଳେ ଚକଟି ବନ୍ଦ ହେବ, ସେତେବେଳେ ତୀରଟି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କୋଠରିରେ ଅବସ୍ଥାନ କରିବ । ତୀରଟି ଯେଉଁ କୋଠରିରେ ରହିବ, ସେଠାରେ ଲେଖାଥିବା ନୃତ୍ୟ ସହ ସମ୍ପର୍କିତ ରାଜ୍ୟକୁ ଚିହ୍ନଟ କର ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୭.୪ ନୃତ୍ୟରେ ଏକତାର ସନ୍ଦେଶ

ପ୍ରସାର ଭାରତୀ ଅଭିଲେଖାରୁ "ମିଲେ ସୁର ମେରା ତୁମହାରା" ଗୀତର ଭିଡ଼ିଓଟିକୁ ଅନଲାଇନ୍‌ରେ ଦେଖ ।

ତୁମେ ପୂର୍ବରୁ ଶିଖିଥିବା ବିଭିନ୍ନ ନୃତ୍ୟର ହସ୍ତଚାଳନା ଓ ପାଦଚାଳନାଗୁଡ଼ିକ ଚିହ୍ନଟ କର । ଏବେ ତୁମ ମନପସନ୍ଦ ଗୀତଟିଏ ବାଛ ଏବଂ ତୁମେ ପୂର୍ବରୁ ଶିଖିଥିବା ନୃତ୍ୟର, ସମସ୍ତ ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକୁ ମିଶ୍ରଣ କର । ସେହି ଗୀତରେ ଏକ ନୃତ୍ୟ ସଂରଚନା କର । ଭିଡ଼ିଓରେ ଦେଖିଥିବା ନୃତ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ତୁମ ପସନ୍ଦର ଗୋଟିଏ ପାଦଚାଳନା ଓ ଗୋଟିଏ ହସ୍ତଚାଳନାକୁ ଏହି ଗୀତରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିପାରିବ କି ?

ଉତ୍ସବରେ ନୃତ୍ୟ

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉତ୍ସବ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦ ଓ ଉତ୍ସାହର ଅନୁଭବ ଦେଇଥାଏ । ବିଭିନ୍ନ ପରିସ୍ଥିତି ଓ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରାଯିବାର ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟ ଅଛି । ତୁମେ, କେବେ ଜାତୀୟ ପର୍ବ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନୃତ୍ୟ ସହିତ ଉତ୍ସବଗୁଡ଼ିକୁ ପାଳନ କରିଛ କି ? ସମ୍ଭବତଃ ତୁମେ ଏହି ଉତ୍ସବଗୁଡ଼ିକୁ ତୁମର ପରିବାରବର୍ଗ, ସମ୍ପର୍କୀୟ ଅଥବା ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସହ ପାଳନ କରିଥିବ ।

ତୁମେ କେବେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛ କି, ଯେ ନୃତ୍ୟ ବିନା ଏହି ଉତ୍ସବଗୁଡ଼ିକ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଲାଗିଥାଏ । ନୃତ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନ୍ତ ଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ଯେକୌଣସି ବୟସର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଏକାଠି କରିବାର ଦୃଢ଼ ଇଚ୍ଛା ଶକ୍ତି ନୃତ୍ୟରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୭.୫ ଦେଶାତ୍ମବୋଧକ ନୃତ୍ୟ

ଆସ ଆଉ ଏକ ଉତ୍ସବମୁଖୀ ନୃତ୍ୟକୁ ଯିବା । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ, ତୁମେ ଦେଶ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ଓ ଦେଶପ୍ରୀତି ଭାବ ନେଇ, ଏହି ପର୍ବଗୁଡ଼ିକ ପାଳନ କରିବା ସହିତ ନୃତ୍ୟକଳା ମାଧ୍ୟମରେ ତୁମର ଭାବକୁ ସୁନ୍ଦର ଭାବେ ପ୍ରକାଶ କରିପାରିବ ।

ଶ୍ରେଣୀରେ ଥିବା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ତିନି କିମ୍ବା ଚାରୋଟି ଦଳରେ ଭାଗ କରାଯିବ। ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦଳକୁ ଗୀତର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପଦକୁ ବାଛିବାକୁ ଦିଆଯିବ। ଏବେ ଦଳଗତ ଭାବରେ ଏବଂ ଗୀତର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ଉପଯୁକ୍ତ ହସ୍ତମୁଦ୍ରା ଓ ଅଙ୍ଗଚାଳନାଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନଟ କର । ଶେଷରେ ଗୀତର ତାଳ ସହ ମେଳ ଖାଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପାଦଚାଳନାକୁ ସଂଯୋଗ କର ।

ଗୀତଟିକୁ ବଜାଅ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦଳ ବାଛିଥିବା ପ୍ରତି ପଦକୁ ଏଠାରେ ଉପସ୍ଥାପନା କର ଓ ଦଳଗତ ଭାବେ ଏକତ୍ର ହୋଇ ନୃତ୍ୟଟିକୁ ପରିବେଷଣ କର ।

ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ:

୧. ବନ୍ଦେ ମାତରମ୍

୨. ସୁନ୍ଦର ମୋ ଜନ୍ମଭୂମି

୩. ବନ୍ଦେ ଉତ୍କଳ ଜନନୀ

୪. ଏଇ ଦେଶ ଏଇ ମାଟି

୫. ତୁମ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷାରେ ଦେଶାତ୍ମବୋଧକ ଗୀତ

ଗଠନମୂଳକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ଅଧ୍ୟାୟ-୧୭ ମୋ ରାଷ୍ଟ୍ରର ନୃତ୍ୟ				
ଶୈକ୍ଷିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ	ଦକ୍ଷତା	ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ	ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
୧	୧.୨	ବିଭିନ୍ନ ନୃତ୍ୟ ପଦ୍ଧତିକୁ ଜାଣିବେ ଓ ଶିଖିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ ।		
୧	୧.୨	ସମ୍ମିଳିତ ଭାବରେ ଏକ ଦେଶାତ୍ମବୋଧକ ନୃତ୍ୟ ପରିବେଷଣ କରିବେ ।		
୨	୨.୨	ବିଭିନ୍ନ ଆଞ୍ଚଳିକ ନୃତ୍ୟକୁ ଉତ୍ସାହର ସହିତ ଶିଖିବେ ।		

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ: ....

....

....

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତବ୍ୟ: ....

....

....

DRAFT

ଅଧ୍ୟାୟ-୧୮

ମୋ ନୃତ୍ୟରେ ଭାବ ପ୍ରକାଶ ଏବଂ କାହାଣୀ ବର୍ଣ୍ଣନା

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୮.୧ ଭାବ ପ୍ରକାଶ

ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସ ଏବଂ ତୁମ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ ଭେଟ ସେତେବେଳେ ତୁମ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କର ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ କିଛି ଭିନ୍ନ ଭାବ ଦେଖ କି ? ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀରେ ତୁମେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଭାବ ଆବେଗ ସହ ପରିଚିତ ହୋଇ ସେଗୁଡ଼ିକ କିପରି ପ୍ରକାଶ କରାଯିବ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶିଖିଛ । ଆମେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଛୁ ଯେ, ବିଭିନ୍ନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାବ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ, ଯଦିଓ କେତେକ ସକାରାତ୍ମକ ପରିସ୍ଥିତି ଓ ଆଉ କେତେକ ନକାରାତ୍ମକ ପରିସ୍ଥିତି ସମ୍ପର୍କିତ ହୋଇପାରେ । ନୃତ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ତୁମେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିପାରିବ, ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ କିଛି ଇଚ୍ଛାକୃତ ଓ ଆଉ କିଛି ଅନିଚ୍ଛାକୃତ ପରିସ୍ଥିତି । ତୁମେ କ'ଣ ଅନୁଭବ କରୁଛ, ସେହି ଅନୁଭବକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ନୃତ୍ୟ ଏକ ମାଧ୍ୟମ ଅଟେ ।

ହସ

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ

ବିରକ୍ତ

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୮.୨ ଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଦୃଷ୍ଟି ଓ ଭ୍ରୂପଟ

ଦୁଃଖ

ଭୟ

ଆନନ୍ଦ

କ୍ରୋଧ

ତୁମେ ଅନୁଭବ କରିଛ କି, ଦୃଷ୍ଟି ଭେଦ ହେଉଛି ଆମ ଭାବନାର ଦର୍ପଣ । ହସ୍ତମୁଦ୍ରା ସହିତ ଦୃଷ୍ଟି ଓ ଭ୍ରୂଚାଳନାର ବ୍ୟବହାର କରି ନିମ୍ନଲିଖିତ ଭାବଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ।

- ଆଖି ଦ୍ୱୟକୁ କ୍ରୋଧରେ ବିସ୍ତାର କରିବା – ହସ୍ତରେ ସୂଚିମୁଦ୍ରା ଧାରଣ କରି ଚାଲିଯିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା ।

- ଆନନ୍ଦରେ ଆଖି ଦ୍ୱୟ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇଉଠିବା– ପୁଷ୍ପପୁଟ ହସ୍ତ ମୁଦ୍ରାରେ ସୁନ୍ଦର ସୁଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ ଫୁଲଗୁଡ଼ିକ ଧାରଣ କରିବା ।

- ଦୁଃଖରେ ସଙ୍କୁଚିତ ହେବା– ଉତ୍ସଙ୍ଗ ମୁଦ୍ରାରେ ଆଲିଙ୍ଗନ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ।

- କଣେଇ ଚାହିଁବା – ଗୁପ୍ତ ଭାବରେ କିଛି ଲୁଚିଛପି ଦେଖିବା ଏବଂ କିଛି ଲୁଚେଇ ରଖିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସମ୍ପୁଟ ହସ୍ତମୁଦ୍ରାର ବ୍ୟବହାର କରିବା ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୮.୩ ଦୁଇ ବିପରୀତ ରସ

ତୁମ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ସାଙ୍ଗକୁ ବାଛ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ସୁଖଦ ଭାବ ଓ ଗୋଟିଏ ବିଚଳିତ କରୁଥିବା ଭାବ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କର । ତୁମ ସାଙ୍ଗକୁ ପରିସ୍ଥିତି ବିଷୟରେ ବୁଝାଅ, ତା'ପରେ ଏହି ଭାବରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ରସ ଦ୍ୱୟକୁ ଆଙ୍ଗିକ ଅଭିନୟ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରକାଶ କର ।

ତୁମେ ଦୃଷ୍ଟି ଭେଦ ଓ ହସ୍ତ ମୁଦ୍ରା ଗୁଡ଼ିକର ବିନିଯୋଗ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କର । ଭାବରସ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗୁଡ଼ିକ ଚିହ୍ନଟ କର । ଏବେ ଅନ୍ୟ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା କରି କିଛି ନୂଆ କାହାଣୀ ତିଆରି କର, ଯେଉଁଠାରେ ଗୋଟିଏ ଅଭିନୟ ଉପଯୋଗୀ ପରିସ୍ଥିତି ଥିବ ଏବଂ ସେହି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଥିବା ଭାବଗୁଡ଼ିକ ନିଜେ ନିଜେ ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶ କର ।

ବିପରୀତ ରସ

ବୀର

ଭୟାନକ

ବିପରୀତ ରସ

ହାସ୍ୟ

ରୌଦ୍ର

DRAFT

ତୁମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଉପରୋକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କର ଏବଂ ତୁମେ ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିଥିବା ଭାବଗୁଡ଼ିକ ଚିତ୍ରଣ କର ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା କର ।

ଉଦାହରଣ: ତୁମେ କେତେକ ଅଦରକାରୀ ପାଣି ବୋତଲର ଠିପି ସଂଗ୍ରହ କରି ତୁମର ଭାବକୁ ଆଧାର କରି ଠିପି ଉପରେ ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କର । ତୁମ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସହିତ ଏହି ଭାବର ଠିପିକୁ ବାଣ୍ଟ ବା ଅଦଳବଦଳ କର ।

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ସୂଚନା: ଭାବଗୁଡ଼ିକର ଚିତ୍ରଣ ପାଇଁ ଯେକୌଣସି ସାମଗ୍ରୀକୁ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୮.୪ ନୃତ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ଉପକରଣ

ଓଢ଼ଣୀକୁ ମୟୂର ପୁଚ୍ଛ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ।

କଣ୍ଢେଇ ନୃତ୍ୟରେ ରବର ବ୍ୟାଣ୍ଡର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ।

ଭାରତରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ନୃତ୍ୟରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଉପକରଣ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଗୁଜରାଟର ଗରବା ନୃତ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ଉପକରଣ ହେଉଛି ବାଡ଼ି, ମିଜୋରାମର ଚେରାଓ ନୃତ୍ୟରେ ବାଉଁଶ ଖମ୍ବ, ଓଡ଼ିଶାର ଯୋଡ଼ି ଶଙ୍ଖ ନୃତ୍ୟରେ ଶଙ୍ଖ ଏବଂ ରଣପା ନୃତ୍ୟରେ ଲମ୍ବା ବାଡ଼ି ଇତ୍ୟାଦି । ପୂର୍ବ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଆଞ୍ଚଳିକ ନୃତ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଦେଖିବା ସମୟରେ, ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ତୁମେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ନୃତ୍ୟ ଉପକରଣଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିଥିବ । ଏହି ଉପକରଣ ଗୁଡ଼ିକୁ ନୃତ୍ୟ ସଂରଚନାରେ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୮.୫ କାଳ୍ପନିକ ଉପକରଣ

ଦୁଇ ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀ, ମୋହିନୀଅଟ୍ଟମ ନୃତ୍ୟର ପନ୍ତାଟ୍ଟମ ବିଧିରେ ଗୋଟିଏ ବଲ୍ ସହ ଖେଳୁଛନ୍ତି ।

ତୁମେ କାଳ୍ପନିକ ଉପକରଣଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବ । ଅନେକ ଭାରତୀୟ ନୃତ୍ୟ ପଦ୍ଧତିରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପରିବେଷଣ କ୍ରମ ରହିଛି, ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରକୃତ ବଲ୍ ସହିତ ଖେଳକୁ ଏକ କାଳ୍ପନିକ ବଲ୍ ଭାବରେ ଦର୍ଶାଯାଇପାରିବ । ବିଶେଷ ଭାବରେ ଏହା ହସ୍ତମୁଦ୍ରା ଓ ପାଦଚାଳନା ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ: ମୋହିନୀଅଟ୍ଟମର ପନ୍ତାଟ୍ଟମ କିମ୍ବା ମଣିପୁରର କନ୍ଦୁକ ଖେଳ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ତୁମେ କ'ଣ କୃଷ୍ଣ ଓ ତାଙ୍କ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ବଲ୍ ଖେଳ କାହାଣୀ ଜାଣିଛ ?

- କାଳ୍ପନିକ ବଲ୍ ସହିତ ଖେଳିବାର କୌଶଳଗୁଡ଼ିକ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ତୁମେ ବିଭିନ୍ନ ଅଙ୍ଗଚାଳନା ସହିତ ଚେଷ୍ଟା କର ।
- ତାପରେ ସେହି ଅଙ୍ଗଚାଳନା ଗୁଡ଼ିକରେ ପାଦଚାଳନା ସହିତ ଏବଂ ନୃତ୍ୟ ହସ୍ତ ମୁଦ୍ରାଗୁଡ଼ିକ ବିନିଯୋଗ କରି କୃଷ୍ଣ ଓ ତାଙ୍କ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ବଲ୍ ଖେଳକୁ ନେଇ ଏକ ନୃତ୍ୟ ସଂରଚନା କର ।
- ଚାରି ମାତ୍ରା ବିଶିଷ୍ଟ ତାଳ ସହିତ ସୁମଧୁର ବଂଶୀ ସ୍ୱନ ଏହି ନୃତ୍ୟ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ହୋଇପାରିବ କି ?

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ସୂଚନା : ଶିକ୍ଷକ ସହଜରେ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଥିବା ଯେକୌଣସି ବଂଶୀ ସ୍ୱନକୁ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବେ ।

DRAFT

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୮.୬ ପଞ୍ଚେନ୍ଦ୍ରିୟ ସହିତ ଭାବ ପ୍ରକାଶ

ତୁମେ ପାଞ୍ଚଟି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବିଷୟରେ ଜାଣିଛ କି ? ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ଦେଖିବା, ଶୁଣିବା, ଶୁଙ୍ଘିବା, ଚାଖିବା ଓ ସ୍ପର୍ଶ କରିବା । ତୁମେ ଯେଉଁଠାରେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ଏହି ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟବହାର କରୁଛ ।

ଆସ ଆମେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସହିତ ଋତୁଗୁଡ଼ିକର ମେଳ କରିବା ଏବଂ ଏହି ମେଳକୁ ନୃତ୍ୟରେ ଅଭିନୟ ଓ ନିଜର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରିବା । ତୁମେ, ତୁମର ଆଞ୍ଚଳିକ ପରିବେଶ ବା ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶଭିତ୍ତିକ ଗୀତ କିମ୍ବା ଗୋଟିଏ କାହାଣୀକୁ ବାଛ । ଏବେ ଏହି କାହାଣୀରେ ତୁମ ଭାବ ସହ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଡ଼ ।

ନିମ୍ନରେ ସୂଚନାଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖି ଲେଖ:

- ତୁମେ କ'ଣ ଦେଖୁଛ ?
- ତୁମେ କ'ଣ ଶୁଣୁଛ ?
- ତୁମେ କ'ଣ ବାସ୍ନା ପାଉଛ ?
- ତୁମେ କ'ଣ ଚାଖୁଛ ?
- ତୁମ ଶରୀରରେ କ'ଣ ଅନୁଭବ କରୁଛ ?

ଉପରୋକ୍ତ ସମସ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁ ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରିବା ପାଇଁ ହସ୍ତଚାଳନା, ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ହସ୍ତ ମୁଦ୍ରାର ବିନିଯୋଗ, ଦୃଷ୍ଟିଭେଦ ଓ ଭାବ ପ୍ରକାଶ ସହିତ ଉପଯୁକ୍ତ ନୃତ୍ୟ ପାଦଚାଳନାଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଡ଼ ।

DRAFT

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୮.୭ କାହାଣୀରେ ନୃତ୍ୟ

ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମେ ତୁମର ଭାବ, ଦୃଷ୍ଟିଭେଦ, ଭ୍ରୂ ଚାଳନା, ହସ୍ତଚାଳନା, ହସ୍ତମୁଦ୍ରା, ପାଦଚାଳନା, ବିଭିନ୍ନ ଲମ୍ଫ ପ୍ରଦାନ, ଭ୍ରମରୀ ଓ ବିଭିନ୍ନ ତାଳକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ଏକ କାହାଣୀର କ୍ରମ ଅନୁସାରେ ନୃତ୍ୟ କର । ଏଥିପାଇଁ ତୁମେ କେଉଁ ସଙ୍ଗୀତ ବ୍ୟବହାର କରିବ ତାହା ସ୍ଥିର କର । ତୁମେ ତୁମ ସଙ୍ଗୀତ ଶ୍ରେଣୀରେ ଶିଖିଥିବା ସଙ୍ଗୀତର ନୋଟ କିମ୍ବା ଡ୍ରମ ଅଥବା କାଠି ବାଦନ କ୍ରିୟାରେ ମାତ୍ରା ସମୂହକୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ଗୀତ ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ।

ଗଠନମୂଳକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ଅଧ୍ୟାୟ-୧୮ : ମୋ ନୃତ୍ୟରେ ଭାବ ପ୍ରକାଶ ଏବଂ କାହାଣୀ ବର୍ଣ୍ଣନା				
ଶୈକ୍ଷିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ	ଦକ୍ଷତା	ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ	ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
୨	୨.୧	ଆରାମଦାୟକ ଭାବରେ ବିଭିନ୍ନ ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିପାରିବେ ।		
୨	୨.୧	କାହାଣୀ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ପାଇଁ ଦୃଷ୍ଟି ଭେଦ, ଭ୍ରୂଚାଳନା ଓ ହସ୍ତମୁଦ୍ରା ସହିତ ବିଭିନ୍ନ ଭାବ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବେ ।		
୨	୨.୨	କାହାଣୀ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଭାବର ବ୍ୟବହାର କରିବେ ।		
୩	୩.୧	ବାସ୍ତବ ଏବଂ କାଳ୍ପନିକ ଉପକରଣ ବ୍ୟବହାର କରି ସୃଜନଶୀଳତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବେ ।		
୪	୪.୧	ନୃତ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ପାଞ୍ଚଟି ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବେ ।		

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ: ....

....

....

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତବ୍ୟ: ....

....

....

DRAFT

ଅଧ୍ୟାୟ-୧୯

ମୋ ନୃତ୍ୟ ଓ ତୁମ ନୃତ୍ୟ

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୯.୧ ନୃତ୍ୟର ଆଞ୍ଚଳିକ ଧାରା

ତୁମ ଅଞ୍ଚଳରେ ଥିବା ନୃତ୍ୟ ପଦ୍ଧତିଗୁଡ଼ିକ ତୁମେ କ'ଣ କେବେ ଅଭ୍ୟାସ କରିଛ ? ନୃତ୍ୟ ଶିଳ୍ପୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆଞ୍ଚଳିକ ନୃତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ପରିବେଷଣ କରାଯାଉଥିବାର ତୁମେ କେବେ ଦେଖିଛ କି ? ତୁମେ ଏବେ ଜଣେ ଆଞ୍ଚଳିକ ନୃତ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସକାରୀ କିମ୍ବା ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବା ପାଇଁ ଏକ କ୍ଷେତ୍ର ପରିଭ୍ରମଣ କର ଏବଂ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ନୃତ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କର ।

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ସୂଚନା : ଏକ ଆଞ୍ଚଳିକ ନୃତ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସକାରୀ ଦଳର ନୃତ୍ୟ ପରିବେଷଣ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଏକ କ୍ଷେତ୍ର ପରିଭ୍ରମଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା କର ।

ଆଞ୍ଚଳିକ ନୃତ୍ୟ ପରିବେଷଣରେ ବ୍ୟବହୃତ ବିଭିନ୍ନ ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକୁ ନିମ୍ନରେ ଲେଖ :

- ନୃତ୍ୟର ନାମ ________
- ନୃତ୍ୟ ପରିବେଷଣ କରିବା ସମୟରେ କେଉଁ ବସ୍ତ୍ର ପରିଧାନ କରନ୍ତି ? ________
- କୌଣସି ନୃତ୍ୟ ଉପକରଣ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ କି ? ________
- କେଉଁ ଅବସରରେ ଏହି ନୃତ୍ୟ ପରିବେଷଣ କରାଯାଏ ? ________
- ନୃତ୍ୟ ପରିବେଷଣ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବା ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ଗୋଟିଏ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ।

____

DRAFT

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୯.୨ ମୋର ପଡ଼ୋଶୀ ଅଞ୍ଚଳର ନୃତ୍ୟ (ଗୁଡ଼ିକ)

ତୁମ ଶିକ୍ଷକ ଓ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସହିତ ପଡ଼ୋଶୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ଲୋକନୃତ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରି ସେଗୁଡ଼ିକର ଏକ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କର । ତୁମେ କେଉଁ ନୃତ୍ୟ ଶିଖିବାକୁ ଚାହୁଁଛ ସ୍ଥିର କର ।

ନୃତ୍ୟ କର୍ମଶାଳା କିମ୍ବା ବିଶିଷ୍ଟ ନୃତ୍ୟ ଶିକ୍ଷୀମାନଙ୍କଠାରୁ ପଡ଼ୋଶୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ଆଞ୍ଚଳିକ ନୃତ୍ୟ ଶିଖ ।

ତୁମ ଅଞ୍ଚଳରେ ପରିବେଷଣ ହେଉଥିବା ନୃତ୍ୟ ଏବଂ ପଡ଼ୋଶୀ ଆଞ୍ଚଳିକ ନୃତ୍ୟ ପରିବେଷଣକୁ ତୁଳନା କରି ନିମ୍ନ ସାରଣୀଟି ପୂରଣ କର ।

	ମୋ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକନୃତ୍ୟ	ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକନୃତ୍ୟ
୧. ନାମ		
୨. ବେଶଭୂଷା		
୩. ମୁଖ୍ୟ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର		
୪. ନୃତ୍ୟ ଉପକରଣ		

କାର୍ଯ୍ୟ ୧୯.୩ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟାୟ

ତୁମ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଥିବା ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ବା ସମ୍ମୁଖ ଭାଗରେ ଆଞ୍ଚଳିକ ନୃତ୍ୟ କିମ୍ବା ପଡ଼ୋଶୀ ଆଞ୍ଚଳିକ ନୃତ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ପରିବେଷଣ କର ।

ଗଠନମୂଳକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ଅଧ୍ୟାୟ-୧୯ : ମୋ ନୃତ୍ୟ ଓ ତୁମ ନୃତ୍ୟ				
ଶୈକ୍ଷିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ	ଦକ୍ଷତା	ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ	ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
୩	୩.୧	ଆଞ୍ଚଳିକ ନୃତ୍ୟ ଶିଖିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିବେ ।		
୩	୩.୨	ନୃତ୍ୟ ପରିବେଷଣ କରିବା ପାଇଁ ମିଳିତ ଭାବେ ପ୍ରୟାସ କରିବେ ।		
୪	୪.୨	ପଡ଼ୋଶୀ ଅଞ୍ଚଳର ନୃତ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ସକ୍ରିୟ ହୋଇ ଆଲୋଚନା କରିବେ ଓ ଶିଖିବେ ।		

DRAFT

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ
ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ: ....

....

....

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତବ୍ୟ: ....

....

....

ସମାପ୍ତିସୂଚକ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

ନୃତ୍ୟ	ବ୍ୟକ୍ତିଗତ / ସ୍ୱଶିକ୍ଷଣ	ଦଳଗତ କାର୍ଯ୍ୟ-୪/୫ଟି ଦଳରେ ବିଭକ୍ତ କରି
	୧. ହସ୍ତ, ପାଦ ଓ ଦୃଷ୍ଟିଭେଦଗୁଡ଼ିକୁ ମିଶ୍ରଣ କରି ଏକ ନୃତ୍ୟଖଣ୍ଡ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଦେଖାଅ । ୨. ତୁମର ନିଜସ୍ୱ ଅଭିଜ୍ଞତା କିମ୍ବା ପ୍ରକୃତି ଆଧାରରେ ହସ୍ତ ମୁଦ୍ରାଗୁଡ଼ିକୁ ବିନିଯୋଗ କରି ତୁମ ପସନ୍ଦର ଏକ ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରି ଦେଖାଅ ।	ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦଳ, ଭାରତୀୟ ନୃତ୍ୟ ପଦ୍ଧତିକୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ଅଭିନୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦଳ ଏକ ଅର୍ଥ ବାଛିବେ ଏବଂ ହସ୍ତମୁଦ୍ରାର ବିନିଯୋଗ ଓ ଭଙ୍ଗୀଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟବହାର କରି, ସେହି ଅର୍ଥ ସହିତ ଜଡ଼ିତ ଭାବଗୁଡ଼ିକୁ ଏକ ବାକ୍ୟରେ ଦେଖାଇବେ ।

ଟିପ୍ପଣୀ

DRAFT

ଟିପ୍ପଣୀ

DRAFT

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଶାରୀରିକ ଶିକ୍ଷା ସମ୍ପର୍କରେ ବାର୍ତ୍ତା

- ସୁସ୍ଥ ଶରୀରରେ ସୁସ୍ଥ ମନ,
  ବଢ଼ିବ ଏକାଗ୍ରତା ଜାଣ ।
- ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ହିଁ ସମ୍ପଦ ନ ଆସେ ବିପଦ
  ଖେଳକୁ ଥାଏ ଯିଏ ଖେଳ,
  ସାହସ ଶୃଙ୍ଖଳା ଦଳୀୟ ଭାବନା
  ବଢେ ମାନସିକ ବଳ ।
- ଖେଳ ମାଧ୍ୟମରେ ପଢ଼ିଲେ ପାଠ,
  ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମେ ଫିଟିବ ବାଟ ।
- ସରସ ସୁନ୍ଦର ରହିବ ମନ,
  କ୍ରୀଡ଼ା ଜଗତରେ ଥିଲେ ହେଁ ଧ୍ୟାନ ।
- ନିତିଦିନ କ୍ରୀଡ଼ା ଅଭ୍ୟାସ କର,
  ଜୀବନ ହୋଇବ ଚିର ସୁନ୍ଦର ।
- ବ୍ୟାୟାମ ଦ୍ୱାରା ଶିଶୁଟି ଶରୀରକୁ ସୁସ୍ଥ ଓ
  ସୁଠାମ ରଖିପାରିଥାଏ ।
- ସବୁଦିନ ଯୋଗ କରିବା,
  ସୁସ୍ଥରେ ଆମେ ରହିବା ।

ଦିବ୍ୟାଙ୍ଗ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ବାର୍ତ୍ତା

ଆସ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ପାଠ ପଢ଼ିବା,
ଆମେ ପୂରା ସକ୍ଷମ ତାହା ଜାଣିବା ।

ବ୍ରେଲ ବହି ପଢା ଅତି ସହଜ,
ବିଦ୍ୟାଳୟ ତାହା ଦେଖାଏ ବାଟ ।

ଦିବ୍ୟାଙ୍ଗ ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ

ଦିବ୍ୟାଙ୍ଗ ଛାତ୍ରାଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ସାଧାରଣ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିବେଶରେ ସାମିଲ କରାଇ ସେମାନଙ୍କ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ସାଧନ ନିମନ୍ତେ ସମଗ୍ର ଶିକ୍ଷା ଅଭିଯାନ ତରଫରୁ ସହାୟକ ଉପକରଣ, ବ୍ରେଲ ବହି, ସହାୟକ ଭତ୍ତା, ଭିନ୍ନକ୍ଷମ ପ୍ରମାଣପତ୍ର, ଡାକ୍ତରୀ ପରୀକ୍ଷା, ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ସୁବିଧା, ଫିଜିଓ ଥେରାପି, ବାଣୀ ବିକାଶ ତାଲିମ (Speech therapy) ଶିକ୍ଷକ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ, ସୃଜନଶୀଳତାର ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ, ଅଭିଭାବକଙ୍କ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଏବଂ କ୍ରୀଡ଼ା ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଆଦିର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି ।

ସ୍କୁଲ ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟ ହେଲ୍ପଲାଇନ

ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟ ଦିବସରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ସମ୍ପର୍କିତ ସମସ୍ୟା ଯଥା: ପୁସ୍ତକ, ପୋଷାକ, ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ବଣ୍ଟନରେ ଅନିୟମିତତା, ଶ୍ରେଣୀ ଗୃହ ଅଭାବ, ଶିକ୍ଷକ ଅଭାବ, ପିଇବା ପାଣିର ଅସୁବିଧା, ଶିକ୍ଷାଦାନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସମସ୍ୟା, ବିଦ୍ୟାଳୟ ସମୟରେ ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଆକସ୍ମିକ ଦୁର୍ଘଟଣା ଆଦି ଅଭିଯୋଗ ସକାଳ ୮ ଘଟିକାରୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ୮ ଘଟିକା ମଧ୍ୟରେ ଦେୟମୁକ୍ତ ନମ୍ବର ୧୮୦୦୩୪୫୬୭୨୨ରେ ଜଣାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଚାଇଲ୍ଡ୍ ହେଲ୍ପ ଲାଇନ ୧୦୯୮ (ଦେୟମୁକ୍ତ) କୁ ଫୋନ କଲେ ଯତ୍ନ ଓ ସୁରକ୍ଷା ଆବଶ୍ୟକ କରୁଥିବା ଶିଶୁଙ୍କୁ ତୁରନ୍ତ ମାଗଣାରେ ଉପଯୁକ୍ତ ସେବା ଯୋଗାଇ ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି ।

DRAFT

ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଓ
ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦ, ଓଡ଼ିଶା, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ମୁଦ୍ରଣ : ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଉତ୍ପାଦନ ଓ ବିକ୍ରୟ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୧